

Res

6-20

100

~~I have written
 a paper on the
 history of the
 word "knight"~~

I have written
 a paper on the
 history of the
 word "knight"

I have written
 a paper on the
 history of the
 word "knight"

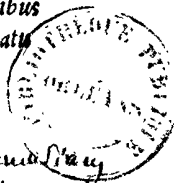
P S
Philippi Melan
CHTHONIS GRAM
MATICA LATINA,

IAM DENOV^o RECOGNI
ta, & plerisq; in locis locupletata,
& auctoris uoluntate
edita.

* + + E

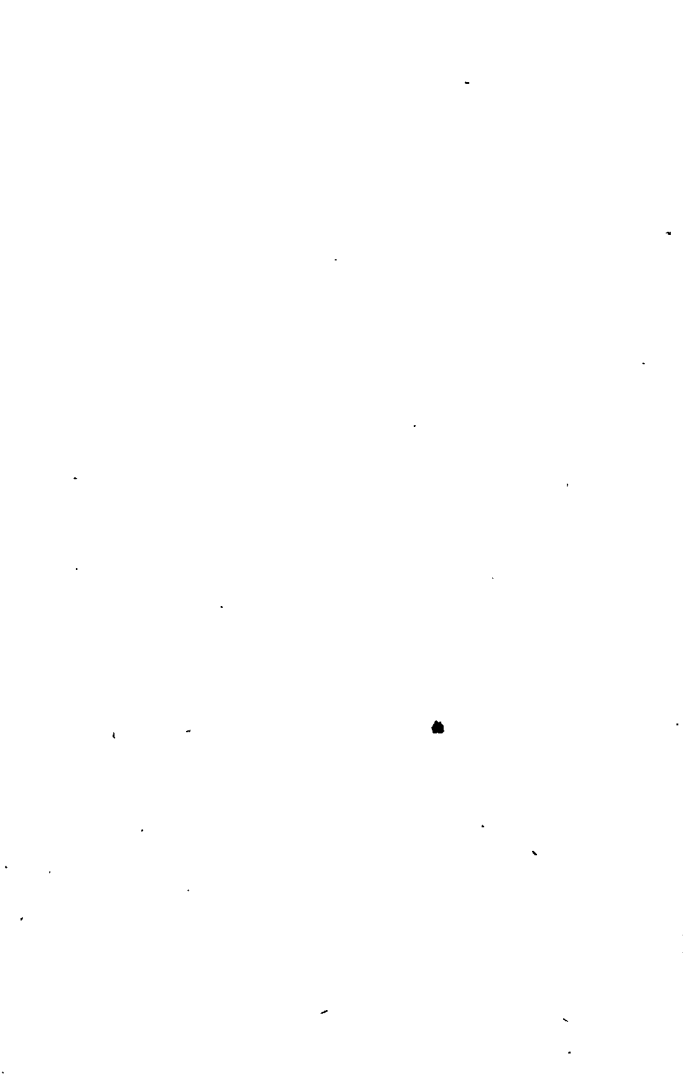
ACCESSERVNT ET AN-
notationes recentes, studiosis adolescentibus
cum primis utiles futuræ: unâ cum Tractatu
de Orthographia, Ioach. Came-
rario auctore.

Ex Libria S. Prædicatorum Aulicorum S. S. S.

BASILEAE, PER IO-
annem Oporinum.

Handwritten signature or mark, possibly 'E. H. P.'

IOACHIMVS CA-

MERARIVS LE-

flori.

VNC libellum primùm compositum à Philippo Melancthone, deinde multis in locis auctum, & quasi reconcinnatum à Iacobo Micyllo, optimũ uisum fuit, etiã apud nos

proponi inter eos, de quibus ordinaria doctrina explicaretur: quòd non modò Grammaticæ artis necessaria præcepta hic cõplecteretur, sed ea ipsa accuratè & modicè in illo descripta essent. Indicatio quædã adhuc deesse uidebatur, cum eorum locorum quæ de autoribus linguæ Latinæ exemplorũ causa adducta essent: tum aliorum quorundam, qui nõnulla tractauissent uerbosius: non modò hic iam ut discipulis, sed magistris etiam utilis esse posset, quibus ea quæ alijs tradenda sunt, notiora scilicet esse oportet. In quã rem duo nuper adulescentes docti, & perquã studiosi, magistri bonarum artium, Philippus Bechius, & Ioannes Baptista Schëgius, & alij, qui in nõstra Academia Grammaticam Latinam publicè profiterentur, eam operam dederunt, quæ à me prædicari aut commendari non debet, præsertim exposita ad cognoscendum omnibus, ut, quemadmodum dici solet, *ὡς τὸ τὸ ἔργον* artificem demonstraturum

IOACH. CAMERARII

fit. Et si autem Schengius infinita quadam diligentia; nonnulla nimis subtiliter scrutatus esse poterat, & ea interdū annotasse, quæ essent in medio: tamen in his paucis, quorūdam etiam uel occupationibus seruire, uel laborē minuire, uel etiam (dicendum enim est) inertiae subuenire uoluit. Cetera erunt eiusmodi, ut omnibus eruditis & bonis probari necesse sit. Nam & omnia nos recognouimus, & in quibusdā etiam adhibuimus nostram censuram: qui certè si quid in ista parte nobis iudicij & scientiæ uēdicamus, id non iniuria facimus, cum in his studijs omnem ferè priorem ætatem consumpserimus: & eadem iam ingrauescente, ad hæc initia doctrinæ sapissimè respiciamus.

Deesse adhuc uidebatur doctrina Orthographiæ. Hæc igitur & ipsam adiungendā duximus, breuiter re indicata potius quàm explicata: ita tamen, ut quod ad rationem emendatè & rectè scribēdi pertineat, id à me, *ὡς ἐν τῷ πρῶτῳ*, & generaliter demonstratū uniuersum esse confidam. Erit igitur iam deinceps hic libellus omnibus, ut dici solet, numeris absolutus, & is, cui neq; deesse aliquid magnopere annotatione dignum, neq; accedere amplius posse uideatur: ut nunc cōsistere hoc fine perfectionis suæ debeat, ne perpetua mutatione renouetur, & fit quasi *πύλον πρὸ πύλων, πύλον γέμεθι αὐθι καὶ ἄλλῳ*. Sed de his satis.

Nostris confido à plurimis, qui hoc libello
uti

EPISTOLA.

uti uoluerint, gratiam habitū iri & meo etiam
 simul studio ac curæ. Christum *σωτήρα* oro, ut
 pietatis & bonarum artium cœtus inter hos
 mundi uarios furores, benignè tueri uelit, ad
 ueritatis æternæ illustrationem, & gloriam san-
 ctissimi nominis sui, & Ecclesiæ suæ incre-
 menta. Lipsiæ, idib. April. Anno
 Christi Iesu M.D.LII.

PHILIPPVS ME-
 LANTHON IOACHIMO
 Camerario Pabeperg. v. opt.
 amico S. summo,

S. D.

VNT quidē scholastici magistra-
 tus opinione multorū, neq; digni-
 tate præstantes, & laborū atq; pe-
 riculorū singulariū expertes: utq;
 doctorum sapiētia *χολῶν ἐν ἔχειρ*
 perhibetur, ita horum inter ipsos administratio le-
 nis & placida & tuta esse creditur. Tu tamen pro-
 fectò & sensisti nunc etiam, quanta molestia sit *ὦ*
τῷ ἄρχειρ: & semestre tuum finitum esse, ualde læ-
 taris. Atq; essent fortasse in nostris *πολιτεύμασιρ*
 facilia omnia, si non scholasticus ordo iniquitate
 quadam uel hominum uel temporum grauius labo-
 raret. Experimur enim indies magnas & difficiles

PHILIPPI MEL.

aduersationes, cum quibus nobis est luctandum, im-
 pari quidem apparatu, & admodū diſſimilibus co-
 pijs. Nam quibus nos rebus instructi ſumus, id est,
 humanitate & literis, et mediocri eruditione ac do-
 ctrina, eæ neq; firmæ satis ad protegendum, neq; ua-
 lidæ ad defendendum reperiuntur hoc tēpore, quo
 animi hominum, diuitiarum & potētiae splendore
 capti, fauoris & existimationis quasi uiribus desti-
 tutas illas, imbecilles & οὐκ ἐπιεικῆς relinquūt. Nam
 quod sit aduersariorum robur, quæ & quàm densa
 agmina, quæ uirorum armorumq; instructio, nihil
 est necesse perscribi: præsertim ad te, quem certius
 omnia quàm uelles, non audiendo, sed experiundo
 comperisse scio. Atq; utinam esset inter eos modò
 concordia, & animorum uoluntatumq; consensio,
 quorum unus ordo est, *ὅτι μία τῆς οἰᾶς συµφορὰ*,
 neq; in professione pulcherrima opt. literarum &
 artium usurparentur alieniſſima studia pertinaciæ
 & maleuolentiæ: ita enim melius uel cedendo, uel
 dimicando, si opus esset, salutē possemus tueri. nam
 dignitatem quòd speremus, nihil est, quam prorsus
 amissimus. Dicit noster ciuis Demosthenes, locuple-
 tem esse Rempub. eam, quæ societate & fide & be-
 neuolentiā augeatur: quibus nostræ ferè communi-
 tates nequaquam abundant. Sed hæc de quodam sen-
 su miseriæ nostræ copiosius disputauī, quàm debui.
 Et cogitandum nobis est, cum nostra delicta, tam
 prioris

EPISTOLA.

prioris quàm quotidianæ uitæ mereri animaduersionem quandam in nos, tum certo quodam cōsilio conuiuere interdum Deum ad hominū audaciam & scelera: ut, quemadmodum dicit idem, cuius paulo antè memini, Demosthenes, sibi in consideratione summæ dementia Atheniensium sepe subiisse φοβείσθαι, μή τι δαιμόνιον τὰ πρᾶγματτα ἐλάυνῃ: ita nos certò statuamus, hæc mala, quorum partim dolore, partim metu exercemur, non existere fortuito, sed certis de causis à Deo immitti generi humano: & permitti, ut diabolus author calamitatum, seuiat aliquando in terris immanius. Ac cum nos cupiamus esse in eorum numero, qui Christi primùm ipsius, deinde Apostolorū præconio conuocati fuerunt, & nunc etiam uerbis illorum conuocantur, qui est cœtus Christianus, & Ecclesia Dei: non querelis & nos & alios defatigare, sed hoc agere & perficere debemus, ut ueritatem colamus, & fidē Deo præstemus: & freti misericordia illius, cōsistamus quisq; loco suo, non solū fortiter, tanquā in acie pugnaturi, si necesse sit, sed perpeffuri etiā quæcunq; oblata fuerint: scientes, Deū, qui propter filiū nos beneuolētia sua cōplexus fuit, nō posse à nobis esse alienum, & hunc conseruaturum Christo suo proprium cœtum, in quo ipsius charitas & merita, ac beneficia inestimabilia perpetuò prædicentur, & laudetnr ipse pater Domini & liberatoris nostri Ie-

PHILIPPI MEL.

su Christi, cum sancto Spiritu. Hic neq; durare, neque constitui sine scholasticis conuentibus, & bonarum artium cultura potest. Quapropter idem Deus noster etiam harū curam geret, & perficiet, ut aliquas sedes habeāt, in quibus exerceri atq; tractari possint. Nam si quid est uitij in re, uel si qui docti aut à cognitione & honore Dei sese auertūt, aut ad ueritatem oppugnandam cōuertunt, de ijs iudicium relinquamus τῷ μόνῳ ἀληθεῖ ἡγετῆι, quē neque fraus ullius fallere, neq; improbitas effugere poterit: nostrū uerò quisq; uelut in acie ac castris, suum locum teneat, & exequatur munus suum. Omnes autem spe certa nos sustentemus amoris Dei erga nos, propter Christum, qui uenit in hunc mundum, ut deformes peccatis, & sceleribus pollutos, et flagitijs inquinatos ablueret & mundaret. In huius igitur fide, illa, quam dixi, spe nos consolemur, & precibus incumbamus, inuocātes opem Dei nostri, in his communibus tantis miserijs, & ærumnis proprijs nostris. Nequaquam autē existimemus, in studiorum nostrorum etiam exordijs, & primis elementis uersari, aut Deo minus gratū, aut nobis inhonestum esse. Immò hæc ipsa fundamenta fideliter & accuratē collocemus, super quibus aliquando ædificia præclara doctrinæ extruantur: ut puer possit perdiscere ea, quib. μετ' ὀλίγον χρόνον γινόμενος utatur: neu requirat tum, ut multis accidit, quasi ἐφόδιον

EPISTOLA.

ἐφόδιον doctrinæ, cum in medio iam itinere uersa bitur. Itaq; neque me piguit, puerilia studia etiam grammaticis præceptiunculis instruere, neq; illius operæ pudet. Tibi quidem ago gratias, cum meos libellos edi curas, & dexteritatem Chalcographi uestri tua industria adiuuas. Neq; admodum laboro, utrum iudicio uero, an beneuolentia tantū mihi tribuas: neq; facîle dixero, utrum maiorem mihi uoluptatem allaturum esse uideatur. Legi etiam nuper epistolam tuam, quam libello nostro Grammatices græcæ præponi uoluisti, scriptā perbellè: atq; mihi ualde placuit uoluntatis tuæ constantia erga hanc partem, quæ contemnitur & parui fit à plurimis. Nunc quidem quod petis, ut obsequar desiderio Papæ, & tibi gratificer, in eo & libenter & cupidè morem tibi geram, immò permitto uestro arbitrio totam editionem libelli mei: de quo quicquid egeritis, id recipio me ratum firmumq; habiturū, uel etiam, ut ἀπλόσθρον dicam, magnopere & per omnia probaturum esse. Ac me cum hoc studio uestro ornari constet, quòd tam sollicitè peteres ueniā editionis, nihil erat. Quis enim est, qui soleat refragari honori suo? οὐδέστι γὰρ δὴ καὶ θεῶν γούει τόδε, τι μώμονοι χείρσοι, secundum ουλινιδὸν φιλάσοφον. Sed de his satis. Scripsi autem & Papæ, ut cumulatè satisfacerem uoluntati uestræ. Etiam dubitabā, an peruenturæ essent istuc literæ meæ ante discessio-

PHILIPPI MEL.

nem tuam: et si eram in ea opinione, te omnino Bal-
lorhodum expectaturū, neque sine illo uel duce uel
comite iter istud ingressurum esse. ad quod quidem
quod attinet, cupio te, feliciter illo confecto, quam-
primū redire ad tuos, καὶ πρὸς τὸν χολασινὸν
παλαίστραν, cuius humilitate & puluere scio neq;
præstantiam neq; splendorem ullum esse potio-
rem animo tuo. Deus pater Domini nostri Iesu Christi
te custodiat. Vale. Tuam familiā uniuersam aman-
ter saluto. Comes noster in animo habeat senten-
tiam Aristotelicam, ὅτι ὁ δι' ἀφ' ἑσῶν ἐξέχων ἀρετῶν
τῶν ἄλλων, ἐστὶν ὡσαύθ' θεὸς ἐν ἀνθρώποις. quo ma-
gis amet disciplinam, & gratias agat Deo, cum co-
piam ipsi fecit euadendi eis ἰσῶν θεϊότατον, τυχόν-
τι καὶ δέξιας ὀφθῆς. ut ait Plato. Iterū uale. XV.

Calend. Nouembris: id est, altero die,
postquam tuas acce-
peram.

PHILIPPVS MELANCHTHON:
honesto uiro Valentino Papæ, Chalco-
grapho Lipsensi S. D.

Significauit mihi Ioachimus Camerarius, cui
tuam diligentia & industria operā ualde pro-
bari intellexi, te cupere hoc tempore emitte-
re in officina tua elaboratum libellum Grammati-
cæ latinæ meum: ita quidem, si hoc mihi non con-
trarium futurū sit. Ego uerò, et si pro ea amicitia,
quæ

E P I S T O L A.

quæ mihi cum Ioachimo tot annis intercedit, quicquid de illius consilio fecisses, fueram comprobaturus: tua tamen moderatione sum delectatus. Neque tibi solum libenter permitto, ut hûc libellum meum edas: sed cum alios meos iam tuis typis expressisti, ago tibi gratias: atque si potero adiuuare conatus tuos, non patiar requiri studium meum. Quinetiam Procemiû non recusauissem scribere, si paululum modò ocij suppeditauisset. Nam ego hoc tēpore grauibus & molestis negocijs sum occupatissimus. Velim à Ioachimo aliquid scribi. Sed de his uos statuētis. Quicquid autē feceritis, hoc me non solum probaturum, sed gratum etiam & acceptum habiturum esse polliceor. Vale. x v. Calend. Nouembris.

H O N E S T O V I R O C H R I -
stiano Egenolpho, Typographo Fran-
cofordiensi, Philippus Melan-
chthon S. D.

Cum uiderem uersari passim in manibus puerorum, libellum à me quōdam ad usum Ebneri adolescentis, de Grammaticæ elementis collectû, sæpe optaui, ut eruditus aliquis ac prudens censor eum emendaret, & quædã adijceret, à me non rectè prætermittenda: aut certè ut ederet Grammaticen aptiorē & utiliore pueris. Quanquam enim extant Grammatici libri multorum, tamen pleriq; propter prolixitatē negliguntur. Valde autem probo Micylli eruditionem ac iudicium:

PHILIPPI MEL.

*eum: & uideo eum ea uirtute præditum esse, ut schola-
sticas operas non fastidiat. Quare cum eum propter in-
genij elegantiam, & multiplicem eruditionem, ac mo-
res optimos, amem & suspiciam: profectò ob hanc cau-
sam pluris etiam facio, quòd non grauatim confert ope-
ram ad iuuanda puerilia studia, cum alia posset scribere,
paritura ei plus admirationis apud exteros. Eaq; in re
& iudicium ipsius & uoluntatè sentio laudandam esse.
Videt quid cõducatur publicis studijs. & est iustitia nostri
ordinis, hanc militiam non defugere, ac inuare discètes.*

*Cum igitur hanc Micylli uoluntatè nossem, & sci-
rem singularem eius in iudicando prudētiam esse, orau-
i eum, ut emendaret hunc Grammaticũ libellũ, qui meo
titulo circumfertur. Etiam si mihi plus ocij esset, tamen
anteferrẽ Micylli censuram meã. Sciunt autem multi,
quæ mihi, non dicam occupationes, sed planè ærumnæ,
scholastica negotia, quæ & amo, & facio plurimi, sæ-
pe de manibus excutiãt. Gaudeo igitur, mi Egenolphe,
Micillum hanc emendationem instituisse: ac adolescen-
tes hortor, ut & Micyllo & tibi agant gratias. In mea
prima editione quædam desiderabantur. Quinquam au-
tem adyci illa prodest, tamen modus adhibendus est in
locupletãdis præceptis, ne deterreãtur adolescẽtes pro-
lixitate. Sed hanc totã rem cum prudētia, tum fidei Mi-
cylli cõmitto, qui quidem hunc laborẽ & utilẽ, & ne-
cessarium, & Deo gratum esse existimet. Quin tũ enim
refert Ecclesiæ Christi, rectè institui pueros in Grãma-
ticis? Cum doctrinæ cœlestis puritas cõseruari sine lite-
ris non possit, cum multæ controuersiæ maximarũ rerũ
ex phra-*

EPISTOLA.

*ex phrasi iudicandæ sint, cum ad explicationem opus sit
 habere in proëptu ac numerato proprij sermonis copiã.
 Quid erit in ecclesia doëtor sine Grammatica aliud, nisi
 aut ἡωφὸν πρὸσωπον, aut impudentissimus rabula? Ac ne
 amare quidem sacras literas possunt, qui genus sermo-
 nis non intelligūt. Verissimū enim illud est, quod dicitur,
 Ignoti nulla cupido. Qualis autē ille erit in Ecclesia do
 ëtor, qui nec amat, nec intelligit, nec enarrare doëtrinã
 cœlestē potest? Satis graues pœnas olim dedit orbis, con-
 temptæ Grammatices, cum monachi non germanas sen-
 tentias, sed adulterinas scholis & populo proponebant.
 Et tamen magna tunc frequentia fuit discentium: & a-
 liqua studia fuisse cōstat, sed deprauata. Quid esset rectē
 loqui, pauci uidebant: multo pauciores iudicare phrasin
 poterant. Nunc in tanta discentium paucitate, quales te-
 nebræ futuræ sunt, si illi ipsi, qui doëtrinæ custodes esse
 debebunt, non rectē fuerint instituti? Quare Principes,
 inter cæteras curas publicas, completi etiam studiorū
 conseruationem debebant. Sed quã paucos hæc cura
 tangat, res loquitur ipsa. Ideo opto, ut ciuitates hoc tan-
 tum ornamentum Ecclesiæ & totius uitæ tueri & con-
 seruare conentur. Si agnoscunt hi, qui præsunt ciuitatis
 bus, se in restituitone religionis, ac depulsione horribi-
 lium errorum & ἀδωλομανίας, adiutos esse literis &
 eruditione: uicissim meminerint, se hanc gratiam eis de-
 bere, ut eas ab interitu uindicerent. Cogitēt quæso, qualis
 barbaries ciuitatū futura sit, si ueluti in Scythia, nemo
 literas sciet, si deerunt qui de religione crudite alios do-
 ceant, qui errantibus ciuibus cōsiliū dare queant. Non*

Ouid. lib. 3
 de Arte.

nego,

PHILIPPI MEL.

nego, magna ornamenta esse ciuitatum, quæ ferè sola
nunc expetuntur, opes, fundos, arces, frumentum, arma:
sed profectò hæc neq; sola, neq; præcipua bona sunt. Co
ierunt cœtus, & iure consociati cinxerunt se mœnibus:
quam ob causam? Hæc uera & præcipua causa est, pro
pter quam ad societatem homines conditi sunt, ut alij a
lios de Dei uoluntate & de cæteris rebus bonis doceant:
Præclare igitur Stigelius:

Pòst ubi senserunt se semina ducere cœlo,
Atq; aliquem, mundum qui regat, esse Deum:
Tunc primùm amplexi iuncti consortia cœtus,
Tegmina uicinis composuere casis.
Vtq; alios alij de religione docerent,
Contiguas pietas uisit habere domos.

Hinc urbes struclæ: quarum est ante omnia munus,
Adseruisse Deo, quam iubet esse fidem.

Luceat ergo in ciuitatibus uera Dei notitia, celebre
tur gloria Dei: gaudeant politia, se esse domicilia Eccle
siæ. Sed ut hoc uerum decus tueantur, omnino opus est
scholis & literis: quas qui negligunt in ciuitatibus, non
politici uiri, etiam si sunt industrij, sed Cyclopes strenui
ducendi sunt: quorù est immanis ista oratio apud poetã,

Odyss. 9. Sed non Cyclopes numen cœleste uerentur.

Verùm quò delabor? Omnes igitur pij, & amantes
Dei ardentibus uotis orent Deum, ne extingui studia li
terarù sinat. Deinde suo quisq; loco iuuuet discētes. Ipsa
etiam adolescētia meminerit, se præcipuam esse partem
Ecclesiæ, ut Christus inquit: Sinite paruulos uenire ad
me, ac cogitet, suas operas in discendo pertinere ad con
munem

EPISTOLA.

munem omnium salutem, & ad gloriam Dei. Nam reliqua atatis studia imitantur hoc tyrocinium. Qui non rectè Grammaticen didicerunt, postea ceteras disciplinas audacissimè corrumpunt. Apparet enim & hic, uerè principium dimidium totius esse. Ut in tenebris colores discerni nequaquam possunt, ita sine Grāmatica iudicari de sermone in ceteris artibus nullo modo potest. Quàm multa possent turpia errata, quæ magnam ruinam in Ecclesia, & gubernatione uitæ traxerunt, tantum ex inscitia Grammatices orta, recenseri? Quare exuscitanda est adolescentia, ut propter publicã necessitatem, literas & amet ardentius, & discat in petu & cura maiore. Quod si facient, sciant se esse plantulas, ut ait Iesaias, satus ad glorificandum Deum: & expedient à Deo ingentia laboris ac sedulitatis suæ præmia. Bene uale mi Christiane, & Christo strenuè seruito in iuuanda re literaria. Vuitebergæ,
 Anno M. D. XL.

GRAMMATICAE DEFINITIO.

Grammatica, est certa loquēdi & scribendi ratio. Docet enim Grammatica, non solum qua ratione ac lege uerba inter se iuncta sententiam absoluant, aut quo discrimine casuum, uel inclinationis sigillatim alia ab alijs differant: uerū etiam, quibus quæq; literis scripta, id, cuius significandi gratia adhibentur, exprimant atq; exponant. Estq; hoc in primis cauendum pueris, ne facillè assuescant scribendi rationem negligere, aut literas alias pro alijs temerè usurpare. Nam perinde ut intelligi nō possunt, quæ sine certa ratione ac lege, uerbis quomodocunq; confutis efferuntur: ita neq; singularum partium significationem certam aliquam apprehendere licebit, si non eadem illæ suis ac proprijs literis notentur. Vt enim si dicas, Petrus percussit Fabius, aut, Mulier hæc facetus est, nil certi sonat: ita si promiscuè scribas, Pario & Pareo, Fallo & Vallo, confundentur legentium animi, neq; ullam certam rei notitiam assequentur. Quare ne quid tale usuueniret, inuenta est Grammatica, quæ traderet certum artificium tam scribendi, quàm loquendi.

a Estq;

Li.1.cap.4. Estq; eadem hæc ars, cæterarum omnium ueluti
 fons & origo quædam, cuius fundamenta, quem-
 admodum Fabius inquit, nisi quis fideliter iecerit,
 quicquid superstruxeris corruet.

Li.2.ca.15. Nomen γραμματικῆς, Germanis significat eim
 Schreibkunst. Habet enim appellationem à primis
 artis initijs, uidelicet ῥ literis. Fabius latinè Lite-
 ratum uertit. Vnde & literatores à quibusdam
 uocatos uidemus eos, qui in re Grammatica, hoc
 est, in literis uersarentur.

Suetonius de claris Grammat. Sunt qui Lite-
 ratum à Literatore distinguant, ut Græci Gram-
 maticum à Grámatista: & illum quidem absolutè,
 hunc mediocriter doctum existiment.

PARTES GRAM- maticæ.

Partes Grammaticæ quatuor sunt: Orthogra-
 phia. Prosodia, Etymologia, & Syntaxis. Ex
 quibus priores tres ad singulas dictiones pertinent,
 postrema autem ad compositionem multarum.

Orthographia est, quæ docet rectè
 scribere: ut Fallo, per F, quãdo idem quod decipio
 significat: Vallo, per V, quando idem quod circun-
 do, ac munio. Item Pareo, per E, quãdo idem quod
 obedio, siue obtempero, notat: Pario autem per I,
 quando idem quod gigno, siue procreo. Dicitur
 hæc

GRAMMATICA.

hæc ab ὀρθῶς, quod rectè Græcis sonat: & γράφω, quod idem quod scribo.

Profodia est, quæ docet accentus, hoc est, quæ uoculatione seu tono, dictio quæq; pronuntianda sit, ut Libère, cum uerbum est, media circumflexa: Liberè, aduerbium, prima acuta, &c. Nomen πρῶσῳδία, Latinis accentum significat, à πρὸς & ᾠδῆ: quorum hoc cantum, illud idem quod ad si appellat.

Gel. li. 13. c. 24. quem ac centum nō dicimus, uoculationē appellat.

Etymologia est, quæ discrimina casuum in dictionibus tradit: hoc est quæ casus & inclinationes dictionum à se mutuò discernit, & quo pacto aliæ ab alijs differant ostendit: ut, Dominus à dominor, Amor ab amo. casu & inclinatione differunt: Fortiter à fortis, Sapienter à sapiens, etiam partium differentia. Ἐτυμολογία, Cicero Latine uertit ueriloquium, eo quòd dictionum proprietatem tradat. Quanquam enim eadem significant, Bonus & boni, Aequus & æqui, &c. alia tamè est in alio casu proprietas. Est autem ἔτυμον idem quod uerum, rectum, siue certum: ab ἔτερον, quod ab εἰμί deducunt Grammatici: λόγος, idem quod sermo.

In Topicis quæ Græci ἔτυμολογία uocant, id est uerbum ex uerbo ueriloquium.

Syntaxis est ratio coniungendarum uocum, seu faciendæ orationis: hoc est, quæ docet quibus generibus, personis, numeris, aut casibus.

4 2 quæq;

quæque uox cum alia composita sententiam absoluat. Neque enim eodem modo dicimus, Careo tibi, ut do tibi: aut eodem, Quies bonus, ut Dies bonus: sed est sua cuiusq; compositionis ratio, suus ac certus omnium usus. Dicta est autem *σὺβραξις* à *σὺβραξω*, quod uerbum idem quod ordino atq; compono significat.

Atq; hæc communis partitio artis est, qua proprium atq; potissimum Grammaticæ officium, hoc est, tota loquendi scribendiq; ratio continetur, quâ uno eodemq; generali nomine Methodicen * ueteres appellarunt.

* Hæc Diomedis li. 2.

ἑρμηνεία dicitur, quia præcepta demonstrat.

Subijcit autem Grammaticæ Fabius, & poetarum enarrationem, quam Græco nomine *ἱστορικὴ* uocat †. Sed hæc maioris operæ est, quàm ut intra Grammaticæ fines contineatur: adeoq; latè patet, ut non unius alicuius artis, sed omnium propè disciplinarum cognitionem requirat. Proinde ad docētis professionem & officium potius, quàm ad artis ipsius subiectum pertinere eadem uidetur: nec magis Grammaticæ pars censenda, quàm uel Medicinæ sciētia Physices, aut legum peritia eius quæ * est de moribus appellata.

* Diomedes *ἑρμηνεία*, quia cōsistit præcipuè in intellectu poetarū, scriptorū & historiarum propterea expositione.

† Lib. i. cap. 4. & 14. Dux sunt partes, quas hæc professio pollicetur: id est, ratio loquendi, & enarratio authorum, quarum illam methodicen, hanc historicen uocant.

DE LITERIS.

Vt igitur ad orthographiam redeamus, continet hæc literarum rationem. Pertinet enim ad rectè scribendum, differentiam, cognationē, omnemq; vim literarum tenere.

Literæ tres & uiginti uulgo numerantur: A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

In his Græcæ sunt, KY & Z. quarum posterioribus duabus non alibi quàm in Græcis dictionibus utimur.

K autem, qua olim Kalendas, & propriorum quorundam nominum principia notabant, hodie nullo in usu est: tantumq; in numero cæterarum, ut Fabius † inquit, manet.

Lib. I. ca. 5.

Diomedes uocat consonantem superuacua

H, aspirationis nota magis est, quàm litera: i- deoq; neq; inter uocales, neq; semiuocales, neq; mutas recensetur.

Gel. li. 2. ca. 3. spiritū magis quàm literam dici oportere scribit.

Dictæ autem sunt literæ, siue quòd legendo iterentur, quasi legiteræ: siue etiam à lituris, ut Prisci- nus † ait, eo quòd in tabulis ceratis antiqui scribere solebant, posteaq; delere. Eædem alio nomine etiam Elementa uocantur, quasi prima orationis principia: quoniam inter se iunctæ literæ, perinde

Lib. I de lit.

ut mundi elementa corpus, ita hæ uocem, siue dictionem efficiunt.

Prisc.li.i.Hoc interest inter elementa & literas, quòd elementa propriè dicuntur pronúciationes, notæ autem earum literæ. Abusiue tamen & elementa pro literis, & literæ pro elemētis uocātur,

Diuiduntur aut literæ in Vocales & cōsonātes. Vocales sunt, A E I O V & Y Græca. Sic dictæ quòd per se sonent, ac uocem edant.

Ex his diphthō- gi constantur	{	AE	}	ut	{	Cæsar.
	OE	Cœna.				
	AV	Auster.				
	EV	Eurus.				

Et antiqua EI:ut, parteis, omneis. Cuius usus est in accusatiuis tertiæ declinationis nominū, quæ in Vt amicei, duas consonantes exeunt, aut genitiuum singularē magnei, a- nominatiuo similem faciunt : ut sunt, Ars, Pars, pud Gell. Mens, Omnis, Pinguis, Dulcis, & similia. Quan- lib. 13. cap. quam eadem antiqui † etiam in alijs quibusdam sæ 24. Lege pè usi fuerint, quæ tamen scribendi consuetudo no- Quint. li. i. stris temporibus prorsum exoleuit. cap. 12.

Est autem διφθογγος, geminus sonus unius syllabæ, ut apparet in AV & EV. nam AE & OE ueteres aliter atq; nunc solemus, pronunciabant.

Consonantes sunt reliquæ literæ, præter uocales, omnes; ut, B C D F G **K** L M N P Q R S T X &

X & Z. Quæ quòd per se solæ syllabam non faciunt, sed uocalibus consonent, hoc nomine appellatæ sunt.

Diuiduntur autē & hæ bifariam, in Mutas & Semiuocales.

Mutas uocant, non quia prorsus in dictione obmutescant, sed quòd sonum aliquanto obtusiozem, quàm semiuocales, reddant. Ideoq; et in fine dictionum minus crebrò quàm illæ, pleræq; etiam nunquam positæ reperiuntur.

Sunt autem, B C D F G K P Q & T: quæ postrema, sequente I cum uocali altera, in Latinis dictionibus, ferè cum sibilo effertur, ut in nominibus Gratiæ, Oratio, Antium, Latium, & similibus.

C autem, K & Q, quanquam apud ueteres Latinos eiusdem potestatis fuerint, eodemq; modo proferantur, hodiè tamen, corrupta uidelicet uera pronuntiandi consuetudine, C quidem, sequente B uel I, eodem ferè sono quo Z, effertur: ut in dictionibus, Cera, Cinis, &c.

Q autem à consonante V, cum qua sola scribitur, potestatem mutuatur, mixtumq; quiddam ex K & V reddit: ut in Equus, Obliquus, & similibus, in quibus apud antiquiores V prius quiescere solebat.

P quoq; cum aspirationem assumit, aliter hodiè quàm apud ueteres consueuit, pronuntiari uidetur. Ridet enim alibi Cicero testem Græcum, qui

Quint. l. 1.
ca. 5. refert
iocū Ciceronis ex oratione pro Fundanio.

primam literam Fundanij, pro quo testimonium dicebat, proferre non posset : uidelicet quum pro Fundanio, Phundanium. Græca pronuntiatione citaret. Hanc literam Germani per pf ferè reddunt, loco aspirationis f assumpta: quemadmodum ex uoce φεῑ, quam nostri pfeu dicunt, & similibus quibusdā alijs animaduertere licet. Fuerunt enim ueteres Germani, quod ad pronūciationē & linguā attinget, in plerisq; Græcis quàm Latinis similiores.

Finter discrimina dentium efflanda est, teste Fabio li. 12. ca. 12. hoc est, spiritu leniore proferēda, inferiore labio superioribus dentibus affixo. in ph magis stringuntur labia, priusquam erumpat spiritus. Eras. in dialogo de Recta pronuntiatione.

Semiuocales dicuntur, quæ ad uocales propius accedunt, sonumq; aliquanto clariorem reddunt. Hæ sunt, L M N R S X & Z.

Fluūt enim & quasi intereūt post mutas positæ in eadē syllaba, ripiuntur.

Ex quibus priores quatuor etiam Liquidæ appellantur, eo quod uocales, quibus iunguntur, interdum liquefcere faciant, hoc est, syllabam communem efficiant: ut in Tenebræ, latebræ, & similibus, quarum mediæ alibi producantur, alibi cor-

X autem & Z, duplices uocantur, eo quod duarum consonantium uim habent. Soluitur enim X in C S, uel G S, id quod ex obliquis nominum in X apparet: ut, Dux ducis, rex regis, &c. in altero X in C & S, in altero eadem in G & S resoluta.

Z apud

Z apud Græcos, unde eadem sumpta est, per s̄d redditur: ut cum *συγισδαιρ* pro *συγισειρ* dicunt. Apud Latinos autem in duplex s̄s̄ ferè commutatur: ut cum patrisso ex *πατρισις* facimus, Atticisso ex *αττινισ*, & id genus alia. Vetustissimi autem etiã Medentius pro Mezentius, & similia scribebant, Græcorum in hoc consuetudinem sequentes. Sed hæc posteriorum Latinorum usus repudiavit.

Est in z & d affinitas. inde Plinius in Epistolis frequenter ait, zieta pro dieta. Hæc Lancilotus li. 3. cap. 17.

Cæterum transeunt & ex uocalibus quedam in consonanres aliquando, uidelicet I & V, de qua etiam paulò supra meminimus. I, quando in Latinis dictionibus à principio ponitur, sequente uocali: ut, Iuno, iuuo, Iupiter. aut in medio inter duas uocales: ut Peior, Maior, &c.

Prisc. li. 1. In principio dictionis pro simplici, in medio pro duplici consonante accipitur, &c. Vbi antiqui solebant geminare i, & maius, peius, eiius scribere.

V uerò, quando pro ea litera sumitur, quæ Græcis digamma Aeolicum dicitur, Germanicè autem per Vu geminum scribitur. ut, Vinum, Veritas, Vallum: Germanicè *W*ein, *W*arheit, *W*all, &c. Cuiusmodi tamen uoces uulgò hodie per F enunciantur. usu, ut in plerisq; alijs, pro ratione ualente. Quod eò potissimum hic admonéo, quòd

sciam huius rei obseruationem & curam, magistros puerorū uulgò negligere atq; contemnere, communi uidelicet loquentium consuetudine contentos. Tametsi autem usu aliter multa hodie pronuncientur, quàm ratio & linguæ proprietates postulat: plurimū tamē refert, hæc & similia à principio diligenter ac rectè percepisse.

F nostrum figuram duplicis r habet: atque repperitum est, ut Gel. li. 14. ca. 5. ait, ad declarandum sonum syllabæ, quæ per duo v scribitur, ut in uulgus, riuus, cliuus. Et ad hūc usum à Claudio inuentum esse, testatur Quint. li. 1. ca. 12. Sed loco digamatis postea in Latinis placuit uerbis, y pro consonante scribi. Prisc. lib. 1.

Porrò habent & cognationem inter se quandam literæ, qua aliæ in alias subinde cōmutāt ut, Quis cuius, Rex regis, Pax pacis, Dico dixi, cingo cinxi, coquo coxi, loquor locutus sum, Amplector amplexus sum. Et in compositione: Aptus ineptus, Amicus inimicus, Quæro inquirō, Plaudo complodo. Item ex in & probus, Improbus: ex con & rapio, Corripio: ex ob et curro, Occurro, et id genus alia. Quæ commutatio, quia circa declinationes & compositiones uerborum potissimum usuuenire solet, & tam ad Etymologiam, quàm ad Orthographiã pertinet. de eo suo loco infra plurib. agemus. Atq; hætenus de literis præcepisse sufficiat. Cætera docebit usus, artiū magister.

Proxima Grammaticæ pars Prosodia est. hæc ad syllabas propriè pertinet, perinde ut superior ad literas. Fiunt autem ex literis syllabæ, quemadmodum rursus ex syllabis dictiones, & ex his deinceps orationes.

Syllaba, est comprehensio literarum quæ uno eodemq; spiritu ac tono efferuntur: ut, Pes, Crus, Frons, Stirps, &c. Dicta à Græco uerbo συλλαβή, quod comprehendere significat. Nam unica uocalis, cū syllabam facit *καταξυγινῶς*, hoc nomine appellatur, ut placet Grammaticis.

Hoc loco monendi pueri sunt, quæ consonantes cum quibus rectè connectantur, aut syllabam faciūt. Sæpe enim uidemus etiam adultiores in hac re peccare, dum uel disiungūt quæ natura coherent, uel rursus connectunt quæ seorsim sumi debebant.

Rectè autem coniunguntur in eadem syllaba Consonantes, quæcunq; à principio dictionis simul sumi possunt, uidelicet Mutæ cū liquidis: ut Flauus, Gnauus, Prauus, Tmolus, Tmarus, &c.

Item S cum mutis CP & T, ut Scutum, Sputum, Stratum. & in Græcis etiam cum B, ut *σβούρι*, *σβερὸς*. &c. Græci uerò etiam duas Semiuocales connectunt, sed diuersas tamen: ut Mnestheus, Mnemō, Smyrna, Smaragdus. Et duas mutas diuersas:

Prif. li. 2. A
busiue etiã
singularũ
uocaliũ fo
nos, sylla
bas nomi
namus.

Lib. I. in fi-
ne. *fas* ut, *Ctesipho*, *Pterelas*, *Bdellium*, &c. Ad quod
exemplum *Priscianus* & *medias* in *Omni*, *An-*
nis, *Aptus*, *Actus*, & *similibus simplicibus* conne-
ctit. Nā quæ composita sunt, in ijs consonantes sue
quæq; parti tribuuntur: ut in *Obruo*, *Abrado*, *Ab-*
latus, &c. Sed hanc rem præceptoribus cōmitto.

Accidunt autem syllabæ duo potissimum, quan-
titas & tonus, siue accentus.

Quantitas est, qua syllaba alia longa, alia bre-
uis, alia communiter brevis & longa censetur.

Longa, ut *Mos*, *ros*, *dos*. Brevis, ut *Per*, *in*, *ob*.
Cōmunis, ut primæ in *Atlas*, *patres*, *cignus*, & simi-
libus. hæ enim corripiuntur alibi, alibi producuntur.

Tonus, pronunciandi ratio est, qua syllaba a-
lia efferendo attollitur, alia deprimitur.

Huius tres sunt species: *Acutus* *Grauis*, &
Circumflexus.

Acutus tonus est, quo syllaba pronunciando at-
tollitur: ut prima in *Dominus*, *optimus*, &c.

Grauis est, quo syllaba grauiter, hoc est absq;
aliqua uocis eleuatione profertur: ut in iisdem no-
minibus mediæ & ultimæ. Acciditq; hic tonus om-
nibus syllabis quæ nō acuantur, aut circūflectuntur.

Circumflexus autem is tonus à ueteribus di-
ctus fuit, quo syllaba cum mora nonnulla ac tra-
ctim efferretur. estq; hic ex acuto & graui com-
positus: quare & syllabæ, quæ ex contractione dua-

rum in unâ coiſſent, hoc tono ut plurimū efferebā-
tur: ut Amarunt pro amauerunt, ποιεῖν pro ποιεῖω.
Huius uſus hodie in ſcribendo magis quā in pro-
nunciādo reſtat. Neq; enim quiſquam ſerè nunc ita
pronunciat, ut ullum diſcrimen inter acutum & cir-
cumflexum agnoſcas. Nam ſiue ſerenus, ſiue ſacer-
dos dicat aliquis, eandem pronunciationem, eun-
demq; tonum utrobique audis: cum tamen alterum
nomen mediam natura circumflexam, alterū acu-
tam modò habeat.

Cæterū quia abſq; ſyllabarum quantitate to-
nus cognosci rectè non poteſt: quantitas autem ſu-
ſior paulo, & maioris operæ eſt, quā ut à pueris
ſtatim à principio, aut ante Etymologiæ traditionē
percipi poſſit, de hac tota parte poſtremo loco in-
frā tractabimus, ubi & de uerſu ac carminis ratio-
ne nonnihil trademus. Intempeſtiuum enim fuerit,
atq; ineptū, hoc loco, et quaſi in ueſtibulo artis, pue-
rum ijs rebus remorari uelle, de quibus etiā inter
adultos & in arte prouectos, dubitari interdum ui-
demus. Et fruſtra in iudicandis tonis atq; temporibus
uocum laborabūt, qui origines illarum & diſ-
crimina caſuum, nondum perceperunt.

DE † PARTIBVS ORA- tionis.

Expeditis igitur breuiter ijs quæ ad litera-
rum ſyllabarumq; rationem pertinent. ad tertiam

Gram-

† Pars orati-
onis nihil
aliud eſt, ni-
ſi uox indi-
cans men-
tis conce-
ptū, id eſt,
cogitatio-
nem. Prisc.
lib. II.

Grammaticæ partem deinceps ueniemus, quam Etymologiam uocari diximus, eo quòd partium atq; casuum discrimina in dictionibus tradat. Hec ad dictiones propriè pertinet, quas singulas à se mutuo discernit.

Prisc. lib. 2.

Declinabiles
+
Indecimabiles

Dictionum species, seu differentia, quas & partes orationis Grammatici uocant, octo numerantur: Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Aduerbium, Præpositio, Coniunctio, & Interiectio. Hæ enim inter se iunctæ atq; compositæ, omnem orationem absoluunt. De singulis igitur, & eorum accidentibus, perinde ut unumquodque se habet, ordine agemus.

DE NOMINE.

NOMEN, est pars orationis, quæ rem significat, non actionem:

Hoc est, quæ significat id quo res aliqua appellatur, non illud quo agere uel pati aliquid dicitur. ut Homo, equus, animal.

Nomen duplex est, proprium & appellatiuum.

Priscianus li. 2. Cum multi eodem nomine proprio nuncupantur, fortuito & sola uoce, non etiam intellectu cõmunis alicuius substantiæ uel qualitatis hoc fieri solet. Et in proprio appellatiua intelligi possunt: in appellatiuis autem, propria non intelliguntur, nisi per excellentiam.

Proprium est, quod uni soli rei conuenit:

uenit: hoc est, quod in eadem specie uni tantum attribuitur: ut Iulius, Bucephalus, Roma, Remus, &c. Tametsi enim sæpe contingat, ut eodem nomine plures appellentur: non tamen id fit secundum communem aliquam cæterorum similium notionem ac speciem, sed secundum propriam sui cuiusq; substantiã: ut cum Equum dicis, aut canem, secundum communem eius animalis notionẽ, quemlibet equum aut canem intelligis: at cum Bucephalum, aut Lælapem dici audis, non quemlibet, sed eum solum equum, qui Alexandri fuit: eumq; solum canem, qui Cephali fuit intelligis. Fuerunt autem, qui hoc solum Nomen uocarent: cætera quæ propria non essent, Vocabula & appellationes dicentes.

Appellatiuum nomen dicitur, quod multis commune est: hoc est, quo communiter omnes eiusdem speciei res appellantur: ut Homo, equus, urbs, flumen. Huius aliud substantiuum, aliud adiectiuum.

Substantiuum est, cui non potest addi, Man, & weib, ding: hoc est, cuius significatio per se absq; altero addito, intelligitur: ut homo, equus.

Adiectiuum, cui addi potest, Man & weib, ding: hoc est, cuius significatio absq; altero aliquo intelligi non potest: ut, Albus, niger, &cæt. Nihil enim certi intelligas, nisi substantiuum aliquod

Vt Scaurus teste Diomedel lib. I. & Palæmõ autore Quint. lib. I. ca. 6,

quod adijciatur: quale fuerit, *Albus parics, niger ca pillus*. Hinc enim & nominum ratio est. nam ab adiacendo alterum, hoc est, quia adiacet & inhaeret subiecto alicui, dictum est: alterum à subsistendo, quòd per se subsistens aliquid significet.

Priscianus li. 2. Adiectiuū ideo uocatur, quòd appellatiuis, quæ substantiam significant, uel etiã proprijs adijci solear.

Nomini accidunt, Comparatio, Genus, Numerus, Figura, Casus & Declinatio.

DE COMPARATIONE.

Comparantur nomina, quorum significatio auferri minui ue potest.

Gradus comparationis sunt, Positiuus, comparatiuus, & superlatiuus.

Positiuus, prima uox adiectiui est: ut, *Bonus, albus, candidus*.

Cōparatiuus, quo alterum alteri cōparando præfertur: hoc est, qui supra positiui significationem magis significat: ut, *Doctior, magis doctus: tenerior, magis tener*. Quanquã interim & minuendi uim habet: ut cum *tristior* pro eo dicitur, quod est *subtristis, siue minus tristis*.

Huius terminationes sunt, masculina & foemina, O R: neutra, V S. ut, *hic & hæc doctior, & hoc doctius*.

Super-

Val. li. 1.
ca. 12.

Virgil. 1.
Aencid.

Superlativus est, quo unum aliquid multis, aut etiam omnibus sui generis præfertur: hoc est, qui supra positiui significationem, ualde, siue maximè significat. ut, Doctissimus, id est, ualde, siue maximè doctus: tenerrimus, ualde, siue maximè tener.

Huius terminationes multæ sunt: sed in quas regulariter desinit, duæ, Rimus & simus. Rimus, ut hic tenerrimus, hæc ma, hoc mum: Simus, ut hic doctissimus, hæc doctissima, hoc doctissimum.

DE FORMATIONE

comparatiui.

REGULA.

Comparativus fit regulariter à positiui casu in I, adiecta syllaba OR. hoc est, si positiuus fuerit secundæ declinationis, à genitiuo: si tertiæ, à datiuo. ut,

Amicus	ci	Amicior.
Pudicus	ci	Pudicior.
Spurcus	ci	Spurcior.
Solicitus	ci	Solicitor.

Non autè Amicitior, pudicitior, aut spurcior, ut quidam indocti contraratione & usum ueterū pronunciant. Sic &

Fortis	tis	ti	fortior.
Saluber	bris	bri	salubrior.
		b	Fœlix

uos masculinos bifariam, uidelicet ER & IS, finiunt: ut,

Hic acer, & acris	acerrimus.
Hic alacer, & alacris	alacerrimus.
Hic ceber, & ceberis	celeberrimus.
Hic saluber, & salubris & similia.	saluberrimus,

REGVLA II.

Quæ aliter quàm R finiunt, superlatiuum faciunt adiecta s, & simus, ad positiui casum I desinentem: ut,

Doctus,	docti	doctissimus.
Candidus, di	candidi	candidissimus.
Fœlix, cis, ci	fœlicis	fœlicissimus.
Prudens, tis, ti	prudens	prudensissimus.

EXCEPTIO.

Excipiuntur ab hac regula, quorum superlatiu in Limus desinunt.

Vt {	Facilis	facilimus.
	Agilis	agilimus.
	Gracilis	gracilimus.
	Humilis	humilimus.
	Similis	similimus

Sic &

composita, Difficilis, difficilimus: dissimilis, dissimilimus, &c. Poetæ autem geminant L. † ut Iuuenalis: Per Epen- thesin.

Satyra 6.
Videlicet,
uxor for-
mosa, de-
cens, diues,
fœcunda.

Rara avis in terris nigroq; simillima cygno.
Atq; hæ regulares comparationis formæ sunt

IRREGVLARIS COM-
paratio.

Sunt autem & Anomala quædam, hoc est, quæ comparatiuos & superlatiuos suos contra aliorum formam ac regulam faciunt: uidelicet,

Bonus	Melior	Optimus.
Malus	Peior	Pesimus.
Magnus	Maior	Maximus.
Paruus	Minor	Minimus.

Paruissimus hodie non dicitur, quamuis ueteres non semel usi sint. Vegetius, paruissimos fines: Boetius in prologo musicæ, Paruissimas mutationes: Lucretius, paruissima corpora dixit.

Multus Plurimus.

Multa Plurima.

Multum plus Plurimum. A quo tamen plurali numero Comparatiuus masculini ac foeminini generis usurpatur, Plures.

Item hæc, Dexter dexterior dexterrimus & dextimus, ut apud Salustiũ in Iugurtha: Sylla cum equitatu apud dextimos, in sinistra parte Manlius curabat.

Sinister sinisterior sinisterrimus.

Lib. 3. & Sinistimus, ut quidem Prisciano placet.

Vetus ueterior ueterrimus. Nam antiqui

antiqui † etiam Veter nominatiuo casu dixerunt.

Potior Potissimus, à Potis, quod ἀπρωτορ & indeclinabile est.

Deterior Deterrimus, absq; positiuo.

Et quæ cum uerbis Dico, uolo & facio componuntur, quæ sic comparantur:

Maledicus, Maledicentior, Maledicentissimus.

Benuolus, Beneuolentior, Beneuolentissimus.

Magnificus, Magnificentior, Magnificētissimus.

Terentius tamen à Mirificus, Mirificissimum dixit in * Phormione. Cuiusmodi & alia quædã apud uetustissimos leguntur.

Cato beneficissimus, Anius magnificissimus dixit, teste Prisciano lib. 3.

Veniunt autem & gradus à præpositionibus, ut

Extra Exterior Extimus, &

Extremus, quod usitatus est.

Intra Interior Intimus

Ultra Ulterior Vltimus.

Citra Citerior Citimus.

Supra Superior Supremus & Sum-

Infra Inferior Infimus. (mus.

Post Posterior Postremus.

Gel. li. 15. ca. 12. Gracchum postremissimum dixisse ait. Apuleius: Nullum animal in terra postremius homine.

Prope Propior proximus.

Prisci. lib. 3. Proximus quãdo pro cognato accipitur,

Ennius apud Prisci. li. 3. Cũ ueter erubuit

Priamus sub Marte Pelasgo.

Itẽ Actius, Veter latinum terminus sic iusserat.

Vide Vallã li. 1. cap. 10.

* Actus 5. scena 6.

Reperies tamẽ apud Statium II. Thebaid. Exter honos.

pitur, positiui significationem habet, ideoq; à le-
gislatoribus etiam comparatiuè profertur. ut VI
pianus lib. 25. Si quis proximior nasceretur.

Ante anterior absq; superlat.

Item à Pridem, prior & primus, facit Priscia-
nus. & à Nuper, fit nuperrimus.

Nuperū hominē dixit Plaut. in Cap. Act. 3. sce. 5.

Ocyor autem, & Ocyssimus, à Greco *ὀκύν*, ori-
ginem suam habent. Quemadmodum & Ipsissi-
mus, quod ex Greco *ἰψίστος* trala. um est.

Ceterū in comparando ubiq; obseruabis, quid
probet usus, & eruditorū autoritas. Nō enim om-
nia ea, quorū significatio augeri, in nui'ue potest,
comparantur: nō quia uetet ratio, s; d; quia usus cō-
parationem eorū non probauit. ut sunt, Almus, ca-
nus, crispus, &c. & quæ Bundus finiunt: ut, Siti-
bun adus, moribundus, pudibundus, & similia.

Val. lib. I.
cap. 9.

Fiunt autem hoc loco mentionem etiam Mo-
tionis Grammatici. Ac moueri quidem nomina di-
cuntur, quæ ab eodem themate cadentia, diuersis
generibus diuersas terminationes habent: ut om-
nia adiectiua, quæ R, IS, aut AS finiunt. Mouen-
tur enim uel tribus terminationibus: ut,

Hic Sacer hæc sacra hoc sacrum.

Hic satur hæc satura hoc saturum.

Hic doctus hæc docta hoc doctum.

Vel duabus: ut,

Hic & hæc dulcis & hoc dulce,

Hic

Hic & hæc Arpinas & hoc Arpinate.

Vel etiam utroq; modo: ut,

Hic Exanimus, hæc ma, hoc mum: &, Hic & hæc
Exanimis, & hoc exanime.

Hic Effrenus, hæc na, hoc num. &

Hic & hæc Effrenis, & hoc effrene. Item,

Hic acer, hæc acris, hoc acre. &

Hic & hæc Acris, & hoc acre.

Hic paluster, hæc palustris, & hoc palustre. &

Hic & hæc palustris, & hoc palustre. Cuius
generis sunt & Alacer, celebrer, uolucer, saluber,
campester, sylvester, equester, pedester, &c.

Mouentur autem & substantiua quædam, sed
duobus tantum generibus: ut,

Hic Lupus hæc lupa.

Hic dominus hæc domina.

Hic gallus hæc gallina.

Hic rex hæc regina.

Hic leno hæc lena.

Hic leo hæc leona, &c.

Sed hæc & similia usus docebit.

DE GENERE.

Genera nominum sunt,

Masculinum Hic

Fœmininum cuius nota est Hæc

Neutrum articulus Hoc

Commune Hic & hæc.

b 4

Omne

Omne

Hic, hæc & hoc.

Επίκοινων, seu promiscuū, cū uno articulo duo genera complectimur: ut, Hic passer, hæc aquila.
 Dubium, cum autores uariauerunt de uocis alicuius genere: ut hic Dies, uel hæc Dies.

Id est, communes, quibus ex significatione nominis genus cognoscitur.

REGVLAE GENERALES †.

Virorum, officiorum uiriliū, mensium, uentorum & fluuiorum nomina sunt generis masculini.

Virorum: ut,

Hic Virgilius

Hic Carclus.

Officiorum uirilium: ut,

Hic Consul

Prator

Questor.

Mensium: ut,

Hic Ianuarius: der Ienner, à Iano, cui erant rerum principia dicata.

Februarius, der Hornung, à febris, id est sacrificijs mortuorum.

Martius, à Marte, der Mertz.

Aprilis, der April, quòd aperiat terram.

Maius, der May, à Maia, Mercurij matre. Tum enim Pleiades prodeunt.

Iunius, der Brachmonat, à Iunone.

Iulius, der Heymonat, à Iulio Cesare, antea

Quintilis dictus, quòd quintus esset à Martio,
 qui

qui quondam fuit anni initium, more Aegyptiorum, qui à uere inchoant annum. Ouid 1. Fast. Martis erat primus mēsis, Veneris q̄; secundus.

Augustus, der Augstmonat, ab Augusto Cesare, quondam Sextilis idem dictus.

September, der Herbstmonat, quasi septimus imber, id est, tempestas. Est enim septimus mensis à Martiō.

October, Octauus imber, der weinmonat.

November, Nouus imber, der wintermonat.

December, Decimus imber, der Christmonat.

Ventorum: ut,

Eurus	} qui	} flat	} {	ab ortu,	Ost	} wind.
Zephyrus				ab occasu,	West	
Auster				à meridie,	Sud	
Aquilo				à septētriōe,	Nort	

Gel. lib. 2.
cap. 22.

Fluuiorum: ut,

Rhenus, der Rein. Albis, die Elb.

Danubius, qui & Ister, die Thonaw, &c.

In quibusdam tamen usus uariat. Sic legitur,

Albula pota Deo, apud Ouidium. Et Dia Mosel-

la, apud Ausonium. Et Tepidum Iader, apud Lu-

canum lib. 4 quod alij figuratè dictum uolūt, pro tepidum flumen Iader.

Notantur item, Allia, Styx & Lethe, quæ ipsa quoq; foeminino genere usurpantur.

Lucan. Et damnata diu Romanis Allia fastis. Lib. 7.

Mulierum, muliebrũ officiorum, urbium & arborum nomina, sunt generis foeminini.

Mulierum: ut,

Lucretia Carmenta Sibylla.

Officiorum muliebrium: ut,

Obstetrix Nutrix Mater.

Urbium: ut,

Roma Noriberga Athenæ.

Arborum: ut,

Pirus Prunus Quercus.

EXCEPTIO.

Excipiuntur primò urbium nomina, VR uel VM finientia, quæ generis neutri sunt: ut, hoc Comum, Tybur.

Et quæ in I desinunt, pluralia masculina: ut, hi Gabij, Philippi.

Quamquam & alia diuersis generibus usurpata reperias: ut, hic Sulmo, apud Ouidium. Hic Epidaurus, hic Camirus apud Homerum: & similia. Sed hæc usus docebit.

II. Excipiuntur & arborum quædam nomina, ex quibus masculinum est Oleaster. Vergilius: Indicio est tractu surgens oleaster eodem Plurimus, &c. Et quæ uulgo annumerantur, Rubus & dumus:

4. Tristi. e-
le. 9. Sul-
mo mihi
patria est
gelidis u-
berrimus
undis.
2. Geor.

dumus: qui tamen frutices rectius, quàm arbores puto appellantur.

Seruius autem in 4. Georg. Et spinus, inquit, prunorum arbor uocatur, genere masculino: sed tamen exemplum non addit.

Robur autem, & suber, & filer, neutra sunt. Virgilius 2. Geor. Vt molle filer, lentæq; genistæ.

Degenerant & in genus foemininum, κατὰ ὀνόματιν, fabularũ nomina, tametsi alioqui masculina fuerint. ut apud Terentiũ, in Eunuchũ suam. Hic enim Eunuchus fabulã significat, nõ personã.

In prolo.
Eunuchi.

REGVLA III.

Fructuum nomina pleraque generis neutri sunt: ut, Pomum, Pirum, Prunũ, Cicer, Papauer, Piper, &c.

Excipiuntur uulgò, Oliua, Nux, Glãs, & quæ ad hæc referũtur: ut sunt, Castanea, Auellana, etc. quæ ex terminatione sua foeminina sunt.

Ficus, pro fructu & pro arbore, genere foemino frequentius usurpant autores, quam consuetudinem & nos sequamur. Nam pro fructu, Ficus masculino genere, apud eos qui diligentius locuti sunt, rarissimè inuenitur.

Vt neq; plurale Grosi, cũ de ficis intelligitur. Plin. lib. 23. cap. 7. Crudæ grosi uerrucas, nitro farinaq; additis, tollunt. Et rursus, Grosi illitæ stru

mas & omnem collectionem emolliunt. Sunt autem Grossi, ut Macrobius ait, ficus quæ non maturascunt. At uerò cum de Morbo dicitur ficus, masculino genere rectè dici, & Valla & Priscianus probant. Cætera, si qua à regula uariant, sub suo unumquodq; terminatione reperies.

Neutrum genus tribuitur etiam his quæ τεχνικῶς, seu ut uulgus uocat, materialiter esse feruntur: ut cum dico, Cæsar disyllabum est. Greci addunt articulum τὸ, ut, τὸ ἀλφα πρῶτον ἐστὶ στοιχεῖον, hoc est, Alpha primum est elementorum.

REGVLA IIII.

Quæ uiris ac mulieribus pariter cōueniunt, communis generis sunt.

Vt,

Hic & hæc Homo. Hic & hæc Pincernia.

Sic & gentilia quædam: ut, hic & hæc Arabs, Arcas, &c.

REGVLA V.

Numeralia nomina, à quatuor ad centum, & generis omnis, & indeclinabilia sunt: ut,

Quatuor, Quinq; Sex, Septē, Octo, Nouem, Decē, Viginti, Triginta, Quadraginta, Quinquaginta, Sexaginta, Septuaginta, Octoginta, Nonaginta, Centum. Cætera quæ declinabilia sunt, uariantur per genera, mutatis terminationibus: ut,

cap. 5.

Hic

Hic	Vnus,
hec	Vna,
hoc	Vnum,
Hi	Duo,
hæ	Duæ,
hec	Duo.
hi & hæ	Tres,
hec	Tria.

Sic & à Centum composita. ut,

Ducenti, tæ, ta Trecenti, tæ, ta. Quadringenti, tæ, ta. Quingenti, tæ, ta. Sexcenti, tæ, ta. Septingenti, tæ, ta. Octingenti, tæ, ta. Nongenti, tæ, ta.

Mille, bifariã usurpant Latini, aliàs adiectiuè, Valla li. 3. ca. 4. Gel. aliàs substantiuè.

Adiectiuum Mille, indeclinabile est, plurale tantũ, generis omnis: ut, Mille homines, Mille hominum, Mille hominibus, & c. Lina. li. 3.

Substantiuum Mille singulari quidem numero indeclinabile est, & generis neutri: ut, Mille passuum percurri, Mille hominum cæci lit. Plurali autẽ sic declinatur, Millia, Millium (quanquã raro) Millibus, Millia, & c. ut, Duo millia equitũ habuit in exercitu Carolus: hoc est, bis mille equites. Quidã unico l. scribi uolunt.

Sunt & trium generum adiectiua pleraq; omnia: sed eorum, alia una, alia duabus, alia tribus terminationibus continentur: ut,

Hic

Hic *Albus* *hæc alba* *hoc album.*

Alia duabus: ut,

Hic & *hæc fortis* & *hoc forte.*

Alia una tantum: ut,

Hic & *hæc* & *hoc* *felix, sapiens, &c.*

REGVLA VI.

Commune
duobus ar
ticolis fe-
xus facile
discernit.
hoc uerò
una uoce
& uno arti-
culo utrius
que natu-
re anima-
lia solet si-
gnificare.

Volucrum nomina una terminatio
ne duo genera complectentia, dicuntur è x̄inova, id
est promiscui generis, quòd una uoce unoq; arti-
culo duo genera promiscuè, & sine discrimine se-
xus effertantur: ut,

Hic *pauo*

hæc pica

hic passer

hæc aquila

hic coruus

hæc alauda

hic picus

hæc cornix

hic regulus

hæc coturnix, &c.

Explicationem genuinam uolucrũ & piscium
pete ex libello Pauli Eperi & Peuceri.

Articulum terminatio indicabit. nam A ferè
foeminina terminatio est, ES & VS masculina.

Sub hoc autem genus referri posse uidentur &
piscium nomina: ut,

Hic *cancer*

hæc plateſſa

hic lucius

hæc anguilla

hic rhombus

hæc mustela, &c.

Item aliorum animantium, quorum sexus di-
ſcretis uocibus non effertantur: ut,

Hic

GRAMMATICA

or

Hic gurgulio hęc rana
 hic bombyx hęc lacerta
 hic bufo hęc uipera, &c.

Nam & hęc sub uno articulo utrumq; genus significant. Sed hęc Grammaticis disceptanda relinquemus.

At quorum discretę terminationes sunt, quęq; utroq; genere dicuntur, sub hanc regulam non cadunt:

hic gallus hęc gallina:
 hic columbus hęc columba.

Item hic bubo, & hęc bubo. utroq; enim genere usurpatur hoc. Ouidius: Ignauus bubo, dirum mortalibus omen. Virgil. Solaq; culminibus ferali carmine bubo. 5. li. Met.
4. li. Aene.

Quo pacto etiam hic dama, & hęc dama inuenias: hic talpa, & hęc talpa: hic lynx, & hęc lynx.

Grus autem, quod quidam his adijciunt, feminino genere usitatus dicitur: ut apud Virgiliũ, Strymoniaq; grues, &c. Et Plinius: † Excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede sustinentes, qui lassatis somno decidens. indiligentiam sono coarguat: cęterę dormiunt, capite subter aliam condito, &c. I. G. eor
Strymonia
nædant si
gna grues.
† lib. 10.
ca. 23.

REGULA VII.

Dubij generis sunt, quę in eadem significatione

ab

111

ab autori? us alio atq; alio genere usurpata inueniuntur: ut,

Hic	}	Dies,	}	&	}	hæc Dies
		Finis				hæc Finis
		Aluus				hæc Aluus
		Adeps				hæc Adeps
		Margo				hæc Margo
		Silex				hæc Silex
		Pumex				hæc Pumex
		Calx.				hæc Calx.

Satyra 3.
L. II. Aen.

Rigidos calces, dixit Persius. Ferrata calce, Virgilius. Priscianus, & Nonius Marcellus plurimam huius generis recensent. Verum est in his sequenda consuetudo receptissimorum autorum.

Frontem masculino genere dixit Cæcilius: id nunc eruditi nulli imitantur.

Gel. lib. 15. cap. 5. Nam ij sunt inimici pessimi, fronte hilaro, corde tristi.

Sic Cardinem, fœminino genere dixit Gracchus.

In Atalanta: O grata cardo, regium egressum indicans. Priscianus lib. 6.

I. Aeneid.

At nos Virgiliũ potius sequamur, apud quem legitur, Haud tanto cessabit cardine rerum. Atq; ita de reliquis iudicandum.

. SE Q V V N T V R R E G V -
le speciales.

A.

In A desinentia, fœminina sunt: ut,
Hæc

Hæc Musa, hæc fabula, hæc procella.

EXCEPTIO.

I. In ta, uerbalia & gentilia, quæ græcè in τηs desinunt, pleraq; masculina sunt: Hic cometa, hic Poeta, hic planeta, hic propheta.

Item, hic Spartiata, hic Crotoniata, hic Sibarita, hic Amphipolita. nam horum feminina in tis exeunt: ut, hæc Spartiatis, hæc Sibaritis.

Masculinum est Hadria, apud Lucanum, pro sinu maris (nã pro oppido †, femininũ genus retinet) ut, Sonat Ionio uagus Hadria pôto, &c. li. 5.

Ad Ferrariam sito.

II. Verbalia græca in ma, tertiæ declinationis, neutra sunt: ut, Hoc Poema, hoc noema, hoc drama, hoc schema. Vetustissimi tamen etiam, hæc schema, huius schemæ dixerūt: ut, Cum seruili schema, Plautus.

In Amphitruonis prologo.

Sunt & neutra, pluralia in a omnia: ut, hæc arma, bætra, crepundia.

Dama & talpa utroq; genere usurpatur. Vir. Cum canibus timidi uenient ad pocula damæ.

Ecloga 8,

Horat. Et superiecto pauidæ natarunt, Aequore damæ. Item 1. Geor.

Lib. 1.

Carm.

Aut oculis capti fodere cubilia talpæ.

Od. 2.

Et Plin. lib. 30. cap. 3. Dente talpæ uiuæ exempto, sanari dentium dolores affirmant.

Polenta & neutro & feminino genere usurpata uolunt. Neutro, ut 5. Metamor.

o

Dulce

W

Dulce dedit, testa quod coxerat antè, polenta.

Raphael Regius, & Despauterius, hūc uersum sic exponunt: Anus dedit sitibūdæ Cereri dulce, id est dulcem potum, quod coxerat antè polenta, id est, hordeo, uel hordeacea farina.

Fœminina apud eundē poetā, ut in eodem libro: Cum liquido mixta perfudit diua polenta.

Act. 1. sce. 1. *Et apud Plautū in Asinaria: Vbi stent nequam homines, qui polentam pransitant, &c. Sed fœminino rectius utêris.*

Incola, homicida, uerna, indigena, & similia, quæ ad uiros pariter & mulieres pertinēt, ex generalibus regulis communia esse consiat. Dixerunt tamen ueteres etiam indigenus, à, um: alienigenus, a, um, &c. Sic alienigena exempla & studia dixit † Valerius. Caprigenum pccus, Virg.

3. Aeneid.

Veteres etiā his in neutro genere usi sunt. Plinius lib. 14. cap. 6. De indigeno uino. Gel. lib. 2. ca. 24. Neq; uino alienigeno neq; patrio ufuros.

† Lib. 1. cap. 5. & lib. 2. cap. 1. Idem lib. 4. cap. 6. Alienigeni amores.

E.

In e neutra sunt: ut, hoc mare, cubile, monile, &c.

Græca in e fœminina sunt: ut, hæc parasceue, hæc epitome, hæc Psyche.

Quadā etiā neutra, sed pluralia: ut, hæc tēpe, cete, & similia. Est enim νύτη à νῦτος, ἡ τούχην à τείχους.

Clau-

Claudian. in 3. Paneg. in laudes Still. Cunctaq;
profluent cete.

Pluralia in æ, ut nuge, tenebræ, & similia, per
se nota sunt.

I

In i, neutra sunt: ut, hoc gummi, si-
napi, quod tamen & sinapis nominatio casu dici-
tur, genere fœminino. Columella in Horto:
Seq; laceffenti fletum factura sinapis.

Lib. 10. de
Cultu hor-
torum.

Quemadmodum & gummis, apud eundem
Columell. lib. 12. cap. 50. Satius est noua dolia gū-
mi liquida perluere.

Hi obliqui, frugi, nauci, nihili, omniū generū
nominibus apponuntur: ut, frugi uir, qui datiuus
est à frux: nauci homo, nihili bestia. Mancipi, geni-
tiuus est nominis m̄cipium, pro m̄cipij, per con-
tractionem dictus: duo enim ij coeunt in unum. Et
dicitur res mancipi: quasi dicas, res dominij. signi-
ficat enim rem propriam, & iure mancipatam,
Ideo Lucretius eleganter dixit:

Lib. 3.

Vitaq; mancipio nulli datur, omnibus usu.

Significat enim, uitam non esse propriè no-
stram, aut in potestate nostra.

O

In o, masculina sunt: ut, hic sermo,
ardelio, mucro, & c.

EXCEPTIO.

e a

L Qua

ML

I. Quæ do, uel go finiunt, hyperdisyllaba, penultima longa, fœminina sum: ut, hæc alcedo, arundo, testudo: hæc imago, ærugo, uertigo. Quibus adde & uirgo, quod quidam commu-
ne faciunt, nullo tamen ueterum exemplo.

Cupido utroq; genere dicitur: masculino, cum proprium est, idem quod Græcis ἐγως: fœminino, cū pro cupiditate ponitur. tametsi Horatius etiã in hac significatione masculino genere usus uideatur: ut, At bona pars hominum decepta cupidine falso.

Lib. I. Ser-
mo. fatyr. I

Cætera in do & go desinētia, masculina sunt: ut, hic ordo, cardo, ligo, mango, &c.

Liuius li. 7.
Dec. 3.
Quingēta
pondo da-
ta cōsulib.

Præter pondo, quod neutrum est, & tam singu-
laris quàm pluralis numeri indeclinabile. Fallun-
tur enim, qui singularibus accommodari posse ne-
gant. nam & * coronam pondo auri, & † libram
pondo, dixit Liuius. Significat autē propriè pon-
do, assen, seu libram. unde dupondius est, id est,
duorum assium. Sed tamen & pro pondere sim-
pliciter usurpatur, cum uocabulum libra additur.

Lib. 3. dec.
I. Coronã
auream Di-
ctatori li-
brę pondo
decreuerit.

Sic enim Liuius ait: Libra pondo auri.

* Lib. 6. dec. 4. Centum pondo coronã auream
posuerunt. † & lib. 6. Dec. 3. Argenti libras pondo
habere possint.

Et margo, quod inter dubia refertur.

Vnedo, arboris nomen, quæ alio nomine arbu-
tus dicitur, ad regulam generalem pertinet.

II. Fœminina sunt & uerbalia in io: ut, hæc legio, regio, natio, statio, religio, ambitio, concio, factio, & c. Quibus similia sunt & talio, Liuius li. 7. & caro: pro quo uetustissimos etiam carnis, nomi dec. 4. Car nis, quæ dari deberet, data non fuerat.

Sed hic diligenter obseruare pueri debēt, quæ huius formæ à uerbis ueniant, & quæ secus. Nam scipio, titio, † unio pro margarita, & similia, fœminina non sunt, sed masculina. Neq; enim uerbalia sunt, sed uel primitiua, uel aliunde facta.

† Nam pro concordia apud neotericos fœmininum est, & uerbale. Augustinus: Nam hoc fieri posse in tanta animorum unione quis dubitet?

Homo, nemo, & latro, communia sunt, & ad regulam generalem pertinent: quemadmodum & cetera, quorū significatio tam mulieribus, quàm uiris accommodari potest.

Et bubo, quod ipsum quoq; duobus generibus usurpatur, supra inter epicoena dictum est.

Ambo & duo, pluralia tantum, masculino & neutro genere dicuntur: fœminino, ambæ, duæ.

III. Sunt & fœminina græca in o lō-gum: ut, hæc Echo, hæc Argo, nauis Iasonis, & similia.

V & Y.

In u, neutra fufit: ut, † hoc cornu, hoc genu, hoc ueru.

c s

† Ve.

†Veteres in masculino genere protulerūt. Lu-
canus lib.7. Cornus tibi cura sinistri.

*Similiter neutra sunt, quæ in y græcū exeunt;
ut, hoc moly.*

C.

In c, neutra sunt: ut, hoc lac, hoc ha-
lec. Sed tamen halecem etiam fœminino genere di-
xit Martialis: ut,

Lib. II. E-
pig. 28. ad
Flaccum.

*Cui portat gaudens ancilla paropside rubra
Halecem, sed quam protinus ipsa uoret.*

Cato de re Rust. cap. 58. Vbi oleæ comefæ e-
runt, halecem & acerum dato.

Lib. II. cap.
37.
A& 2. fce. 3
Lib. 6.

*Lactes autem plurale, fœmininum est, à nomi-
natiuo lactis, & diuersæ significationis. Sgnificāt
enim lactes in homine et oue, ut Plin. ait, per quas
cibus labitur, in cæteris ile. Hinc Plautus in Cur-
cul. Ita cibi uacuitate uenio laxis lactibus. Priscia-
nus græcè γαλακτῖδης uocari ait.*

D.

In d, neutra sunt: ut, hoc aliud, hoc
aliquid, &c. Propria, ut † Bogud, ad regulam ge-
neralem pertinent.

†Mauritanix rex. Cic. lib. 10. Epist. 32. ep. Traie-
cit in regnum Bogudis.

AL.

In al, neutra sunt: ut, hoc tribunal,
hoc uectigal. Cic. Non intelligunt homines, quàm
magnum sit uectigal parsimonia.

Sal neutro genere uulgò usurpatur, ueteres masculino maluerunt.

Plinius lib. 31. cap. 7. Omnis est alius sal minutus. Cato de Re rust. cap. 88. Salē candidū sic facito. Macro. 7. Satur. cap. 12. Id fieri, sal admistus corpori prohibet. Est enim natura siccus & calidus.

Propria, ut Annibal, Asdrubal, ad regulam generalem pertinent.

E L.

In el, neutra sunt: ut, hoc mel, hoc fel. Michael, Daniel, & similia peregrina, ex generalibus nota sunt.

I L.

In il, neutra sunt: ut, hoc nihil.

Masculina sunt, mugil, piscis nomen, & Pugil. Dicitur etiam mugilis.

Strigil, quod haud sciò an strigilis nominatiuo casu rectius dicitur, foemininum est. Horatius: Furtiua mutat strigili. Lib. 2. Ser. sat. 7.

Cicero lib. 2. de Finib. Si ad illam strigilis accedat. Lucilius præfractam strigilem dixit, teste Gellio lib. 3 cap. 14.

Vigil commune est, ut & cõpositum eius per-nigil.

O L.

In ol, unum est latinum, & masculinum, hic sol.

V L.

In ul, masculinum est, consul.

Exul commune est.

Lib. 5. de Priscianus & præsul commune facit: sed ut
Generib. nunc usurpatur, masculinum tantum est.

A M.

Gell. lib. 7. In am, unum est, nequam: quod ad
cap. II. Ex iectium, & generis omnis est.
ne & quic-

E M.

quam me- Tantundem, neutrum.

dia extrita Totidem, omnis generis, & plurale est.
syllaba, cō

V M.

positū est

nequam.

Vm finientia neutra sunt: ut, hoc lo-
rum, speculum.

Mulierum nomina, ut † Glycerium, Erotium,
& c. ad regulam generalem pertinent.

† Prisc. lib. 5. de Generib. Inveniuntur apud Co-
micos fœminarum quoque propria, quæ in hanc
terminationem, diminutionis siue adulationis a-
matorię causa proferuntur.

A N.

In an, masculina sunt, & græca: ut,
hic Pæan, Titan.

E N.

In en, neutra sunt: ut, hoc flumen,
lumen, examen, & c.

Excipiuntur hæc masculina, ren splen, lien.

Item, Hymen, lichen, & attagen, quæ omnia e lon-
gum habent. Horat. in Epod. Nec attagē Ionicus.

Auis

Auis nomen est.

Ein bickhá

Et quod in en breue desinit latinum, pecten.

Plautus in Capt. Sed utrum, strictim 'ne attonsurum dicam, an per pectinem, nescio, &c.

Act. 2. sce. 2

† *Flamen, sacerdotis nomen, ex generalibus notum est: quemadmodum & Syren fœmininum, & Træzen, urbis nomen.*

† *Pro flatu uel spiritu, neutrum est. Cic. lib. 1. de Nat. deor. Quem summa ab regione aquilonis flamina pulsant.*

Sunt & masculina, à cano composita: ut, fidicen, cornicen, † tibicen. quorum fœminina in a exeunt: ut, fidicina, tibicina, &c.

† Media lóga, propter contractionem.

I N.

In in, masculina sunt: ut, hic delphin, Urbium autem propria, ut Salamin, Trachin, ad regulam generalem pertinent.

Dicitur etiam delphinus. Cicero lib. 1.

O N.

In on, græca sunt omnia, quare & genera illorum ex suis autoribus petenda. Sunt tamen pleraq; masculina, quæ ad tertiam declinationem pertinent: ut, hic canon, dæmon, Helicon, Cithæron, Python serpentis nomen, & similia.

de Natura deorum: An tu delphinū ullā anteferre censes figuram suæ.

Exceptis sindon & icon, quæ inter fœminina referuntur. Martialis lib. 4.

Nec sic in Tyria sindone tutus erit.

Plinius de Olympionicis lib. 34. cap. 4. Eorum

c s uerò

uerò, qui ter ibi superauissent, imagines, ex membris ipsorum similitudine expressa, quas iconas uocant, &c. dicari mos erat, ein Conterfeyung.

Et quæ urbium propria sunt: ut, hæc Sidon, Antiochodon, Babylon, & similia.

Illæ uerò quæ on in um apud Latinos uertunt, neutri generis sunt: ut, hoc symbolum, idolum, symposium, plectrũ, &c. quæ græcè, σύμβολον, εἶδωλον, συμπίσιον, πλῆκτρον, dicuntur.

A R.

Hafel-
vurtz.

In ar, neutra sunt: ut, hoc laquear, calcar, far, baccar, herbæ nomen, quæ & baccaris foeminino genere dicitur. Plinius lib. 21. cap. 6. Sed & eorum error corrigendus est, qui baccar rusticum nardum appellauere.

Lar, masculinum est. Par, generis omnis. Propria per se nota sunt.

E R.

† Plinio & Ouidio est neutri generis. Ouid. lib. 1. Eleg. Vile acer. Plin. lib. 16. cap. 15. Acer capestre atq; montanũ.

In er, masculina sunt: ut, hic agger, uesper, carcer.

Excipe primò hæc foeminina, linter, & † acer pro arbore, apud Priscianum. quanquam idẽ hoc etiam ex generalibus notum est: quemadmodum & mulier, & mater.

II. Quæ uer aut ber finiunt, neutra sunt: ut, hoc uer, cadauer, suber, * tuber, huber.

* Tuber, arboris nomen, foemininum est: pro pomis

pomis illius arboris masculinum est.

Excepto imber, cum compositis, quod masculinum est. Et Mulciber, quod cognomentum Vulcani est, à mulcendo ferro dictum.

III. Neutra sunt, & iter, quod veteres itiner nominatiuo casu dixerunt:

Plautus in Mercat. act. 5. scen. 2. Quin tu ergo itiner exequi meum me finis?

Et spinter, quod fibulam significat. Plaut. in Aet. 3. sce. 3. Menech. Iubeas spinter nouum reconcinnarier.

Et quæ fructus, aut alios terræ foetus significat: ut, hoc siler, laser, piper, cicer, papauer, et similia.

Cucumer tamen masculinū est, ut & tuber, priore breui, quādo plurali numero poma significat peregrina, quæ olim ex Africa in Italiam apportabantur, ut apud † Suetonium, & Martialem. Lib. 13. in

† In Domitiano: Oblatos tuberes seruari iussit Xenijs. in crastinum.

Etiam à sifer, quod ipsum alioqui neutrum est, Plinius tres siferes, pluraliter dixit, lib. 20. cap. 5.

Et lauer, quod herbæ genus est, idem foemini- no posuit: ut lib. 26. cap. 8. Lauer quoq; nascens in riuis, condicta & cocta, torminibus medetur.

Priscianus autem: Vetustissimi, inquit, etiā hoc Lib. 5. de
cancer, cum de morbo intelligeretur, protulerūt. Generib.

Sed in hoc & similibus, posteriorum Latinorum usus obseruandus est.

Degener, pauper, & uber adiectiuè sumptum,
comum.

communia sunt. Ex quibus posteriora etiam cum
 *ubi Iudea describit. †Eclog. 1. *Lib. 5.
 †In Vidularia: Paupera hæc res est.

neutris iuncta leguntur: ut, Vber solum, apud Tacitum *lib. 21. & Pauperis tuguri, apud † Virgil. Vetustissimi autem etiam, hic pauper, hæc paupera dixerunt. Cuius rei exemplum * Priscianus ex † Plauto citat.

I R.

In ir, masculina sunt: ut, hic uir.
 Triumuir officij nomē, & Treuir gentile, ex suis regulis cognoscuntur.

Gadir, ciuitatis nomen, quæ alio nomine Tartessus dicitur, Salustius neutro genere usurpauit.

Est & neutrum ir, quod ἰρύα, hoc est, concussitatem manus significat, teste Prisciano.

Y R.

Martyr, quod ypsilon ante r habet, commune est, & græcum.

O R.

In or, masculina sunt: ut, hic amor, honor, furor, &c.

Arbor fœmininum est: ut & socer, & uxor, quæ ex regula generali cognoscuntur.

Neutra sunt, equor, cor, marmor, & ador.

Autor, pro eo qui iubet, aut suadet, aut etiam ipse aliquid facit, commune est. Ouid. 5. Fast.

Optima tu proprii nominis autor eris.

Sunt & cōmunis generis cōparatiui in or: ut, hic &

Lib. 2. quæ admodū citat Prisci. lib. 5. Tartessum Hispaniæ ciuitatem, quæ nūc Tyrij mutato nomine Gadir habet.

Macrobius. 2. Saturn. Natura, huius fabricæ autor & nutritrix. Vide Val. lib. 4. cap. 32.

hic et hæc doctior, melior, senior. Plin. lib. 11. cap. 10. de apibus loquens: Quarum adoleſcētiores, inquit, ad opera exeunt, & ſupradicta conuehūnt, ſeniores intus operantur.

Cætera in or, adiectiua, regulas generales ſequūtur: ut ſunt, memor, immemor. Itē à corpus, bi corpor, tricorpor: à color, bicolor, diſcolor, uerſicolor: à decor ueteri adiectiuo, indecor. quæ tametſi masculinis ac ſcemininis addita frequētius leguntur, inueniuntur tamē & cum neutris iuncta.

Virg. 10.
Aen. Verſi-
coloribus
armis.

Virg. Aen. 9.

Nulla dies unquam memori uos eximet æuo.

Et apud Ouid. 3. Amorum:

Eleg. 2.

Et uolat admiſſis diſcolor agmen equis.

Sic & Saluſtius alibi dixit: Equis & armis de coloribus cultus. Sed & hic obſeruandū eſt, quid probet uſus.

In 3. Hiſto-
citante
Prife. li. 6.

VR.

In ur, neutra ſunt: ut, hoc ebur, ſulphur, iecur.

Excipiuntur hæc masculina, † uultur, turtur, furfur. Plautus etiam gutturem, masculino genere dixit in Aulularia: ut,

Act. 2. ſce. 1

Etiam ne obturat inferiorem gutturem,

Ne quid animæ fortè amittat dormienſe

† Dicitur etiam uulturis, & uulturius. Liuius lib. 7. dec. 3. Vulturium uolaſſe in ædem Iouis.

Epift. 1. ad
Cæſarem.

Et apud Martialem lib. 5. legitur,

Sive

Siue saluiferis candidus Anxur aquis.

Lib. I. Quod uel Ennij exēplo factum, qui, ut Festus citat, Volsculus Anxur, alibi dixit. Vel per ἀνοῶν αὐτὸ dictum est, ab Anxurus, quo nomine Iupiter eodem loco cultus fuit. Nam idem nomen Hora-

Lib. I. sat. 5. tius neutro genere posuit, in Sermonibus: ut, Milia tum pransi tria repsimus, atq; subimus Impositum saxi latè candentibus Anxur.

Est autem oppidum Anxur, quod Taracina poëta uocatum fuit.

Quæ ad regulas generales pertinent: ut, fur, augur, Astur, cicur, satur, per se nota sunt.

AS.

In as fœminina sunt: ut, hæc bonitas, pietas, castitas, &c.

I. Excipiuntur primò hæc masculina, mas maris, as asis, quod ueteres etiã nominatiuo casu asis dicebant: uas uadis, pro sponsore. Et græca, tiaras.

7. Aeneid. Virg. Sacerq; tiaras. Boreas, uenti nomen. Adamas, telephas, gigas, & quæ alia per nt declinantur. nam quæ per d flectuntur, ad regulã pertinent: ut Cyclos, Olympias, lampas, & similia.

fat. 6. Et Phrygia uestitur bucca tiara.

† Sæpius à Latinis in secūda declinatione, elephantus dicitur. Liuius lib. 10. dec. 3. Tantus clamor ortus, ut elephantis in suos conuerterentur.

II. Hæc neutra, uas uasis, σνοῦος græcè, ein schaff oder geschir. Fas & nefas, indeclinabilia. Iuuenal:

Credebant

Credebant hoc grande nefas, & morte piandum, Satyra. 13.
 Si iuuenis uetulo non assurrexerat, &c.

Gentilia & propria, ad regulas generales pertinet: ut, hic & hæc Arpinâs, Aquinâs, Priuernâs. quæ tamen aliquâdo etiã neutris iuncta leguntur: ut, Vina Priuernatia, apud Pliniũ. Veteres autem dixerunt, hic & hæc Arpinatis, & hoc Arpinate.

Prisc. lib. 5. Horũ extrema syllaba ideo circum

flectitur, quia per syncopã ti syllabæ prolata sũt.

E S.

In es, tertię declinationis, quæ crescunt genitiuis, masculina sunt: ut, hic gurges itis, fomes itis, aries, etis paries etis, pes pedis, sonipes edis, cum substantiue pro equo accipitur: ut apud

Silium: Cernuus inflexo sonipes effuderat armo.

Sic & græcã, hic magnes etis, tapes etis, lebes etis. Virg. 5. Aeneid.

Tertia dona facit, geminos ex ære lebetas.

Excipiuntur hæc fœminina, seges etis, teges etis, compes edis, quòd sunt qui utroq; genere dici

uelint, sed fœmininum frequentius est. Terent.

Habendæ sunt compedes. & Tibull.

Spes etiam ualida solatur compede uinctum.

Et quæ in obliquis e producunt, latina: ut, hæc merces edis, quies etis: cuius compositum requies, olim quinta & tertia declinatione usurpatũ fuit, hodie autem quinta ferè tantum declinatur:

Cicero.

Lib. 14. ca.

6. Cic. ad.

Atic. lib. 16

In quo fle-

xus est ad

iter Arpi-

nas.

Lib. 10.

In Phorm.

act. 2. sce. 1.

Lib. 2. eleg.

7.

Cicero ad Attic. lib. 1. Tantum requietis habeo. Idem de Fin. lib. 5. Si requietem natura non quæreret. De Diuinat. lib. 1. Tu tamen anxiferas curas requiete relaxas.

Præ prædis tamen masculinum est: æs æris, neu-

Lib. 5. *trum. Hæres ædis, & locuples etis, cõmunia. Prisc. autem posterius hoc etiam trium generum facit.*

Perf. saty. 13. In locuplete penu.

Sunt & communia hæc, quæ uulgaribus hisce uersiculis continentur: (hospes,

Diues, hebes, præpes, miles, pedes, obses, &

Ouid. lib. 3 Eleg. Post mea mansurum fata superstes opus.

Inquies, antistes, perpes, comes, ales, eques' que,

Interpres, sospes, deses, teres, atque superstes,

Et quæcunq; parit de se Pes nomina iunctus. hoc

est, a pes composita, cœu sunt bipes, tripes, quadru-

pes, loripes, cornipes, &c.

Sed ex his multa etiam neutris aliquando attri- buuntur, ut diues. Ouid. 2. Trist.

Diuitis ingenij est, immania Cæsaris acta Cõdere.

Satyra 11.

Hebes. Iuuenal. Hebeti lautissima ferro.

Satyra 13.

Sospes. Idem: Depositum tibi sospes erit.

Libro 5.

Comes. Lucan. Nos rerum summa sequetur,

Imperiumq; comes?

In fine.

Hospes. Stat. 4. Theb. Accipias, seßisq; libens iterum hospita pandas Flumina, &c.

7. Aeneid.

Teres. Virg. Sed tereti mos est aptare flagello.

Suetonius in Cæs. Fuisse traditur Cæsar excel-

Lib. 1. Hist.

sa statura, colore candido, teretibus membris.

citâte. Prif.

Inquies. Salustius: Humanũ genus inquies atq;

lib. 5.

indo-

indomitum, &c. Vbi obseruandū tamen est, quos casus receperit usus. Neq; enim eodem modo rectē omnia dicuntur.

Quedā autem & propria de se fœminina procreāt: ut, hospes hospita, sospes sospita. Ouid. 2. Fast. Sospita delubris dicitur aucta nouis.

Et antistes antistita, apud Ciceronem, ut quidem à Prisciano citatur.

Cicero in 6. Act. Verr. Sacerdotes Cereris, atq; illius fani antistitæ, &c. Ouid. lib. 13. Metam. Tractisq; comis antistita Phœbi. Plaut. in Rud. act. 3. sce. 2. Ferte suppetias Veneri, Veneriæq; antistitæ.

Ceres & abies, ex generalibus nota sunt.

REGULA II.

In es, quæ non crescunt genitiuis, fœminina sunt: ut, hæc fames, lues, tabes.

EXCEPTIO.

Verres, quod masculinum est. Vates, quod cōmune.

Torques, quod idem & torquis nominatiuo casu dicitur, & inter dubia refertur. Propertius:

Torquis ab incisa decidit unca gula.

Li. 4. ele. 13

Gell. lib. 9. cap. 13. Torquem detractam induit.

Li. 1. Et Li-

Cicero de finib. T. Manlius, qui Galli torque detracto, nomen inuenit, &c.

uius lib. 7.

Dec. 1. Iacē

Et uepres, quod ipsum quoq; utroq; genere ueteres, sed ferè pluraliter * usurarūt. Virg. 3. Geor. Sudor & hirsuti secuerunt corpora uepres, &c.

tis corpus

uno torque

spoliauit.

Lucret. lib. 4. — Nam sæpe uidemus

d

Harum

Ularum spolijs uepres uolitantibus auctas, &c.

Columel. lib. II. ca. 3. Hunc uepreman manifestum est interire non posse. Ouid. 5. Metam. Aut leponi, qui uepre latens, hostilia cernit Ora canum?

Veprecula, diminutiuum, qua Cicero utitur pro Sext.

Vt illa ex uepreculis extracta in sedula Rempub. conaretur arrodere.

Ode 27. Excipitur & peregrinum acinaces, quod gladium Persicum significat: ut apud Horat. lib. I. Car.

† Vino & lucernis Medus acinaces,

Immane quantum discrepat, &c. Græcè enim ἀκινάκης, ut ἄκινος dicitur. prima declinatione, cuius

* Porphyriō, Horat. interpres: omnia masculina sunt. Tametsi * quidam acinacis nominatiuo casu scribant, nullo ueterum exemplo.

† Docet, inter pocula uino temperatè utendum esse, ne, ut inter Barbaros, res exeat in rixam & contentionem.

sed hunc errorè Aldus corrigi.

Item quæ neutro genere usurpantur hippomanes, quo equi in amorem aguntur: ut apud Plin. lib. 8. cap. 42. Et cacoethes, uitium, seu morbus in ueteribus. Iuuenal. Tenet insanabile multos Scribendū cacoethes, &c. Habent enim hæc adiectiuorum neutrorum terminationem apud Græcos.

REGVLA III.

Sunt & fœminina quintæ declinationis omnia: ut, hæc fides, res, species, &c.

Dies singulari numero, masculino & fœminino genere

genere usurpatur: plurali masculino tantum.

Despaut. li. i. Dies pro tempore certo, ut 24 horarum, est tam fœminini quàm masculini generis, sæpius tamen masculinum. Dies uerò pro tempore, simpliciter fœmininum est, & caret plurali.

Huius compositum † meridies, masculinum tantum est, & singulare.

† Certū enim significat tempus diei, ut inquit Prisci. lib. 5.

I S.

In is, fœminina sunt, tam græca quàm latina: ut, hæc amussis, cutis, pixis, paropsis.

Sic & patronymica: ut, hæc Nereis, Chryseis, Tindaris, Persis, & similia.

Et gentilia: ut, hæc Spartiatis, Nilotis, Memphitis, & c.

Et præterea quæcunq; à Latinis usurpata, Græcorum formã imutantur: ut, hæc aspis, serpentis nomen: hæc iaspis, gemma: hæc promuscis, rostrum elephantis: hæc promulsis, potionis genus ex mulso, apud Ciceronem lib. 9. Epist. † & similia.

† Epist. 10.

EXCIPIUNTUR LATINA.

Neq; est q̄

in p̄multi-

de spei po-

nasaliquid.

Et epist. 20.

Non eum

quem tu es

solitus pro-

mulside cō-

ficere,

1. In quibus is sequitur literam n, ut sunt, panis, penis, funis, crinis, cinis, ignis, amnis.

Præter canis, & iuuenis, quæ cōmunia sunt. Item Lunis, & finis, quæ inter dubia recensentur. & bipennis, quod substantiuè usurpatur fœminino genere, pro securi.

Virg. ii. Aeneid. Ferro sonat alta bipenni Fraxinus, adiectiuè utitur. Plin. lib. ii. ca. 28. Nullum cui

aculeus in aluo bipenne est.

II. In quibus duę consonātes præcedunt is, in eadem cum illa syllaba sumptę: ut sunt axis, fāscis, piscis, fustis, postis, uectis.

Præter hæc, uestis, pestis, restis, febris, uolucris substantiuum, & neptis, quod etiam ad generales regulas pertinet.

III. In quibus penultima syllaba desinit in liquidam: ensis, mensis, unguis, collis, follis, callis, uermis, orbis, corbis, torris, &c.

Præter hæc, uallis, pellis, peluis, turris, semētis:

Plaut. in Trucul. act. 2. sce. 1. Metricę esse si milē sentis conde-
cet. & quod pluraliter ferè usurpatur, Alpīs montium nomen, cuius exemplum infra posuimus. Etiam sentis, uulgò genere fœminino utuntur, & ad stipulatur uersiculus ille in Culice:

Hęc teneras fruticum sentes rimatur, at illa, &c.

Sed tamen apud eundem poetam 9. Aeneid. masculino genere idem nomen legitur: ut,

Sylua fuit latè dumis & ilice nigra

Horrida, quam densi complerant undiq; sentes.

Anguis utroq; genere usurpatur: quę admodum & torquis, quod inter dubia refertur.

Virg. 3. Eclog. Frigidus in pratis cantando rum pitur anguis. Cic. 2. lib. de Diuin. Si neuter anguis emissus esset. Vall. lib. 1. cap. 6. Subitò ab una parte arę prolap sam anguem prospexit.

IIII. Quę genitiuis crescūt: ut, glis
gliris,

gliris, cucumis cucumeris, cinis cineris, uomis uomis, quod & uomer nominatiuo casu dicitur: lapis lapidis, sanguis sanguinis.

Præter hæc: cuspis, idis: cassis, idis, pro galea: capis, idis, uas pontificale. Plin. lib. 37. cap. 2. Sed Nero, ut par erat principem, uicit omnes, CCC HS capidem unam parando.

Puluis masculino quidem genere usitatus est: apud Propertium autem etiam foemino ponitur: Sit mihi præcipue puluis Hetrusca dolor.

Et rursum lib. 2. — Qui nunc iacet arida puluis, li. x. ele. 14.
Vnius hic quondam seruus amoris erat.

V. Excipiuntur & hæc: hic caulis, à quo cauliculus, qui & coliculus dicitur.

Caulis Catoni est brassica, aliàs stipitem in plantis significat.

Hic cassis huius cassis, cum rete significat: quod tamen pluraliter ferè usurpatur. Ouid. li. 2. Amor.

Incidit in casses præda petita meos.

Hic riualis, ein mittesser. Hic maialis, porcus castratus, ein pargh. quæ duo etiam ex generalibus nosci poterant.

Hic aqualis, uas aquarium: à quo aqualiculus. ut, Pinguis aqualiculus, apud Persium.

Hic molaris, pro dente. Sat. 1.

Molaris, quia plerunq; ad lapidem uel dentem refertur, usus frequens hoc masculinum profert. Prisc. lib. 5.

d 3 Hic

* Nā aliās
adiectiuū
est. Virg. 4.
Aeneid. Si
cui me uin
clo uellem
sociare iu-
gali.

Hic iugalis, pro * equo: quod ipsum quoq; plu-
raliter ferè usurpatur.

Hic natalis, pro die quo quis natus fuit. Quan-
quam posteriora hæc etiam nāb' ὑπὸ νομίας, masculi-
na uideri possunt. Intelligitur enim molaris dens, iu-
galis equus, natalis dies, &c.

Cap. 5.
† De indi-
cretis ge-
neribus.

Quib. additur & canalis. Columella lib. 9. Tum
perennis aqua, si est facultas, inducatur: uel extru-
cto canali, manu detur. &c. Sed tamen diminutiuum
canalicula, quo Lucilium usum † Nonius indicat,
argumento est, etiam sceminino genere nomen hoc
à ueteribus usurpatum fuisse. Et Seruius in 3. Geor.
scemininum magis probat.

Sed constat, apud bonos autores sæpius mascu-
linum esse. Virgil. in Aetna: Nec tamen in rigidos
exit contenta canales. Luius lib. 3. Dec. 3. Vtraque
in Capitolio est, canali uno discretæ. Senec. lib. 3.
Nat. quæst. Quibus torrès in canali suo cursus est,

Sunt & masculina, assis composita: ut, decussis,
centussis, & similia. Persius:

Et centum Græcos curto centusse licetur.

Porrò quia laboriosum est, tot exceptiones me-
moria comprehēdere, placuit puerorum gratia &
uersiculos hos subijcere, quibus pleraq; ea quæ ma-
sculina huius formæ sunt, continentur.

Mascula sunt, panis, penis, crinis, cinis, ignis,
Funis, cum uecti, piscis, fascis, lapis, amnis,
Hinc fustis, postis, hinc axis, uermis, & unguis.

Et col.

Et collis, follis, callis, glis, sanguis, & ensis,
 Et mensis, torris, cum uomere, corbis & orbis,
 Maialis, cum natali, riuallis, aqualis.

Casis, & caulis, cumq; asis prole, iugales,
 Hinc cucumis, & quæ sexu memorantur utroq;
 Ut clunis, torquis, cum puluere, finis, & anguis.

Hæc igitur serè masculina sunt, cætera foemina.
 na. notatis tamen etiam ijs, quæ ex regulis genera-
 libus cognoscuntur, ut sunt propria uirorum: ut,
 hic Paris, Thespis, Dis pro Plutone, &c.

Fluuiorũ: ut, hic Tyberis, Fabaris, Araris, etc.

Mensũ: ut, hic Aprilis, Quintilis, Sextilis, &c.

Officiorum: ut, hic Aedilis.

Gentilia: ut, hic & hæc Samnis, Quiris.

Adiectiua: ut, hic & hæc dulcis, fortis, iuuenis,
 quod ultimum tamen neutro caret.

Et quæ utriq; sexui conueniunt: ut, hic & hæc
 cõuis, hostis, testis.

Et canis; cuius tamen diminutiuum canicula, foemina
 minino genere tantum dicitur.

Fecerunt autem hoc loco mentionem Gramma-
 tici figuræ illius, qua complecti solemus præpositio-
 nem & nomen, significaturi officiũ, disputaruntq;
 de eorum genere. Nos orationem potius eam com-
 plexionem esse iudicamus. Attribuimus enim alte-
 ri uoci genus & casum, iuxta exempla autorum: ut,

A pedibus pro cursore.

d 4 Ab

Linacer li.
 i. A ministe-
 riũ aliquod
 per circui-
 tionem ex-
 plet, ut, à
 studijs, à cõ-
 mētarijs, à
 libellis, à ra-
 tionib. pro
 ministro,
 uel seruo,
 qui præ-

est studijs,
cōmētarijs,
libellis, ra-
tionibus.

56

PHILIPPI MEL.

Ab epistolis pro scriba.
A concionibus pro concionatore.
A secretis pro secretario.

Non enim dicimus, Meus à pedibus. Neq; rectè opinor quisquã dixerit, Ab epistolis Romanis, pro scriba Romano: sed, Romæ ab epistolis, &c. Obseruabis igitur ipse, quomodo his formulis autores usi sint.

Y S.

Fœminina sunt & Græca pleraq; quæ in ys per y psilon desinunt: ut, hæc chlamys: hæc pelamys, piscis nomē: hæc chelys, erinnys, etc.

O S.

In os masculina sunt: ut, hic honos, flos, lepos. Et græca, Eros, heros, gelos, monoceros, egoceros, rhinoceros, & id genus alia, quæ absq; contractione declinantur.

EXCIPE.

I Fœminina hæc, arbos, cos, dos, & glos, quod ultimum ex regula generali notum quoq; est.

Item græca in os longum, quæ in obliquis contrahuntur: ut, Eos: à quo eous, a, um, pro Oriente.

II Hæc neutra, os oris, & os ossis.

Et græca in os breue, quæ per contractionem declinantur: ut sunt, Telos, melos, chaos.

Postremò hæc communia, bos, impos, compos, custos, & sacerdos.

V S.

REGV.

Melos insula Cretæ adiacens, est fœminini generis.

REGVLA I.

In us secūda & quartæ declinatio-
nis, pleraq; masculina sunt: ut, hic uetus, annus: hic
fructus, arcus, uisus, &c.

Sic et græca, quæ os in us latinè uertūt: ut, tomus,
typus, catalogus, et similia, præsertim uerbalia.

EXCIPIUNTUR.

I Latina hæc foemina, uānus, humus, acus, ma-
nus, tribus, porticus, colus, domus: & quod plurale
tantum est, idus. Nam anus, socrus, nurus, & quæ
arborum propria sunt, ut cerasus, arbutus, laurus,
ficus, &c. ex generilibus nota sunt.

Item hæc neutra, † uulgus, quod tamen etiam ma-
sculino genere usurparunt autores: pelagus, & ui-
rus, quod indeclinabile est.

† Tacit. lib. 20. Est uulgus sine rectore præceptus,
pauidus, socors. Virg. 2. Aeneid. In uulgū, &c. Sa-
lust. in Iugur. Vulgum effusum oppido cedere, etc.

Plautus etiam uirile sexus, dixit neutro genere,
in Rudente. Sed hoc posterior ætas repudiavit.

Aluus inter dubia refertur, quemadmodum &
penus, & specus, de quibus infra dicemus.

Pampinus autem, quod Seruius inter dubia ha-
bet, masculino genere usitatius dicitur. Plin. lib. 33.

Pampini triti & impositi tumorem omnem siccāt.
Et Columella lib. 4. cap 6. Primò tamen bini pam-
pini submituntur, ut sit alter subsidio, si alter fortè

Inuenies ta-
men apud
Lucretium
uiri & uiro.

Act. 1. scen.
2. Virile se-
xus nūquā
ullū habui.
In Cómēt.
7. Ecl. Virg.
In proce-
mio.

deciderit. Et rursum cap. 27. Umbrasq; cōpescet,
ac superuacuos pampinos deturbabit.

II Excipiuntur hæc græca, arctus, eremus, a-
byssus, diphthongus, cum absolutè dicitur de sylla-
ba, siue uocali diphthongo: hoc est, ambigui, siue
duplicis soni.

Et ab òdōs cōposita: ut, hæc methodus, synodus,
exodus, periodus, et similia. Quibus uulgò &
paradisus annumeratur. Sed hoc nomen apud Sui-
dam, Strabonem, & Xenophontem masculino ge-
nere usurpari uideo. ut primo Anabases, *διὰ μέσων*
ἢ τῶ παραδείσῳ πρὸ τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ, &c. hoc
est, Per medium autem paradysum siue hortum la-
bitur Mæander fluuius.

Sunt & scæminina gemmarū nomina pleraq; ut,
hæc Amethystus, Crystallus, Hyacinthus, Sapphi-
rus, Chrysolithus, &c. apud Plin. lib. 37. Nam &
γερμινὸν horum *λίθος* scæmininum apud Græcos est,
quando gemmam significat. Smaragdus tamen, Be-
rillus, Opalus, & quædam alia, etiam masculino ge-
nere usurpata reperias. Propertius lib. 4.

Et solitum digito Berillum adederat ignis.

Sic apud † Plinium passim cætera.

Hanc diuersitatem inde fieri arbitratur Despau-
terius, quod intelligi potest lapillus, uel gemma.

Et fruticum, aliorumq; terra nascentium que
dam: ut, hæc † nardus, hyssopus apud * Diosc. hæc
byssus,

Eleg. 8.

† Li. 37. ca. 5

Smaragdi

Scythici

sunt nobi-

lissimi.

† Li. 1. ca. 6.

* Li. 3. ca. 36.

byssus: costus, autore Prisciano. quod idem tamen
 & masculino genere legitur: ut apud eundem Dio-
 scoridē, *λίγυ διαφέγει ὁ ἀραβινὸς, λσονὸς ὠρ.* id est,
 A reliquo costo differt Arabicus, candidus existens.

Hæc papyrus, hæc biblus, seu byblus. nam utro-
 que modo scribitur. Lucanus lib. 3.

Nondum flumineas Memphis contexere biblos
 Nouerat, & c. iunci species est, quam Latini, & po-
 steriores item Græci papyrus appellant.

Hæc balanus. Horat. lib. 3. Carm. ode 29. Pressa
 tuis balanus capillis. Sic & Græci, Suidas, * Dio-
 scorides, & alij pleriq; . tametsi Plinius uideatur
 alibi etiã masculino genere usurpasse.

Hæc carbasus, cuius plurale carbasa ad neutrum
 genus defecit. Sed & hoc utroq; genere usurpasse
 ueteres, Priscianus & alij pleriq; tradunt.

Cythisus fœminino genere utitur Columella lib.
 9. cap. 4. masculino Theocrit. Idyl. 9. & alij passim.
αὶ ἀπὸ τὸν λῦτισσορ, ὀλόνος τὰν ἀγαθίωνων.

Et Narcissus fœminino genere idem poeta Idyll.
 1. masculino Plinius & ceteri Latini utuntur. Cu-
 iusmodi fortassis etiam alia inuenies, quæ frequens
 lectio suppeditabit. Neq; enim singula hic recense-
 ri possunt, quorum adeo uariius ac multiplex apud
 autores usus est.

Ex superioribus autem nonnulla etiã neutro ge-
 nere usurpata eguntur: ut, hoc nardum, hyssopum,
 papyrus,

Li. 5. de Ge-
 neribus.
 Lib. 1. ca. 15.

* Li. 1. cap.
 44.
 Li. 13. ca. 4.
 Maxime
 tamen pla-
 cēt cãdidi.
 Lib. 5.
 Vtraq; cy-
 thisus, est
 enim fatiua,
 et altera sue
 spontis.
 Li. 21. ca. 19.
 ἀνάγκη nar-
 cissum di-
 ctum, non
 ἀ fabuloso
 puero.

papyrus, apud Plinium. Sed in his & similibus frequentior usus obseruandus est.

Plin. lib. 12. ca. 12. Baccaris uocatur nardum rusticum. Et lib. 13. cap. 11. Papyrus nascitur in palustribus Aegypti, &c. Et lib. 25. cap. 9. Hyssopum in oleo contritum, phthiriasi resistit.

Item foemina sunt pleraq; regionum & insularum propria: ut, haec Aegyptus, Cyprus, Delus, Lesbos, Tenedus, &c. Nam haec & similia ad γωνιά sua referuntur, quae sunt, χῶρα, νῆσος, & similia.

Urbium autem nomina ad regulam generalem pertinent: ut, haec Corinthus, haec Pylus.

Lib. 8. ca. 18.

Camelos inter arma pascit Oriens.

Vide Eras.

Chil. 3. cēt.

5.

Camelus inter communia refertur à Grammaticis: sed Plin. masculino genere serè usurpauit, Graeci frequentius foeminino. ut in prouerbio, ἢ λιὰ μολος ἐπιθυμήσασα λιόρατων, λιὰ τὰ ὠτα προσάπώλεσε. hoc est, Camelus cum affectaret cornua, etiam aures amisit.

Et barbitus, quod instrumentum musicum est, Horatius, masculino genere posuit: ut,

— Age dic latinum Barbite carmen,

Lesbio primùm modulate ciui, &c. Ode 23. lib. 1.

Ouidius in epistola Sapphus, foeminino: ut,

Non facit ad lacrymas barbitus ulla meas.

Ausonius autem etiã neutro, in Philomusum: ut,

* Hoc genere et chordas et pleetra et barbata cōde:

Omnia mercatus, cras citharædus eris.

Sed hoc & similia ad heteroclitica pertinent.

* Librorū copia absq; studio non reddit doctum.

REG V L A II.

In us tertie declinationis, foemina sunt, quæ u in obliquis retinent: ut hæc salus salutis, palus paludis, tellus telluris.

Excipe monosyllaba, quæ neutra sunt: ut, hoc ius, crus, rus, pus, thus, plus.

Præter mus. quod masculinū est: grus, quod foemino frequentius, & sus. quod utroq; genere dicitur.

Pecus pecudis, foemininū est: Pecus oris. neutrū.

Ligus liguris, quod et Ligur nominatiuo casu dicitur, ad gentilia pertinet.

Intercus, omnium generum nominibus additur: ut, intercus aqua, intercute morbo, intercutibus uitijs, apud Aulum Gellium.

lib. 13. ca. 8.

Hydropisim Latini aliquando aquam intercutē appellant, quia intus & in cute urget laborantē.

REG V L A III.

In us tertie declinationis, quæ u in obliquis mutant, neutra sunt: ut, hoc acus aceris, οὐόβαλον græcè, spridwer: hoc corpus corporis, uulnus uulneris, &c.

Ad hanc regulam & comparatiua in us pertinent: ut, hoc maius maioris, fortius fortioris.

Excipe lepus leporis, quod masculinum est. Nam Venus Veneris, proprium, & uetus ueteris adiectiuum, ad regulas generales pertinet.

In aus, foemina sunt: ut, hæc laus,
fraus.

S CVM CONSONANTE.

Quæ s finiunt, præcedente consona

foemina sunt: ut, hæc ars, mors, puls: hæc hyems,
Virg. 6. Aeneid. Huius cohors. bidens pro oue: ut, Lectas de more bidentes.
uocabuli explanatione Nam pro bipalio, siue sarculo, masculino genere u
lege apud surpatur: ut,
Gellium li. Sæpius ad capita & duros iactare bidentes. apud
16. cap. 6. eundem poetam 2 Georg.

Excipe primo hæc monosyllaba, quæ masculina
li. 9. Offiaq; sunt: mons, pons, fons, dens: & seps serpentis nomē.
dissoluēs cū ut apud Lucanum: Tabificus seps.

corpore tabificus seps. Et quæ inter dubia recēsentur, scrobs, & stirps,
cum de arbore dicitur.

Stirps pro origine uel progenie, solum est foeminiū, at pro trūco uel radice, tam masculinā quā
foeminini generis est.

Etiam frons apud uetustissimos masculino genere usurpatum legitur, & scobs, autore Phoca. Sed
tamen in his posteriores Latini foemininum genus retinere maluerunt.

II Excipiuntur polysyllaba, quæ in ps desinunt.
sunt enim pleraq; masculina: ut, hic maniceps, cy
clops, hydrops. Horat.

li. 2. Carm. Crescit indulgens sibi dirus hydrops.
Ode 2.

His adde, chalybs & torrens.

Forceps autem & adeps, dubia sunt: utroque enim genere usurpantur, quemadmodum & serpens substantivum.

Princeps, municeps, parens, & similia, ad regulam generalem pertinent.

III Sunt & masculina nomina, quibus assis partes significantur: quæ quo certius intelligantur, omnia hic recenserebimus.

As, uel assis, uncias continet 12

Deunx 11

Dextans, seu decunx 10

Dodrans 9

Bes 8

Septunx 7

Semis 6

Quincunx 5

Triens 4

Quadrans 3

Sextans 2

Vncia 1

T.

In t, neutra sunt: ut, hoc caput, occiput, quod & occipitium dicunt. Est autem posterior capitis pars, iuxta Catonis apophthegma: Frons occipitio prior est: id est, Præsentia domini plurimum prodest. Hoc synciput, pars, qua se

Quid. rz.
Metamor.
Quod for
eipe curua
Cum faber
eduxit.

De re Rustic. cap. 4

frons

frons ad uerticem tollit, græcè βρέγυα.

A X.

In ax latina, fœminina sunt: ut, hæc fax, pax, fornax.

Græca ferè masculina sunt: ut, hic abax, thorax, limax, stirax, Aristophylax, &c.

E X.

In ex monosyllaba, & item polysyllaba, fœminina sunt: ut, hæc sex, lex, supellex.

Masculina sunt: ut, hic rex & grex.

I I. In ex dissyllaba, masculina sunt: ut, hic codex, quod ueteres etiam caudex dixerunt: hic frutex, latex, pollex, ramex. Plaut. Tua causa nemo nostrum rupturus est *(u)os ramices, &c.*

In Pœnulo
act. 3. sce. 1.

3. Georg.
Satyr. 4.

Excipe primò, quæ fœminina sunt: hæc carex. Virg. Et carice pastus acuta. Hæc uibex. Persius, Si puteal multa cautus uibice flagellas.

Hæc forpex, forfex, & quæ ex generalibus regulis nota quoq; sunt, pellex & ilex.

2. Hæc cõmunia, exlex, ilex, iudex, index, uindex.

Et quæ inter dubia habentur, cortex, imbrex, obex, pumex, & silex.

Act. 2. sce. 3.
Eho tu nihil
cana culex.

Apud Plautum in Casina etiam cana culex legitur. Aliàs culex ubiq; masculinum est: ut in Epithio culicis Virg. Parue culex, pecudum custos, etc.

I X.

In ix dissyllaba, masculina ferè sunt:

ut, hic calix, fornix. Iuuenal

Satyr. 3.

Lenonum pueri quocunq; in fornice nati.

Hic natrix, pro serpente. Lucanus: Et natrix Lib. 9.
uiolator aquæ, &c.

Hic uarix. Horat. Varice succiso, &c.

Hic spadix, phœnix, histrix, &c.

Excipiuntur hæc, cornix, ceruix, lodix, radix,
filiæ. Virg.

2. Geor.

Et filicem curuis inuisam pascit aratris.

Item hæc pristix, piscis nomen, quod & pristis
dicitur, à πρίστειν, hoc est secando, quòd fluctus se-
cèt natando. Cicero in Arato:

Andromedã tamen explorãs fera quærere pristix
Pergit, &c.

Hæc perdix, quod tamẽ & masculino genere
usurpatum reperitur. Statius 2. Syluar.

In Psittaco.

Quiq; refert ingens iterata uocabula perdix:

Sed fœmininum usitatus est. Martialis:

Lib. 13.

Rustica sum perdix, &c.

Et quæ ad generales regulas pertinent, hæc sa-
lix, larix, matrix, & similia.

Mastix, pro flagello, apud Homerũ fœminino Iliad. 10.

genere usurpatur. Cõpositum autem Homeroma ἐπέε μαστί-
στιξ, ex regula generali masculinum redditur. γὰρ φάειν λέει,

Cetera in ix, tam monosyllaba, quàm polysylla &c.

ba, fœminina sunt: ut, hæc nix, pix, strix: hæc cic-
atrix, coxendix, appendix, &c.

YX.

In yx per ypsilon finientia, masculina ferè sunt: ut, hic † bombyx, sandyx, oryx animal, quod *μόνιος* alio nomine Græcis dicitur, ut ex

lib. 8. ca. 53. Plinio apparet.

† Cum est uermiculi genus: aliàs fœmininū est, quū pro ueste bombycina ponitur. Plinius lib. II. cap. 23. Assyria bōbyce adhuc fœminis cedimus.

Excipitur styx, quod fœmininum est.

Naryx, urbis nomen, quod ad regulam generalem pertinet.

lib. 12. Epigram. 50.

Onyx, pro gemma, masculinum est. Martial. Calcatusq; tuo sub pede lucet onyx.

Pro uase autem unguentario, utroq; genere legitur. Item:

Vnguētū fuerat, quod onyx modò parua gerebat.

lib. 3. El. 10.

Propert. Et crocino nare; Murrheus ungat onyx.

Satyr 6.

Quo pacto & Sardonyx usurpatur. Iuuenal. In manibus densi radiant testudine tota Sardonyches, &c.

Immodica est fœminarum uoluptas ex Musica.

Satyr. 1.

Persius: Et natalitia tandē cum Sardonyche albus.

Perstringit ineptum & superbum actorem.

O X.

In ox, fœminina sunt: ut, hæc nox, nox, celox.

V X.

In ux, fœminina sunt: ut, hæc lux, nux, faux.

Dux & coniunx, communia sunt.

CruX inter dubia refertur: sed foemininũ usitatus est apud idoneos autores.

Gracchus, citante Despauterio: Dignus fuit qui malo cruce periret. Plaut. in Amphit. act. 4. scen. 2. Ego te certo cruce mactabo.

LX. NX. RX.

Quæ consonantem ante x habent, quacũq; uocali præcedente, foemina sunt: ut, hæc falx, lanx, arx, sphynx, phalanx, meninx panniculus cerebri, apud Aristotelem & Pollucem.

Hæc Syrix, fistula, et nymphae nomẽ apud Ouid. lib. 1. Met.

Excipiuntur partes asis: ut, quincunx, septunx, deunx, quæ masculina sunt.

Con'unx, quod & coniunx scribitur, cõmune.

Calx & lynx, quæ inter dubia recensentur. quæ quæ calx pro calcaneo, & pro materia, foeminino genere usitatus effertur. Lyncis autem exẽpla habes apud Horatium: Aut timidus agitare lynces. lib. 2. Car. Ode 13.

Et apud Virg. Maculose tegmine lyncis.

1. Aeneid.

Adiectiua quæcũq; in x, uel in duas consonantes exeunt, sub una uoce tria genera continent: ut, hic & hæc & hoc audax, loquax, sons, insons, concors, discors, & similia.

NUMERI.

Numeri nominum duo sunt: Singularis, ut hic Cæsar: Pluralis, ut hi Cæsares.

6 2

Quidam

Quidam subtiliter disputant, propria nomina carere plurali numero: quia uerè propriū nomen illud est, quod non significat multos. Sed tamen usus tribuit eis pluralē, cum Scipiones, Fabios, Metellos, &c. dicimus.

FIGURAE.

Figurae item duae sunt: Simplex, ut aptus: Composita, ut ineptus.

Prisc. lib. 5. de Figuris. Addidere quidā & Decōpositā, quā tribuerūt nominib. quae à cōpositis alijs nascūtur: ut sunt, experientia, suffragiū, ab experior & suffragor. iniustitia, insatiabilitas, ab iniustus et insatiabilis. Sunt autem hic obseruandae adolescentibus literarum mutationes: ut, amicus, inimicus: aptus, ineptus: salsus, insulsus, &c. Quae quia in uerbis frequentiores quàm in nominibus accidunt, de ijs infra copiosius agemus.

CASVS.

Casus, inquit Festus Pompeius, uocabulorū formas dicimus, quia in alia atq; aliam eadant effigiem.

Casus nominum sex sunt. Nominatiuus, prima uox est, qua nominamus rem. Genitiuus, nō qui casus gignat, sed quod co u- tantur interrogati, cuius uel originis uel possessoris res sit: ut, Cuius est liber? Ciceronis. Cuius est filius Africanus? Pauli Aemylj. Vnde idem & patrius casus dicitur. Datiuus, quo utimur, attribuēdo aliquid cuiuspiā. Accusatiuus, quo utimur, quum personam aut rem

rem uerbo subiicimus: ut, lego Virgilium.

Vocatiuus, quo uocamus.

Ablatiuus, quo utimur, quū auferri aliquid significamus. Estq; hic casus Latinis proprius: Græci enim ablatiuū nō habent, ideo Grāmatici nonnunquā Latinū casum uocāt. idem etiā casus septimus à Diomede appellatur, quādo aut absolutè ponitur: ut, Fit sonitus, spumante salo. aut aliàs sine prepositione effertur: ut, Cornu ferit ille, caucto.

Lib. 1.

Virg. 2. Ae.

Virg. 9.

Ecl.

DECLINATIONES.

Declinatiōes nominū sunt quinque.

PRIMA DECLINATIO.

Prima declinatio cōplectitur quatuor terminationes, a. as. es. et e. Porro græca sunt omnia, quæ as. es. aut e finiūt: ueteresq; p a ea efferebant, dicebantq; pro Anchises Anchisa, perinde ut pro Demeas Demea, pro Chareas Chærea.

Prisc. lib. 6.

PARADIGMA.

Singulare.

Plurale.

Hæc Musa

hæ Musæ

huius Musæ

harum Musarum

huic Musæ

his Musis

hanc Musam

has Musas

ô Musa

ô Musæ

ab hac Musa

ab his Musis.

Ex his casibus quidam figurā admittunt. Nam Virgilius diphthongum, quæ est in genitiuis, diu

e s fit, cum

- Lib. 3. Aen. *fit, cum inquit, Aulai in medio, &c.* ♣
- lib. 9. Aen. *Pictai uestis, &c.* Item, *Vis aquai.*
- lib. 7. *Humor aquai, Lucret. lib. 3.*
- lib. 6. *Priscum est, quod & Priscianus annotauit, genitiuos singulares nominum purorum in a, per as exte: ut, hæc Maia, huius Maias, pro Maia. Et constat, hoc Græcorum mutatione fieri. Atq; inde genitiuus familiàs, pro familiæ, remãsit in his nominibus, pater familiàs, mater familiàs, filius familiàs,*
- lib. 11. Aen. *etc. Virgilius aut etiã auras, pro auræ, genitiuo scit: ut, Nihil ipsa nec auras, Nec sonitus memor.*
6. Aeneid. idem dixit, *Atq; aurai simplicis igne.*
- Virg. 2. Ae. *Et genitiuo plurali nonnunquã syncope admittitur: ut, terrigenûm pro terrigenarum, Troiugenûm pro Troiugenarû. Idq; ferè in cõpositis tantum accidit.*
- Mœnia
- Dardanidûm, pro
- Dardanidarum.
- Vall. lib. 1. *Variant & datiui plurales. Nam ueteres pleraque, discriminis causa, per abus protulerû: ut eabus, foeminino genere, pro eis. Hodie reliqua sunt ex hac forma, filiabus, natabus, deabus, libertabus, equabus, mulabus, duabus, ambabus: quorû nominatiui hoc uersiculo comprehenduntur,*
- Prisc. lib. 7. *Filia, nata, dea, liberta, equa, mula, duæ, ambæ.*
- † *Sunt qui & dominabus dicant, & animabus, sed nescio an ullo ueterû idoneo exemplo. * Nam contrã reperimus etiã natis & filijs, pro natabus & filiabus, ueteres dixisse.*

† Curtius lib.3. Vt armatos cōspexere, rati actū esse de dominis, in tabernaculum currunt, uociferantes missos esse qui occiderent captas. Cicero in 14. Epistolarum: Duabus animis suis scribit.

* Statius in Achill. Charisq; para connubia natis. Plaut. in Stich. act. 4. scen. 1. Ibo intrò, & gratulabor uesti um aduentum filijs.

Quæ es aut as finiunt, græcam formam imitantur.

PARADIGMA.

Hic Anchises Aneas

huius anchisæ Aeneæ

huic Anchisæ Aeneæ

hunc Anchisen Aeneam & Aenean

ô Anchise Aenea

ab hoc Anchise Aenea.

Virg. 3. Aeneid.
Anchisen
facio certū,
&c.

Virg. Dominum Aenean in regna recepit. Cuiusmodi accusatiuos etiã ea quæ in a desinunt græca, faciunt, idq; interim a correpta: ut,

Maian & Electran, Taygetamq; Ioui. Ouid. 4. Fast.

Et Statius 7. Theb.

Namq; serunt raptam patrijs Aeginan ab undis.

In e desinentium, prorsus græca declinatio est singulari numero: ut,

Hæc epitome Latine hæc epitoma. Sic

huius epitomes & Pentecoste, hoc est,

huic epitome quinquagesima: Euterpe,

hanc epitomen Parasceue, & similia.

c 4 ô epi

ô epitome

ab hac epitome.

Plurali autem latinam formam sequuntur : ut,

Hæ epitomæ harum epitomarum

his epitomis has epitomas

ô epitomæ ab his epitomis.

SECUNDA DECLINATIO.

In secundam declinationem retulerunt Latini nomina quæ finiunt

er	} ut	} gener	
ir			uir
ur			satur
um			scamnum
us			dominus
eus			Orpheus. Estq; hæc græca

terminatio, cæteræ latinæ sunt.

PARADIGMA.

Singulare.

Plurale.

Hic dominus

Hi domini

huius domini

horum dominorum

huic domino

his dominis

hunc dominum

hos dominos

ô domine

ô domini

ab hoc domino

ab his dominis

Hoc paradigma regulare est, quo fines casuum singulorum indicantur.

Ceterum numero syllabarũ quedam nomina variant.

variant. Alia enim superant nominatiuum in reliquis casibus: alia totidem in obliquis habent, quot syllabis constat nominatiuus.

Superant nominatiuum syllabarū numero, quæ ur, ir, aut eus finiūt: ut, satur saturi, Treuir Treuiri, Orpheus Orphei.

Pares cum nominatiuo syllabas habent, quæ us aut um finiunt: ut dominus domini, templum templi.

Exceptis unus, ullus, nullus, solus, totus et alius, quæ genitiuū per ius, datiuū per i, pronominum more faciunt: ut,

Vnus	unius	uni, &c.	Sic & foemi-
Vllus	ullius	ulli	nina, & neu-
Nullus	nullius	nulli	tra quoq;.
Solus	solius	soli	
Totus	totius	toti	
Alius	alius, media longa,	alij.	

Cæsar: Vno excepto, quæ alijsmodi atq; omnis natura finxit.

Quibus similia sunt & uter utrius utri, &c. Alter alterius (quod solum i ante us breue habet) alteri. Et neuter, quod † neutrius et neutri, genitiuo casu facit. Quinquã etiam ex superioribus quædam apud uetustissimos secundū regulam declinata reperias: ut apud Terēt. * Nulli consili: pro nullius. Et, Mihi solæ ridiculo fuit: pro soli, &c. De

In Anticatore prior, citante Prisciano lib. 6. & 7.

* In An. act. 3. scen. 5. in Eunucho: act. 5. scen. 7.

De secūda *quæ re Priscianus lib. 6. & lib. 13.*

declinatio † Habet autē sæpius apud bonos autores, neutrius in genitiuo, & neutri in datiuo. ut Cic. ad Minis. Attic. lib. 12. epist. 17. Noui syluā nobilē, fructum autem neutrius. Valer. lib. 9. cap. 14. Neutrius unquam nisi excussæ complexum petijt. Cicero ad Attic. lib. 8. Neutri scopus est ille.

Illæ uerò quæ in er desinūt, partim crescunt in obliquis, partim non.

REGVLA. I.

In quibus er præcedit muta, genitiui pares cū nominatiuo syllabas habent: ut, *faber fabri, cancer cæcri, uasfer uasfri, ager agri, aper apri, auster austru.*

Excipe, *Liber Liberi, pro Baccho. Liber liberi, adiectiuū. Et plurale † liberi, pro filijs, siue natis.*
 † Val. lib. 3. cap. 8. Nam substantiuū liber, pro cortice, seu uolumine, Gell. lib. 2. libri facit.

cap. 13. Item *socer soceri, lacer laceri, asper asperi, prosper prosperi, adulter adulteri, presbyter presbyteri, quod mutilatum est à græco πρεσβυτερος, id est senior.*

Et à gero et fero cōposita: ut, *lucifer luciferi, falci fer falciferi, armiger armigeri, corniger cornigeri.*

Iber Iberis, tertia declinatione, & Iber Iberi secundæ dicitur. Priscianus hanc differentiam facit, ut Iber Iberi, de Hispaniæ populo intelligatur, unde & Celtiber compositum uenit: Iber autem Iberis, de

ris, de ea gente, quæ ad Pontum habitauit.

Dicitur & Iberus Iberi, quod fluuij nomen est. ut apud Lucanum lib. 4.

Qui præstat terris, aufert tibi nomen Iberus.

Quo pacto & Liuius annem Iberum dixit.

Lib. 4. Dec. 3. Priusquã Romani annẽ Iberum transirẽt, ingentes copias Hispanorum Mago & Hasdrubal fuderunt.

Et Virgilius adiectiuẽ usurpauit, cum inquit: lib. 9. Aen. Pictus acu chlamydem, & ferrugine clarus Ibera.

Sequester item secundæ pariter & terciæ declinationis reperitur. Cic. in 2. Verr. Aut sequestres, aut interpretes iudicij, &c. Plaut. Ego seruabo, quasi sequestro detis: Neutri reddibo, donecũ res iudicata erit. Est tamẽ secundæ frequẽtius. Atq; hinc Virgilius quoq; dixit, Pace sequestra.

In Vidularia, ut citat Prisc. lib. 6. lib. 11. Aen.

Item Plaut. in Mercat. act. 4. Sequestro uir ait data. Sed Cicero semper in tertia declinatione utitur: atq; ita inuenitur apud plerosq; teste Pr. li. 6.

At Mulciber, quod quidam huc addunt, terciæ declinationis est. ut apud Ouid. Mulciberis capti Marsq; Venusq; dolis. Sic enim & Priscian. legit.

li. 2. de Ar. lib. 6.

Dexter dextri facit, & dexteri, inde deriuantur dexterior & dexteritas.

De neuter, uter, & alter, supra dictũ est. Compositum alteruter, simplicis rationem sequitur.

II.

Quæ aliam quàm mutam habent
ante

ante er, crescunt genitiuis: ut, miser miseri, tenet teneri, gener generi.

Obseruabis autem, etiam circa genitiuos nomen in eus, interdū synæresin fieri, e et i in unam

6. Fast. syllabam cōtractis: ut apud Ouid. Iniuriā Thesei, pro Thesei. Cuius formæ genitiui sunt et † Vlyssa,

2. Aeneid. & Achilleæ, apud poetas. ut apud Virgil.

Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore, qui redit exuuias indutus Achilleæ.

Hinc accu Nam ueteres declinauerunt Achilleus, sicut Orphæus: unde fit genitiuus Achillei, quatuor syllabarum, & per contractionem Achilleæ trisyllabum.

co. Lucan. lib. 10. usus est, Terribile uisu traiecit Achillea ferro.

† Latini sunt casus, nō græci, quia genitiui tertriæ declinationis contractorum non patiuntur synæresin.

Estq; in his & similibus obliquis nominum in eus, e natura breue: tametsi id poetæ, sequuti græcam consuetudinem (sunt enim omnia in eus græca) alicubi produxerint: ut, Idomenea ducem, Ili

Lib. 3. Aen.

Lib. 1. Aen.

nea petit, etc. apud Virg. Nā Græci ex Ἰδομενία Ἰδομενῆα, ex Ἰλιονεία Ἰλιονῆα faciunt.

Sunt & græci genitiui Atticæ declinationis in o, quibus poetæ usi sunt. ut Virg. In foribus lethū Androgeo, &c. Sic enim declinant, ὁ ἀνδρόγεω, τῆ ἀνδρόγεω, etc. Sed græca ex suis autoribus petenda sunt.

DE DATIVO ET ABLATIVO.

O finiūt datiuī latini in hoc ordine omnes: ut, dominus domini domino. sic Orpheus Orphei Orpheo. Nā quod Virgilius datiuo casu dixit, Orphē Calliopea, Lino formosus Apollo, græcum planè est, & ex ὄρφεα ὄρφεα contractum.

Illā uerò, quorum genitiui in ius excūt, datiuos in i faciunt: ut, unus unius uni, & c. ut supra.

DE ACCVSATIVO.

Accusatiuī terminatio um est: ut, dominus dominum, uir uirum

Sed ab eis, per a accusatiuos faciūt: ut, Orpheus Orphea, Ilioneus Ilionea.

On, græca terminatio est eorū nominum quæ o latinè in uertūt: ut, Ilion ab Ilium, Pelion à Pelium, Rhodon à Rhodus. Horat. † Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenen.

Poetæ usurpant quoq; græcum accusatiuū in on. Ouid. lib. 9 Metam. Cum uideat fessos Rhadamantion & Aeacon annis.

Neutra accusatiuū nominatiuo similem faciunt: ut, hoc uulgus, pelagus. Inuenias tamē & uulgū accusatiuo casu: ut Aeneid. 2. Spargere uoces in uulgum ambiguas, & querere conscius arma. Et Curtius lib. 8. Orta seditio in diuersa consilia deduxerat uulgum.

DE VOCATIVO.

Ab er, ir, ur, & um, uocatiuī similes sunt

In 4. ecloga, itē 6 ecloga. Aut ut mutatos Therei mutauerit artus.

Prisc. lib. 7. Inuenitur tamē in usu etiā in una accusatiuum. uushuiusce modi nominum. † Li. i. Car. Ode 7.

sunt nominatiuis: ut, *ô sacer, uir, satur, templū.* In
 † li. 11. Aen. uenias tamē † Euandre & * Thymbre, apud Vir
 * li. 10. Ac. giliū: sed ea græca sunt, ab *ὄυαυδρος, θύμβρος.*

Virg. 8. Aeneid. Rex Euandrus ait, Non hæc so
 lennia nobis.

Ab us, fit uocatiuus per e: ut, domi
 nus domine, Bacchus Bacche.

Est tamen, ubi nominatiuum pro uocatiuo, siue
 lib. 7. de uo metri, ut Priscianus ait, siue euphonia gratia, usur
 catiuo sing. parunt poetæ: ut Virgil.

secun. dec. Corniger Hesperidum fluius regnator aquarū.

8. Aeneid. Et Lucanus: Degener *ô* populus. Sic *ô* uulgus, pe
 lib. 2. lagus, quoniã neutra sunt. Sic *ô* Deus, & alia ple
 raq; dicuntur, quæ usus docebit.

Propria aut̄ in ius, per i faciunt uo
 Veteres di catiuos: ut, *ô* Virgili, Valeri, Pōpei, penult. acuta.

cebāt Virgi In appellatiuis hoc non seruatur, præterquã in
 lie, Mercurie: nūc ue uno, scilicet *ô* fili, à filius. Vetustissimi aut̄ & hoc
 rō per apo et p̄ propria illa in e terminabāt. de qua re Pr. li. 7.

copē Virgi Ab eus, uocatiuus per eu fit: ut, Or
 li, Mercuri pheus Orpheu.
 proferunt.

Sunt & quedã contracta græca, quæ per uo
 catiuos faciūt: ut, Panthous & Panthūs, *ô* Pāthu.

Lib. 2. Aen. Virg. Quo res summa loco Panthu? quam prendi
 mus arcem?

NOMINATIVVS PLVRALIS.

Masculina & foeminina, per i nomi
 natiuos

natiuos & uocatiuos plurales faciūt: ut, hi et ô do
mini, lupi, & c.

Neutra omnia, ut & in alijs declina
tionibus, per a nominatiuos, accusatiuos et uocati
uos formant: ut, hæc scamma, gymnasia.

GENITIVVS.

Genitiuus pluralis per orum finit:
ut, dominorum, luporum.

Nomina fectorum faciunt genitiuū plerunq;
in orū, licet in datiuo & ablatiuo bus habeant, ut
Bacchanalia.

Sed interdum * syncope syllabam subtrahit: ut
pro deorum dcūm, pro uirorum uirūm. Poetæ his
frequētius utuntur. Sed tamē & in soluta oratio
ne iam receptum est, mille nummūm, pro nummo
rum: & sestertiūm, pro sestertiorum.

Vir. 3. aen.
Cura
deūm.
Virg. 1. aen.
It cœlo
clamorq;
uirūm.

* Hæc syncope poetis familiaris est, qua tamen
frequētius utitur & Cicero & ceteri, in eis nomi
nibus, quæ numeros uel mēsuras significant. Pri
scian. lib. 7. de genitiuo plurali secundæ declin.

DATIIVS ET ABLATIIVS

Datiuus & ablatiuus nusquam ua
riant, præterquā in uocibus ambo & duo, quæ da
tiuo & ablatiuo casu ambobus duobus dicūtur.

DE TERTIA DE
clinatione.

Tertio ordine declinantur nomina
quæ finiunt aeiolnrstx.

80 PHILIPPI MEL
FORMVLAE CASVVM.

Singulariter Pluraliter.
Nominatiuus es: uel a, si
neutra sunt.

Genitiuus is. Genitiuus um, uel ium.

Datiuus i. Datiuus bus.

Accusatiuus em, uel im. Accusatiuus et uocat. simi

Vocat. similis nominat. est. les nominatiuo sunt.

Ablatiuus e, uel i. Ablatiuus similis datiuo.

In hac declinatione, quia genitiuus aliàs nume
ro syllabarum superat nominatiuum, aliàs par est
in utroq; syllabarum numerus, formatio genitiui
paulo difficilior est: sed tamen ex paradigmatis fa
cile cognoscetur, quare eius casus formationem
estumandam ab exemplis relinquemus.

A.

In a, quæ neutra sunt, & græca, om
nia genitiuū formant assumpta syllaba tis: ut poe
ma poematis, tragema tragematis, carcinoma car
cinomatis.

PARADIGMA.

Singulare.	Plurale.
Hoc poema	Hec poemata
huius poematis	horum poematum
huic poemati	his poematibus
hoc poema	hec poemata
ô poema	ô poemata

ab hoc

ab hoc poemate ab his poematibus.

Datiuos & ablatiuos plurales in hac terminatione Latini etiam faciunt per *tis*: ut, poematis pro poematibus, epigrammatis pro epigrammatibus: idq; usu receptum est. Veteres autem huiusmodi nomina etiam prima declinatione declinarunt: ut, hæc schema, huius schemæ, apud Plautum, cuius exemplum supra citauimus.

Sæpe apud Ciceronem leges, emblematis, epigrammatis, toreumatis, peristromatis. Putant autem quidam, hæc esse à nominatiuo secundæ declinationis in *um* desinente. Vide Prisc. lib. 7. de datiuo & ablatiuo tertiæ declinationis plurali.

E.

In *e* neutra, faciunt genitiuos, *e* in *is* conuersa: ut, cubile cubilis, ouile ouilis.

PARADIGMA.

Singulare.

Plurale.

Hoc cubile

Hæc cubilia

huius cubilis

horum cubilium

huic cubili

his cubilibus

hoc cubile

hæc cubilia

ô cubile

ô cubilia

ab hoc cubili

ab his cubilibus.

Hæc præsepes, huius præsepis, ueteres dixerunt.

Nunc hoc præsepe dicimus, & in singulari ἄπρωτον esse ferè sentiunt. Pluraliter autem * præsepia & præsepibus habet. Virg.

f

IGNAUIUM

4. Georgæ

Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.

li. 6. cap. 2. *Et Columell. In stabulo sint ampla præsepia.*

† Antonius Mancinellus negat hoc in singulari declinari. Plautus tamen in *Curc. act. 2. scen. 1. præsepim dixit.*

* Varro lib. 1. cap. 13. *præsepes laxas dixit. Item Plaut. in Rud. act. 4. sce. 3. Hic intra præsepes meas.*

Et gausape in singulari aptoton est Persius pluraliter dixit gausapa, quod tamē à nominatiuo gau-

Satyr. 6. *sapum uolunt esse. Persius:*

Iam chlamydes regum, iam lutea gausapa captas.

Horat. lib. 2. Serm. sat. 8. *Gausape purpureo mensam perterisit, &c.*

15. satyr. *Cæpe genere neutro indeclinabiliter utuntur aliquando autores. Iuuenal.*

Porum & cæpe nefas morsu uiolare, &c.

Sed tamen usitatus est, hæc cæpa, huius cæpæ, &c.

3. Fast. *& hæc cæpæ cæparum. Ouid.*

Cædenda est hortis eruta cæpa meis.

I.

In i, aptota sunt: ut, gummi, sinapi, suntq; serè peregrina. Inuenies tamē & sinapis nominatiuo casu positum: ut apud Columell. Et factum factura sinapis.

Plautus in *Pseudol. act. 3. scen. 2. Teritur sinapis scelerator.*

O.

Quæ do uel go finiunt foemina, genitinos

genitiuos faciunt, o in i mutata, & adiecta syllaba nis: ut, hæc hirundo hirundinis, alcedo alcedinis. Sic enim & Priscianus declinat, tametsi deriuatum alcedonia o retinet. Hæc siligo siliginis, imago inis.

Lib. 6.

PARADIGMA.

Singulare.	Plurale.
Hæc imago	Hæc imagines
huius imaginis	harum imaginum
huic imagini	his imaginibus
hanc imaginem	has imagines
ô imago	ô imagines
ab hac imagine	ab his imaginibus.

His similia sunt, ordo ordinis, cardo cardinis, margo marginis. Cupido, quod cupidinis facit, tam proprium, quàm appellatiuum.

Cætera in o desinentia, pleraq; o retinent in obliquis, & genitiuum assumpta nis faciunt: ut, legio legionis, ardelio ardelionis, ligo ligonis, prædo prædonis, &c.

Sic & ab edo composita: ut, unedo unedonis, comedo comedonis, &c. Lucil.

Viuite lurcones, comedones, uiuite uentres.

Satyr. lib. 5.
citâte Nonio Marcello.

PARADIGMA.

Singulare.		Plurale.
Hic ardelio	O longū est,	Hi ardeliones
huius ardelionis	præterquam	horum ardelionū
huic ardelioni	in gētilibus,	his ardelionibus
		f 2 hunc

Lucanus ta *hunc ardelionē* ut sunt, Ma- hos ardeliones
 men produ *ô ardelio* cedonis, Van *ô ardeliones*
 xit lib.1. Ló *ab hoc ardelione* gionis, &c. *ab his ardelionib.*
 gisq; leues
 Saxones in
 — annis.

*Excipiuntur, homo hominis, quod tamen uetu-
 stissimi etiam hominis dixerunt: ut Ennius,
 Vulturis in syluis miserum mandebat hominem.*

Act. 3. scen. *Nemo neminis.* Plaut. in Capt. *Nemini misereri
 5. certum est, quia mei nemo miseret. Turbo turbinis.*

*Turbo uiri proprium, Turbonis facit. Horat. li.
 2. Serm. sat. 3. Rides Turbonis in armis Spiritum.*

*Anio anienis, fluuij nomen. Nam antiquissimi
 etiam † Anien nominatiuo dixerunt. Ouid.*

lib. 14. Met. *Aut Anienis aquæ, cursuq; breuissimus* Almo.
 † Status lib. 1. Sylu. *Quas præceps Anien, atque
 exceptura natatus Virgo iuuat.*

Lib. 6. *Et caro, quod carnis facit: quia olim & nomina
 tiuus huius carnis fuit, ut Priscianus indicat.*

*Pondo neutrum est, indeclinabile, singularis &
 pluralis numeri, ut supra docuimus.*

III. *Propria in o fœminina, regu-
 lariter Latini declinant. Hæc Iuno, huius Iuno-
 nis, huic Iunoni, &c.*

*Quintil. lib. 1. cap. 9. Neq; Calypsonem dixerim,
 ut Iunonem. quanquam sœcutus antiquos C. Cæ-
 far, utitur hac ratione declinandi: sed authorita-
 tem consuetudo superauit.*

*Veteres etiam græca in o eodem modo declina-
 runt: ut, hæc Sappho Sapphonis. Verum usus obti-
 nuit,*

nuit, ut græca declinatione græca flectantur: ut,

Hæc Sappho		ἡ σαπφῶ
huius Sapphonis		τῆς σαπφῶς
huic Sapphō	Græcè	τῇ σαπφῶι
hanc Sapphō		τὴν σαπφῶν
ó Sapphō		ῶ σαπφῶ.
ab hac Sappho.		

C.

In c duo sunt, hoc lac, & hoc halec.

Declinantur autem hoc modo:

Hoc lac	Plautus &	Hoc halec
huius lactis	hoc lacte	huius halecis
huic lacti	nominati-	huic haleci
hoc lac	uo casu di-	hoc halec
ó lac	xit. †	ó halec
ab hoc lacte.		ab hoc halece.
plurale desideratur.		Desideratur
nam lactes plurale, à		& bic plu-
nominatiuo lactis.		rale.

A I.

In al, is adijciunt nominatiuo, habentq; longas penultimas: ut, animal animalis.

PARADIGMA.

Singulare.	Plurale.
Hoc uestigal	Hæc uestigalia
huius uestigalis	horum uestigalium
huic uestigali	his uestigalibus

f 3 hoc

† In Menæc: act. 5. sce. ult. Nec lacte lacti similis. idem in Milit. act. 2. scen. 2. Tá similé, quàm lacte lacti est.

86 PHILIPPI MEL.

<i>hoc uectigal</i>	<i>hæc uectigalia</i>
<i>ô uectigal</i>	<i>ô uectigalia</i>
<i>ab hoc uectigali</i>	<i>ab his uectigalibus.</i>

Epig. 80. *Salsalis, priorem breuem habet. Catull.*
Nulla in tam magno est corpore mica salis.

Penultimã *Sic & peregrina: ut, Annibal Annibalis, Adher*
 corripunt, *bal Adherbalis, &c.*

EL.

In el duo sunt, mel & fel. Declinan-
 tur sic:

<i>Hoc mel</i>	<i>Hoc fel</i>
<i>huius mellis</i>	<i>huius fellis</i>
<i>huic melli</i>	<i>huic felli</i>
<i>hoc mel</i>	<i>hoc fel</i>
<i>ô mel</i>	<i>ô fel</i>
<i>ab hoc melle.</i>	<i>ab hoc felle.</i>
<i>Pluraliter, hæc</i>	<i>Hoc pluralibus casibus</i>
<i>mella. Genitiuus,</i>	<i>prorsus omnibus caret.</i>
<i>datiuus & ablatiuus</i>	
<i>desiderantur.</i>	

De peregrinis nihil attinet præcipere. *Vsus fe-*
cit, Daniel Danielis, Michael Michaelis, &c. pe-
nultima longa.

IL.

In il, is adijciunt nominatiuo: ut, *ui-*
gil uigilis, mugil mugilis,

EXEM.

EXEMPLVM.

Singularē.

Huc pugil

huius pugilis

huic pugili

hunc pugilem

ó pugil

ab hoc pugile.

Plurale.

Hi pugiles

horum pugilum

his pugilibus

hos pugiles

ó pugiles

ab his pugilibus.

Nihil, quod & per contractionem nil dicitur,
indeclinabile est.

O L.

In ol, unum est latinum, sol, quod
declinatur hoc modo:

Hic sol & Hi soles

huius solis his solibus, cum abusuè pro die

huic soli accipitur: ut, Cantãdo longos me- Virg. 9.

hunc solem mini me condere soles. eclog.

ó sol.

Habet etiã in propria significatione interdũ plu-
rales casus. Cic. li. i. de Diui. Cũ duo uisi soles, & c.

V L.

In ul, genitiuum per ulis faciunt.
Hic consul consulis, penultima breui.

EXEMPLVM.

Singularē.

Hic consul

huius consulis

Plurale.

Hi consules

horum consulum

f 4

huic

<i>huic consuli</i>	<i>his consulibus</i>
<i>hunc consulem</i>	<i>hos consules</i>
<i>ô consul</i>	<i>ô consules</i>
<i>ab hoc consule.</i>	<i>ab his consulibus.</i>

A M.

In am, unum est, nequam, quod
ἀνδιτορ est.

E M.

Tantundem, generis neutri, solum genitium de
se parit, tantidem, penultima longa.

Totidem, plurale, generis omnis, *ἀνδιτορ* est.

A N.

In an, græca sunt omnia, & is nomi
natio apponūt: ut, *Pæan Pæanis, Titã Titánis, etc.*

PARADIGMA.

Singulare.	Plurale.
<i>Hic Pæan</i>	<i>Hi pæanes</i>
<i>huius pæanis</i>	<i>horum pæanum</i>
<i>huius pæani</i>	<i>his pæanibus</i>

Virg. 6. Ac. *hunc pæana: ut, Latũ* *hos pæanas*
ô pæan pæana ca- *ô pæanes*
ab hoc pæane nētes. *ab his pæanibus.*

Pan Panos genitio facit, græca terminatione,
idq; differentie causa. †

† ut à geni
tuo Panis
diffet.
* lib. 6.
Notat hoc loco * Priscianus & Euan, quod, ut
ipsi placet, genitium Euantis facit. ut apud Virg.
Illa chorum simulans, Euantis orgia circum
Ducebat,

Ducebat, &c. Aen. 6. Sed ego pro participio Euan-
tis hic accipio, cuius singulare foret Euans. idq; e-
tiam quantitas syllabæ postulat, ut sit euantes, pro Bacchates
euantes, antiqua diphthongo dictum, quod & Ser Phrygias,
uio probatur.

E N.

In en latina, is adijciunt nominatiuo,
& e in i mutant: ut, lumen luminis, numen numinis.

EXEMPLVM.

Singulare.	Plurale.
Hoc numen	Hæc numina
huius numinis	horum numinum
huic numini	his numinibus
hoc numen	hæc numina
ô numen	ô numina
ab hoc numine	ab his numinibus.

Græca pleraq; e retinent, & penultimam pro-
ducunt: ut, lichen lichenis, mentagra latinè. Mart. lib. II. Epi.
Nec triste mentum, sordidi ue lichenes. 97.

Siren Sirenis, Trœzen Trœzenis.

Sic & ren renis, splen splenis, lien lienis.

Excepto Hymen Hymenis, quod penultimã bre-
uem habet. Græcè enim per ε ψιλὸν declinatur, ὕ-
μνῳ ὕμνος. Hinc hymenæus hymnus, & itē deus
nuptialis: Catull.

Hymen, ô Hymenæe, Hymen ades ô Hymenæe.

Epig. 58.

Quæ in in desinunt:is apponunt nominatiuo:ut, delphin delphinis, Trachin Trachinis, penultima longa. Suntq; peregrina omnia.

PARADIGMA.

Singularē.

Hic delphin

huius delphinis

huic delphini

hunc delphinem & na

ó delphin

ab hoc delphine.

Plurale.

Hi delphines

horum delphinum

his delphinibus

hos delphines & nas

ó delphines

ab his delphinibus.

Quantquam in his nominibus casus plurales, præter nominatiuum, accusatiuum & uocatiuum, rari atq; inusitati sunt.

Eodem autem modo declinantur, quæ in yn per ypsilon desinunt:ut, Phorcyn Phorcynos, Gortyn Gortynos, penultima longa. ut apud Homerum,

δδουα, α. φόρκυνωσ θυρότνη.

O N.

Sunt & hæc peregrina, quæ in on desinunt, uarieq; genitiuos formant. quædam enim per ontis declinantur, ut Xenophon ontis: quædam per onis. ut Simon Simonis, Damon Damonis, etc.

REGVLA I.

In on propria, præcedente ó uel p aspirata, genitiuos per ontis faciunt:ut, Laocoon ontis,

ontis, Demophoon onis, Xenophon onis, &c.

Sic & à Leon composita: ut, Demoleon onis,

Et à Medon: ut, Laomedon onis, &c.

Et quæ alia participiorum græcorum formam habent: horizon zontis, Vcalegon gontis, Phaeton tōtis, Phlegetontōtis, Acheron rōtis, Charō rōtis.

PARADIGMA.

Singulare.	Plurale.
Hic Phaeton	Hi Phaetontes
huius Phaetontis	hos Phaetontes & tas
huic Phaetonti	ó Phaetontes. Ceteri cæ-
hunc Phaetontē & ta	sus in usu non sunt.
ó Phaeton	
ab hoc Phaetonte.	

Excipe Typhon, quod Typhonis facit. Tametsi & alia huius formæ per onis declinata reperias, sed latinè à nominibus in o uidelicet: ut, Demipho Demiphonis, Ctesipho Ctesiphonis, Antipho Antiphonis, &c. apud Terent.

In Adel-
phis &
Phorm,

II.

Cætera in on, genitiuos per onis faciunt: ut, canon canonis, demon demonis, &c.

Sed ex his penultimam breuem habent,

I. Propria, quæ a uel í longum ante o habent: ut, Machaon Machaonis, Amphion Amphionis. Sic & Actæon Actæonis, Peon Peonis, o breui. Orion tamē Orionis facit, tam lōga quàm breui

brevi penultima, apud poetas: ut, Nitidumq; Orionis ensem, apud Ouid. Et, Armatumq; auro circumspicit Oriona. Aeneid. 3.

II. Verbalia & comparatiua: ut, demon demonis, Memnon Memnonis, Arion Arionis.

III. Gentilia, & propria quæ de se gentilia pariunt: ut, Lacedæmon Lacedæmonis, Amazon zonis, Auson sonis, Mæon Mæonis, &c.

Excipiuntur tamen hinc quedam: ut, Lacon Laconis, Sidon Sidonis, Nasamon monis, quæ o longum habent. ut & Vectones, Vascones, & similia, quæ latinorum exemplo apud poetas producuntur.

IIII. Polyfyllaba in don, præcedente e, & fœminina, quæ græcè accentu in fine acuto notantur: ut, Anthedon Anthedonis, Sarpedon Sarpedonis, sindon sindonis, trigon trigonis, piscis, quam latinè pastinacam uertunt.

Præterea & hæc, canon canonis, pepon peponis, Strymon Strymonis, fluuij nomen, à quo Strymonis grues dicuntur.

Et à $\chi\theta\omega\nu$ cõposita: ut, Erisichthon thonis, Damasichthon thonis. Quibus similia & alia fortassis inuenies, quæ usus & frequens lectio suppeditabit.

Reliqua uerò penultimam pleraq; producant: ut, Phædon donis, Zenon nonis, Eetion onis, Hephæstion onis, Helicon onis, Cithæron onis, & similia.

Lucan. li. 5.
Strymona
sic gelidū
bruma pel-
lente relin-
quunt Po-
turæ te Ni-
le grues.

milia, quæ uel patronymicorum, uel denominatiuorum, uel diminutiuiorum, aut etiam comprehensiuorum græcorum formam habēt. Item locorū propria, & dissyllaba priorem breuē habentia, & polysyllaba, in quib. a uel i breue o antecedit. Sed de his diligentius præcipient Græci, sine quorum cognitione rectè percipi hæc uix possunt.

PARADIGMA.

Singulare	Plurale.
Hic canon	Hi canones
huius canonis, o breui	horum canonum
huic canoni	his canonibus
hunc canonem	hos canones
ô canon	ô canones
ab hoc canone.	ab his canonibus.

Sic & hic Phædon, huius Phædonis, huic Phædoni, hunc Phædonem, &c. o producta.

A R.

In ar, is adijciunt nominatiuis: ut, torcular torcularis, puluinar puluinaris.

Excipe far, quod facit farris, rr geminato.

Prisc. lib. 5. Far farris differentia causa asciscit alterum r in genitiuone si faris dicamus, putetur à for faris uenire.

Et epar epatis, quod originem suam sequitur: græcè enim ἑπαρ ἑπατος declinatur.

Longam autē habent penultimam
substan-

* quæ in se ipso cōprehendunt aliquod contentum, ut
ἀφρονόρ,
ἀμπελώρ.
 Vide Micylum li. 2. de Re metrica.

Substantiua neutri generis deriuata: ut, laquear la-

lib. 6. Aen. queâris, calcar calcâris, &c. Virg.

Seu spumantis equi foderet calcaribus armos.

Reliqua breuia sunt: ut, nectar nectaris, iubar in
baris, Cæsar Cæsaris, lar laris.

Lar propriû, Lartis in genitiuo facit. Liuius lib.
2. Dec. 1. Tarquinij ad Lartem Porfenâ Clusnûm
regem profugerant. Cicero tamen in 9. Philipp. in
nominatiuo Lartes dixit: Lartes Tolumnius, rex
Veientium, &c.

Habet & Nar Naris, a longum, fluuij nomen.

6. Annaliû, ut apud Ennium:

ut Prif. lib. Sulphureas posuit spiramina Naris ad undas.

6. citat.

Par, nominatiuo casu, a longum habet, in obli-

lib. 2. Serm. quis correptum. ut Horat.

fatyr. 3.

Ludere par impar, equitare in harundine longa.

8. eclog. Et Virg. Numero Deus impare gaudet.

PARADIGMA.

Singulare.

Hic Cæsar

Hoc calcar

huius Cæsaris, a breui.

huius calcaris, a longa.

huic Cæsari

huic calcari

hunc Cæsarem

hoc calcar

ô Cæsar

ô calcar

ab hoc Cæsare.

ab hoc calcari.

Plurale.

Hi Cæsares

Hæc calcaria

horum Cæsarum

horum calcarium

his Cæsaribus	his calcaribus
hos Cæsares	hæc calcaria
ó Cæsares	ó calcaria
ab his Cæsaribus.	ab his calcaribus.

E R.

In er, is assumunt in genitiuis: ut, agger aggeris, carcer carceris, mulier mulieris, pe-
nultima breui. Martial. li. 1. Amethystinasq; mulie Epig. 64
rum uocat uestes. Scazon est, habens quarto loco
iambum.

EXCIPIUNTUR.

I. Adiectiua in ber, cer, & ster desi-
nentiã, abiecti e, assumunt is, parit̃ us cum nomina
tuo syllabis: ut, alacer alacris, celiber celebris, pa-
luster palustris.

Præter uber & puber, quæ analogiam sequun-
tur: faciunt enim uberis & puberis.

II. Substantiua in ter latina, ter in
tris uertunt: ut, pater patris, mater matris, lyn-
lyntris, uter utris.

Præter later lateris. Iter itineris, quod ab anti-
quo itiner factum est. Iupiter Iouis, ab antiquo no-
minatio Iouis, quo Actius & Cæcilius poetæ usi
traduntur.

à Priscian.
lib. 6.

Accipiter accipitris usitatè, & accipiteris facit:
quemadmodum & Opiter, Diespiter, Marspiter,
& similia, autore Prisciano.

Vide

Vide Gellium lib. 5. cap. 12. Iouis Diespiter appellatus, id est, diei & lucis pater.

III. Imber, cum ijs que ab eo fiunt, imbris genitiuo facit. Sic September Septembris, in euersa, October Octobris, &c.

Mulciber, Mulcibris & Mulciberis (quod posterius tamen usitatus est) facit. Exemplum supra habes.

Græca in er, eris faciunt pleraque, e longa: ut, crater crateris, character characteris, stater stateris, halter halteris.

Sic & uer ueris, e longa: ut, Vere nouo gelidus, &c. i. Georg.

Aer tamen aeris, æther ætheris, e breue in obliquis habent, licet nominatiui † producantur: ut,

Aeneid. 1. Aeris in campis, &c. Aeneid. 6. Et, Fama super æthera notus.

† Lucret. lib. 5. Inde mare, inde aer, inde æther ignifer ipse.

PARADIGMA.

Singulare.

Hic agger	Hic pater
huius aggeris	huius patris
huic aggeri	huic patri
hunc aggerem	hunc patrem
ó agger	ó pater
ab hoc aggere.	ab hoc patre.

Plurale.

Plurale.

Hi aggeres	Hi patres
horum aggerum	horum patrum
his aggeribus	his patribus
hos aggeres	hos patres
ô aggeres	ô patres
ab his aggeribus.	ab his patribus.

IR. YR.

In r, præcedente i uel y, desinentia, is adijciunt nominatiuis: ut, Gaddir Gaddiris, martyr martyris. Sunt autem peregrina ferè.

PARADIGMA.

Singulare.	Plurale.
Hic & hæc martyr	Hi & hæc martyres
huius martyris	horum & harum martyrum
huic martyri	his martyribus
hunc & hanc martyrem	hos & has martyres
ô martyr	ô martyres
ab hoc et ab hac martyre.	ab his martyribus.

Græci & ὁ μαρτυρ, τῶ μαρτυρος declinant.

OR.

In or, genitiuos per oris faciunt, penultima longa: ut, amor amoris, color coloris.

PARADIGMA.

Singulare.	Plurale.
Hic amor	Hi amores
huius amoris	horum amorum

g

huic

huic amori

his amoribus

hunc amorem

hos amores

ó amor

ó amores

ab hoc amore.

ab his amoribus.

I. Excipiuntur, quę ob. eue habent, hæc latina, arbor arboris, æquor æquoris, marmor marmoris, memor memoris.

Et composita à corpus, & decor antiquo adiectiuo: ut, bicorpor bicorporis, tricorpor tricorporis, indecor indecoris. ut, Nec regno indecores eris

Aeneid. 7. *mus, & c. apud Virg. Simplicis exemplum ex Ne-*
 Lib. 6. *uio citat Priscian. Magnamq; domum, decoremq;*
Ditem uexerant. Iambicus trimeter est, habens ter-
tio loco Anapest.

II. Habent breue o gręca pleraque, propria & uerbalia: ut, Nestor Nestoris, Hector Hectoris, rhetor rhetoris, & c.

Cor interposita d, cordis facit.

Ador apud posteriores Latinos indeclinabile mansit. Vetustissimi autē etiam hoc ador, huius adoris, tam longa quàm breui penultima dixerunt.

Lib. 6. *in ijs uersibus, quos Prisc. ex Gannio quodā poeta*

Lib. 3. *citat: Emicat in nubes nidoribus ardor adoris. &*

Lib. 2. *Illam sponte sotos adoris strauisse maniplos.*

VR.

In ur, is adijciunt nominatiuis: ut, augur auguris, fulgur fulguris.

PARA.

PARADIGMA

Singulare.	Plurale.
Hic uultur, hoc fulgur	Hi uultures, hæc fulgura
huius uulturis	horum uulturum
huic uulturi	his uulturibus
hunc uulturem, hoc fulgur, &c.	hos uultures, hæc fulgura
ó uultur	ó uultures
ab hoc uulture.	ab his uulturibus.

Habent autem u breue omnia huius formæ, præter fur furis, quod priorem producit.

Quædam u in o mutât, hæc uidelicet, ebur eboris, femur femoris, robur roboris, & iecur iecoris, quod & iecinoris dixere ueteres, à nominatiuo exoleto iecinus, ut Priscianus tradit.

Lib. 6.

A S.

In as, abiecta s, & addita tis, faciunt genitiuos: ut, etas ætatis, bonitas bonitatis, facultas facultatis, &c. penultima longa.

PARADIGMA.

Singulare.	Plurale.
Hæc facultas	Hæ facultates
huius facultatis	harum facultatum
huic facultati	his facultatibus
hanc facultatem	has facultates
ó facultas	ó facultates
ab hac facultate	ab his facultatibus.

Excipe as asis, mas maris, uas uadis, pro sponsore.

s a sors

fore: uas uasis, pro eo quod σκῆνος Græcis est.

Fas & nefas ἀνάστα sunt.

Græca uariant, masculina perantis genitiuos faciunt: ut, Pallas Pallantis, gigas gigant^{is}, adamas adamantis, elephas elephantis, &c.

Fœminina & patronymica peradis: Pallas Palladis, lampas lampadis, Ilias Iliadis, Troas Troadis, &c. Sic & gentile, Arcas Arcadis.

ES.

In es masculina, siue communia, ab iectis, faciunt genitiuos per itis, penultima breui: ut, hic cespes cespitis, fomes fomitis, hic & hæc diues diuitis, &c.

PARADIGMA.

Singulare.

Hic cespes
huius cespitis
huic cespiti
hunc cespitem
ó cespes
ab hoc cespite.

Plurale.

Hi cespites
horum cespitum
his cespitibus
hos cespites
ó cespites
ab his cespitibus.

Excipe quæ e retinent, eadem penultima breui: hebes hebetis, indiges indigetis, interpretes interpretis, præpes præpetis, perpes perpetis. Impes, ab impete: ut, Impete uasto. Teres teretis, aries arietis, paries parietis.

Pes pedis facit, cum compositis: ut bipes bipedis,

Satius lib. 7
Theb. Trā-
filiunt cam-
pos auri-
gamq; im-
pete uasto.

dis, tripes tripedis, loripes loripedis, alipes alipedis, penultima breui.

Facium & genitiuos per d, quæ à sedeo nascuntur: ut, obses obsidis, præses præsidis, deses desidis, penultima correpta.

At contrà producunt penultimam hæc, hæres hæredis, præses prædis, locuples locupletis, inquietis, cuius tamen obliqui inusitati ferè sunt.

Apuleius: Qua contentione & inquieti procacitate præditus asinus, &c. Plinius substantiuè usus est, cum ait: Furiales somni, & inquietis nocturna, &c. Lib. 9. de Aureo asino, in fine. lib. 14. cap. 22.

Verres, huius Verris: & uates, huius uatis, foeminarum analogiam sequuntur.

REGVLA II.

In es foeminina, genitiuos faciunt, es in is mutata: ut, hæc nubes nubis, clades cladis, famis famis.

EXEMPLVM.

Singularè.

Plurale.

Hæc nubes

Hæ nubes

huius nubis

harum nubium

huic nubi

his nubibus

hanc nubem

has nubes

ô nubes

ô nubes

ab hac nube.

ab his nubibus.

Excipe, quæ masculinorum formam sequuntur,

g 3

abies

Prisc. lib. 6. Fames famis dicebant ueteres, unde ad huc fame producit in ablatiuo. Iuuenal. sat. 5. Mébra aliena fame lacerabant, esse parati

abies abietis, seges segetis, teges tegetis, penultima breui. ut apud Iuuenalem satyr. 6.

¶ Messalina
Claudij uxor
omniū
impudicif-
sima.

* Ausa Palatino tegetem præferre cubili.
Significat autem rusticum & uile stragulum teges.
Item hæc, Ceres Cereris, e breui.

Lib. 4. Acn.

Merces mercedis, quies quietis, penultima longa.
tametsi cōpositum requies quinto ordine declinēt.
Virg. Tempus inane peto, requiem spaciūq; furori.
Sed Cicero in Senectute etiam † requietem dixit.
† Ut meæ senectutis requietem noscatis.

Lib. 6.

Priscianus & apes nominatiuū facit, & ad hanc
formam refert: sed tamen Ouidius apīs nominatiuū
casu dixit:

¶ Metam.

Non apīs inde tulit collectos sedula flores.
Et hæc apīs, huius apīs, Columella quoq; fecit.

Lib. 9. cap. 12. Cum sic apīs euadit uestibulū ed
Apīs ille sanctus Aegyptiorum bos, ut Cicero lib.
1. de Nat. deor. inquit, in genitiuo Apidis facit.

Lib. 6. Aes, quod neutrum est, æris genitiuum facit. Por
rò Priscianus & alij hæc in es desinentia, quantita-
te distinguunt: ac masculina quidem, & crescentia
in obliquis, sub es breue, fœminina autem & equi-
syllaba sub es longum referunt. Habent enim es breue
masculina pleraq; præter aries, paries, uerres,
uates, hæres, præes, pes & locuples. Et rursum es
longum, fœminina omnia, præter seges & teges.
Nam & Ceres, licet in obliquis e breue habeat, no-
mina-

minatiuo tamen casu e longa ponitur. ut 1. Geor.
Flaua Ceres alto nequicquam spectat Olympto.

DE GRÆCIS.

In es græca, quæ patronymicorum formam habent, item propria composita, & quæ ex eis in es transeunt apud Latinos, pleraq; paribus syllabis genitiuum cum nominatiuo faciunt: ut, Euripides Euripidis, Thucydides Thucydidis, Demosthenes Demosthenis, Palamedes Palamedis, Hercules Herculis, Neocles Neoclis, Achilles Achillis, Vlysses Vlyssis, &c. Nam priora, ut Euripides, &c. patronymicorum terminationem habent. Quæ sequuntur, composita sunt: ut, δῆμος δῶνος ex δῆμος & δῶνος: ἄγκυρα ἄγκυρα & ἄγκυρα. Achilles autem & Vlysses græcè ἀχιλλεύς & Ὀδυσσεύς scribuntur.

Hanc rationem & neutra hippomanes & caecoethes sequuntur: sunt enim & hæc ex compositorum ordine.

Cætera serè s in tis mutant, penultima longa: ut, magnes magnetis, lebes lebetis, tapes tapetis.

Et propria: ut, Chremes Chremetis, Laches Lachetis, Dares Daretis, &c. Quanquam & horum inueniuntur quædam paribus syllabis declinata: ut, Chremis Chremem, apud Terent.

In And. act. 2. scen. 2. Puerum conueni Chremis.
Et act. 3. scen. 2. Chremem conueniam.

Daren, in prima declinatione, pro Daretem,

Præcipi-
remq; Da-
ren, &c.

apud Virgilium, Aeneid. quinto.

I.S.

In is desinentia, genitiuos habēt no-
minatiuis similes: ut, collis, huius collis: piscis, huius
piscis: febris, huius febris: auis, huius auis.

PARADIGMA.

Singulare,

Plurale,

Hæc auis

Hæc aues

huius auis

harum auium

huic aui

his auibus

hanc auem

has aues

ó auis

ó aues

ab hac aue.

ab his auibus.

Excipe primò gentilia: Quiris Qui-
ritis, Samnis Samnicis.

Et quæ in is longū desinunt: ut, lis litis, Dis Di-
tis, glis gliris, quod pro t, r accipit: quemadmodum
& uires, plurale, cuius quidã singulare uis esse uo-
lunt. Sed Priscianus ostendit, ueteres etiam plurali

3. Hist. or. ut
citatur Prif.
lib. 6.

numero uis, à singulari eadē uoce dixisse. ut Silust.
Malè iam assuetum ad omnes uis controuersiarum.
Et Lucretius lib. 2. Sed quàm multarum rerum uis
possidet in se, Atq; potestates.

II. Quæ ab antiquis nominatiuis in
er ueniunt, genitiuos in eris penultima breui reti-
nerunt: ut, puluis pulueris, cinis cineris, uomis uo-
meris, cucumis cucumeris. Aitiqui enim & puluer,
ciner,

ciner, uomer, cucumer dicebant, ex quibus uomer etiam hodie in usu frequens est.

Et *impubis*, quod à *puber*, siue *pubis*, ut *Cæsari* † placebat, compositum est, *impuberis* & *impubis* genitiuo casu facit. *Virg. Aen. 5. Impubis Iuli. Cic. Filiumq; eius impuberem, legatum à patre missum.*

† Scripsit enim C. Cæsar libros de Analogia, ad M. Ciceronem, quorū sæpe fit mentio apud *Quintil. Priscian. & Gellium*: sed iam non extant.

III. Excipiuntur & hæc, *cuspidis*, *casbis*, *casbidis*, pro *galea*: *lapis lapidis*, *capis*, *capidis*, antiquum, quo uas pontificale significabatur. ut apud *Lucilium*: †

Hinc ancilia, ab hoc apices, capidesq; repertas.

Item *sanguis sanguinis*: cuius tamen compositum *exanguis*, huius *exanguis*, regulam sequitur. *Lucretius* autem & *sanguen* nominatiuo casu dixit, neutro genere, ut *lib. 1.* — Et de

Visceribus uiscus gigni, sanguenq; creari.

Faciunt & genitiuū *pollinis*, à nominatiuo *pollis*, cum tamen analogia arguat nominatiuum esse *pollen*.

Et *semis*, *semis* facit, quum ponderis nomen est, ut * *Prisciano* placet. Quamquā & nominatiuo casu *semis* dici uelint. ut in † *Epistola Vatinij ad Ciceronem*: Simul uerò *semis* homo contra me arma tulit. At *semis*, idem quod *dimidium*, indeclinabile

g s est, ex

Plin. lib. 20 cap. 1. Cucumim syluestre esse diximus, &c. in L. Catilinae orat. 4

† *Lib. 9. citate Priscian. lib. 6.*

Cic. lib. 5. de Finib. ex ueteri poeta: Nō refugiat timido sanguen. Item Gel. lib. 3. ca. 7. ex Catonis originib. citat, Sanguē de fluxerat, &c.

* *Lib. 6. † 10. lib. 5. Alij legūt. Simius uerò nō semis homo.*

ultima longa: ut, mos moris, ros roris, flos floris.

EXEMPLVM.

Singulare.	Plurale.
Hic flos	Hi flores
huius floris	horum florum
huic flori	his floribus
hunc florem	hos flores
ó flos	ó flores
ab hoc flore.	ab his floribus.

Excipe dos dotis, cos cotis, nepos nepotis, sacerdos sacerdotis, custos custodis, quæ penultimam producant.

Item, compos compotis, impos impotis, arbor arboris, bos bouis, penultima correpta.

Et neutrum, os ossis, ein bem.

Græca ex suis autoribus pete, sunt enim uaria: Nam alia per is purũ declinantur: ut, heros herois, Minos Minois, pro quo † Salustius Minonis dixit, quemadmodum & Cicero Athonis, à nominatiuis Lucretius Mino & Atho, ut Prisc. lib. 6 indicat.

† Lib. 5. Histor. Dædalum ex Sicilia profectum, quo Minonis iram atque opes fugeret. Cicero in 3. de Repub. Quid ergo illa sibi uult absurda exceptio, nisi quis Athonem pro monumento uult funditus efficere?

Alia per t: ut, monoceros monocerotis, egoceros egocerotis, rhinoceros rhinocerotis, &c.

Lib. 1. Martial. Et pueri nasum rhinocerotis habent.

epig. 3.

Rom 6

Quæ uerò in is, præcedente uocali, hoc est, in græcam diphthogum eis desinunt, genitiuum per entis faciunt: ut, Simois Simoentis, Opois Opoentis: & per contractionem, Opus Opûntis.

Sunt & quæ in is genitiuo faciunt: ut, Salamis Salaminis. Sed hi genitiui à nominatiuis in ueniunt. Dicitur enim nominatiuo casu, Salamis & Salamin, *Ἀελφίς* & *Ἀελφίς*,

Y S.

Eodem modo & quæ in ys per y psilon exeunt, genitiuos uariant. Quædam enim græcè per os plurum declinantur: ut, Erinmys, nyoσ, nyl, nyn, ab ny. Et plural. Erinnyes, nyas, & nys per contractionē. Sic Tethys, yos, yl, yn, & similia. Quia quæ synæresin in quibusdam casibus græcè patiuntur, uulgus paribus syllabis declinat, hæc Erinmys, huius nys, huic ny, &c. Sed poetæ græcam ferè declinationem sequuntur.

Quid. in e-
pist. Cana-
ces: Ferte
faces in
me, quas
fertis Erin
nyes atræ.

Alia per d genitiuum formant: ut, chlamys chlamydis, pelamys pelamydis: & similia, in quibus y breue est.

Quædam etiam per n: ut, Phorcys Phorcynis. uel os, &c. Sed & hic genitiuus à nominatiuo in yn factus est. Hæc igitur Græcorum uarietas, ex suis autoribus petenda erit.

O S.

In os, genitiuos faciunt per oris, penultima

<i>huius uirtutis</i>	<i>harum uirtutum</i>
<i>hæc uirtuti</i>	<i>his uirtutibus</i>
<i>hanc uirtutem</i>	<i>has uirtutes</i>
<i>ô uirtus</i>	<i>ô uirtutes</i>
<i>ab hac uirtute.</i>	<i>ab his uirtutibus.</i>

Excipe palus paludis, incus incudis, tellus telluris, penultima longa omnia.

† ne si Venus Veni declinaretur, dubitationem haberet genitius cum ueni uerbo imperatiuo. Prisc. lib. 6. & 8.

Et quæ in us breue exeunt: ut, Venus † Veneris, pecus pecudis, penultima breui. Variant enim cum genere & declinandi characterem: pecus, ac femininum quidem, pecudis genitiuo casu: neutrum autem pecoris, ut cætera eius generis, facit.

Pecua captiua, dixit Liuius lib. 6. Dec. 3. Itê Plautus in Rudê. act. 4. scen. 3. Non uides me referre uidum rete sine squamoso pecu? Nam ueteres, Prisciano teste, lib. 6. hoc pecu, hæc pecua dicebant.

RAGVLA II.

Neutra in us, mutant u, & faciunt genitiuos per oris, penultima breui: ut, corpus corporis, pecus pecoris, tempus temporis. Quibus simile & masculinum lepus leporis est.

PERADIGMA.

<i>Singulare.</i>	<i>Plurale.</i>
<i>Hoc corpus</i>	<i>Hæc corpora</i>
<i>huius corporis</i>	<i>horum corporum</i>
<i>huic corpori</i>	<i>his corporibus</i>
<i>hoc corpus</i>	<i>hæc corpora</i>

ô corpora

Romæ etiam pueri sunt dicaces, hoc est, cum risu aliquos incessunt.

Quædam græcam declinationem prorsus retinent, ut quæ in os breue desinunt neutra, ceu sunt chaos, melos, telos, & similia. Declinantur enim, τὸ μέλος, τὸ μέλεος & ος, τῷ μέλει & ει, τὸ μέλος, & pluraliter, τὰ μέλεα & μέλη. Hinc cygnea mele, apud† Lucret. Thessalla tempe, apud Horat. lib. i. Carm. ode 7. & Statium lib. 1. Achill. & similia alia reperies. tametsi quidam poetæ etiam latina de declinatione, sed certis tamē casib. huiusmodi nomina interim declinauerunt. Sic Virg. 4. Georg. dixit: Atq; chaos densos diuūm numerabat amores.

Chaus, chai, chao, Priscianus declinat, lib. 6.

Et *Plaut. in Capt. Horæum, scombrum, & trigona, & cetum, & mollem cascum.

V S.

Masculina in us, ad declinationem secundā magna ex parte pertinet: uerbalia & substantiua quædam, ad quartam. Fœminina autem in us longum, & neutra, huius ferè ordinis sunt.

REGVLA I.

Fœminina in us, retinent u, & genitios faciunt per utis, penultima longa: ut, uirtus uirtutis, iuuentus iuuentutis.

PARADIGMA.

Singulare,

Plurale.

Hæc uirtus

Hæc uirtutes

buius

†Lib. 2.

Statius in

Achil. lib. 1.

Scopulo-
fact; cete.

Plin. lib. 32.

ca. 1. Ceros

sexcentorū

pedum lon-

gitudinis,

&c.

*Act. 4.

scen. 2.

Græca in us circumflexum, siue contractum de-
sinentia, per ut declinantur: ut, Trapezûs Trape-
zuntis, Hierichûs Hierichuntis, Amathus Amath-
untis, &c. Ouid.

10. Metam. Piscosamq; Gnidon, grauidãq; Amathûta metallis.
A πὺς autem composita, in hac declinatione, geni-
tium per dis, præcedente o, faciunt: ut, Oedipus
Mart. lib. 10. Qui legis Oedipodis, polypus polypodis. Facit enim ως
Oedipodẽ, græcè ωδός.
&c.

Plaut. in Pœnul. In secunda autem, cæterorum eius declinationis
analogiam sequuntur: ut, Oedipus Oedipi, poly-
pus polypi.

AVS.

Isti oratio- In aus, duo sunt: ut, laus, quod lau-
ni Oedipo dis facit: & fraus, quod fraudis.
opus est cõ-
iectorum.

BS.

In bs, genitios faciunt, interposita
i inter b & s: ut, Arabs Arabis, trabs trabis, cha-
lybs chalybis, plebs plebis, scobs scobis, scrobs scro-
bis, urbs urbis.

Notatur celebs celibis, quod e in i uertit in pe-
nultima.

LS. RS.

Quæ ls aut rs finiunt, abiecta s, ap-
ponunt tis nominatio: ut, puls pultis, ars artis, fors
sortis, cohors cohortis, Tyburs Tyburtis, &c.

Excipiuntur cõposita à cor, quæ simplicis con-
sonantem

sonantem seruant: ut, uecors uecordis, cōcors con-
cordis, discors discordis, &c.

Prisc. lib. 6. Antiquissimi solebant genitiuo fimi-
lem proferre in his nominatiuū. Pomponius in Sa-
tyra: Blanda, fallax, impotens, superba, discordis.

M S.

In ms, unum est, hyems, quod facit
hyemis.

N S.

In ns, mutant s in tis in genitiuis: ut,
amans amātis, quadrās quadrantis, lens lentis, dens
dētis, mons mōtis, frons frōtis, Aruns Arūtis, &c.

Excipe glans glandis, iuglans iuglandis, lens len-
dis, pro capillorum immundicie, niß: frons frondis,
pro ramo uiridi, seu folijs. Et quod à pendo compo-
situm est, libripens libripendis. Plin. lib. 33. cap. 3.

Quoniam & militum stipendiorum, hoc est, stipis
ponderandæ pensatores, libripēdes dicuntur, &c.

II: Iens participium, & ab eō cōposita, mutant
i in e: et pro e, quod est in penultima, assumūt u: ut
iens euntis, rediens redeūtis, periens pereūtis, &c.

Præter ambiens, quod secundum regulam am-
bientis facit.

Tiryns græcum, Tirynthis facit, assumpta aspi-
ratione:

P S.

In p s, genitiuos faciunt, interposita

h i inter

i inter duas extremas consonantes: ut, † daps dap-
pis, lalaps lalapis, stips stipis, stirps stirpis, ops o-
pis, inops inopis, penultima breui.

† Prisc. lib. 7. Sed nominatiuus frequenti non est
in usu, quē Liuius Andronicus in 1. Odyss. ponit:
Quæ hæc daps est? quis festus dies?

Præter seps sepis, & quæ ab ὠψ ὠπὸς fiunt, in
quibus penultima longa est: ut, Cyclops Cyclo-
pis, Cercops Cercopis, hydrops hydropis, & conops
conopis: à quo conopeum, uelum ad prohibendos
Lib. 2. culices, apud Propertium.

Excipe quæ e ante ps habent, illud enim in i mu-
tant in penultima: ut, adeps adipis, forceps forei-
pis, princeps principis, & c. Habentq; penultimam
breuem omnia, præter auceps, quod aucupis facit.

Et cōposita à caput, quæ syllaba una supra reli-
quorū formā crescūt: ut, anceps ancipitis, præceps
præcipitis, biceps bicipitis, triceps tricipitis, & c.

Prisc. lib. 6. Antiqui ancipes & præcipes & bici-
pes proferebāt in nominatiuo, & sic secundū ana-
logiam sequebatur genitiuus ancipes ancipitis, ut
sospes sospitis. Plaut. in Ruden. act. 3. scen. 3. Sce-
stus sacerdotem anum præcipem reppulit.

Græca, Gryps & Cinyps, aspirationē assumūt.
Eclog. 8. Facit enim Gryps Gryphis, penultima lōga. Virg.
Iungentur iam gryphes equis, & c. Cinyps Ciny-
phis, eadem syllaba breui. Idem: Cinyphij tondent
3. Georg. hirci, & c.

PARADIGMA.

Singularē.

Dens	Seps	Princeps
dentis	sepis	principis
denti	sepi	principi
dentem	sepem	principem
ô dens	seps	princeps
à dente	à sepe	à principē.

Plurale.

Dentes	sepes	principes
dentium	sepium	principum
dentibus	sepibus	principibus
dentes	sepes	principes
ô dentes	sepes	principes
à dentibus	à sepibus	à principibus.

T.

In t, unum est, caput, quod sic declinatur:

Singularē.

Hoc caput
huius capitis
huic capiti
hoc caput
ô caput
ab hoc capite.

Plurale.

Hæc capita
horum capitum
his capitibus
hæc capita
ô capita
ab his capitibus.

Sic & sinciput sincipitis: tametsi huius obliquos non facile inuenias. & occiput occipitis. Perf. Satyr. 8
Occipiti cæco posticæ occurrite sanne.

h 2

Plinius

Plinius & Celsus semper occipitium dicunt in nominatiuo.

A X.

In ax desinentia, faciunt genitiuos, x in cis mutata: ut, audax audacis, fornax fornacis, pax pacis, &c.

P A R A D I G M A.

Singularē.

Hæc fornax

huius fornacis

huic fornaci

hanc fornacem

ó fornax

ab hac fornace. Adie-

ctiua & i faciunt: ut,

ab audace uel audaci.

Plurale.

Hæc fornaces

harum fornacum

his fornacibus

has fornaces

ó fornaces

ab his fornacibus.

Neutra pluralia, ia:

ut, hæc audacia.

Lib. 1. Aen. Habent aut penultimas lōgas latina omnia, præter fax facis. Virg. Iamq; faces & saxa uolant, &c.

Peregrina serè corripuntur: ut, abax abacis, corax coracis, colax colacis, dropax dropacis, unguenti genus. Martial.

li. 3. epig. 32 Psilotro faciemq; lauas, & dropace caluam.

Styrax styracis, smilax smilacis, & similia.

Ouid. 4. Metamor. Et crocon in paruos uersum cum smilace flores.

Exceptis, Phæax Phæacis, thorax thoracis, Thrax Thracis. Virg. Thraces arant. Syphax Syphacis. Claudianus corripuit:

3. Aen.
De bello
Gildonic.

Compu

Compulimus durū Syphacem, fractumq; Metelle Traximus, &c. Iuuenalis Latinorū exemplo pro- Satyr. 6.
duxit: Tolle tuum precor Annibalem, uictumq; Syphacem. Sic & arctophylacis, Manilius. nisi si quis Lib. 1.
hanc ἐνταυτιν dicere magis uelit.

Harpax harpagis facit, breui penultima: seruat enim consonantem præteriti eius, à quo descendit. Hinc harpagare uerbū, quo Plaut. usus est in Aul.

Act. 1. scen. 4. Aurū mihi intus harpagatū est.

E X.

I. In x monosyllaba, x in cis mutant genitiuis: ut, *sex fecis, nex necis, &c.*

PARADIGMA.

Singulare.	Plurale.
<i>Hæc sex</i>	<i>Hæ feces</i>
<i>hutus fecis</i>	<i>harum fecum, inusitatè tamē,</i>
<i>huic feci</i>	<i>his fecibus</i>
<i>hanc fecem</i>	<i>has feces . .</i>
<i>ô sex</i>	<i>ô feces</i>
<i>ab hac fece.</i>	<i>ab his fecibus.</i>

Cicero pro Milone: Latroni quæ potest offerri iniusta nex?

Excipe rex regis, lex legis, grex gregis. Hæc enim uerbis in go cognata, cōsonantem eandem retinent.

II. In ex polysyllaba, genitiuos pericis faciunt, penultima breui: ut, *pumex pumicis, silix silicis, culex culicis, murex muricis.*

Sic & adiectiua, simplex simplicis, duplex duplicis, supplex supplicis.

b s Et que

Et quæ à facio deriuantur: ut, aurifex aurificis,
carnifex carnificis, opifex opificis, pontifex pon-
tificis, &c.

P A R A D I G M A.

Singulare.	Plurale.
Hic codex	Hi codices
huius codicis	horum codicum
huic codici	his codicibus
hunc codicem	hos codices
ô codex	ô codices
ab hoc codice.	ab his codicibus.

Excipe remex remigis, i breui, supellex supelle-
ctilis. nam & nominatiuo supellectilis dixerunt ue-
teres.

Cato: Si posset auctio fieri de artibus tuis, quæ
supellectilis solet.

Senex senis, quod antiqui etiam senecis dixerunt.
Hinc diminutiuum senecio.

Plaut. in Cistell. Datores bellissimi uos nego-
ciosi senecis soletis esse. citante Prisciano lib. 6.

Veruex ueruecis, media longa.

Satyr. 4. Vibex uibicis, quod longa penul. posuit Persius
Negat illū Si puteal multa cautus uibice flagellas,
uirū bonū Nequicquam populo bibulas donaueris artes.
dici, qui gra Respue quod non es, tollat sua munera cerdo.
uib. usus debitores Tecū habita, & noris quàm sit tibi curta supellex.
affligit. Exlex primitiuū sequitur, tametsi obliquos eius
uix inuenias.

Cicero pro Cluen. Non quod illi Syllam ex-
gem esse putaret.

IX.

I. Inix adiectiua, uerbalia, & foemi-
nina. faciunt genitiuos per icis, penultima longa: ut,
pernix pernicis, uictrix uictricis, struix struicis,
pro extruictione. Plaut. in Menach. Tantas strui- Act. i. scē. 2
ces concinnat patinarias. Senarius est.

Item, cornix cornicis, lodix lodicis, perdix per-
dicis, pristix pristicis, &c. Cicero in Arato:
Inter pristicem fusæ sparseq; uidentur.

PARADIGMA.

Singulare.	Plurale.	
Hæc cornix	Hæ cornices	Neutra
huius cornicis	harum cornicum	cia faci
huic cornici	his cornicibus	unt: ut,
hanc cornicem	has cornices	hæc fe-
ó cornix	ó cornices	licia.
ab hæc cornice.	ab his cornicibus.	

Adiectiua i & e faciunt: ut, à felice uel felici.

Excipiuntur quæ penultimam corripiunt, pix
picis, filix filicis, larix laricis, salix salicis.

Et hyperdissyllaba pleraq; ut, appëdix appen-
dicis, coxendix coxendicis. Serenus:

Sæpius occultus uicta coxendice morbus.

Loquitur de scia, & morbo articulari.

Strix strigis facit, nix niuis.

Cap. 37.

Antiqui e-
tiã ninguis
dicebant.

11. Masculina in ix, icis genitiuo faciunt, sed penultima breui: ut, hic fornix fornicis, uarix uaricis, ein uberbein. hic histrix histricis, a-

Eclog. 6. pud Calphur.

Venit & hirsuta spinosior histrice barba.

Græcorum magna uarietas est. Phœnix Phœnicis facit, penultima longa. Sic & spadix spadicis, quod folium palmæ significat, & colorem eius fo-

3. Georg. lij, kestenbrauun. Virgil.

spadices, glauciç, color deterrimus albis.

Contra corripunt penultimã, Cilix Cilicis, gen
Satyr. 4. tile. Iuuenal. Sic pugnas Cilicis laudabat & ictus.

λίλιξ λίλινος, quod latinè calix dicitur, u in a conuersa.

Quædam etiam per g obliquos faciunt: ut, mastix mastigis, penultima longa. Homer. Iliad. é.

Ἡρῆ δὲ μάστιγι θοῶς ἐπεμοίετ' ἄρ' ἱππυς.

Flagellum significat. Vnde Homeromastix, id est, insectator Homeri. Sic Zoilus uocabatur, quem in Olympijs de monte præcipitem deiecerunt Græci, propterea quòd Homero maledixerat.

† lib. 14. ca. 20. Diligentiores admiscunt nigram mastichen.

μάστιχῃ autem, τῆς μάστιχης, gummi, quod uulgo mastix dicitur, † Plinius & * Dioscorides mastiche nominatiuo casu dixerunt, habetç; penultimam breuem, nec pertinet ad hanc declinationem.

* li. 1. ca. 90. ὄπ' ἐνίωρ δὲ μάστιχῃ.

YX.

Quæ uerò ypsilon ante x habent, geni-

genitiuos in gis pleraq; formant: ut, Phryx Phrygis, Sryx Srygis, penultima breui. Sic & Iapyx Iapygis, gentile, & uenti nomen. Ortyx Ortygis, unde Ortygiæ nomen. Et Oryx Orygis. ut apud Plinium lib. 8. cap. 53. Sunt & Oryges, Soli à quibusdam dicti, contrario pilo uestiti.

Excipe quæ y longum habent, bombyx bombycis, ein seider. & wurm. Ceyx Ceycis, proprium. Sandyx sandycis, coloris genus, berckrodt. Propert. Illaq; plebeio, uel sit sandycis amictu.

Item Naryx Narycis, quod breuem penultimã habet, loci nomen apud Stephanum: à quo Narycius, a, um. ut apud Virgil.

lib. 2. eleg.
26. ad Cynthiam.
3. Aeneid.

Hic & Narycij posuerunt mœnia Locri.

Et Bebryx, quod Bebrycis, nunc lōga, nunc breui penultima facit. Longa, ut apud Silium, lib. 3.

Possessus Baccho sœua Bebrycis in aula.

Breui, ut apud Valerium Flaccum, lib. 2.

Bebrycis & Scythici procul inclementia sacri.

Onyx, onychos facit, ch aspirata. Sic & compositum eius, sardonix. inde sardonychen dixit Perseus Satyr. i. sius, breui penultima.

O X.

In ox, genitiuos faciūt perocis, penultima longa: ut, uox uocis, serox ferocis, celox celocis. Varro: Nautæ remiuagã mouent celocẽ, &c.

h s EX-

EXEMPLVM.

Singulare	Plurale.
Hæc uox	Hæ uoces
huius uocis	harum uocum
huic uoci	his uocibus
hanc uocem	has uoces
ô uox	ô uoces
ab hac uoce.	ab his uocibus.

Excipiuntur, uox noctis, & penultimam corripiunt, præcox præcoci: est enim à præcoquo. & Satyr. 6. gentile, Cappadox Cappadocis. Persius in mercatorem multos seruos uendentem:

Vende animam lucro, mercare, atq; excute solers
Omne latus mundi, ne sit præstantior alter,
Cappadoces rigida pingues pauisse catasta.

VX.

In ux desinentia, x in cis mutant genitiuis: ut, nux nucis, dux ducis, &c. penult. breui.

PARADIGMA.

Singulare.	Plurale.
Hæc nux	Hæ nuces
huius nucis	harum nucum
huic nuci	his nucibus
hanc nucem	has nuces
ô nux	ô nuces
ab hac nuce.	ab his nucibus.

Sic & composita, redux reducis, tradux traducis. Et

cis. Et proprium, Volux Volucis, ut quidem placet Prisciano.

Lib. 6.

Excipe frux frugis, qui nominatiuus obsoletus est. & quod penultimam genitiui producit, Pollux Pollucis.

A V X.

In aux, unum est, faux, quod faucis facit.

LX. NX. RX.

Quæ consonantem ante x habent, x in cis mutant genitiuis: ut, calx calcis, lanx lancis, arx arcis, merx mercis.

PARADIGMA.

Singulare.	Plurale.
Hæc arx	Hæ arces
huius arcis	harum arcium
huius arcis	his arcibus
hanc arcem	has arces
ô arx	ô arces
ab hac arce.	ab his arcibus.

EXCIPIVNTVR.

Quæ n ante x habent, genitiuo gis faciunt pleraq;: ut, phalanx phalangis, syrinx syringis, sphinx sphingis, meninx meningis. ut apud Pollu. αἰ δὲ μὴ τῶν ἐν τῷ ὄρωρ καὶ ὑμῶρ συμπλακῶσαι, hoc est, meninges aut ex nervis & mēbranis cōtextæ sunt.

Lib. x.

Coniunx, quod Phocas nominatiuo casu cōiux scribit,

scribit, à iugando uidelicet, genitiuo coniugis facit,

Composita simplicium naturam sequuntur: ut, bilanx bilancis, quincunx quincuncis, septunx septūcis, &c. Atq; hætenus de formatione genitiui.

DATIVVS.

Datiuus in i definit: ut, poema poemati. Et in hunc modum à genitiuo suo cadit, nec figura ulla hanc terminationē mutat: nisi quod Graecorum datiui apud poetas interdum corripuntur,

lib. 1. Achil. cum Latini ubiq; i longum habeant. Statius: Palladi littoreæ celebrabat Scyros honorum Fortè diem.

ACCVSATIVVS.

Accusatiuus in em definit: ut, sol solem, torquis torquem.

Sed quorundam accusatiui finiunt per im: ut, turris turrim, buris burim, sitis suim, tussis tussim, apud † Catull. uis uim, peluis peluim.

† Malamq; pectore expuli tussim. Item Plin. lib. 20. cap. 14. Ad tussim efficax habetur.

Et propria: ut, Araris Ararim, quod & Arar dicitur, *ἄραρ ἀραρον λέω.*

Tibull. lib. 1. eleg. 7. Testis Arar, &c. Et Cæsar li. 1. Bell. Gall. Flumen est Arar.

lib. 7. Aen. Fabaris Fabarim, Tyberis Tyberim & Tybrim, Virgil. Qui Tyberim Fabarimq; bibunt. †

† In eodē libro: Tyrrhenūm ad Tybrim, & fontis fatra uada Numici.

Tigris

Tigris Tigrim, Syrtis Syrtim. Lucan. lib. 8.

Trans Pharon in medio tãgit ratis æquore Syrtim.

Charybdis Charybdim, Opis Opim, &c.

Opis, nymphæ nomen, Opim facit. Virg. II. Aen.

Velocem interea superis è sedibus Opim.

Et quæ alia uel à Græcis sumpta, uel Græcorum formam habent: ut, memphitis memphitim, putor terræ, seu graucolentia.

Maguderis maguderim, fruticis genus, siue sylphium, ut Priscianus ait: uel, ut alij, radix sylphij, Lib. 7. cuius succus olim laser. hodie bensoe uulgò, siue asa dulcis appellatur.

Ab Alpibus tamen, quod proprium est, & pluraliter ferè usurpatur, Latini poetæ Alpem faciunt.

Luc. li. 3. Agmine nubiferã raptò sup̄eolat Alpẽ.

Et Iuuenal. Opposuit natura Alpemq; niuemq;. Satyr. 10.

11. Quorundam per em & im: ut,

puppis puppem & puppim, securis securem & se-

curim. Sementis, sememem usitatè: & sementim,

apud Catonem, de Re rust. cap. 27. †

† Sementim facito ita. Columell. lib. 2. Alteram maturam per mediam sementim.

Restis restem, apud Iuuenalem: ut, Descendunt Satyr. 10.

statuæ, restemq; sequuntur. Et restim: ut, Ad restim

res redijt, apud Terent. Febris febrem, apud † Pli In Phorm.

nium & Celsum passim. act. 4. sce.

† Lib. 25. cap. 4. Etiã antiqui in uino febrem de-

pelli arbitrabantur. Celsus lib. 8. cap. 16. Interdum

febrem

febrem uomitumq; bilis mouet.

Satyr. 3. Et febrim, apud Horat. 2. Serm.

In gelida fixum ripa, febrimq; reducet.

Nauis, nauem usitate. Virg. 1. Aeneid.

Iam ualida Ilionei nauem, iam fortis Achata, &c.

* In Adel. Quæ uoce & † Liuius & * Terentius accusatiuum
act. 4. sce. 5. ferè faciunt: ut, Nauem ascendit, &c.

† Lib. 6. Dec. 3. Hinc cæteris terror iniectus, ut
prætoriam nauem captam uidere.

Aeneid. 1. Et nauim, quod rarius est. ut apud Virg.

Satyr. 5. ite Nauim in conspectu nullam, &c. Et apud Persiū.

Liuius li. 4. Nauim si possit sibi peronatus arator, &c.

Dec. 3. Nauim in pup- Quo pacto & clauim à clauis dici * quidam uo
pim statue- luerunt: sed ego clauē recliuis dici iudico. Sic enim

bat. & Ouid. 1. Fast.

Ille tenens baculum dextra, clauemq; sinistra, &c.

* Donatus de octo partibus. Et Plautus in Mo-
stell. act. 2. scen. 1. clauim dixit.

Versus.

Buris Achaia oppidū, Im faciunt turris, Buris, sitis, atq; Charybdīs,
Burin habet Ouid. Tussis, uis, peluis, magudaris, atq; mephitis. (pū,

15. Meta. Si Et propria, ut Fabaris, Tyberis, Leucaspis, & O-
quærat He Tigrisq; Syrtisq; & in is residentia græca.

licen & Bu Em dat & in puppis, restis, febris, atq; securis,

rin Achai- Et nauis, cum sementi.

das urbes. Græcorum mira uarietas est. Quæ-
dam in faciunt accusatiuis: ut, genesis γοιέσις, The-
tis θέτις

tis θέτις, Erinny's ἐριννώ. & cetera, quæ græcè per os purum declinantur.

Quædam a: ut, Pæan παϊῶνα, Sidon σιδῶνα, æer ἀέρα, rhetor ῥήτορα, Pallas πάλλαντα, chlamys χλάμυσα. quæ Latini per em efferunt, ut chlamydem, Pallantem, rhetorem. & c.

Quædam etiam utroq; modo, hoc est, paribus syllabis, & imparibus: ut, Chremes χρέμντα: & Chremem, quod Latini fecere.

Paris Paridem & Parin. Sed hanc diuersitatem ex suis autoribus peti malim.

Obiter aut̄ hic monendi sunt pueri, neutrorum ubiq; similes esse tres casus, nominatiuum, accusatiuum, & uocatiuum: ut, hoc pecus, hoc numen, hoc tribunal, & c.

VOCATIVVS.

Vocatiuus similis est nominatiuo: Græci tamen dicunt, ô † Palla, à Pallas: ô Thebai, à Thebais: ô Pari, à Paris, i breui. Ouid.
Bella gerant fortes, tu Pari semper ama.

In epistola Helenæ.

† Euandri filia. Virg. II. Aeneid. Non hæc ô Palla dederas promissa parenti.

ABLATIVVS.

Ablatiuus regulariter per e fit: ut, pectus à pectore, pestis à peste, clavis à claue, classis à classe, torquis à torque, rudis à rude, pro uirga. † ut apud Horat.

lib. I. Epist.
I. epistola.

Speſtatuum

Spectatum satis, & donatum iam rude quæris.

† Atq; scemininum est. Iuuen. sat. 2. Accepta rûde. Adiectiuum rudi facit.

Sed tamen uariant à regula non pauca, quorum alia per i faciunt ablatiuos, alia per e & i simul.

Per i tantum faciunt ablatiuos, neutra in e, al, & ar desinentia: ut, mare, ab hoc mari: uectigal, ab hoc uectigali: calcar, ab hoc calcari.

A sal tamen & far, sale & farre dicimus. Et
 † 8. Aen. Præneste sub ipsa, dixit † Virgil. quod * Priscianus
 * Lib. 7. proprijs peculiariter accidere dicit. Sed tamẽ uide
 mus ueteres et alia pleraq; eodẽ modo finijisse. Plau
 act. 4. sce. 3. tus in Rud. Dicunt in mare communi captos. Idẽ:

Mea opera, & rete, & horia, etc. pro mari et reti:

II. Adiectiua in is & er, quorum neutra in e desinum: ut, fortis, ab hoc forti: humilis, ab hoc humili: acer, ab hoc acri: saluber, ab hoc sabubri, & c.

Non autem à pauperi, uberi, aut degeneri: sed à paupere, ubere, degenerere, siue quòd neutris carẽt, seu potius quòd usus uetet. Similiter & à Iuuenale, à Martiale, quando propria sunt:

III. Mensium nomina: ut, Septemiber, à Septẽbri: Decẽber, à Decembri. Iuuen. sat. 7. Tunc par ingenio precium nunc utile multis Pallere, & toto uinum nescire decembri.

Poetæ apud ueteres erant in precio, nunc uerò sunt

sunt in summo contemptu.

Nam & ab imbri ueteres dixisse, Priscian. docet: Lib. 7.

Sic Lucretius:

Lib. 1.

Ex igni, terra, atq; anima procreescere, & imbri.

Cicero lib. 7. Epist. ad Atticum: Maximo imbri Capuam ueni.

Recentiores tamen, ab imbre dicere maluerunt.

Ouid. Nauita quas Hydas Graius ab imbre uocat. 5. Fast.

III. Quaecumq; accusatiuum per im
tantum faciunt: ut, sitis, sitim, à siti: tussis, tussim, à
tussi: uis, uim, à ui: peluis, peluim, à pelui, &c.

Alia per i uel e promiscuè faciunt
ablatiuos.

I. Adiectiua omnis generis: ut, par,
ab hoc pare: & pari, quod usitatus est. Memor, ab
hoc memore: & memori, quod item usitatus est.

Pris. lib. 7. Puto ideo magis i terminatione uti
in hoc nomine ueteres, quod antiquissimi hic &
hæc memotis & hoc memore proferebant.

Vetus, ab hoc uetere: Cicero in offic. Vetere di- Lib. 1.
sciplina. & ab hoc ueteri.

Inops, ab hoc inope usitatè, & ab hoc inopi.

Audax, ab hoc audace & audaci.

Supplex, ab hoc supplice & supplici. Salu- In Catilina
stius: Voce supplici.

Ouid. 2. Metamor. Supplice uoce rogant.

Duplex, ab hoc duplicè & duplici. Terent. Du- In Phorm.
plici spe utier, Act. 4. sc. 2

• Triplex,

Lib. 8. Aen. *Triplex, ab hoc triplice & triplici. Virg.
At Caesar triplici inuectus Romana triumpho
Mœnia, &c.*

*Artifex, ab hoc artifice & artifice. Stat. 1. Achil.
Qualiter artifice ficturæ pollice ceræ,
Accipiunt formas. Sic & teres, à terete & tereti: he-
bes, ab hebetē & hebeti: locuples, à locuplete &
locupleti.*

*Cicero de Orat. lib. 3. Cuius membra sunt in o-
mni locupleti oratione diffusa. Et de Diuin. lib. 1.
Locuplete autoritate ac teste.*

*Vigil, à uigile & uigili. Nam & hæc neutris a-
liquando iunguntur.*

*Hospes tamen, ab hospite tantum: & sospes, à so-
spite faciunt.*

Lib. 2. Aen. *Superioribus autem similia sunt, & tridens, ab
hoc tridente uel tridenti. Virg. Magnoq; emota tri-
denti Fundamenta quatit. Potest enim hoc trium ge-
nerum esse. †*

† Quia, Prisciano teste, lib. 7. legitur, Tridēti ha-
sta & telo. Quamuis cum Neptuni fuscina significat, masculino genere inuenitur.

*Ancēps, ab hoc ancipite uel ancipiti. Cōcors, ab
hoc cōcorde uel cōcordi. & quæ his cognata sunt.*

*Item Arpinas, ab hoc Arpinate uel Arpinati.
Fulginas, ab hoc Fulginate uel Fulginati, et similia.*

Pro Vare. *Cicero pro Cluent. Ex municipio Aletrinati. Et 4.
ut citat Pri libi idem: Ruffus fuit à municipio Fulginate.*
Priscian. lib. 7.

II. Comparatiua in or & us: ut, maior, ab hoc maiore & maiori: melior, ab hoc meliore & meliori, &c.

III. Verbalia in trix: ut, uictrix, ab hac uictrice & uictrici: ultrix, ab hac ultrice & ultrici. Sed hæc tum adiectiuè usurpatur, & cum nau tris iunguntur. ut apud Lucanum:

Lib. 6

In sua uictrici conuersum uiscera dextra.

Nam substantiuè usurpata, non facîle in i ablatiuos admittunt: ut, ab hac obstetrice, ab hac nutrice.

IIII. Substantiua in ctis, mnis, gnis, guis, & uis pleraq;: ut, uectis, à uectis usitatè, & uecti apud Terentium in Eunuch. ut, In medium huc agmen cum uecti donax, &c.

Act. 4. sc. 7

Annis, ab amne & amni. Lucan. Amne citato.

Lib. 6.

Virg. Prono rapit alueus amni, &c.

1. Georg.

Ignis, ab igne & igni: ut, Et cæco carpitur igni.

Aeneid. 4.

Anguis, ab angue & angui. Horat. 1. Epist.

Epist. 18.

Textam cane peius & angui Vitabat chlamydem.

Vnguis, ab ungue, quod usitatius est: & ungui, apud eundem: Acuto ne fecer ungui.

lib. 1. Epist.

Ciuis, à ciue & ciui. Cic. pro Sest. Quòd ausus esset pro ciui, pro benemerito ciui. Et Philipp. 6.

epist 20.

Sed in principe ciui non est satis.

Idem in 3.

Auis, ab aue & aui. Horat. 1. Carm. * Mala ducis aui domum, Quam multo repetet Græcia milite.

Off. Nā esse pro ciue,

Quanquam in posterioribus his ablatiui in i rariores sunt:

qui ciuis

non sit.

* Ode 15.

res sunt: ut, & à posti, pro poste. cuius exemplum apud Ouid. 5. Metamor. legitur:

Raptaq; de dextro robusta repagula posti,
Ossibus illisit, &c.

Postremò faciunt bifariam ablati-
uos, ea quorũ accusatiui per em & im fiunt: ut, nauis,

A. & .5. sc. 4 à nauē & nauī. Terent. Naui fracta apud Andrum
Satyr. 13. insulim, &c. Febris, febre & febrī. Iuuenal.

Præterea lateris uigilis cum febre dolorem.

Et Caro ad fil. um: Ex dolore, ex febrī. ex siti, &c. †

† Prisciano citante, lib. 7. de ablati uo singulari
tertiæ declinationis.

Virg. 3. Ae. Puppis à puppe & puppi: ut, Stans celsa in pup-
pi. Et Lucan. Raptā puppe minor.

6. Aeneid. Securis, à secure & securi. Virg. Sæuumq; securi
Aspice Torquatum, &c. Restis, à reste, & resti.

Turris, à turri, usitatè: & à turre, quod rarius
est. nam & accusatiuũ turrem repudiavit consuetu

Satyr. 6. do doctorũ. Iuuen. Stâtes Collina in turre maritos.

Sic & sementis, à semente & sementi, apud Co-
lumellam lib. 2. cap. 9 †

† Media ferè sementi. Idem lib. 11. cap. 2. Sementi
facta innocare oportet.

Supellex, à supellectile: ut, De supellectile lega-
ta, apud Iureconf. Et à supellectili: ut, In instrumen-
to & supellectili C. Verris, apud Ciceronem.

In 6. A. & .
Ver.

Lib. 2. Ser.
fatyr. 7.

Strigilis, à strigili. Horat. Furtiua mutat strigili.

Nam

Nam & strigilim accusatiuo casu apud Nonium leges. De indiscretis generibus.

Mugilis, quod & mugil dicitur, à mugili, apud Plinium.

Lib. 9. cap. 17. De mugili, & alijs piscibus.

Canalis, à canali. Statius in Epithalam. Stella: Lib. 1. Sylu.

Fulmina demerso trahit intemerata canali, & c.

Quod tamen sunt qui à nominatiuo canale deductum uelint, & id genus plura fortassis, quæ diligens lectio suppeditabit.

CASVS PLVRALIS numeri.

Nominatiuus, accusatiuus, & uocatiuus plurales, in cæteris generibus desinunt: in es ut, colles, ardeliones.

Neutorum terminatio, ut alijs etiam, a est: ut, hæc pectora, flumina, corda, & c.

Sed hic obseruabunt pueri, in ia exire ea, quorum ablatiui desinebant in i tantum, uel i & e promiscuè: ut, hæc mollia, uectigalia: hæc audacia, uetricia, & c.

Præter uetus uetera, quod tantum dicitur, non ueteria. Et comparatiua, ut sunt, meliora, grauiora, & c. ueteres tamen & † pluria & plura dixere.

† Vnde compositum est compluria. Terent. in Phor. act. 4. scen. 3. Noua hic compluria. Vide Gellium lib. 5. cap. 21.

Et à singulari aplustre, quod navis ornamentum significat, aplustra, & aplustria usus fecit. Cicero in Arato:

Nauibus assumptis fluitantia quærere aplustra. Et in eodem Cæsar:

Vt citat
Prif. in 7.

Fulgent Argoæ stellis aplustria puppis.

Observabunt & antiquam diphthongum in accusatiuis nominum, quorum genitiui sunt nominatiuo similes, item quorū nominatiui desinunt in duas consonantes: ut, acreis, omneis, salubreis, parteis, arteis, & c. Item imbreis, Decembreis, plureis, complureis, & c. Et pluralia tantum: ut, Sardeis, Tralleis, & similia.

Græci accusatiui terminatio as est: ut, Titanas, cyclopas, crateras, & c. Virg.

Crateras magnos statuunt, & uina coronant.

Vbi & illud notandum, quòd quæ græcis casibus in es uel as desinunt nominatiuo & accusati-

2. Aeneid. uo, ultimam plerunq; correptam habent: ut Virg.

Iam uerò & Rutili, certatim Troes & omnes.

3. Aeneid. Et,

— — Sparsasq; per æquor
Cycladas, & crebris legimus freta concita terris.

DE GENITIVO.

Genitiui terminatio est um, uel ium. Sæpe autem mediocriter literatis, nonnihil negotij hæc uarietas facit, dubitantibus, utra terminatione sit utendum. Proinde pueri diligenter assuefaciendi sunt,

sunt, ad perdicendam huius casus uarietatem.

REGVLA I.

In ium desinunt omnia, quorum ablatiui finiunt i siue solum, siue i & e simul: ut, igni ignium, anni annium, utili utilium, felici felicium, uetrici uetricium, &c. cum adiectiue sumuntur.

Nam nutrix substantiuum, nutricum facit. Ancipiti ancipitum, tricipiti tricipitū, & quæ alia à caput ueniūt. Animans animantiū, sapiens sapientiū.

Nonnunquam tamen syncope fit: ut, cœlestūm, pro cœlestium, apud Virg. Cœlestūm uis magna iubet, Aeneid. 9. Arpinatum, pro Arpinatium, apud Ciceronem, Epist. lib. 13. Alia epistola communiter Epist. 13. commendauit tibi legatos Arpinatum.

Excipiuntur à regula comparatiui: ut, maiorum, meliorum. Præter plus, quod plurium facit.

Item hæc uetus ueterum, memor memorum, uigil uigilum, locuples † locupletum, supplex suppli-

† Sæpius apud Cic. locupletium leges.

cum, pontifex pontificum, artifex artificum, & similia à facio composita. Hæc differentie causa, ut autor est Prisc. lib. 7. um habere putantur, propter nomina neutri generis in ium desinentia: ut, supplicium, artificium, principium, sacerdotium, municipium, &c.

REGVLA II.

Quæ nominatiuum duabus consonantibus finiunt, genitiuis ium faciunt: ut, pars partium,

i 4 tium,

tium, urbs urbium, falx falcium, glans glandium,
trabs trabium, merx mercium, ars artium, cohors
cohortium, parens parentium, ut apud Horat. Dos
est magna parentium Virtus. Sed tamen parentum
usitatus dicitur. Quæ syncope & in alijs quibus-
dam crebrò fit: ut sunt, serpentum, bidentum, ruden-
tum, &c.

Lib.3. Car.
ode.24.
Virg.2.
Aen. Deco-
ra alta parē-
tum.

Exceptis, hyems hyemum: & quæ bs & ps desi-
nunt polysyllaba: ut, Arabs Arabū, celebs celibum,
princeps principum, municeps municipū, manceps
mancipum, forceps forcipum, inops mopum.

REGVLA III.

Vbi pares syllabę in nomina tiuo ac
genitiuo sunt, plurales genitiui fiunt per ium: ut,
collis collium, mensis † mensium, auris aurium, edes
ædium, sedes sediū. Cicero & * sedū dixit, pro Sest.
† Ouid.8. Metam. Et quos sustinui bis mensum
quinq; labores.

* Vestarum
sedum tem-
plorumq;
causa.

Exceptis, uates uatum, iuuenis iuuenum, canis
canum, panis panum. uolucris uolucrum, cum sub-
stantiuè ponitur. Et apus, à quo apum & apium a-
pud Columellam passim legitur.

Lib.9. cap.3. Aristoteles apum genera complu-
ra demonstrat. Et paulo pòst: Iracundia notæ me-
ioris apium facilè delinitur.

REGVLA IIII.

Faciunt ium, ea quæ in is longum
desinunt:

desinunt: ut, *lis lictium, dis ditium, Quiris Quiritium, Samnis Samnitium.*

Et quæ v'uraiter tantum dicuntur: ut, *uires uirium nanes manium, tres trium, sales salium, penates penatium & penatum.*

Præter, *opes opum, proceres procerum, Luceres Lucerum, tertia pars ciuium sub Romulo: Celeres celerum, equites Romuli: Lemures lemurum.*

Item in *as* monosyllaba & gentilicia: ut, *mas matrium, as asium, uas uadium, Arpinas Arpinatium & arpinatum, ut supra.*

REGVLA V.

Postremò faciunt *ium* & hæc monosyllaba, *os ostium, cor cordium, nix niuium, nox noctium, faux faucium.*

Facit & *caro carniium.* Nam antiqui etiam *carnis* nominatiuo casu dicebant.

Cætera omnia faciunt pluralem genitiuū in *um*: ut, *poema poematum, arundo arundinum, consul consulum, numen numinum, agger aggerum, fur furum, mos morum, miles militum, ciuitas ciuitatum:*

quod tamen per syncopen dici, pro *ciuitatium*, *Pri-*

scianus existimat. Silex silicum, caput capitū, &c.

Boum, à bos, anomalum est. Et alituum, pro alium, epenthesi fecit Poeta.

Notantur hoc loco & festorū nomina antiqua, quæ duplices genitiuos habent: ut, *Saturnalia Sa-*

Lib.7. de
genitio
plurali ter-
tiæ declina-
tionis.

Virg.8.

Aeneid.

turnalium & Saturnaliorum, Bacchanalia Bacchanalium & Bacchanaliorum.

DATIVVS ET AB-
latiuus.

Datiuus & ablatiuus in bus desinunt: ut, canibus, militibus, &c.

Bobus, anomalum est.

Legitur & bubus apud Plautum in Mostel. act. 1. scen. 1. *Eruom daturin' estis bubus quod feram?*

Græca in ma, genitiuos, datiuos & ablatiuos habent: ut, epigramma epigrammatibus & epigrammatis, poema poematibus & poematis. Plaut. Scriptum est in poematis, &c.

In Afinaria
act. 1. scen. 3

ptum est in poematis, &c.

QVARTA DECLI-
natio.

Quarta declinatio cōtinet duas terminationes, *us*: & *u*, que neutrorum est. Formam declinationis ex paradigmatē cognosces.

PARADIGMA.

Singulare.	Plurale.
Hic fructus	Hi fructus
huius fructus	horum fructuum
huic fructui	his fructibus
hunc fructum	hos fructus
ò fructus	ó fructus
ab hoc fructu.	ab his fructibus.

GRAMMATICA
DE GENITIVO SINGULARI,

139

Genitiuus regulariter us finit. Vete-
res t̄ autem etiam per uis diuisas syllabas genitiuum
fecerunt. Terent. in Heau. Eius anuis causa opinor, Act. 2. sce. 3.
quæ erat mortua.

† Priscian. lib. 7. & Diomedes libro 1. de genitiuo
quartæ declinationis.

Nam apud eundem, Nihil tumulti, & Nihil or- in An. act. 2.
nati, pro tumultus & ornatus, antiquè dicta sunt in scen. 3.
secunda declinatione. Idem in A-
del. act. 5.
sen. 4. Hoc
fructi pro
labore ab
his fero.
Terent. in
Adel. act. 1.
sce. 1. Vesti
tu nimio
indulges.

DE DATIVO.

Datiuus in uis diuisas syllabas exit.
Apud poetas tamen metu pro metui, uictu pro ui-
ctui, & similia, hæc ἀπὸ νοητῶν dicta inuenias. Vir-
gil. 1. Aeneid. Parce metu Cytheræa. Et Geor. 4.
Namq; aliæ uictu inuigilant, &c.

DE GENITIVO PLU-
RALI.

Patitur & in hac declinatione syncopen geniti-
uus pluralis. ut apud Virg. 6. Aeneid. Quæ gratia
currûm Armorumq; fuit. ubi alij synalœpham fie-
ri aiunt.

DE DATIVO ET
ablatiuo.

Bifariam datiuui & ablatiuui finiunt in
hac declinatione. Quidã enim u in penultima ante
b habent:

b habent: ut, acubus, arcubus, artubus, lacubus, portubus, quercubus, specubus, tribubus, uerubus. Quibus alij addunt & partubus, & questubus, à † questus, pro querela. Sed in talibus doctorum consuetudo obseruanda est.

† Nam quæstus pro lucro, quæstibus facit. Val. lib. 3. cap. 12.

Arcus, partus, artus, differentię causa ubus habent, alia uerò euphonię gratia.

Verlus.

Arcus, acus, portus, quercus, ficus, lacus, artus, Vretinent, quib. & tribus & uerua et specus adde.

Cæteri ante *b* habent, ut manus, genibus, flustibus, &c.

In *u*, singulari numero ἀπὸ τῶτα sunt: ut,

Genus tenuis dixit Liuius, lib. 4. Dec. 5. Genus, pro genu etiã apud Ciceronẽ in Arato leges. Dicitur etiam tonitrus. Ouid. 2. Meta. Vnde mouet tonitrus.

Hoc cornu

huius cornu

huic cornu

hoc cornu

ô cernu

ab hoc cornu.

Pluraliter autem sic declinatur:

Hec cornua

horum cornuum

his cornibus

hęc cornua

ô cornua

ab his cornibus.

Plinius tamen ceruini cornus dixit aliquoties, ut lib. 28. capite 11. Ceruini cornus cinis scabritias eodem unguine sanat.

Sic uerua, tonitrua, & similia. quanquam in plerisque ceteri casus, præter nominatiuum & accusatiuum, admodum rari sunt.

GRAMMATICÆ.
 QUINTA DECLI-
 natio.

141

Vnica terminatio est quinti ordinis,
 es: ut, species, fides. Declinantur autem:
 Singulariter.

Hæc species	
huius speciei	E longa est in puris, id est,
huic speciei	uocalē ante ei habentibus:
hanc speciem	ut, materiei, progeniei,
ô species	&c. in alijs breuis, ut fidei,
ab hac specie.	&c.

Pluraliter.

Hæ species		
harum specierum	Genitiuus, datiuus & abla-	Recensentur autem
his speciebus	tiuus in paucis nominibus	hæc ferè,
has species	huius ordinis usitati sunt.	acies, dies,
ô species		facies, res,
ab his speciebus.		species, mo-
		ridies, pro-
		genies.

Olim ex tertio ordine quædam etiam hoc modo
 declinabantur: ut: † plebes plebei. qui genitiuus a-
 pud Liuium frequens adhuc legitur.

† Liuius lib. 6. Dec. 1. His uocibus inſtincta ple-
 bes. Idem lib. 8. Dec. 4. Vos tribunos plebei, &c.

Est autem id quoque obseruandū, genitiuū singu-
 larē in hac declinatione cōtrahi solere, ut pro diei
 dicatur die, pro fidei fide, &c. quæ rectè scripse-
 ris, diei & fidei, antiqua diphthōgo, ut apud Virg.
 I. Georg.,
 Libra

Vide Gell.
 lib. 9. ca. 14

I. Georg.,

Libra

Libra die somniq; pares ubi fecerit horas.

Salust. in Jugur. Vix decima parte die reliqua.

Idē 6. Met. Et 3. Metamorph. Ouid.

Vtq; fide Prima fide uocisq; ratæ tentamina sumpsit.

pignus dex-
tras utrius-
que popo-
scit.

DE HETEROCLITIS.

Hactenus analogiam proposuimus, quam pueros animo complecti oportet, ut fingere ex propositionis paradigmatis omnium uocum casus ac uariationes possint. Est autem analogia, proportio, cum similia inter se conuertuntur. Nomen factum est ab ἀναλόγομαι, quod significat reperio, confero, quod uidelicet collatione similitudo deprehendatur & appareat. Superest igitur, ut de anomalis dicamus.

Analogia, ut Sergius definit, est ratio declinationis nominū inter se ex omni parte similia.

Sunt enim nonnulla, in quibus usus latinè loquentium discessit ab analogia. ὁμαλόν Græcis æquale significat: unde anomala dixerunt, quæ non quadrant ad regulam.

ANOMALA, SEV DEFECTIUA NUMERO.

Masculina singularia tantum hæc ferè recensentur: aer, æther, almus, aluus, carcer, cestus pro cingulo Veneris, fimus, limus, † mundus, penus, puluis, pontus, * ros, sopor, † sol, sanguis, & uester.

* Legimus tamen rores apud Virgilium & Horatium, roribus apud Columellam & Plinium.

† Soles legimus, quia plures aliquando uidentur esse. Liuius lib. 9. Dec. 3. Duos soles uisos.

† Cic. lib. 4 Aca. quest. Et ais Democritū dicere innumerabiles esse mūdōs

Quæ eadem tribus hisce uersiculis continentur:

Aer, sol, mundus, cum uespere, pontus, & æther,
Sanguis, ros, aluus, cum carcere, puluis, & almus,
Et sopor, & cæstus, limus, simus & penus adde.

Verùm hic, ut & in cæteris deinceps, satius est
usum cõsulere. Nam & alia permulta sunt, quæ uix
pluraliter usurpata reperias. Et rursus ex his quæ
recensuimus, aliquando pluralia fiunt: ut soles, pro
æstu, & pro diebus: carceres, pro septis, unde e qu
in certamen emituntur, &c.

Fœminina singularia tantum.

Culpa, contagio, bilis, fama, fuga, fames, gloria,
1 gaza, indoles, 2 iuuentus & iuuenta, 3 lux, 4 la- 2. Val. lib. 4
bes, lues, 5 mors, pestis, pubes, paupertas, plebs, pro cap. 40.
les, salus, sitis, soboles, senectus & ta, supellex, talio,
tabes, tussis, tellus, & uita.

1 Lucan. lib. 7. Eoas quæ premunt tentoria gazas. Tenues fr-
3 Pluraliter legitur pro diebus, lucēs & lucibus. ne corpore
Ouid. 6. Fast. Post septem lucēs Iunius actus erit. uitas. Terē.
Idem: Aspicit instantes medijs sex lucibus idus. in Adel. act
4 Cicero 3. Off. Hunc tu quas conscientiaē labes 3. scen. 4. In
in animo censes habuisse? spicere ui-
5 Cicero de Finib. lib. 2. Præclaræ mortes sunt tas omniū
imperatoriaē. Sic mortiū, mortibus, leges apud Pli iubeq.
nium, Tacitum, Gellium, Senecam, & alios.

Item fides, spes, requies, & pleraq; alia quinta
declinationis,

Præterea uirtutum ac uitiorum nomina: ut sunt,
amici-

amicitia, eloquentia, pax, ueritas, pietas, iusticia.
 Item, ira, amentia, auaritia, insania, perfidia, & si-
 milia, quæ & ipsa uersiculis hisce cōprehenduntur:
 Vita, salus, soboles, proles, mors, gloria, tellus,
 Lux, fuga fama, lues, humus, & cum pube iuuentus,
 Pauperias, plebs, gaza, fames, contagio, labes,
 Talio, cum tussi, cumq; in dolo, culpa, senectus,
 Et bilis pestis, tabes, sitis, atq; supelleus,
 Hinc bona pars quintæ. ceu spes, requiesq; filiq;

Quæq; aliquod uitium aut uirtutē nomū e agn m.
 Sed tamen inuenias & horum quæ tā pl rati-
 ter elata. ut pro Rab. Post. Cicero: Nec me pœnet
 mortales inimicitias, sempiternas a nicuius habere.

Lib. 1. ca. 2. Et Gellius: Adolescens inanes flabat glorias.

Idem lib. 2. cap. 27. Compendio gloriarum. & Ci-
 cero pro Planco: Gloriæ dispares.

In An. act. Itē Terēt. Amantū iræ, amoris redintegratio, &c.

3. scen. 4.

Neutra singularia tantum.

† Aeuum, album, cū de tabula prætoris dicitur
 cœnum, fascinum, fel, gelu, halec, iustitium, iubar, le-
 thum, lutum, macellum, nihilum, pedum, penus; pe-
 lagus, salum, senium, solium, * solum, uer, uitrum,
 uulgu. Et ἀναίρα, † pus, fas, nefas, & uirus.

* Virg. 1.
 Georg. Ne
 saturare fi-
 mo pingui
 pudeat
 sola.

† Ouid. lib. 1. de Ponto, eleg. 4. Nulli datus om-
 nib. æuis. Et Plin. lib. 14. ca. 1. Tot æuis incorruptū.
 † Sed pus Plinius & Celsus declinant. ut Celsus
 lib. 8. cap. 10. Transeundum ad medicamenta quæ
 puri mouendo sunt.

Versus:

Versus:

Ver, pelagus, senium, solium, nihilumq; pedumq;
 Lethum, iustitium, fel, coenum, uulgu, & æuum,
 Et iubar, & halec, cum uitro, fascinum, & album,
 Adde gelu, atq; salū, penus, atq; lutū, atq; macellū,
 Quæq; carent casu, uirus, pus, fas, nefasq;.

Carent præterea plurali numero metallorum nomina: ut, aurum, argentum, electrum, plumbum, ferrum, orichalcum, &c.

Electrum & orichalcum inueniuntur pluraliter apud Martialem & Statium:

Et quæ semina, uel alia terræ nascētia significāt pleraq;: ut, * hordeum, eruum, triticum, ador, fœnum, cordum, † crocum, cicer, oriza, conchis, &c.

† Dicitur etiā crocus. Virg. 4. Geor. Crocumq; rubentem. Ouid. 4. Fast. Ipsa crocos tenues, &c.

* Grandia hordea, Virgil. eclog. 5.

Item liquidorum nomina, aliarumq; rerum, quæ uel ad mensurā, uel ad pensum pertinent: ut, oleū, lac, nectar, mulsum, garū, acetum, butyrū, uiscum, resina, pix, nitrum, † sal, piper, & similia. Dixit tamen Virg. 3. Georg. Idæasq; pices, & pingues unguine ceras. Cuiusmodi & alia fortassis inuenies, sed apud poetas ferè tantum.

† Palla. lib. 12. tit. 21. Tunc sales frictos, calentes addi iubent. Columell. lib. 7. cap. 8. Caseus aspergitur tritis salibus.

Et quæ unius rei propria ac sola sunt: ut, orcus, crebus, baratrum, Rhenus, Albis, Corinthus, & id genus

genus alia. Atque hæc singularia tantum sunt, non quidem omnia, ut supra monuimus, sed communiora. Cætera studiosus puer per se adijciat.

Vt autem singulariter quædam solum dicuntur, ita rursum pluraliter alia tantum: quæ & ipsa, ut uulgò traduntur, subiiciemus.

Masculina pluralia tantum.

1. Cic ad Antea, 1 annales, artus, cani, cancelli, 2 carceres
 Att. lib. 12. pro septis, casses, cœlites, fasces, fasti, fori pro sedili
 epist. 12. bus, inferi, superi, manes, 3 gemini, trigemini, &c.
 Scriptum est cum de ijs intelligitur, qui tales nascuntur: lares, le-
 in tuo an- mures, liberi: loci, cum de muliebribus intelligitur:
 nali. natales, cum de genere uel familia dicitur: penates,
 3 Plau. in natales, cum de genere uel familia dicitur: penates,
 Menæch. proceres, 4 primores, pugillares: 5 sales, pro falsè
 sce. ult. Ge dictis: uepres, cuius tamen singulari ablatiuo Oui-
 minus est dius usus est quinto Metamor.
 frater tuus. Aut lepori, qui uepre latens, hostilia cernit
 Columel. lib. II. ca. 3. Ora canum.
 Huc uepre 2. Virg. 5. Aeneid. Ruuntq; effusi carcere currus.
 manifestum Item Ouid. li. 10. Metam. Et subsellijs in circo ma-
 est interi- ximo: Liuius lib. 1.
 mi non pos- 4 Sæpe singulariter reperitur, & natura adiecti-
 se. uum est. Silius libro II. His super excisam primori
 Marte Saguntum. Gellius lib. 10. cap. 19. Si me non
 fallit, quod in primori pueritia legerim. Sueto-
 nius in Tiber. Absidebat in parte primori.
 5 Cicero in hoc sensu, singulari crebrò utitur. ut
 in prima epistola ad Q. fratrem: Dicendi sal face-
 tiæq; ualuisse. Idem lib. 2. de Orat. Utilitatem sa-
 lis &

lis & urbanitatem fateamur, &c.

Et propria quedam locorum ac populorum: ut,
Gabij, Pometij, Heluetij, Parisij, & similia. Hæc
eadem uersiculis his continentur:

Liberi, & annales, natales, atq; penates;

Cancelli, canî, fasti, superi, inferi, & artus,

Manes, & lemures, cum cœlitibusq; primores;

Et cum carceribus, gemini, proceresq; laresq;

Inde pugillares, fasces, uepresq; salesq;

Atq; fori, atq; loci, & iuncti cum castibus antes;

Et propria, ut Gabij, Locri, Veij, atq; Philippi.

Fœminina pluralia tantum.

Aedes, pro domo priuata.

Curtius lib. 5. Stabant ad fores ædis eius, in qua
rex uescebatur. Cicero pro Cluen. In e de T. Annij
hominis honestissimi.

Vall. lib. 3.
cap. 7.

*Alpes, montium nomen, quo tamen poetæ singu-
lariter aliquando usi sunt.*

Claudian. 3. Peneg. Stil. Extemplò frondosa fer-
tur ab Alpe. Lucanus li. 1. Nunc desuper alpis Nu-
biferæ colles, &c.

*Ambages: antiæ, muliebres capilli, ἀπονόμιον
græc: apinæ, pro rebus uilibus & nihili: argutiæ,
blanditiæ.*

Cic. pro Planc. Facilis est illa blāditiā popularis.

*Bigæ, & quæ ab eadem origine ueniunt, trigæ,
quadrigæ, &c.*

Plin. lib. 35. cap. 11. Euchrides pinxit bigam regis
cum uictoria. Item Statius lib. 1. Syl. Val. Max. li. 1.

cap. 8. Pausanias in capulo gladij quadrigam habuit cælatam.

† Sæpe in singulari est à Cicerone positum.

† Ceremoniæ: copiæ, pro exercitu. quanquam * Virgilius & singulariter dixit, Et quæ sit mecum copia lustro.

* 2. Aeneid. & Cicero ad Att. lib. 8.

* Iuuen. sat. 4. & Horat. in epistolis.

Cunæ, cliti: illæ: compedes, cuius tamen ablatiuo singulari compede, utuntur * poetæ.

Crates: calendæ, quas *καλῆρι*, id est, uocando nominarunt. Nam nouilunio conuocabatur plebs, & pronuntiabatur numerus dierum, qui ad Nonas superessent: nonis enim conueniebant populares ex agris in urbem.

Macrob. li. 1. Sat. ca. 15.

Diuitiæ: diræ, pro furijs: excubiæ, exuuiæ, exequiæ, seriæ, facetiæ: fauces, pro angustijs locorum.

lib. 1. Serm. Exclusus fore.

Fores, cuius tamen ablatiuo singulari fore, usus est Horatius: accusatiuo forem, * Ouidius: nominatiuo † Plautus, sed plurale tamen usitatus est.

* Lib. 2. de Ponto, eleg. 2. Nec rigidam timidis uocibus obde fore. n. Idem in epist. Medæ: Constitit ad geminæ limina prima foris.

† In Aulul. act. 4. scen. 5. Foris crepuit. Item Terent. in Adelph. act. 2. scen. 3.

Grates: grossi, pro ficis: genæ, sed & hoc singulariter utitur passim † Plinius.

† Lib. 11. cap. 37. Genæ superioris, &c.

9. Aeneid.

Habena, cuius singulari ablatiuo Virg. usus est. † Illecebræ, induciæ, inferiæ, insidiæ, inimicitie,

cuius

*cuius singulare inimicitia apud * Ciceronem in Tusculanis legitur,*

* li. 4. Idem in orat. pro Deiot. Paruam inimicitiae culpam relinquebas.

† Cicero pro Milone: Impunitatis spes, maxima est illecebra peccandi. Plaut. in Menæch. act. 2. sce. 3. Munditia illecebra est animo amantum.

Idus, quæ à diuidendo dictæ sunt. nam in med. um mensẽ incidunt. Iduare autem, diuidere ueteribus significabat.

Literæ, pro epistola: lactes, de quibus supra: manubiæ, minæ, nundinæ, nuptiæ, nugæ.

Nonæ, quas Plutarchus quasi Neomenias dictas putat: tunc enim prodit à coitu luna, & clarè conspicitur. Ope, officia. Plautus in Capt. Ita mihi stolido suis os subliuere officijs.

Act. 3. scen. 4.

Primitiæ, † præstigiæ, phaleræ: paleæ, ut quidem Seruio placet. Nam Virg. i. Georg. singulariter usus est:

† Quintil. li. 4. Et huius uelut præstigiæ plausum petat. lib. 5. de Finib. Hæret in salebra. † Caium, in l. si pignore. § penult. ff. de furtis.

Nequicquam pinguis paleæ teret area culmos.

Quisquiliæ, reliquiæ, salebræ. Cicero tamen, In salebra, singulariter dixit.

Secundæ, τὰ ὄσπια græcè: sordes, sortes pro oraculo: suppetiæ, scopæ: scalæ, tametsi scala singulari numero apud † Iureconsultum legitur: ut, Qui scalam sciens commodauerit ad ascendendum. Sed plurale usitatus est. Salust. in Iugurt. Vnæ atq; alteræ scalæ comminutæ sunt.

Tenebræ, triciæ, thermæ, uigiliæ, uaiuæ, & uires, cu-

250 PHILIPPI MEL.
res, cuius tamen singulare quidam uis esse uolunt,
& inter anomala referunt.

Item urbiū quædam: ut, Athenæ, Amyclæ, Baia,
Cumæ, Phariæ, Thebæ, Sardes, Tralles.

Versus

Antiæ, & ambages, ædes, argutiæ, & alpes,
Blanditiæ, bigæq; apimæ, tricæ, atq; clitellæ,
Copiæ, & excubiæ, grates, diræq; genæq;
Et cum compedibus, ceremoniæ, atq; salebræ,
Diuitiæ, sordesq; inimicitia, insidiæq;
Gratesq; grossiq; facetiæ, opesq; foresq;
Feriæ, & exequiæ, fauces, ualuæq; minæq;
Litteræ, & illecebræ, lactes, nugæ, atq; tenebræ,
Exuuiæ, scopæq; manubiæ, quisquiliæq;
Nundinæ, & induciæ, Nonæ, Idus, atq; Calendæ,
Nuptiæ, & inferiæ, cunæ, thermæ, atq; secundæ,
Vires, suppetiæq; uigiliæ, primitiæq;
Reliquiæ, phaleræ, paleæ, præstigiæ, habene,
Sortesq; scalæq; offuciæ: & oppida, Thebæ,
Et Cumæ, & similes, quarū pars maxima Graia.

Neutra pluralia tantum.

* Vide Val. Arma, bellaria, castra, * quo tamen singulariter
lam lib. 4. usus est Virg. 6. Aeneid. sed paulo alia significatio-
cap. 20. ne: ut, Pomerios castrumq; Inui, & c.

Cunabula, crepundia, exta, genitalia, hyberna:
ilia, cuius singulare ile, apud † Plinium legitur.

† Lib. II. ca. 37. In homine ile infima parte, simile
suillo,

suillo, à Græcis appellatur calon.

Iusta, sacrificia mortuorum: † iuga, pro summis montibus: iustra, pro stabulis ferarum: moenia, munia, magalia, mapalia.

† Inuenitur aliquando in hac significatione singulariter. Virg. 6. Aeneid. Hoc superate iugum.

Pascua, substantiuum. Columella tamen dixit: In eo rure quod pascuo caret, &c. Lib. 7. ca. 1. Idem ca. 12.

Parentalia: palearia, quæ bouum sunt: præcordia, Si ager sine pascuo est. repotia: Rostra, ubi Romæ conciones fiebāt: sponsalia: statura, pro castris: tesqua, loca augurio designata, uinacea.

Præterea propria quædā: ut, hæc Cythera, Ceraunia, Gargar., Artaxata, Bactra, Susa.

Et festorum nomina: ut, Orgia, Mysteria, Banchanalia, Scenopegia, & similia. Vide Macrobiū lib. 1. Saturn. cap. 4.

Versus:

Ilia, cum rostris, bellaria, pascua, & arma,
 Extæ, parentalia, sponsalia, munia, iusta,
 Moenia, uinacea, cunabla, crepundia, castra,
 Et iuga, cum lustris, hyberna, repotia, tesqua,
 Hinc præcordia, cum genitalibus, atq; staturis,
 Et mapalia, cum palearibus, atq; Cytheris,
 Et proprijs alijs, uelut Orgia, Gargara, Susa.

Etiam in titulis pluralis numerus frequenter usurpatur: ut, Bucolica, Georgica, Halieutica, Chronica, &c.

Quaedam nomina utroq; numero declinantur,
sed diuersis generibus.

Masculina, in plurali neutra.

Tartarus, hæc Tartara: Auernus, hæc Auerna:

9. Aeneid. Dindymus, hæc Dindyma. Virg. *Ite per alta Dindyma, &c. Menalus, hæc Mænala. Ouid Menala transieram.* 1. Metamor. Ismarus, hæc Ismara. Virg. *Iuuat Ismara Baccho Conserere.* 2. Geor. *Masticus, hæc mastica. Idem: Vertunt felicia Baccho Masticca, &c. Taygetus, hæc Taygeta. Idem: Et uirginibus bacchata Lacenis Taygeta, &c. Cuius forme fortassis etiam alia inuenies. Nã Latini in his Graecorum exempla imitati sunt, apud quos huiusmodi nomina neutro genere usurpantur, ad substantiuum ògos relata.*
7. Aeneid. 2. Georg.

His similia sunt & hæc appellatiua, sibilus, hæc sibila. Lucan. lib. 9.

Cerberus Orpheo leniuit sibila cantu.

- † Varro li. 4. de Lingua Latina. Balthæus, quod & balthæum singulariter † quidam tradidere, hæc balthæa.

Iussus & iussum, apud * Gellium, hæc iussa.

- * Lib. 10. cap. 20. & Ciceronem pro Cæcinnâ, Lib. 2. Supparus & supparum, hæc suppara. Lucan. *Suppara nudatos cingunt angusta lacertos.*

Et quæ utroq; genere pluralem faciunt, locus, loci & loca: iocus, ioci, & ioca, sed inusitatè. Cice

ro ad Attic. lib. 14. Itaq; ioca tua plena facetiarum. Epistola 14.

Idē de Fin. li. 2. Qui cum ioca & seria, ut dicitur.

Euentus, quartæ declinationis, in singulari usitatius est. Ouid. — Careat successibus opto,

Quisquis ab euentu facta notanda putat.

In plurali euentus apud Luuium reperies; ut, Nusquam minus respondent euentus, quàm in bellis.

Euenta autem apud Ciceronem, pro rebus quæ accidunt: ut, Cause euentorum magis mouent, quàm ipsa euenta.

Val. lib. 1.

cap. 7.

In epistola

Phyll.

li. 10. dec. 3.

Ad Attic.

li. 9. epistola

4.

Fœminina, in plurali neutra.

Carbasus, hæc carbasa, quanquam & hoc singulariter masculinum usurpari dicant.

Prisc. lib. 5.

Pergamus, apud Homerum. ut, *ἡ πόλις Περγᾶς* *ἄνευ*. Iliad. 6. Et hæc Pergama, apud Virg. ut, Pergama cum peteret, &c. quo numero Latini serè utuntur, cum de arce Troiana intelligitur.

1. Aeneid.

In singulari enim ferè utimur pro regia Attali, & patria Galeni, urbe Aficæ.

Intybus autem, hæc intyba, quod * alij addunt, apud Plinium masculino genere, intybus intybi: & neutro, intybū intyba declinatur. ut lib. 19. cap. 8.

* Phocas, qui uult id esse generis fœminini.

Nec ex eodem genere possunt dici, neq; ex alio intybi, hyemis impatientiores, uirusq; præferetes, sed caule non minus grati. Item libro 20. cap. 8. Intybi quoq; non extra remedia sunt. Succus eorum cum rosaceo & aceto, capitis dolores lenit. Et rursum

k 5 libro

libro superiore: Est & erraticum intybum, quod in Aegypto Cichoreum uocant, & c. A quo nomi

1. Georg. natiuo Virgilius fecit, Et amaris intyba fibris.

Pascuam substantiuè non dixerunt ueteres, sed pascuum & pascua pluraliter.

Et zizania, quod apud Suidam *ζιζάνιον* scribitur, & pro *ἀίρα* siue lolio accipitur, sacris literis magis, quàm Græcis aut Latinis usurpatum est.

Neutra, in plurali masculina.

Cœlum, cœli: frenum, feni: porrum, porri: rastro, rastro: capistrū, capistri. Inuenies tamen & † frena, rastro, capistra. Argos, Argi, græcum. Hoc

In cōment. specus, & hispecus usitatè, iuxta Seruium.

lib. 7. Aen. † Ouid. lib. I. de Arte: Tempore lenta pati frena docentur equi.

Neutra, in plurali foeminina.

Vide Val. Epulum, epulæ: balneum, balneæ & balnea: deli-
li. 4. ca. 23. liciū, delicia. Plautus tamē & delicia nominatiuo
In Pœnu- singulari dixit: ut, Mea uoluptas, mea delicia, & c.

lo, act. I. sc.
2. Idem in
Truc. act.

ANOMALA DECLINATIONE.

5. Ad me
delicia?

Vas uasis, singulari, tertiæ declinationis est: plura-
rale, uasa uasorum, secunda. nam ueteres & uasum
dixerunt.

Plautus in Trucul. act. I. scen. I. Aut aliquod uasum argenteum, aut uasum æneum aliquod.

Iugerum iugeri, singulariter dicitur: in plurali
in ter-

in tertium ordinē degenerat, iugera, iugribus. Inuenias tamen in singulari & iugere.

Quaedam nomina secūdo & quarto ordine declinantur. Sunt autem pleraq; arborum: ut, laurus, huius laurus & lauri: quercus, huius quercus & querci: cornus, huius cornus & corni: pinus, huius pinus & pini, &c.

Ficus, huius ficus & fici, siue de arbore intelligas, siue de fructu. De arbore: ut, Sterilis mala robor a fici, Iuuenal. Et uxorem suspendisset de fici, Cic. 2. de Or. De fructu: ut, Arida fici, apud Macrobius. Et ficus uirides, apud Sueton. in August. Eodem autē modo & de morbo utūtur, Prisc. autore.

Arborum declinationem sequitur & colus, huius colus & coli. Et domus, huius domus & domi. nisi quod in hoc non sunt recepti pariter omnes casus utriusq; declinationis. Declinātur enim hoc modo: Hæc domus, huius domus, pro edificio: ut, Iste partem domus demolitus est. Et domi, quod locale est: ut, Pater est domi, aduerbialiter. Interdum tamen & casum addimus: ut, Est domi tuæ. Huic domui tantum. nam in secunda declinatione caret datiuo. Hanc domum, ô domus, ab hac domo tantum: caret enim ablatiuo in quarta declinatione. Pluraliter, hæ domus tantum, harum domuum & domorum, his domibus tantū, has domos & domus, ô domus tantum, ab his domibus tantum.

Tibul. li. 2.
eleg. 3. Ut
multo innume-
rū iuge-
re pascat
ouem,

Satyr. 10.
Li. 3. Satur.
cap. 20.
Lib. 6.

Val. lib. 3,
cap. 15,
Cic. ad Attic.
lib. 1. e-
pist. 7. P.
Clodius
deprehen-
sus domi
Cæsaris,

- Prisc. lib. 5. Penus autem & specus etiam tribus generibus
 & 6. & declinationibus uariarunt ueteres: ut, hic & hæc
 penus peni, & pcnus penus, masculino & foemini-
 no genere, in secunda & quarta declinatione: hoc
 penus penoris, in tertia, genere neutro. Plautus in
 Act. 1 sce. 2. Pseud. Nisi mihi annuus penus ab amatoribus con-
 Ut citat Pri geritur, & c. Lucilius:
 scianus. Magna penus paruo spacio consumpta peribit.
 l. b. 1, Epist. Item Horatius:
 epistola 16. Annonæ præsit, portet frumenta penusq;.
 Satyr. 13. Et Persius: In locuplete penu, & c. Posteriores tam-
 men magis in quarto ordine usi sunt. ut Gellius lib.
 4. cap. 1. Quot sint penus genera. et, Nō ut aliquid
 ex penu nomines. Sic & hic uel hæc specus, speci
 & specus: & hoc specus specoris, & specu ændi-
 Ode 25. τὸν: ut, Quæ nemora, aut quos agor in specus? a-
 Cap. 16. pud Horat. lib. 3. Carm. Et apud Gellium lib. 5. Sole
 medio specum quandam nactus remotã, & c. Vir-
 6. Aeneid. gil. Hic specus horrendum, & c. Liuius tamen &
 Ouidius hoc quoq; in quarto ordine & masculino
 genere frequentius usi sunt. ut lib. 1. ab Vrbe cond.
 Lucus erat, quem mediũ ex opaco specu fons peren-
 ni rigabat aqua. Et 11. Metamor. Est specus in me-
 dio, natura factus, an arte, Ambiguum.

Bisariam autem declinatur & græca artium no-
 mina, singulariter quidem in prima declinatione,
 foeminino genere: pluraliter autem in secunda, ge-
 nere

in re neutro: ut, Grammatica, ces: & Grammatica, corum. Rhetorice, ces: & Rhetorica, corum.

Et à τὸς composita, in secunda & tertia declinantur: ut, Oedipus Oedipi, & Oedipus Oedipodis: polypus polypi, & polypus polypodis.

Variant & propria quædam in es græca: ut, Orontes, huius Orontæ, in prima declinatione: & Orontes Orontis, in tertia. Orestes Orestæ, & Orestes Orestis. Hinc et accusatiuus Darē apud Virg. Aeneid. 5. legitur: ut, Præcipitemq; Daren ardens agit equore toto: ab eo quod aliàs Dares Daretis declinatur. Item in eadem declinatione, Laches Lachetis & Lachis, Chremes Chremetis & Chremis:

ut, Puerum inde abiens conueni Chremis. Teren. in Act. 2. sce. 2. And. Sed de his supra diximus, quemadmodum & de genitiuis nominum, quibus festa significantur: ut sunt, Vulcanalia Vulcanalium & Vulcanaliorum, Bacchanalia Bacchanalium & Bacchanaliorum.

Declinantur autē & ambo & duo ἀνὸμαλῶς. Masculino genere, Ambo duo, amborum duorum, ambobus duobus, ambos duos, & duo antiquè: ut, Si duo præterea tales Idæa tulisset Terra uiros, &c. Aeneid. 11.

Fœminino genere, Ambæ duæ, ambarum duarum, ambabus duabus, ambas duas.

Neutro genere, Ambo duo, amborum duorum & duum, ambobus duobus, ambo duo.

Horat. lib. 2. Serm. sat. 3. Obstringam ambo. Mart. lib. 7. Epigr. Elysium possidet ambo nemus.

HETEROCLITA GENE-
re & declinatione simul.

Quedam etiam nominatiuo casu bifariam effe-
runtur: ut, hic *syngraphus*, apud Plautum † in *Asi-*
nar. & hæc *syngrapha*, apud * Cic. & Sueton.

In Iulio
Cæs.

† Act. 4. scen. 1. Istum ostende quem conscripsisti
syngraphum.

* Pro Murena: Pergitis ne uos tanquam ex *syn-*
grapha agere cum populo?

Hic *angiportus*, & hoc *angiportum*: hic *toni-*
trus, & hoc *tonitru*: hic *baculus*, & hoc *baculum*.

15. Meta-
mor.

Ouid. *Baculumq; tenens agreste sinistra*, & c.

* Val. li. 6.

Hic *supparus*, & hoc *supparū*: hic * *nūcius*, &

cap. 15.

hoc *nuncium*, pro re quæ nunciatur. Plau. in *Stich.*

Act. 2. sce. 3.

Ut nunciarem *nuncium* exoptabilem. Quamquam
aliàs *nuncius* & *nuncium* significatione differūt,
quemadmodum *sestertius* quoq; & *sestertium*.

† Cicero

Item, hic *chirographus*, & hoc † *chirographū*:

neutro tan-
tū utitur.

hic *crocus*, & hoc *crocum*: hic *intybus*, & hoc *in-*
tybum: quorum quædā etiam supra memorauimus.

Et quæ foeminino ac neutro genere dicuntur: ut,
hæc *tribula*, apud † Columell. lib. 2. cap. penult. &

1. Georg.

hoc *tribulum*, apud * Varronem, & Virgilium: ut,
Tribulaq; trahæq; & c.

† Adijcere *tribulam* & *traham* possis.

* Lib. 1. cap. 52. Fit apud alios iumentis iunctis,
ac *tribulo*.

Hæc *mulstra*, 3. Georg. & hoc *mulstrum*, apud

Horatium

Horatium in Epodis. †

† Ode 16. Veniunt ad mulctra capellæ.

Hæc colocasia, apud Plinium: & hoc colocasium, apud Virg. in Bucol. Li. 21. ca. 15. Eclog. 4.

Hæc baccaris, & hoc baccar: hæc cæpa, & hoc cæpe: hæc nardus, & hoc nardū: hæc papyrus, & hoc papyrus: hæc hysopus, & hoc hysopum, apud Plin. hic & hæc barbytus, & hoc barbytum, & similia. cuiusmodi multa annotavit Nonius Marcellus, pleraq; etiam Valla, quæ usus & frequens autorum lectio suppeditabit. li. 26 ca. 4. de indiscretis generibus.

Pertinent autem huc etiam adiectiua illa, quæ bifariam mouentur & declinātur: ut ab animus composita, exanimus, a, um: & hic et hæc exanimis, et hoc exanime. Semianimus, a, um: & hic & hæc semianimis, & hoc semianime.

A frenum, effrenus, a, um: & hic & hæc effrenis, & hoc effrene, & c. Liuius lib. 4. Dec. 1. I. pfe euectus effreno equo.

A cliuus, accliuus, a, um: & hic & hæc accliuus, & hoc accliue. Quo pacto & à iugum, bijugus & bijugis: à neruus, eneruus & eneruis: à baculus, imbecillus & imbecillis leguntur.

Item hilarus, a, um: & hic & hæc hilaris. aliæq; nonnulla, quæ studiosi per se facile obseruabūt. Sed in his tamē omnib. uidentū est, quid usus probet, et quos casus cōsuetudo receperit: loquendūq; uerbis presentibus, ut Phauorinus † apud Gell. monebat.

† Lib. 1.

† Lib. i. cap. 10. Viue moribus præteritis, loquere uerbis præsentibus.

Est & hic annotanda græca quædam consuetudo, ex casibus nouas declinationes parienti: ut, ex genitiuo ἀβανος, ab abax, fit abacus abaci. Ex accusatiuo λικατήρα, fit cratera crateræ: ex λιασίδα, cassida, & id genus alia.

QVAE CASIBVS DEFICIUNT.

Deficiunt autem & casibus quædam certis: hæc ferè nominatiuo, uicis, dapis, frugis, precis, & opis, cuius tamè cõpositũ inops nominatiuo casu dicitur.

Ops, quando est integrum, significat uxorem Saturni.

Vis, uim, à ui facit: pluraliter uis, sed antiquè.

A fors, fortè usitatè dicitur.

Ouidius 6. Fast. utitur genitiuo fortis: Venerunt fortunæ fortis honores.

Ab astu, astus plurale, apud Ciceronè. 3. Offic. à situs, situm & situ tantum: à lues, luem, lue ferè tantum. Idem & de reliquis eius formæ censebis.

Inficias, accusatiuo tantum dicitur.

Sponte ablatiuus tantum in usu est.

Tacit. lib. 2. Non sponte principis Alexandriam introisset. Celsus li. i. cap. 1. Sanus homo, qui & bene ualet, & suæ spontis est.

Nec permissu, alio quàm ablatiuo casu facile inuenies.

lib. 9. Aen. ad Att. li. 12. epistola 5.

Maeste, uocatiuo tantum dicunt. Virg. Maeste non uirtute puer, &c. Cicero aduerbialiter: Maeste uirtute

uirtute esto. Plur. *Maecti ingenio dixit.*

Tabi & tabo, pro *fanie*, absq; reliquis casibus inuenies.

Lucan. lib. 6. *Stillantis tabi faniem.* Virg. 3. Aen. *Et terram tabo maculant.*

Verbere, singulariter, à *uerber*, quod in usu non est, ablatiuo tantū dicitur. Pluraliter *uerbera*, *uerberum*, & *uerberibus* declinatur.

Sic *uiscere*, à *uiscus*, quo nominatiuo † *Lucretius* alibi utitur. Pluraliter & *uiscera*, *rum*, *ribus*, integrè. *Seruius* * & *femine* singulariter ablatiuo tantum dicitur: pluraliter *femina* & *feminibus* habet.

† Lib. 1. Et *Suetonius* in *Vitellio*: *Viscus* & *farra* penè raptà è foco manderet.

Opus, idem quod *neccessè*, uel *χρεια*, neque casum habet, & propemodū aduerbialiter usurpatur. At *neccessum* & *neccessè*, nominatiuo et accusatiuo usurpantur. Ab *expes*, nullum inuenies obliquum. cuiusmodi fortassis & alia quedam reperiuntur.

Quintæ declinationis pleraq; genitiuos, datiuos & ablatiuos plurales desiderant: præter *dies*, *res*, *acies*, *facies*, & *species*. *Cicero* autem etiam *specierū* & *speciebus*, quibus antiqui usi sunt, reijcit.

Isdem casibus & hæc pluralia carent, *maria*, *acra*, *uina*, *mella*, *thurs*, *rura*, *ora*, & similia. *Virg.* *tamen oribus dixit*, *Aer.* id. s.

Componens manibusq; manus, atq; *oribus ora*. Et *Ouidius uinis*, ut 6. *Fas.*

Li. 2. cap. 12
Liuius li. 7.
Dec. 1. Maecti uirtute milites Romanus este.

*super hæc uerba Virg. 10. Aen. Magnique femur perstrinxit Acharæ.

In Topic. Nolim enim, ne si latinè quidè dici possit, specierū & speciebus dicere.

Nox erat, & uinis oculiq; animiq; natabant.

Cæsar lib. 5. Bell. Gallic. Paulo latiores quàm in reliquis utimur maribus.

Inuenies autem & alia multa, quæ duntaxat certis casib. in usu sunt, præsertim apud poetas: ut sunt accusatiui, bilicem & trilicem: ablatiuus † impete, pro impetu, & id genus alia. Sed nos communiora tantum persequi uoluimus. Et quæ apud poetas uariè usurpantur, ea ex illorum lectione obseruare satius est, quàm hic præceptorum multitudine, puerorum ingenia obruere.

† Genitiuus apud Silium lib. 6. legitur: Nec frustra rapidi stimulante dolore fuisset Impetis. Lucrotius lib. 1. Impetibus crebris dixit.

DE COMPOSITORVM declinatione.

Composita ex duobus rectis utrinq; declinãtur: ut, respublica, reipublicæ, rempublicam, &c. Præter alteruter, quod posteriore tantum parte uariatur: alteruter, alterutrius, alterutri, alterutrum, ab alterutro, &c. Tametsi ueteres etiam alterũutrum, & alteriusutrius dixerunt, ut Priscianus ostendit.

Lib. 5. de
Figuris.

Quæ uerò ex obliquo & recto componuntur. in ijs rectus tantum declinatur: ut, hic iurisperitus, huius iurisperiti, huic iurisperito, hunc iurisperitum.

Ex duobus obliquis composita, aptota sunt: ut huiusmodi, istiusmodi, eiusmodi, &c.

GRAMMATICA.
DE SPECIEBUS NO-
minum.

163

Haftenus accidentia nominum persecuti sumus. Restat autem hoc loco, ut & de speciebus nominum nonnihil dicamus. nam & has inter accidentia recenset Priscianus. Et ad etymologiam pertinet, non solum discrimina & casus partium cognoscere, sed & à qua origine unumquidq; nascatur, uidere. Diligenter autem assuefaciendi sunt pueri, ut origines & themata partium requirant atq; inspiciant. Conducit enim hæc res & ad parandam copiam, & ad significationes ac uim uerborum propriè ac rectè intelligendam. Lib. 2.

Sunt autem nominum primitiua alia, alia deriuatiua. Primitiua dicuntur, quæ à nullo alio descendunt: ut, equus, aper, &c. Deriuatiua, quæ aliunde originem trahunt: ut, equuleus, aprugnus, &c.

Neq; hic de curiosa illa deriuandi superstitione intelligi uolumus, qua quidam nulli non uoci originem ac deriuationem suam assignant: ut quum leporum, quasi qui leuipes sit, dici, aut furè à furuo appellatum uolunt: sed de ijs nominibus, quorum deriuatio plana atq; aperta est, & quæ propriè hoc nomine uocantur. Gell. lib. 4.
cap. 18.

Horum igitur alia patronymica, alia possessiua, alia diminutiua, alia denominatiua, alia uerbalia appellantur.

Patronymica sunt, quæ gentem & originem significant, & ut plurimum à nominibus parentum, unde etiam nomen habent, deducuntur: Priamides, à Priamo: Chriseis à Chrise, &c.

*à nominibus tororū: ut, Phaetonias, Phoronis. Itē urbium, gentium, regionum.

Patronymicis solum in carmine utimur, ut Prisc. lib. 2. ait. Hac forma Poetæ maximè uti solent.

Itē propriè autem etiam aliunde deriuantur: ut, ab Illo Ilias, ab Achaia Acheis, à Thebe Thebais, & similia.

Patronymicorū terminationes sunt: des, ut Priamides: is, ut Nereis: as, ut Thestias: ne, ut Nereine. Ex quibus des masculinorum est, cæteræ foemininorum omnes.

2. Geor. Scipiadus du-ros bello.

Sunt autem patronymica græca omnia. quam interdum & Latini ad exempla Græcorum quædam finxerint: ut, Scipiades, à Scipione, quod Virgil. usus est. Et Honoriades, ab Honorio, quod apud Claudianum legitur.

† In laude uxoris Stiliconis: Limen Honoriades penetrant regale foreres.

Oui. 4. Me tam. Clauferat Hippotades æterno carcere uetos.

Formantur autem generaliter ea quæ exeunt in des, à nominibus primæ quidem declinationis in as, abiecta ultima consonante à nominatiuo, & addita syllaba des: ut, Aeneas, Aenea, Aeneades: Hippotas, Hippota, Hippotades. Aut si nominatiuus in es, mutata s in des, & pro uocali e assumptis i & a: ut, Anchises Anchisiades, Laertes Laertiades.

In secunda autem & tertia declinatione, à casu exeunte in i: ut, Priamus, Priami, Priamides: Thestor, Thestoris, Thestori, Thestorides, &c. Nisi quòd in secunda declinatione, ea quæ à nominatiuis in ius ueniunt, alterum i genitiui in a uertunt: ut, Mœnetius, Mœnetij, Mœnetiades. Quæ uerò à nominatiuis in eus fiunt, penultima genitiui cum ultima in e diphthongum cōtrahūt: ut, Tydeus, Tydei, Tydēides: Oeneus, Onei, Oenēides: pro Tydeides, Oeneides. nam Amphitryoniades & †Atlantiades, pro Amphitryonides & Atlantides, figurata uidentur: quemadmodum & Aeneides, quo Virgilius Aeneid. 9. pro Aeneades usus est.

† Ouid. 2. Metam. Risit Atlantiades.

In as autem & in is desinentia, pleraq; à masculinis in des fiunt, abiecta de syllaba: ut, Iliades Ilias, Dardanides Dardanis. Exceptis in is, quorum masculina à proprijs in eus ueniunt: ea enim plerunq; i longum, siue diphthongum quæ in penultima est, dissoluunt, & priorem uocalem in suam longā conuertunt: ut, Theseides Theseis, Nereides Nereis. sic & ab Aeneides Aeneis. Et quæ à nominibus primæ declinationis in es fiunt, Briseis à Brises, Chryseis à Chryses. Thebais autem, quod à græco θῆβαι factum est, uocalem primitiui longā in a breue conuertit. Quanquam & alia præter regulam formata inuenias: ut, Persis à Persa, Libyās à Libya: ut,

Poetæ enim addūt et detrahūt syllabas propter metrum.

Sit fatis Aeneide tellis, &c.

Vir. 5. Aen. Pelle Libyſtidis urſæ, &c.

In ne deſinentia, ſuæ cuiuſdam formæ ſunt: quæ ſiue à nominibus in eus, ſiue in us ueniant, i in penultima longum habent: ut, Nereus, Nerei, Nerine: Adraſtus, Adraſti, Adraſtine. Sin autem à nominibus in ius fiunt, poſteriore uocalem etiam in o uertūt: ut, Acrifius, Acrifij, Acrifione, penult. longa.

POSSESSIVA ET
gentilia.

Vir. 10. Ae. Nam tibi Thymbre caput Euandrius abſtulit enſis.

Poſſeſſiua dicuntur, quæ poſſeſſionem aut proprietatem aliquam ſignificant: ut, Euandrius, Herculeus, Tullianus, &c. Significat enim Euandrius enſis, eum qui Euandri eſt, uel fuit: Herculeus morbus, eum qui Herculis eſt, uel fuit.

Sub his continentur & gentilia, quæ patriam uel gentem ſignificant: ut, Romanus, Sabinus, Athenienſis, Sicilicus, &c.

Terminationes poſſeſſiuorum atq; gentiliū multæ uariæq; ſunt, præcipuè tamen hæ:

Cus, præcedente i: ut, Gallicus, Germanicus, urbicus, ruſticus, &c.

Nus, præcedente à uel i: ut, Romanus, Tullianus, Rheginus, Alexandrinus.

Virg. 3. Ae. Stirpis Achilleæ faſtus, iuuenéq; ſuper thagoreus. bum, &c.

Vus, una ſyllaba, præcedente i longa: ut, Argiuus, Aſhiuu. quæ forma Græcorum propria eſt.

Vs purum, præcedente e longa: ut, Achilleus, Pythagoreus.

Vs pu-

Vs purum, præcedente e breui: ut, Hercules, æthereus, Cæsareus, &c.

Ius, præcedente t: ut, tribunitius, natalitius. Significant enim & hæc possessionem ferè: ut, natalitium munus, quod ad natalem pertinet, &c.

Ius, præcedente consona, casus primitiui: ut, prætorius, à prætore: Euādrius, ab Euādro, & similia. Val. lib. i. cap. 6.

Ensis: ut, Catimensis, Parmensis, Castrësis, Forensis, Hortensis. Linac. lib. i.

Huc pertinent & illa Latinorum antiqua, in ns uel rs desinentia: qualia sunt, Laurens, Tiburs, quæ forma gentilium propria est.

Et quæ per concisionem dicuntur, in as: ut, Arpinás, pro Arpinatis: Aquinás, pro Aquinatis.

Et in ta desinentia, præcedente a uel i, græca: ut, Spartiata, Sibarita, &c.

Porrò una aliqua & certa horum formatio tradi non potest. propter nominum & terminationum diuersitatem. Sed tamen neq; illa difficilis adeò erit, si ad analogiam, hoc est, ad similibus exempla ubiq; aspicias. Vt enim à Roma Romanus fit, sic à gratia Gratianus, à Sparta Spartanus. Et ut à Titus Titi, Titius: ita & à Quintus Quinti, Quintius: ab Euander Euandri, Euandrius, &c.

DIMINUTIVA.

Diminutiuæ dicuntur, quæ diminutionem primitiui sui significant: ut, regulus à rex, canicula à ca-

nis, &c. Significat enim regulus, paruum regē propriè: canicula, paruum canem.

De diminutiuis lege Vallam. lib. 1. Elegan. cap. 5. et Priscianum lib. 3.

Adhibentur tamen eadem hæc etiam blandiendi gratia interdum. Sic capitulum & corculum apud poetas usurpantur. & propria mulierum quæ neutro genere hæc forma apud Græcos esse, untur: creunt, Glycerium à Glyceria, Pœnicium à Phœnix, Pœlenium à Phœnibus, &c. Vnde si iuuuatis causa: ut cum Iuuenalis dixit Satyr. 4.

Vnde fit, ut malim fraterculus esse Gigentum, &c.

Terminationes horum sunt:

Olus, a, um: ut, urceolus, ab urceus: unciola, ab uncia: tugurtolum, à tugurium.

Vlus, a um: ut, regulus, à rex: hastula, ab hasta: capitulum, à caput.

Culus, a um: ut, igniculus, ab ignis: canicula, à canis: corculum, à cor.

Ellus, a, um: ut, agellus, ab ager: pagella, à pagina: sigillum, à flagrum.

Illus, a, um: ut, lapillus, à lapis: anguilla, ab anguis: sigillum, à signum.

Et in quibus consensans, quæ fuit in penultima primi iui, in x mutatur: ut, fax illa, à palus: maxilla, à mala: pauxillum, à paulum.

Cicero in Orat. Quomodo enim uester Axilla ala factus est, nisi fuga literæ uastioris? Quam literam

† diminuti-
onis, siue a
dulationis
amatorie
causa, ut in
quit Prisc.
lib. 5.

ram e iã è maxillis , taxillis , & uexillo & paxillo, consuetudo elegans Latini sermonis euellit.

Vnculus, & la: ut, homunculus, ab homo: ratiuncula, à ratio. Quæ terminatio eorum est, quæ à primitiuis in o finiunt.

Vleus: ut, equuleus, ab equus: aculeus, ab acus: quod posterius à genere primitiui defecit.

Aster: ut, parasitaster, à parasitus. quam formã, imitationem putant significare.

Cio: ut, homuncio, ab † homo: senecio, à senex. cuius exemplum Priscianus ex Afranio citat: Tu senecionem hunc, satis est, si seruas anus.

Lib. 3. ca.
de Diminutiuo.

† Vnde & homunculus, & homulus, apud Cic.

Refert autem & in horum formatione, ad analogiam ubiq; respicere. Quædam enim à casu recto fiunt: ut, corculum, à cor: musculus, à mus: pauperculus, à pauper: muliercula, à mulier. Quædam ab obliquis: ut tegeticula, à tegetis, abiecta s: codicillus, à codicis, & c. Rursum quædam ab integris, ut superiora illa, quæ à nominatiuis fiunt. Alia autem à corruptis: ut, paxillus, à palus: asellus ab asinus, & c. in quibus nihil, præter primam syllabam primitiui, mansit. De qua re, qui plura uolet, ex Prisciano petat, qui formam horum nominum per singulas terminations tractauit.

In lib. 3.

DENOMINATIUA.

Denominatiua dicuntur, quæcunq; ab altero aliquo denominationem habent: ut, ferreus, à ferro:

l s . ficul=

ficulus, à *ficu*: *iustitia*, à *iusto*. Hac specie continentur omnia ea deriuata, quæ à nominibus uenientia, in superiores species non cadunt: hoc est, quæ neque possessionem neque diminutionem, neque gentem aut originem aliquam significant, siue eandem cum illis terminationem habeant, siue diuersam ac propriam aliquam. Horum alia substantiua sunt, alia adiectiua.

Substantiuorum terminationes sunt:

Ia, cum consonante genitiui primitiui: ut, *audax*, *audacis*, *audaci*, *audacia*: *ignauus*, *ui*, *ignauia*: *superbus*, *bi*, *superbia*: *molestus*, *ti*, *molestia*.

Tia: ut, *pudicus*, *ci*, *pudicitia*: *iustus*, *sti*, *iustitia*: *tristis*, *tis*, *ti*, *tristitia*. Fiunt hæc à casu in *i*, nominum secundæ declinationis in *us*, dissyllaborum, aut etiam polysyllaborum, præcedente *c*: & tertiæ in *is*, quæ genitiuum nominatiuo similem habent.

Nia, præcedente *mo*: ut, *castimonia*, à *castus*: *sanctimonia*, à *sanctus*. quæ & ipsa à genitiuis fiunt.

La, præcedente *e*: ut, *clientela*, à *cliens*: quæ ultimam genitiui primitiui in *e* longum uertunt.

Na, præcedente uocali longa, uel diphthongo: ut, *officina*, ab *officium*: *doctrina*, à *doctrix*: *leena*, à *leo*: *caupona*, à *caupo*, &c.

Le, præcedente *i*: ut, *ou'le*, ab *ouis*, &c. Cuiusmodi quedam à uerbis fiunt: ut à *sedeo*, *sedile*: à *cubo*, *cubile*, &c.

Re, præcedente a: ut, *luminare* à *lumen*, *talare* à *talus*.

O, cum consonante primitiui: ut, *Cicero* à *cicer*, *Capito* à *caput*.

Do, præcedente e uel u: ut, *dulcedo* à *dulcis*, *a-credo* ab *acris*, *testudo* à *testa*, siue *testu*, *multitudo* à *multus*:

Go, præcedente a uel u: ut, *farrago* à *far*, *similago* à *simila*, *ferrugo* à *ferrum*, *æruo* ab *æs*, &c. Nam quæ i ante d uel g habent, pleraque à uerbis fiunt: ut, *libido* à *libet*, *rubigo* à *rubeo*, *intertrigo* ab *intertritum*.

Al: ut, *cercual* à *cervi*, *tribunal* à *tribunus*. Hæc à genitiuis fiunt, ultima in al conuersa.

Ar: ut, *lupanar* à *lupa*, *lacunar* à *lacu*.

Ium: ut, *pomarium* à *pomum*, *solarium* à *sol*. Cuius formæ nomina † comprehensiuæ uocantur, ut & Val. lib. I. illa quæ in etum exeunt: ut, *myrtetum* à *myrtus*, *coryletum* à *corylus*, &c. cap. 6.

† Cõprehensiuæ, uel cõtinentia, id est, *repræsentatiuæ* dicuntur, teste Prisciano lib. 5. Significant enim locos, in quibus myrti & coryli crescunt.

Bulum: ut, *acetabulum* ab *acetum*, *uestibulum* à *uesta*, *thuribulum* à *thus*. Cuius formæ & uerbalia multa reperies, de quibus infra.

Monium: ut, *patrimonium* à *pater*, *testimonium* à *testis*.

Tor, quæ uerbalium speciem habent: ut, senator à senatus, ianitor à ianua, portitor à portus.

Tas: ut probitas à probus, integritas ab integer, pietas à pius, pubertas à puber.

Adiectiuorum terminationes sunt:

Ber: ut, hic saluber à salus: cuius foemininum salubris, neutrum salubre.

Ster: ut, hic campester, hæc stris, hoc stre, à campus. hic paluster, hæc stris, & hoc stre, à palus, &c.

Lis, præcedente uocali longa: ut, hic & hæc pluuialis, & hoc le, à pluuiæ. hic & hæc senilis, & hoc le, à senex. hic & hæc crudelis, & hoc le, à crudus. hic & hæc tribulis, hoc le, à tribus.

Aris: ut, hic & hæc familiaris, & hoc re, à familia. hic & hæc Apollinaris, & hoc re, ab Apollo.

Stis: hic & hæc coelestis, & hoc ste, à coelum. hic & hæc agrestis, & hoc ste, ab ager.

Val. lib. i. cap. ii. Eus, diuisis syllabis, præcedente c: ut, hic herba-ceus, hæc a, hoc um. hic chartaceus, hæc a, hoc um. Veniunt hæc ferè à nominatiuis primæ declinationis: ut sunt, herba, charta, &c.

Eus, præcedente consona primitiui: ut, hic fer-reus, hæc a, hoc um, à ferrum. hic cereus, hæc a, hoc um, à cera. Quæ forma, ut & superior, materiam fermè significat.

Vus, diuisis syllabis: ut, hic annuus, hæc a, hoc um, ab annus. hic menstruus, hæc a, hoc um, à mensis.

sis, assumptis t & r, ultra literas primitiui.

Ilus: ut, *herbidus*, a, um, ab herba. *uuidus*, a, um, quæ forma etiam uerbalium est. Significat autē herbidum, quod herbis abundat, aut consitum est. sic cætera quoq;.

Timus: ut, *legitimus*, a, um, à lege. *maritimus*, a, um, à mari.

Nus: ut, *ficulnus*, a, um, à ficu. *quernus*, a, um, à quercu. *abiegnus*, a, um, ab abiete. *aprugnus*, a, um, ab apro.

Orus: ut, *canorus*, a, um, à canor. *odorus*, a, um, ab odor. ut, *Odora canum uis*, apud Virg.

Ofus: ut, *uinofus*, a, um, à uinū. *piscosus*, a, um, à piscis. Quæ forma copiam propriè significat, ut & illa quæ proximè sequitur.

Lentus. ut, *temulentus*, a, um, à temetum, per concisionem. *uinolentus*, a, um, à uinum.

Tus, precedente a, i, uel u longa: ut, *togatus*, a, um, à toga. *auritus*, a, um, ab auris. *cornutus*, a, um, à cornu. quæ nomina habitum significant.

Stus: ut, *honestus*, a, um, ab honor. *uenustus*, a, um, à Venus. quæ ipsa quoque in se habere aliquid significant.

Vus, una syllaba, precedente i: ut, *festiuus*, a, um, à festus. *furtiuus*, a, um, à furtum.

Huc adde & numeralia, quæ uel ordinem significant: ut, *millesimus* à mille, *centesimus* à centum, *uige-*

lib. 4. Aen.
Valla lib. 1.
cap. 21.
Gell. lib. 4.
cap. 9.

Priscianū
lege lib. 8.
de figuris
uerborum.

† Quæ singulis multorum eundem numerum distribuunt, ut Linacer lib. I. testatur. uigesimus à uiginti, decimus à decem, nonus à nonem, octauus ab octo, &c. Vel † distributionem: ut, deni à decem, septeni à septem, quini à quinq; &c.

VERBALIA.

Verbalia dicuntur, quæ à uerbis, aut eorum participijs, siue supinis deducuntur: ut, amator ab amatu, lectio à lectu. Horum quoq; substantiuè alia, alia adiectiuè usurpantur.

Substantiuorum terminationes sunt:

A, cum consonante presentis: ut, scriba à scribo, aduena ab aduenio.

La, præcedente c: ut, querela à queror, tutela à tueor, seu tutus.

Na: ut, lucerna à luceo, laterna à lateo.

Ra, præcedente tu: ut, creatura à creatu, natura à natu.

Nia, præcedente mo: ut, querimonia à queror, parsimonia à parco, seu parsi. Est enim forma hæc communis tam uerbaliũ, quàm denominatiuorum.

Le, præcedente i: ut, sedile à sedeo, cubile à cubo.

Valla lib. I. cap. 2. Io, cum consonante presentis: ut, legio à lego, regio à rego.

Tio: ut, oratio ab oratu, statio à statu, &c. Sic internecio ab internectu, abiecta t. Fiunt enim à supinis hæc.

O, cum consonante presentis: ut, bibo bibonis, à bibo; comedo comedonis, à comedo.

Do & go, precedente i: ut, libido à libet, intertrigo ab intertritum.

Il & ul: ut, uigil à uigilo, consul à consulo.

Tium: ut, solatium à solatu.

Bulum: ut, tintinnabulum à tintinno, patibulū à patior, pabulum à pascō, &c.

Culum: ut, oraculum ab oro, ferculum à fero, periculum à pereō, &c. Fiunt autem hæc regulariter à secunda persona præsentis, quare & uocalem eandem retinent. speculum autem à specio, pro speciculum, per syncopen factum est.

Mentum: ut, testamentum à testor, uestimentum à uestio. Seruant autem & hæc uocalem secundæ personæ, à qua fiunt, aut certè penultimam supini: ut, detrimentum à detritum, incrementum ab incretum.

Et quæ in um, cum cōsonante præsentis exeunt: ut, uelum à uelo, regnum à regno, ut quidem placet Prisciano.

Men: ut, flumem à fluo, stamen à sto, foramen à foro, tegmen à tego, &c.

Cen, quæ eorum tantum est, quæ à cano ueniunt: ut, cornicen, tubicen, &c.

Ar, cum consonante uerbi: ut, calcar à calco, torcular à torqueo: ubi tamen q in c cōuersum est, propter affinitatem literæ.

Tor, cum penultima proprii supini: ut, uictor à uinco,

Cic. in Top. Oracula ex eo ipso appellata sunt, quòd inest his deorū oratio. Valla lib. 6. cap. 37.

à uinco, quasi or à quero, tonfor à tondeo.

Et quæ in or cu n conſonate præſentis deſinunt:
ut, amor ab amo d ior à doleo, &c.

Vs, cum co nſonante proprij ſupini: ut, uifus à ui
dco, ſtatus à ſto cultus à colo, raptus à rapio.

Trix, quæ ſceminorum eſt, à ijs quæ in tor de
ſinunt: ut, uictrix à uictor, ultrix ab ultor, genitrix
à genitor. Huc pertinent & rex à rego, lex à lego,
dux à duco, lux à luceo, arx ab arceo, &c.

Eorum autem quæ adiectiuè uſur
pantur, terminationes ſunt hæ:

Er, cum conſonante præſentis: ut, hic piger, hæc
pigra, hoc pigrum, à piget. hic ruber, hæc rubra,
hoc rubrum, à rubeo. quanquam pauca adeò huius
formæ ſint.

Valla lib. 1.
cap. 8.

Lis, cum conſonante ſupini: ut, hic & hæc flexi
lis, & hoc le, à flecto. hic & hæc ſeſſilis, & hoc le, à
ſe deo. hic & hæc fiſſilis, & hoc le, à ſindo.

Lis, cum conſonante præſentis: ut, ſutilis à ſurio,
utilis ab utor, docilis à doceo.

Bilis: ut, hic & hæc amabilis, & hoc le ab amo.
hic & hæc conductibilis, & hoc le, à conduco. hic
& hæc ſtabilis, & hoc le. à ſto. Hæc à ſecunda per
ſona præſentis ſiūt, ideoq; & uocalē eandē retinēt.

Tius: ut, commendatitius, à, um, à commendo.
ſurreptitius, a, um, à ſurripio. ſuppoſititius, a, um, à
ſuppono. Fiunt hæc ſerè à ſupmis, ſiue participijs,
quorum

quorum consonantem quoq; seruant.

Dus, præcedente i: ut, uiuidus, a, um, à uiuo. feruidus, a, um à feruo. inuidus, a, um, ab inuido.

Valla lib. 1.

Bundus: ut, moribundus, a, um, à morior. fremebundus, a, um, à fremo. furibundus, a, um, à furo. Hæc similitudinẽ significare † uolunt. tamen si apud poetas plerunq; pro ipsis participialibus, ut sunt, moriens, fremens, furens, & c posita legantur.

cap. 9.

Gell. lib. 11.

cap. 16.

† Prif. li. 4.

& Scaurus

apud Gel-

lium, & Ser

uius. 10.

Aeneid.

Cundus: ut, iracundus, a, um, ab irascor. uerecundus, a, um, à uereor. rubicundus, a, um, à rubeo, & c.

Lus, cum cõsonante præsentis: ut, bibulus, a, um, à bibo. credulus, a, um, & credo, & c.

Vus syllaba, præcedente i: ut, genitiuus, a, um, à gigno, seu genitum. datiuus, a, um, à datum. satiuus, a, um, à satum. & c. Formantur enim hæc à supino, cuius consonantem etiam retinent.

Ax, cum cõsonante præsentis: ut, hic & hæc & hoc loquax, à loquor. Sic dicax à dico, fallax à fallo, sternax à sterno. Virg.

12. Aeneid.

Et sternacis equi lapsum ceruice Timæten.

Hæ sunt ferè terminationes denominatiuorum atq; uerbalium. Fortassis autem etiã plures his adiecerit aliquis, præsertim denominatiuorum: sed nos communiores tantũ persequi uoluimus. Porrò formantur & ab aduerbijs deriuata quædã: ut ab hodie hodiernus, à cras crastinus, à diu diutinus, & similia, quæ siue aduerbialia appellaueris, siue

in

inter

inter *παρ' ὅρου* retuleris, parum interesse putō.

Lib. 3. Priscianus autem etiam comparatiua & superlatiua inter species recenset: sed nos cōparationem separatim tractauimus, docēdi gratia liberiore partitione utentes. Atq; hactenus de Nomine.

DE PRONOMINE.

PRONOMEN est uox, qua utimur in demonstranda aut repetenda re, ubi nominis repetitio ingrata erat futura. ut apud Ouid.

li. 3. de Ponto, eleg. 4. Tardū beneficiū, ingratum est.

Gratiaq; officio, quod mora tardat, abest.

In And. act. 1. scen. 1.

Hic si exempto pronomine supponas nomen, ut si dicas, Gratia abest officio, & officium tardat mora: sermo & obscurus & inconditus erit. Sic & in demonstrando: ut apud Terent. Nēpe ut curemur rectē hęc. Nam si hęc, sublato pronomine, singillatim cōmemorentur ea quę curanda erāt, fuerat ea commemoratio & longa nimis, & odiosa futura.

Li 13. Item Linacer. li. 1. de interrogatiuis,

Sunt autē pronomina hęc: Ego, tu, sui, ille, iste, ipse, hic, is, quis, qui, meus, tuus, suus, noster, uester, nostrās, uestrās, cuius, & cuiās. Ex quibus cetera quidem finita uocantur, eo quod substantiā certam atq; finitam demonstrant, aut referant. Quis autem, cuius & cuiās, alij indefinita uocāt, quia de re incerta & indefinita dicantur. Priscianus autem etiam inter nomina refert, quod pronomina ea tantum uideri uelit, quę substantiam uniuscuiusq; rei propriam

propriam ac certam, uel absentē referant, uel presentem demonstrent. Nos uno ac generali nomine & hæc et illa inter pronomina retulimus: quòd anxias ac superstitiosas istas partitiones, puerorum ingenijs & studijs parum conducere putaremus.

Accidunt pronomini, Species, Significatio, Genus, Numerus, Figura, Persona, & Casus:

SPECIES.

Species pronominum duæ sunt, perinde ut & nominum. Primitiua sunt, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, quis, qui. Reliqua deriuata sunt. Nam à genitiuo mei fit meus, à nostrum fit noster & nostras, à tui tuus, à uestri uester & uestras, à sui suus: à cuius, cuia cuium, & cuias.

SIGNIFICATIO.

Significatio in primis est tradenda pueris. nam non rarò hic peccatur. Significant autem alia demonstrationē rei presentis, alia relationem absentis, alia interrogationem, alia possessionem, alia patriam uel gentem.

Demonstratiua sunt, ego, tu, hic, & iste.

Relatiua, is, ipse, & qui. Ille aliàs demonstratiuum est, aliàs relatiuum.

Sui uerò & suus, reciproca dicuntur: hoc est, quæ ad eandem personã redeunt, quæ præcedebat. Nam interest inter hæc, Pater iubet ut ad se uenias:

Et, Pater iubet ut ad ipsum uenias. Nam cum re-
latiuo Ipsum utor, significo alium quendam, non pa-
trem: cum uerò reciproco Se, patrē ipsum, hoc est,
personā eam tantū, quæ proximē uerbū antecessit.

De his Valla diligenter præcepit, in libello de
Reciprocatione sui & suus.

Interrogatiua, Quis, cuius, a, um, & cuias.

Possessiua: Meus, tuus, suus, noster & uester.

Gentilia, nostrās & uestrās.

Vallā lege
lib. 2. ca. 3.

G E N V S.

Genus est in pronomibus, perinde ut in adie-
ctiuis nominū. Nam per tria genera uagātur pro-
nomina.

Alia una terminatione: ut,

Ego

Tu

Sui

Alia duabus: ut,

Nostræ

nostrate

Hinc Nostratia

Vestras

uestrate

uerba apud Ci-

* lib. 2. Epi
stol. famil.
epistola 10.

Cuias

cuiate

cer. * inuenies.

Alia tribus: ut,

Ille

illa

illud.

Iste

ista

istud.

Terē. in An
dr. act. 3. sc.

Ipsē, quod aliquando & ipse dixere, ipsa, ipsum.

3. Ipsus mi
hi Dauus

Hic

hæc

hoc.

Is

ea

id.

dixit.

Quis quæ uel qua quid. Vetustissimi

In Aulul.
act. 1. sce. 3.

autem quis utroque genere usurparunt, perinde ut

Græci particulam τίς, Plaut, Quis ea nam est opti-
ma? &c.

ma? &c. Sic Terentius & quisquam: ut, Hunc oculis suis nostrarum nunquam quisquam uidit Phæ-
 In Eunuch act. 4. sc. 4.
 dria, &c.

Qui	que	quod.
Meus	mea	meum.
Tuus	tua	tuum.
Suus	sua	suum.
Noster	nostra	nostrum.
Vester	uestra	uestrum.
Cuius	cuius	cuium.

NUMERVS.

Numerus itē, ut in nominibus, duplex: Singularis, ut ego: Pluralis, ut nos.

FIGVRAE.

Figuræ duæ sunt: Simplex, ut ego: Composita, ut egomet.

Variè autem componuntur pronomina.

Primum inter se: ut, isthic.

Secundo cum aduerbijs: ut, eccum, eccam, illum:

pro ecce eum, ecce eam, ecce illum. Idem, ab is & demum. Prisc. li. 12. ita resolu-

Tertio, cum syllabicis adiectionibus, met, te, ce, uit, sed Val la li. 2. cap. 15. repu-

& pte. Hæc Priscianus negat esse composita, eo quod syllabica adiectio, si separetur, nihil significare possit per se. Adduntur aut pronomibus, uel discretionis causa plerunq; uel significantiæ. gnat.

Met adijcitur omnibus casibus primæ & secundæ personæ: ut, egomet, meimet, mihimet, memet, & c. tutemet, tuimet, tibimet, & c.

Te adijcitur uoci tu & te: ut, tute, tete.

Ce, pronomini hic: ut, hicce, huiusce, hisce, hofce. Et genitiuo eius: ut, eiusce, à quo eiuscemodi.

Cic. I. Tuf.
Suopte nu
tu & pôde
re dixit.

Pte ablatiuis, mea, tua, sua, nostra, & uestra: ut, meapte, tuapte, suapte, nostrapte, uestrapte.

Sed tamen in his cõpositionibus obseruent pueri consuetudinem emendatè loquentium.

P E R S O N A E.

Personæ tres sunt: Prima, ut ego: Secunda, ut tu: Tertia, ut ille.

C A S V S.

Casus idem qui in nomine sunt. Verum uocatiui non est usus in omnib. pronomibus.

Tu, meus & noster, admittunt uocatiuos. Dicitur enim, Mi Virgili, † Mea Glyceriũ, * ò noster Chreme. Cætera uocatiuis carent.

† Terēt. in
Andr. act.
1. scen. 1.
* Idē act. 5.
scen. 2.

Declinatio est ex Donato petenda, quem semper oportet pueris in manibus esse, ut inde analogiam in declinando ac coniugando discant.

Declinantur autem pleraq; nominum modo: ut meus, tuus, suus, noster, uester, & cuius, a, um, secunda & prima declinatione, quemadmodum cætera in us, a, um, adiectiua.

Nostras, uestras, & cuias, tertia declinatione, perinde

perinde ut gentilia in *as*.

Ille, ipse, iste, hic, is, quis & qui, ad exemplum primæ & secundæ. Exceptis genitiuis & datiuis singularibus, qui omnium generum in *ius* & *i* formantur: ut, Ille, illius, illi, illum, ab illo, & c. Ista, istius, isti, istam, ab ista, & c.

Sola ego, tu, & † sui, quod nominatiuo caret, & utroq; numero eosdem casus habet, suo ac certo modo αὐτομαλῶς declinantur.

† Linacer li. I. Obliquos duntaxat recipit, quod non nisi in tráfitu personæ legitur.

Singulariter.

Ego	Tu	
mei, & mis antiquè	tui, & tis antiquè	Sui
mihî	tibi	sibi
me	te	se
	ô tu	
à me.	à te.	à se.

Vall. lib. 2. cap. I. Tria pronomina, sola omnium binos genitiuos sortita sunt: unos, mei, tui, sui: alteros, qui iam exoleuerunt, mis, tis, sis: in quorum penè locû successerûnt deriuatiua, meus, tuus, suus.

Pluraliter.

Nos	Vos	
nostrûm & nostri	uestrûm & uestri	Sui
nobis	uobis	sibi
nos	uos	se
	ô uos	
à nobis	à uobis.	à se.

Prisc. li. 17.

Pronomen hic, quod Grammatici in declinatione nominum, loco prepositiui ponunt articuli, nunquam in oratione sensum articuli habet,

Obiter hic docendi sunt pueri, quid intersit inter Pronomen & Articulum. Est enim Articulus, non qui in Grammatica tantum declinatione casus aut genera indicat, sed quo in sermone etiam certam rem significamus. Latinum exemplum proponi nullo potest, nam Latinus sermo in uniuersum caret articulis. Germani uero habent articulos, quemadmodum & Græci. $\alpha\upsilon\alpha\epsilon\theta\theta\text{p}\theta\text{p}$ est, cum particula *Ein* utuntur: ut, *Es ist ein mann da*. Articulatum est, cum particula *der, die, das, &* similes, nullo proprio accentu adduntur: ut, *Der mann ist da, Ich hab dem mann das gelt geben*. græcè, $\acute{\epsilon}\delta\omega\nu\alpha\ \tau\theta\ \alpha\upsilon\delta\epsilon\iota\ \tau\theta\ \alpha\pi\gamma\upsilon\ \epsilon\iota\text{p}$. Id latinè non rectè uertas, si dicas, *De di huic uiro hanc pecuniam*. Nam præsentem rem, non tantum certam, pronomina demonstrat. Quale etiam fit, cum eadem illæ particulae germanicè accentu acuto, siue syllaba longa efferuntur: ut, *Ich hab dem mann das gelt geben, &c.* Ergo cum Latini utuntur particula *hic, hæc, hoc*, in declinando, uoluerunt mutari à pronomine notam † casuum & generum, non articulum tradere, quo in loquendo uteremur.

† Nimirum ut pueri adhuc rudes, & qui nondum per regulas possunt genus distinguere, habeant quasi generis indicem, illius nominis quod declinatur. Sed in seriem orationis nunquam Latini articulos admittunt. Hæc Nebrissenfis,

Hæc committo fidelibus præceptoribus, ut copiosius explicent. Nec prætereunda hic erant, propter inscitiam quorundam Grammatistarum, qui contendunt articulum esse apud Latinos.

DE VERBO.

Verbū est uox, significans agere aliquid, aut pati: ut, uerberare, actionē significat: uerberari, passionem. Neutra quoque uerba propemodum actionem aliquam aut passionem significant. Actionē: ut, aro, cano, bibo. Passionem: ut, algeo, frigeo, caleo. Pueri diligenter obseruent discrimē nominis & uerbi. Nomen, rerum nomenclaturam continet: uerbum, actionē & passionem, cum discriminibus temporum & personarum.

Sunt autem duæ hæ partes præcipuæ ac præstantissimæ, quòd absque his nulla sententiā aut oratio absolui potest. Quare fuerunt qui has solas partes orationis † uocarent: cæteras omnes Syncategoremata, hoc est, cōsignificantiā, ut Prisc. ait, appellātes.

† Quia hæ solæ etiam per se coniunctæ, plenam faciunt orationem.

Li. 2. de Oratione. & Quintil. li. 1. cap. 6.

Verbū aliud personale dicitur, aliud impersonale.

Personalia dicuntur, quibus certæ personæ nominatiuus præponitur: ut, ego scribo, tu legis. Antonius imperator † occidit Papinia-

num, nolentem excusare parricidium.

† Vide Erasmus in Apophtheg. lib. 8.

Impersonalia dicuntur, quæ personam certam nominatio casu in indicatio non recipiunt, sed mutatur nominatio personæ in obliquos: ut quod Germanicè personaliter dicimus, Ich muß Virgilium aussen lernen: latinè impersonaliter effertur, Oportet me ediscere Virgiliū. Vel ipsum uerbum prorsus sine casu præcedente effertur: ut, statur, luditur, itur.

Verbo accidunt octo: Genus, Species, Tempus, Modus, Figura, Persona, Numerus, & Coniugatio.

GENERA.

Genera sunt significationes uerborū. Inde enim cognosci potest, actio sit in uerbo, an passio.

Sunt autem quinque: Actiuum, Passiuum, Neutrum, Commune, & Deponens.

Actiuum est, quod in o desinit, & actionē significat: ut, amo, uerbero. Quod ita puer deprehendet, si cōmodè accusatiuus, qui personam significat, uerbo adiicietur: ut, uerbero Dauum, amo Phædriam. Non enim rectè dixeris, Bibo Dauum, aro Phædriam, &c. nisi † figuratè. Actionem ergo intellige hic transitiuam, hoc est, quæ in aliam personam aut rem transit, siue exercetur.

Passiuum est, quod in or desinit, & passio-

Vir. 2. ecl.
Ardebat
Alexim, p
amabat.
Linacer. li.
2. dicit esse
enallagen
generum.

passionē significat: ut, amor, uerberor, &c. Quod item deprehendet puer, si ablatiuus personæ rectè addi poterit: ut, Amor à Phædria, Verberor ab hero. Nō enim eodem modo rectè dixeris, Adsentior ab hero, aut Frigeo à Phædria, &c. Vocat igitur Priscianus ablatiuum, proprium passiuorū casum: quòd ut accusatiuus uerbum actiuum, ita hic passiuum necessariò sequatur. Nam illa, † Morsu depascitur artus: & * Expleri mentem nequit, & id genus alia, poetica ac figurata sunt.

Referuntur enim in syntaxi ad synecdochen.

Neutrum est, quod in o desinit, & propemodum actionem aut passionē significat, ueruntamen absolutè, hoc est, ut casum actiuorū aut passiuorum non requirat: ut, sto, curro, frigeo, caleo, &c. Non enim hæc neq; accusatiuum necessariò recipiunt, neq; ablatiuū, propterea quòd significatio eorum non transit in aliam personam, neq; etiam ab alia procedit. ut nō rectè dixeris, Curro Iuliuū, &c. nec rectè, Calco à Casare, &c. Neq; etiam de se passiuua pariūt, primæ aut secundæ personæ. nam stor, curror, frigeor, aut caleor, nemo usquam dixit. Tertiæ tamen personæ passiuua procreāt, quæ αὐτοκυβερνητὰ uocantur, id est, quæ actionē absolutam significant: ut, Tota mihi dormitur hyems, † Martial. &, Iā tertia uiuitur ætas, * Ouid. Eaq; accusatiuum, sed suæ tantum significationi cognatum ac

Li. 8. de Significatio-
nib. uel generib. uerborum.

† Virg. 2.

Aeneid.

* Idè 1. As.

† De Gli-
re, li. 13. e-
pig. 59.

* li. 12. Met

tum ac proprium admittunt: ut, uiuo uitam, bibo merum, curro mille passus, &c. Perinde ut & illa, quæ ἀντοπαθητικὰ dicuntur, hoc est, quæ passionē absolutam significant, ablatiuum passiuum aliquando, sed suæ significationis tantum recipiunt: ut, calet ab igne, alget à fame, frigore, &c. tametsi hoc casus alij fortassis instrumenti aut causæ dicere magis uolent.

Porro uocant Grammatici neutralia passiuua, uerba quæ in o desinentia, prorsus significationem & casum passiuorū habent. ut sunt tria hæc: fio, quod est passiuum anomalum uerbi facio. ueneo & uapulo. Est enim, ueneo à te, idem quod uendor à te: & uapulo à te, idem quod uerberor à te. Ineptè autem addiderunt quidam † exulo. Non enim significat relegari, sed solum uertisse, ac patria carere: habetq; significationem prorsus neutralem.

† Priscianus tamē lib. 8. & Linacer lib. 4. ad hunc ordinem referunt.

Hæc Diomedes li. 1. trangressiua & mixta uocat. Sunt & alia huius generis, uulgò neutropassiuua appellata, quæ cæterà quidem neutra sunt, præterita autem passiuorum modo faciunt: ut, audeo ausus sum, gaudeo gauisus sum, mæreo mæstus sum, soleo solitus sum, etc. Sed hæc, quia significationem propriam atq; neutralē pleraq; retinent, solum autem coniugandi characterem mutant, non immeritò inter anomala retuleris, de quibus suo loco agemus.

Sunt

Sunt & neutra, quæ in m desinunt: ut, sum, cum
 e compositis. Quod uerbū alio nomine substantiuum
 * uocant, eo quòd nec actionem nec passionem ali
 quam significet, sed de substātia rei dicatur. Huius
 similia sunt & forem, & existo.

* Græci
 ἴναρπι-
 νόρ uocat,
 Prisciano
 teste lib. 11.

Commune genus uerborum in or
 desinentium est, quæ promiscuè aliàs actiue, aliàs
 passiue significant: ut, crimior Phormionem, &
 crimior à Phormione. Discrimē significationis in
 dicat constructio, seu casus uerbo adiectus. Horum
 plurima recenset Priscianus lib. 8. citatis ueterum
 exemplis, qui illis utraq; significatione usi fuerunt.
 Nunc autem pauca quedam à Grammaticis nume
 rantur, eaq; neq; ipsa in altera significatione mul
 tum ad eò usurpata: uidelicet,

Gell. lib. 19
 cap. 13.

Osculor, amplector, dignor, consolor, adhortor,

Depeculor, frustror, crimior, & stipulor.

Cicero autem, & interpretor & testor.

Cicero de Arusp. resp. Verba quæ ex Hetruscis
 libris in te conuersa & interpretata dicuntur. Idem
 pro Mur Publicis literis testata sunt omnia.

Item aggredior & asperror, passiuā signifi
 catione usus est. * Et à tueor, participium tuendus,
 frequenter idem usurpat.

* Exempla
 Prif. lib. 8.
 citat.

Lib. 1. Epist. famil. epistola 9. Nunc à quibus tuen
 dus fuerat, derelictus est.

Meditata mihi sunt omnia mea incōmoda, passi
 uè dixit Terentius.

In Phorm.
 act. 2. sc. 1.

3. Aeneid. Venerata sacerdos, apud Virgiliū extat. ut
 † Li. I. Aen. † Vno comitatus Achate, &c. & * Nunc oblita
 * 9. eclog. mihi tot carmina. Quo modo eodem participio
 li. 9. ep. 15. Cicero ad Petum utitur.
- li. I. Carm. Metata decem pedis porticus,
 ode 16. Bella detestata matribus, apud Horat.
 lib. I. ode 1. Velificatus Athos, apud Iuvenalem legitur.
 Satyr. 10. Etiam ementitum passiua significatione plurimi
 Cic. in 2. dixere. Et alicubi inuenias, † Experta uirtus, pro
 Philip. E. explorata.
 mentitis † Liuius lib. 3. Dec. 1. Apud eundem etiam, Ex-
 auspicijs. pertas artes belli leges, lib. 1. Dec. 3.
- Cicero p. Et complexa scelera, pro comprehensa & colle
 Roscio. sta. Et consecuta, pro impetrata, &c. Proinde ob-
 seruent hoc in loco pueri, quid receperit usus: aut
 quid probarint illi, qui emendatè locuti sunt. Nam
 ut rectè fortassis imiteris, quæ Terentius aut Cicero
 De his ui- dixerunt: ita rursus durum fuerit, si dicas, Pecunia
 de Prisc. largitur, pro distribuitur. aut, A me auxiliatus est,
 lib. 8. pro adiutus est. tametsi etiam his uetustissimi passi-
 uè usi fuerint.

Deponentia dicuntur, quæ cum in
 or desinant, alteram tamen significationem depo-
 nunt, & aut actiue significat: ut, precor Deum, pa-
 tior iniuriam, moror te, sequor illum. aut neutra-
 liter: ut, uaticinor, labor, &c. Significant autem neu-
 traliter, meo iudicio, etiam nascor, orior. Atq; hæc
 sunt

sunt generum seu significationū in uerbis formulae.

*Sunt autem hic etiam admonēdi pueri, quaedam uerba effferri per o & or eadem significatione: ut, adfentio adfensi, & adfentior adfensus sum. imper- tio impertiui, & impertior impertitus sum. compe- rio comperi, & cōperior, quod usitatus est, absq; präterito. nam compertus sum, actiua significatio- ne, non dixerūt Latini. Ita iurgo, apud * Cicer. Et iurgor, apud Horat. quod & ipsum usitatus est.*

Vide Dio- medē lib. 1. & Prisc. lib. 8. Li. 2. Serm. satyr. 2.

* Lib. 4. de Repub. Si iurgant, beneuolorū con- certatio est.

Munero, apud † Macrobiū: & muneror, a- pud * Terentium.

* In Heaut. act. 2. sce. 3.

† Lib. 1. Saturn. cap. 7. Et Cicero pro Deiot. Fabricor, usitatē: & fabrico, quod apud poetas alicubi inuenias: quemadmodū & populo pro po- pulor, stabulo pro stabulor, luxurio pro luxurior, & c. Et rursus, prauertor pro prauerto, punior pro punio, apud † Cicer.

† Lib. 1. Tuscul. Quo multi inimicos etiam mor- tuos puniuntur.

Nutrior pro nutrio, apud Virg. in Georg. † † Hoc pinguem & placitā pari nutritor oliuam.

Quibus similia alia pleraq; recenset * Nonius, uariē à uetustissimis usurpata, in quibus tamē usus postea repudiavit alteram terminationem.

* De extra- rijs generi- bus uerbo- rum

Et rursus quaedam eadem uoce, modò actiue, modò absolute usurpari: ut, ruo, uario, moror. of- fendo.

1. Aeneid. fendo, coeco, & similia. ut, Totamq; à sedibus imis
 Aeneid. 2. Vnà Eurus Notusq; ruunt. & Vrbs antiqua ruit.
 Sic, uariat uestem, & uariat incessu.
 Cic. lib. 9. Offendit principem, & offendit in tenebris.
 epist. 2. Coeunt societatem, apud † Cicer. & coeunt in
 fœdera, Aeneid. 11.

† In 2. Philip. Vtinam Cn. Pompei cum C. Cæsa-
 re societatem nunquam coisses.

- † In Aulul. Nil moror istas magnas dotes, & c. † Plaut.
 act. 1. sce. 3. Et paulisper apud oppidum morati, & c. * Casar.
 * Lib. 2. de Bello Gall.

SPECIES, SEV formæ.

Sunt & uerborum alia primitiua,
 quæ & perfecta dicuntur, alia deriuata. Primitiua:
 ut, lego, dico. Deriuata: ut, lectito, dictito.

Sed quæ deriuata sunt, eorum Inchoatiua quæ-
 dam dicuntur, quædã Frequentatiua, quædã Me-
 ditatiua, quædam etiam Diminutiua.

- Inchoatiua uocantur, quũ uerbo
 adjicitur terminatio sco: ut, à luceo fit lucesco, ab
 * li. 1. ca. 21. ardeo ardesco, & c. De significatione * Valla uide-
 tur præter rem cum Prisciano rixari. Nam aut in-
 choationem significant: ut, lucescit, der tag bricht
 1. Aeneid. an. aut certè gliscere & intendi: ut apud Virg.
 Expleri mentem nequit, ardescitq; tuendo.

Fiunt serè à secunda persona: ut, labo labas la-
 basco. serueo serues seruesco. Pertinentq; ad tertiã
 coniu-

coniugationem, & mutuantur præterita & supina à thematis: ut, tumesco tumui, obdormisco obdormiui, &c.

Quædam à nominibus cadunt, in quibus est obseruandus usus scriptorum: ut à senex, senesco senui: à puer, repueraasco, cuius nullum extat præteritum.

Sunt & quæ pro thematibus usurpantur: ut, thisco, fatisco: unde defetiscor, quod est defatigor. †Vide Val. lib. 5. ca. 15.

Frequentatiua sunt, quæ in to, aut so, aut xo exeunt: ut, agito, affecto, pulso, uiso, quasso, nexo, &c. quæ assiduitatem uel conatum significant. Sic enim exponunt: agito, crebrò ago: pulso, crebrò uel ualde impello: uiso, eo ad uidendum: capesso, eo ad capiendum.

Fiunt hæc à supinis pleraq;: ut tractum tracto, citum cito, uisum uiso, uersum uerso, nexum nexo.

Item coenatum coenito, clamatum clamito, a in i bre ue cõuerso: quod peculiare eorum est, quæ à prima cõiugatione fiunt. Cuius formæ etiam illa sunt, quæ ab alijs frequentatiuis fiunt: ut, cantito à canto, dictito à dicto, uentito à uento, &c.

Aut à secundis personis: ut, ago agis agito, fugio fugis fugito, cogo cogis cogito, &c. quod eorū sermè est, quorū primitiua in gi præteritū faciūt. Quibus similia sunt et noscito à noscis, quarito à queris.

Quædã nõ aperta forma formatur: ut, hæsito ab hæreo, quarito à quero, taxo à tãgo, uexo à ueho.

Eodem autem modo & faceſſo à facis naſcitur, à in e mutato: laceſſo à lacis, quod eſt à priſco uerbo lacio, quod traho ſignificat: arceſſo ab arcio, quod ex ad & cio compoſitum eſt, à in r mutata: unde λιτά μεταθεσις fit accerſo.

Sunt & deponentia huius formæ: ut, ſector à ſecutum, per ſyncopen, ſcitor à ſcitur, ſciſcitor à ſciſco, à quo reſciſco, & ſimilia.

Pleraq; primam coniugationem imitantur: ut, pulſo, as: affecto, as: ſcitor, aris, &c. Sed pauca que dam tertiam: ut, uſo, faceſſo, laceſſo, capeſſo, arceſſo, & ſimilia, quæ cognatum magis quàm aſſiduitatem aut frequentationem ſignificant: Hæc Priſcian. à cæteris ſeparat, & ſcorſim deſideratiua uocat. Sed Valla lib. I. cap. 23. diſſentit.

Pertinent huc etiã illa in co finientia: ut, uellico à uello, fodico à fodio, albico ab albeo, &c. ſignificant enim & hæc frequentationem quandam. Eſt enim uellico, id quod paſſim aut crebrò uello: fodico, paſſim aut crebrò fodio: albico, paſſim aut crebrò albeo. ut aquã Horat. Nec prata canis albicant pruinis. Quanquam ſint qui hæc diminutionem atq; imitationem quandam ſignificare magis uelint. Sed nihil attinet in re puerili ad eò ανειβολογιειν.

Huiusmodi apparitiua uocãt, quòd apparentiã ſui primitiui ſignificet: ut, albico, appareo albus.

Meditatiua, ſeu deſideratiua ſunt,

quæ

Lib. 8. de
ſpeciebus
uerborum.

Lib. I.
Car. ode. 4.

quæ in rio desinunt: ut, esurio, lecturio.

Hæc à supinis propriè fiunt, & ad quartam coniugationem pertinent. Significãt autem studium & uoluntatem: ut, parturio, cupio uel uolo párerere: coenaturio, cupio, seu uolo cœnare. Præter scaturio, quod ut à præsentis factum est, ita & de significatione primitiui nihil mutauit. Et scalpurio, quod idem cum primitiuo scalpo facit. Plautus in Aulul. Act. 3. sce. 4. Cœpit scalpurire unguibus.

Diminutiua in lo desinunt, & diminutionem primitiui significãt: ut à sorbeo, sorbillo: à canto, cantillo.

Est & græca quedam forma, quæ imitationem significat: ut: patriſſo, Atticisso, quæ Græcis in ſw desinunt. Latini non admodum sunt delectati hac terminatione: unde dixerunt pro Græcisso, Græcor: ut à Baccho, bacchor: à cornice, cornicor: à uulpe, uulpinor, &c.

Vide Eras.
de Copia
uerb. lib. I.
cap. 20.

Huius formæ sunt & pabulor à pabulo, frumentor à frumento, lignor à ligno, philosophor à philosopho, architector ab architecto, & similia, quæ partim studium & exercitationẽ, partim imitationem atq; habitũ significant: proinde etiam uel huc, uel inter frequētatiua referri nõ incõmodè possũt.

TEMPORA.

Hæc uerò est propria uerborũ natura, indicare discrimina temporum. Sunt autem quinque, & comuni-

n a muni-

muni sensu dijudicari possunt.

Præsens, quod præsentis temporis actionē significat: ut, uenio, ich kom.

Præteritum imperfectū, quod actionem quidem coeptam, sed incompletam significat: ut, ueniebam, ich kam.

Præteritum perfectum, quod tempus & actionem completam significat: ut, ueni, ich bin komen.

Præteritum plusquamperfectū, quod actionem tempore iam olim præterito cōpletam fuisse significat: ut, ueneram, ich war komen.

Futurum, quo uelle nos agere, uel futuro tempore acturos esse significamus: ut, ueniam, ich werd oder wil komen.

De modorum & temporū enalage uide Linacrum lib. 6. & Vallā lib. 3. cap. 48. Modi sunt, teste Prisciano li. 8. diuersæ inclinationes a nimi, uarios eius affectus demōstrantes.

Quæ autem cum quibus conueniant, ut feceris & facias: aut quæ aliter atq; aliter usurpentur, ut, sumeret, pro debbat sumere: dixeris, pro posses dicere: item in quibus Latini à Græcis superentur, præceptores inter docendum admonebunt, & poterunt qui in his principijs iam robur aliquod fecerunt, ex Prisciano. uel aliunde etiam petere.

M O D I.

Modi uariam in actione uoluntatē tradunt. Sūt autem quinque.

Indicatiuus, qui simpliciter fieri aliquid, aut non fieri definit. Ideoq; Græci ὀρισμὸς, id est, definitiuum uocauerunt: ut, Probitas laudatur & alget.

Impe-

Imperatiuus, quo imperando utimur : ut, Nosce teipsum.

Optatiuus, quo optamus, non definimus quid fiat. Adeoq; degenerat hic ab indicatiuo, ut ad absoluedam sententiã ferè adsciscat aduerbiũ optandi: ut, Vtinam pueri obtemperent Christo, promittenti etati huic regnum cœlorum. Et apud Terent. Ut illum dij deaq; omnes perdant.

In Eunuch.
act. 2. sce. 3.

Idem & potentialis dicitur, quòd ea quæ per debet & potest exponuntur, hoc modo efferantur: ut,

Vide Linabet
crum lib. 1.

1 Nil est quod labores, pro debes laborare. &

2 Quid facerem, pro debebam facere. Item, 3 In facinus iurasse putes, pro possis putare. 4 Diceret, pro posset dicere. & id genus alia.

2 Vir. ecl. 1.
3. Ouid. 1.
Metamor.

1 Cicero lib. 3. ad Q. fratrem, epist. 1. De eius eruditione quod labores, nihil est.

4. Teren. in
Andr. act. 1.
scen. 1.

Subiunctiuus ita uocatur, quòd nisi subiiciatur alteri orationi, per sese non absoluat sententiam: ut, Ita demum florebut urbes, si pueros honestis disciplinis ad uirtutem adsuescerint.

Infinitiuus per se neq; personam certam, neq; numerum definit, unde etiam nomen accepit : sed alijs modis additur, ut perfectum ac plenum aliquod significet. ut, iubeo te saluere, cupio discere, &c.

Estq; hic ueluti nomen uerbi: hoc est, qui ipsam actionem aut passionẽ quasi nominat atq; explicat. Proinde & pro nominatiuo non rarò ponitur: ut,

Mimus Pu-
blianus. †
Perf. fat. i. Beneficium accipere, est libertatē uendere. Et, † At
pulchrū est digito mōstrari, et dicier, hic est, &c.

Ad modos commodē uidentur re-
ferri posse *Supina* quoq; & *gerundia*.

Valla lib. i.
cap. 27. *Gerundia dicta sunt, quòd gerere aliquid & ad-*
ministrare significant: ut, surgit ad dicendum. Hæc

quidam inter participia referunt: sed quia post se ca-
sum actiuorum regūt, non sunt germana participia.

Sunt autem tres tantum uoces: ut, legendi, legen-
do, legendum. habentq; simpliciter significationem
infinitiui. Et quia infinitiui significationē sine tem-
poribus sepe cum nominibus coniungi, aut pro no-
mine usurpari res cogit, & casum tanquam in nomi-
ne requirebat sententiæ structura, utiliter inuenta
sunt gerūdia: ut, Discendi causa in ludum eo litera-
rium, In discendo magnam uoluptatem capiunt bo-
ni pueri, Ad discendum hortatur pater. Ne Græci
quidem planè carere gerundijs potuerunt: ideo &
ipsi, tanquam gerundia facturi, addidere casus arti-
culorū infinitiuis: ut, ἐν τῷ μὴ φρονεῖν ἠδίστος βίος.
& ἐν τῷ φιλοσοφεῖν γίνεται τὸ δυσυχεῖν.

Sophocles
in Ajace fla-
gellifero.

Valla lib. i.
ca. 28. & 29

Supinis uidetur nomen inde factum, quòd ante
se casum non habent. Sunt autem, ut Donatus etiam
docet, duæ uoces supinorum, um & u: ut lectum le-
ctu. Est q; in utraq; uoce, infinitiui significatione: quo
contenti Græci, nulla habent supina. Ac prior qui-
dem uox actiuè significat: ut, uenio spectatū, id est,
uenio

uenio spectare. Posterior autem passiuè: ut digna res auditu, hoc est, digna audiri, facile dicta, id est, facile dici, iucundum lectu, id est, legi, seu cū legitur.

FIGURAE.

Figurae duae sunt: Simplex, ut lego: Composita, ut intelligo. Decomposita uocant, ex compositis nata: ut, perterrefacio.

Hic pueri mutationes literarum & crases obseruent: ut, facio, afficio: quatio, concutio: ago, cogo: eo, redeo, &c.

Quoniam igitur plurimum refert, in omnibus compositionibus & figuris hanc literarum inter se commutationem & affinitatem in præceptu habere: non inutile fuerit, totam hanc rem, uelut in tabella quadam spectandam oculis subijcere.

Mutantur igitur inter se ex uocalibus,

A breue in i: ut, amicus, inimicus. sapiens, insipiens. facio, efficio. rapio, eripio. statuo, constituo, &c. Longum autē uel in e: ut, aptus, ineptus. castus, incestus. halo, anhele. arceo, coerceo, &c. Vel in u: ut, salsus, insulfus. salto, insulto. calco, inculco, etc.

E breue in i: ut, dedi, reddidi. steti, cōstiti. sedeo, infideo. teneo, contineo.

In gerundijs autem tertiæ coniugationis, etiam Valla lib. 1. in u: ut, faciundum, dicundum, &c. Et in ijs quæ ab cap. ult. eo fiunt: eundum, abeundum, redeundum, &c.

Ex diphthongis.

AE in *i* longum: ut, *lædo*, *illido*. *quæro*, *inqui- ro*, &c.

OE in *u* longū: ut, *Pœnus*, *Punicus*. *pœna*, *punio*.

Au item in *u* longum: ut, *claudio*, *includo*. Vel in *o*: ut, *plaudo*, *complodo*. Quo pacto ueteres & *Clo- dius* pro *Claudius*, *plostrum* pro *plaustrum* dice- bant: & contra, *aula* pro *olla*, &c.

Ex consonantibus.

B, sequentibus, *c*, *f*, *g*, *p*, uel *r*, in eisdem: ut, *cur- ro*. *succurro*. *facio*, *sufficio*. *gero*, *suggero*. *pono*, *sup- pono*. *rapiō*, *surripio*, &c. Quomodo & ante *m*, in eandem uerti debebat: ut, *mitto*, *summitto*. Sed usus obtinuit, ut *submitto*, perinde ut *admitto*, & simi- lia, integra *b* scribatur.

Transit eadem & in u, sequente *f*: ut in uerbis *au- fero* & *aufugio*.

Cicero in *Orat.* Quid si etiam *abfugit*? turpe ui- sum est: & *abfer* noluerunt, *aufer* maluerunt. quæ præpositio, præter hæc duo uerba, nullo alio in uer- bo reperitur.

Et in s: ut, *suscipio*, *sustento*, *sustuli*, quod præte- ritum est à *suffero*.

In quibusdam autem, sequente *c*, etiam *s* assumit: *abscondo*, *abscedo*, *obscurus*, *obscœnus*, &c.

Et inter duas uocales, euphoniæ gratia, interpo- nitur sæpenumero: ut, *ambesus*, *ambustus*, & simi- lia. At

lia. At contrà in alijs, sequente scum muta, prorsum abijcitur: ut, suspicor, suspicio, suspiro.

D, sequentibus c, f, g, l, p, r, s, & t, in easdem: ut, curro, accorro. facio, afficio. gradior, aggredior. pono, appono. ludo, aliudo. rapio, arripio. sumo, assumo. tango, attingo, & c. Sed alij tamē ante f & s & liquidas, integrè eandem scribunt: ut, adfero, adsumo, adludo, admoneo, adnumero, adrideo, & c.

Quod & Prisciani temporibus factum: quanquam, ut ipse ait, errore magis quàm ratione.

Mutatur eadem hæc & in c, sequente q: ut, quero, acquiro. Et in r, ut in uerbo arcio, quod ex ad & cio factum est. Nam uetustissimi etià ar fines pro ar fines, & aruene pro aduene aliquando dixerunt.

Et hiatus causa, inter duas uocales assumitur: ut, redeo pro reeo, redigo pro reago, redarguo pro rearguo, & c. At contrà abijcitur, sequente scum muta: ut, adsto pro adsto, ascendo pro adscendo, aspiro pro adspiro. In usu tamen uideas, adscisco pro ascisco, integrè scriptum.

Etià in cōpositis à nascor & nosco uidetur abijci, sed in locū eius ab altera parte g assumitur: ut, agnascor, agnatus, agnosco, & agnitus. Nā ut gnatus, gnarus, gnauus, assumpta g dicimus: ita & gnascor & gnosco, ad idem exemplum fingamus licet. Quæ ratio eadē est & in cognosco, ignosco, cognatus, ignotus, & similibus ab eadē origine cōpositis.

Lib. 2. de
syllaba.

Legitur etiā aliquoties anquiro.

Prisc. lib. 1.
Vel iucundioris fonitus gratia.

M in n, sequentibus c, d, q, uel t: ut, num, nunc, ubi, tantum, tantundem, quam, quanquam, idem, identidem, &c. Et contrà, n in m, sequentibus b, m, uel p: ut, bibo, imbibo, morior, commorior, pono, compono, &c. Et sequentibus l & r, in easdem: ut, ludo, colludo, rodo, corrodo, &c.

Abijcitur autem & hæc, sequentibus g & n: ut, ignarus, ignauus, ignotus, &c. de quibus supra.

R in l, sequente eadem: ut, lego, intelligo, luceo, polluceo, &c.

X autem, sequente f, in g s resoluitur: & abiectio s, g in f transit: ut, facio, efficio, fugio, effugio, frango, effringo, &c. quod Græcorum more fit. Nam et illi, sequente uocali, è ξ usurpant in cōpositis: sequente autem consonante, è η: ut, ἐξείμι, ἐξέρχομαι, ἐκκαλώ, ἐκφύγω, &c. Sed hætenus de commutatione literarum.

Prisc. lib. 8.
de figuris
uerborum.

Illud quoq; hoc loco monendi pueri sunt, quòd quorundam compositorū themata non extant: ut, fendo, unde defendo & offendo, specio, unde aspicio, respicio, &c. perior, unde experior, pedio, unde expedio, impedio, lco, id est lino, unde deleo.

Videntur & à Græcis quædam nata: ut, suffragor, à φράσομαι, id est delibero, & impleo, à πλάω, percello, à λέλλω, quod est moueo, siue impello.

Quædam etiã ex nominibus nascuntur: ut, pernocto, architector, philosophor, quorum & supra

memi-

meminimus. Nam & multa simplicia à nominibus oriuntur: ut, uespera scit, nocte scit, &c.

Quaquam autem composita imitentur coniugationem simplicium: ut, facio feci, conficio confeci, &c. degenerant tamen aliquando uerba: ut, à sternere fit consternari primæ coniugationis, à spernere asperrari, à specio suspicor, à facio gratificor, ludificor. quæ genus etiam mutant cum cõiugatione: perinde ut & à uerto, reuertor, diuertor, & similia. Et à dare composita, in tertiam migrant: ut, addere, abdere, reddere, condere, &c. Vt & à cubo, quoties in assumunt: ut, incumbere, discumbere, &c.

PERSONAE.

Personas sensus communis discernit. Sunt autem tres. Prima, quæ loquitur: ut, ego lego. Secunda, ad quam loquimur: ut, tu legis. Tertia, de qua loquimur: ut, ille legit.

Sunt autem duplicia uerba, ut à principio mouimus. Alia personalia, quæ iuxta personas uariantur: ut, lego legis legit. Alia impersonalia, quæ unam uocem incertæ personæ habent: ut, legitur, oportet. de quibus infra dicemus.

NUMERI.

Numeri duo sunt: Singularis, ut lego; Pluralis, ut legimus.

CON=

Coniugationes quatuor sunt.

Prima,	a longa	beare.
Secunda, cuiuscha-	e longa in infiniti-	docere.
Tertia, racter est	e breuis tiuo:ut,	condere.
Quarta,	i longa	condire.

Coniugatio, ut Priscianus ait libro 8. est consequens uerborum declinatio. Coniugatio autē nominatur, quòd una eademq; ratione declinationis plurima coniugantur uerba.

Est autem analogia in coniugatione facilis, & quæ nullo negotio ex Donato cognosci possit.

In præteritis & supinis est uarietas, quæ diligenter est pueris perdiscenda. Nisi enim coniugationi, tanquam digitos unguesq; suos exactissimè norint, non rarò in medio sermone resistent & obmutescunt, cum commutare pro sententiarum uarietate uerborum casus non poterunt.

Porrò præteriti indicatiui casum imitantur præterita in alijs modis. & futurum etiam coniunctiui.

Prisc. lib. 9.
de præteriti
to perfe-
cto.

Iam & hoc monendi sunt pueri, quòd si præterita simplicium gement primam syllabam, in compositis id non obseruari: ut, cædo cæcidi, occido occidi: tendo tetendi, intendo intendi, &c.

Exceptis, quæ etiam in compositione gement primam syllabam, do: ut, circundo circundedi, reddo reddidi. Sto: ut resto restiti, obsto obstiti. Disco: ut, edisco e didici, dedisco dedidici. Posco: ut, depono deponedi.

deposco depoposci. Pungo: ut, repungo repupugi, idq; tantum. nam compungo & expungo, compunxi & expunxi faciunt.

A curro geminata, præterquã apud uetustissimos, non facile reperies. Sed de ijs infrà dicemus.

DE PRAETERITO ET

supino primæ coniugationis.

Aui character est præteriti primæ coniugationis, atum supinorum: ut, amo amaui amatum, clamo clamaui clamatum, &c.

EXCIPIUNTUR.

Do dedi datum, penultima breui. Sic & composita, circundo circundedi circūdatū, pessundo pessundedi pessundatum, uenundo uenundedi uenundatum. Nam cætera à do, ut addo, condo, reddo, & similia, tertiæ coniugationis sunt.

Sto steti statum. cuius tamen composita aliàs i breue, aliàs a longum ante t habet: ut, præsto præstitum, & præstatum, in epistolis Bruti. †

† Occiso C. Cæsare, postquam mare transierat, præstatum est. Item Cicero ad Att. lib. 14. epist. 16. Puto præstaturum eum.

Consto constitum & constatum. Lucan. Consta Lib. 2. tura fides superûm, &c.

Iuuo iuui iutum, u longa. Lauo laui (nam ueteres etiam lauo lauis lauere dixerunt) lautum & lotum, ueteri cõsuetudine, sicut plaustrû & plostrû.

Quan-

Aët. 4 sc 1. *Quaquam & lauatum inuenias. Terēt. in Heaut.*
 Aët. 3. scē. 5. *Et lauatum dum it, & c. & in Eunuch. Accersitur*
lauatum interea uirgo. Hinc lauaturus participiū,

Lib. 3. Sa- *apud Ouid. in Fast.*
 era lauatu- *Excipiuntur & hæc, quæ per ui duas syllabas*
 rus manè *præteritum faciunt, supina autem pleraq; per itum,*
 petebat a- *quædam etiam per etum: ut, cubo cubui cubitum,*
 quas. *crepo crepui criptum. Huius tamen compositum*

lib. 2. epi. 3. *tiam increpauit facit. Cicero ad Q. frat. Cato perfidi-*
diam Pompeij in me increpauit. Aliàs simplicis for-
 In Milit. *mam sequitur: ut, Fores increpuerunt, apud Plaut.*

aët. 2. scē. 2. *& Primo concursu increpuere arma, Liuius.*

Lib. 1. ab Vr *Domo domui domitum, sono sonui sonitum, ton-*
 be cōdita. *no tonui tonitum. Apud Horatium tamen in Serm.*
 Lib. 1. fat. 4 *leges, Os magna sonaturum. & in Epodis: Eois in-*
 Ode 2. *tonata fluctibus.*

Veto uetui uetitum: frico fricui frictum, abieclat.
euphoniæ gratia.

Seco secui sectum. neco necui, quod simplex qui-
dem necatum facit, compositum autem enectum, cre-
 Li. 1. Epist. *brius Horatius:*

epi. 7. *Spem mentita seges, bos est enectus arando.*
 Li. 1. Dec. 3. *Et Liuius: Fame, frigore, illuue, squalore enecti.*

Lib. 9. *Priscianus autem differentiam inter hæc facit,*
ut sit necatus, qui ferro: nectus autem, qui alia ui-
teremptus est.

Item Diomedes lib.1. Sed Nebriffensi, necatus est omnino extinctus. ut Cicero pro Cluen. Veneno necatus. Quintil. Fame necatus. Nectus uerò, quasi exanimatus, & mortuo similis. Cicero 2. Tullul. Enectus siti Tantalus.

Mico micui, absq; supino. emico emicui. Sic & Lucanus lib.1.

Qualiter expressum uentis per nubila fulmen
Emicuit, &c. Dimico aut, dimicauim dimicatum facit.

Linus: Iusta quoq; acie, et collatis signis dimicatum. Lib.1. De 3

Plico utroq; modo præteritum & supinum facit, plicui & plicitum, plicauim plicatum. Hinc composita. implico implicui implicitum, & implicauim implicatum. applico applicui applicitum, & applicauim applicatum. explico explicui explicitum, & explicauim explicatum. Sed tamen hic autorum usus consulendus est, ne temerè inusitatis pro usitatis utamur. Duplico autem, duplicauim duplicatum tantum facit. Sic & cætera, quæ cum nominibus componuntur: ut, triplico, multiplico, &c.

Versus.

Dic crepui, cubui, domui, sonui, tonuiq;

Et uetui, fricui, secui, necui, micuiq;

Et quod utroq; modo plicui facit, atq; plicauim.

Variat à regula & potum, pro potatum. Virg.

Et potum pastas age Tityre, &c. Hinc participium

potus, quod aliquando passiuè ponitur. ut 4. Geor.

Quoq; modo potis gauderent intyba riuis.

Et apud

Et apud Ciceronē de Clar. orat. Themistocles excepit sanguinem tauri patera, & eo potu mortuus concidit, &c. pro, hausto & ebibito eo. Aliquando etiā absolutè, perinde ut pransus, coenatus, & apud Græcos *δραπένας, ὑπνήσας, ἀπίσθας*, & similia

3. Fast. ἀπίσθας. Ouid.

Occurrit nuper, uisa est mihi digna relatu

Pompa, senem potum pota trahebat anus.

Quintil. lib. 1. cap. 8. Pransus atq; potus diuersum ualent, quàm indicant.

Epist. 23. Et lib. 7. Epist. ad Trebat. Itaq; etsi domum bene potus, seroq; redieram, &c. Veteres autem etiam potatum dixisse uidentur. Inde est participium potaturus, apud Terentium. & uerbale potatio, à quo

In Pho. act. 5. scen. 5. compotatio. *

Valla li. 1. cap. 2. Passiua & deponentia mutuantur præterita à participijs, quæ fiunt ex supinis, in quibus sequenda est analogia: ut, amor amatus sum, medicor medicatus sum, &c.

Formula coniugandi extat apud Donatum.

DE SECUNDA CONIUGATIONE.

In secunda coniugatione præterita ferè per ui duas syllabas fiunt, supina regulariter per itum, penultima breui: ut, habeo habui habitum, debeo debui debitum, placeo placui placitum, noceo nocui nocitum, &c.

Excipe,

Excipè, quæ supinis tantum uariant, doceo do-
cui doctum, misceo miscui mixtum, per metathesin
c & s, & hoc analogicòs. Veteres & mistum dix-
re, asperitatis uitandæ gratia.

Teneo tenui tentum, careo carui cassum & ca-
ritum. unde participium cariturus, apud Iuvena-
lem satyra 6. Cariturus turture magno.

Censeo censui censum.

Recensitus autem, quo Claudianus lib. 2. in Eu-
tropium utitur, est à uerbo antiquo recensio, quar-
tæ coniugationis: Prisca recensitis euoluite secu-
la fastis.

Pateo patui passum, autore Prisciano.

Et neutra pleraq; quæ supinis prorsus carèt: ut,
terreo terrui, caleo calui, horreo horrui, rubeo ru-
bui, & c. absq; supinis.

II. Quæ præteritis & supinis uariant. quæ quo-
niam plura aliquanto sunt, ut exceptiones facilius
uenari possint pueri, per omnes terminationes uen-
gabimur. Excipiuntur igitur ex ijs quæ desinunt
in beo, iubeo iussi iussum. Nam in si præterita, sum
ferè faciunt supinis. Sorbeo sorbui & sorpsi sor-
ptum: quod quidam à sorbo sorbis tertiæ factum uo-
lunt. Nam ueteres non pauca huius ordinis, etiam
in tertia cõiugarunt, quorũ exempla adhuc apud
poetas passim extant. Sic & composita, absorbeo,
bui & psi, ptum. Lucan, lib. 4.

Absorpsit penitus rupes & tecta ferarum.

Cic. 2. Of-
fic. Inest in
oratiõne mi-
sta mode-
stia graui-
tas. Idẽ de
Nat. deor.
Aer multo
calore ad-
mistus est.

In 2. Phil. Exorbeo, bui, psi, ptum. Cicero: Sanguinem ciuilem exorbuit, &c.

C E O.

Aët. 2. sce. 1.

Luceo luxi, absq; supino. polluceo polluxi polluctum, sed inusitate. Hinc polluctus uerbale, quo Macrobius † utitur. Est autem pollucere, idem quod deuouere & consecrare. Plaut. in Stich. Ut decumam partem ex uoto Herculi polluceam.

† Lib. 3. Saturn. cap. 16. Plautus in fine Rudentis: Neq; sit quidquam pollucti domi. Idē in Mostel. act. 1. scen. 1. Obsonate pollucibilter.

Mulceo mulsi mulsum. Gellius tamen permulsi fecit, à permulceo, lib. 1. cap. 11. *

* Permulsi sonis lenioribus, &c. Cic. ad Herē. lib. 3. Vox bene permulsa dixit.

D E O.

In deo, quæ longam uocalem, uel ante d habent, si faciunt præteritis, sum supinis: ut, suadeo suasi suasum, rideo risi risum, ardeo arsi arsum. Strideo tamen, stridi facit, absq; supino.

Quæ uerò i breue, uel e ante d habent, supinis quidem sum, ut cætera, faciunt, præteritis autem di: uideo uidi uisum, inuideo inuidi inuisum, etc. Sedeo sedi sessum, duplici ss. insideo insedi infessum.

Veteres memordi, spe- spōdi dixerunt. Gell. li. 7. cap. 9.

Hæc quatuor primam reduplicant, cætera superioribus ferè similia sunt: mordeo momordi morsum, tondeo totondi tonsum, spondeo spopōdi sponsum, pendeo pepēdi, absq; supino. Cōposita tamen absq;

absq; reduplicatione dicuntur: ut, *præmordi præmorsum, detōdi detonsum, respōdi responsum, &c.* Ennius teste Prisc. li. 9. Et detotōdit agros lætos, atq; oppida cæpit.

Prandeo, † prandi & pransus sum facit: ut cœno, cœnauit & cœnatus sum. Nam duplici figura in his Latini usi sunt.

† Plautus in Menæch. act. 3. scen. 2. Cicero lib. 7. Epist. famil. Caninio cōsule scito neminē prædisse.

Audeo ausus sum, gaudeo gauisus sum. quæ uocem passiuorū imitatur. Vetustissimi tamen etiam gauisi in præterito dixerunt, ut Priscianus indicat.

GEO.

In geo, in quibus l uel r præcedit g, præteritis si faciunt, supinis regulariter sum: ut, fulgeō fulsi fulsum. Persius: Si spes resulserit nummi. Tergeo tersi tersum, quod & tergo dicitur, in tertio ordine. Lucil.

Purpureo tersit tunc lautas gausape mensas.

Turgeo tursi, absq; supino. Ennius: Cyclopiis uenter uelut olim turserat alti.

Urgeo ursi, algeo alsi, absq; supinis. Indulgeo indulsi indultum facit. Mulgeo mulsi. Virg. in Geor.

Quod surgente die mulsero, horisq; diurnis.

Supinum mulctum est, quod uidetur à mulxi cadere: uerum ea uox autore caret. Ab hoc supino & mulcta nasci uidetur.

Quæ uerò diphthongum, aut uocalem natura longam ante g habent, præteritum per

xi faciunt, supinum per ctum: ut, augeo auxi auctū, lugeo luxi luctū. Frigeo frixi, & † frigui, frictum, Lib. 9. autore Prisciano: sed est tamen inusitatum. Hinc refrigesco refrixi, &c.

† Sed autoritate maiorum caret.

LEO.

Quæ mutam antel habent, præteritum ui faciūt una syllaba, supinis tum, penultima longa: ut, fleo fleui fletum, repleo repleui repletū, impleo impleui impletum. Sic & supplet suppleuit, antiquum impersonale, pro licet, uel suppetit. à quo nomen supellex factū uolunt: cuius exemplum Pontanus citat, lib. 1. de Aspir.

Et composita à leo: ut, deleo deleui deletum. Ab oleo autem composita pleraq; uariant. Exoleo exoleui, ut apud † Plinium, & exoletum facit.

† Lib. 37. cap. 5. Carchedonij nescio an in totum exoleuerint. Cicero in Salust. Posteaquā ætas tua exoleuerat.

Pro P. Quintio. Obsoleo obsoleui obsoletum: ut, *Vulgaria & obsoleta, apud Ciceronem.*

Prius autē est usitatius. Liuius lib. 10. Dec. 3. Obsoleta gaudia. Adoleo adoleui, & adolui. ut apud Varronem in 3. Rhetor. Postquam adoluerit hæc iuuentus. Et Cassius ad Tiberium 2. Vbi integrum anserem adoluerunt. Huius supinum, pro adoletū, adultum est. Hinc adolesco uerbum, idem quod cresco. Ouidius lib. 2. eleg. ult.

Sic mihi durat amor, longosq; adolescit in annos.
Et participium adultus Virg. 4. Georg. Aliæ spem
gentis adultos Educunt foetus.

Aboleo aboleui, apud † Liuium: aboletũ & ab-
olitum, apud Ciceronem.

† Lib. 8. Dec. 1. *Etsi omnis diuini humaniq; mo-*
ris memoria aboleuit.

Redoleo redoleui & redolui, absq; supino. Ob-
oleo oboleui, & obolui, apud Plaut. obolitum. In-
oleo inoleui inolitum. Peroleo peroleui, suboleo
suboleui, absq; supinis. Cuius diuersitatis ratio est,
quod & primitiuum oleo apud ueteres tam oleui,
quàm olui præteritũ fecit. Nam apud Persium ex-
tat nomen oletum, pro stercore, quod certè ex supi-
no oletum natum uidetur. Olui autè præterito e-
tiam nunc utimur. Horat.

Vina uerè dulces oluerunt manè Camœnæ, &c.
*Cuius supinum *λατ' ἀναλογίας* olitum esse debe-*
bat, sed autore caret.

Soleo solitus sum, anomalum est. quanquam Sa-
lust. ut Priscianus indicat, etiam solui dixit. †

† In 2. Histor. *Neq; subsidijs uti soluerat com-*
positis.

NEO.

Neo neuī netum, maneo mansi mansum. cuius ta-
men composita, ut Grammatici docent, quæ a in i
uertunt, per ui præteritum faciunt: ut, emineo emi-
nui, immineo imminui, absq; supinis.

In Mostell.
 act. 1. sce. 1.
 Oboluiti
 allium.

Sat. 1. Hic
 ueto quis-
 quam faxit
 oletum.

Li. 1. Epist.
 epistola 20.
 Lâguet poe-
 tarum inge-
 niũ, ni uino
 calefcatur.

Lib. 9.

Cætera, quæ a seruant, simplicis formam sequuntur: ut, remaneo remansi, permaneo permansi.

Q V E O.

Lib. 2.
ut Prisc. ci-
tat li. 9. de
secunda cõ
iug.

Torqueo torſi toriũ. Vetustissimi tamen & torſum dixerunt, ut Cato in Originibus: Propterea Marrucini uocantur, de Marſo detorſum nomen.

Liqueo regulã sequitur, excepto quòd q in c mutatur: ut, liqueo licui. Sic & cõpositum, deliqueo delicui. Ouid. 7. Metamor.

Delicuit. stagnumq; suo de nomine fecit.

R E O.

Hereo hæſi hæſum. Mœreo mœſtus ſum, anomalon eſt. Mereo autẽ, priore breui, pro milito, regula re eſt, et præterito merui, ſupinis meritũ facit, etc.

V E O.

In ueo, omnia præteritis ui faciunt, una ſyllaba, ſupinis tum: ut, caueo caui cautum, faueo faui fautum, paueo paui, ſine ſupino: foueo foui fotum, moueo moui motum, uoueo uoui uotum, penultima longa.

Lib. 9. Ferueo tamen, ferbui facit: quoniam antiqui & ferbeo dixerunt, auctore Prisciano. Et ferui, quod à feruo tertij ordinis eſt.

Horat. 1. Serm. ſat. 2. Mea cum conferbuit ira. Terent. in Adelph. act. 1. ſcen. 2. Sperabam iam deſeruiſſe adoleſcentiam.

Conniueo connixi, & conniui antiquè. Nam & conniuo

coniuo tertia coniugatione ueteres dixerunt. ut
Caluus poeta:

Apud Pri-
scianū li. 9.

Tum grauis ingenti conuiuere pupula somno.

At languéo, & pingueo, à quo pinguesco, quo-
niam in ijs u prorsus filet, regularia sunt, & præte-
rita per ui diuisis syllabis faciunt: ut, languéo lan-
gui, pinguesco pingui, absq; supinis.

E O P V R V M.

Vieo, idem quod flecto, uicui uietum, penultima
aliàs longa, aliàs breui. Lucret. lib. 3.

Nec supra caput eiusdem cecidisse uietam

Vestem, &c. Horat.

Qui sudor uietis, & quàm malus undiq; membris
Crescit odor, etc. nisi quis hic σωίσις fieri uelit.

In Epodis,
ode 12.

Cieo, ciui, & per syncopen cij facit, à cio cis ci-
re. Nam & secundo & quarto ordine usi sunt La-

tini. Sed à cieo, citum fit, breui penultima: ut, Exci-
tat auditor studium, † &c. À cio autē, citum, i lon-
ga. * Lucan. Castrisq; excita iuuentus, &c. Hæc
sunt quæ ab analogia defleunt, cætera omnia re-
gulam sequuntur.

† Ouid. li.
4. de Pon-
to, eleg. 2.
* Lib. 1.

Passiua præterita fiunt à supinis: ut,
doctus sum, iussus sum, tortus sum, &c.

Verum quæ supinis carent, ijs desunt præterita
passiua: ut, uerbi urgeor nullū est præteritū, quo-
niam ab urfi ursum in usu nullo est.

Passiuorum formam & deponentia
sequun-

* Natura partes habet duas, tuitionem sui, & ulciscendi ius.

sequuntur: ut, ucreo ueritus sum, tueor tuitus sum, Hinc tuitio, apud Ciceronē in Topicis. * Nam tuitus & tutor, à tuor, quod in tertio ordine coniugantur ueteres, uidentur facta.

Notantur tamen inter hæc anomala quædam: ut, miscreor misertus sum, mereor merui & meritus sum, reor ratus sum, fateor fassus sum. Hinc confessus, professus, &c.

A medicor nullum extat præteritum, nisi id à medicor mutuemur.

Formula coniugationis ex Donato petenda est.

DE TERTIA CONIUGATIONE.

In tertia coniugatione non est unus aliquis character præteritorum, ut in superioribus ordinibus: sed singulæ terminationes suos quosdam characteres, suasq; formulas, easq; uarias habent. Proinde ordine omnes terminationes proponemus.

B O.

B in p ante
f uel t, eu-
phonie cau-
sa mutatur.
Vide Prisc.
lib. 10.

In bo, cum lōga uocalis postremam syllabam anteit, præteritis psi faciūt, supinis ptum: ut, scribo scripsi scriptum, nubo nupsi nuptum.

Cætera bi faciunt præteritis, tum supinis: ut, bibo bibi bibitum, lambo lambi lambitū, scabo scabi scabitum analogicōs, sed inusitatè.

Composita à cubo, imitantur formā simplicium: ut, incumbo incubui incubitum, accumbo accubui accubi-

accubitum, &c. Suprà autem monuimus, in tertia conjugatione composita huius uerbi in adsciscere.

De passuis ac deponentibus infra in genere & sub uno nomine tractabimur,

C O.

In co, præcedente uocali longa, præterita per xi faciunt, supina uerò per cum: ut, dico dixi dictum, duco duxi ductum.

Ico tamen, ici facit præterito, ictum supino. Habet autem & hoc i ante c longum. ut apud Catull.

*Epig. 106.
ad Gelliū.*

Infestum telis icere musca caput.

Huius formã & cætera in co sequuntur: ut, uinco uici uictum, conuincō conuici conuictum, &c. Parco tamē, pepercī facit, & parsi, supino parsum.

Plinius tamen lib. 33. cap. 4. dixit: Italiæ parci- tum est uetere interdicto patrum.

Sic comparco comparsi. Terent. Quæ ille un-

*In Phorm.
act. 1. sc. 2.*

ciatim comparsit miser, &c. II. In sco desinentia, præteritis uī faciunt una syllaba, supinis tum: ut, cresco creui cretum, quiesco quieui quietum: pasco paui pastum, assumptas. suesco sueui suctum, consuesco consueui consuetum. Sic cætera composita.

Nosco noui notum, ignosco ignoui ignotum, penultima longa: retinet enim literã præsentis. Vetus-

stissimi autem quidam etiam ignosciturū dixerunt. Piso Frugi in 2. Anna. Quodcunq; deliquisset,

ignosciturum affirmabat, citante Prisciano lib. 10.

Notantur tamen ex his, agnosco agnoui agnitū, cognosco cognoui cognitum, quæ i breue habent.

Et compesco compescui compescitum, dispesco
Lib. 10. dispescui dispescitū, autore Prisc. sed inusitatè tamè.

Item quæ primam reduplicant, posco poposci, absq; supino: disco didici discitū, sed inusitatè. Hinc disciturus participium, quo Apuleius usus est, †
† In Phædone: De anima sic auditurum, sic disciturum.

Teste Prisc.
lib. 10.

Plautus in
Pseud. act.
3. scen. 2. Si
conquini-
scet, cōqui
nescito si-
mul.

Conquinisco, uctus & exoletū uerbum, cōquexi facit, absq; supino: & significat caput inclinare.

Pomponius apud Prisc. lib. 10. Ad eum ut con-
quexi, interim mulieres conspiciunt.

Glisco, præterito & supino caret.

In 4. Hist.
secundum
Prisc. li. 10.

III. Inchoatiua præteritum à thema-
te mutantur: ut, scisco sciui scitum, rescisco resc-
ui rescitum, senesco senui. Nam ueteres etiam se-
neo dixerunt: & senectus, participio præteriti tem-
poris. Salust. Omneis quibus ætas senecto corpo-
re, animus militaris erat.

Aut præterita prorsus non habent:
ut, hisco, fatisco, integrasco, labasco. Et quæ à no-
minibus ueniunt: ut, uesperascit, noctescit, &c.

DO.

In do, si lōga uocalis præcedat, præ-
teritum per si faciūt, supina in sum: ut, lædo læsi læ-
sum,

sum, ludo lusi lusum, rado rasi rasum, uado uasi uasum. quæ quidē in simplici usitata non sunt, in compositis autem usurpantur: ut, euado euasi euasum, inuado inuasi inuasum.

Exceptis, quæ d retinent, cudo cudi cusum. Rudo, quod priore tam breui quàm longa reperitur, rudi, absq; supino.

Virgil. 7. Aeneid. Vincla recusantum, & fera sub nocte rudentum. Persius sat. 3. Findor, ut Arcadiæ pecuaria rudere dicas.

Strido stridi, absq; supino. Pedito pediti. Horat. Li. 1. Serm. Nam displosa sonat quantum uesica, pediti. absq; supino. Cedo, cum diphthongo, cecidi. Lucan. lib. 4. Donec uetuerunt castra, cecidit. supino cesum.

Sic composita occido occidi occisum, incido incidi incisum, præcido præcidi præcisum, e in i conuersa. Cedo, absq; diphthongo, cessi, cessum. Sic concedo concessi concessum, succedo successi successum, &c. Fido fisisum, anomalon est. Et à fido Priscianus nullum dicit extare præteritū. Vt Lib. 10, mur tamen pro eo sedi, quod à sedeo uenit.

II. Cætera quæ uocalē breuem, aut cōsonantē ante d habēt, per di præterita faciūt, per sum supina. nam & di & si in sum ferè mutātur: ut, mado madi masum, scado scadi scasum, ascado ascadi ascēsum, &c. prehedo prehedi prehēsum, accedo accēdi accēssum, defendo defendi defensum, offendo offēdi offēs-

do offendi offensum, edo edi esum, ambedo ambedi ambesum. Sic cætera composita, præter comedo, quod facit comedi, comesum & comestum.

Cicero pro A. Cluen. Celerius potuit uenenum comesum, quàm eorum, in uenas permanere?

Excipiuntur & hinc, fundo fudi fustum, abiecta n. findo fidi fissum, ss geminato. Scindo scidi, quod uetustissimi etiam sciscidi dixerunt, scissum.

Actius apud Prisc. Non ergo aquila, ita ut prædicant, scisciderat pectus. Plautus in Pseud. act. 3. scen. 2. scindidi dixit.

3. Aeneid. Pando pandi passum. ut apud Virg. Passis delitore palmis. Et quæ inde ueniunt: ut, expando expandi expassum. Disspando disspandi dispassum, a in
Act. 2. sc. 4. e conuerso. ut, Dispeßis manibus, apud Plautum in Milite. Posteriores tamen etiam pansum & expansum, seruato n. dixerunt, ut ex Gellio apparet, cap. 15. lib. 15. Item diuido diuisi diuisum, quod superiora, quæ longam penultimam habent, imitatur.

Et quæ primã geminant: ut, cado cecidi casum: cuius unum tantum compositum extat, occasus. Cætera à cado, supina aut uerbalia non faciunt.

Sueton. in Aug. Cũcta in ipsos recasura. Et Cicero ad Att. li. 4. ep. 15. Id ego puto ad nihil recasurũ.

Pendo pependi pensum: à quo appendo appendi appensum, suspendo suspendi suspensum, & c.

Tendo tetendi tensum & tentum. Sic & composita, sita, extendo extendi extensum. Ouid.

Sperat & extenso stringi uestigia rostro.

& extensum. Ostendo ostendi ostensum & ostentum. Hinc frequentatiuum ostentare: quanquam in hoc prior terminatio frequentior est. Cætera posteriore magis gaudent: ut, intendo intendi intentum, obtendo obtendi obtentū, prætendo prætendi prætentum. Et tundo, quod tutudi facit, breui penultima. ut Aeneid. 8. Et lapsa ancyliæ cælo Extuderat, & c. Quanquam Ennius eandem syllabā etiam

In Annalib.

produxit: ut, Virosq; ualentes Contudit crudelis hyems. Supino tunsū & tusū, ut 1. Aeneid. Et tunsæ pectora palmis. Et 4. Georg.

Proderit & tusū gallæ admiscere saporem, & c. Quam terminationem & composita retinuerunt: ut, contundo contudi contusum, extūdo extudi extusum, & c.

III. Composita à do, primitiui formam sequuntur, penultima uocali in i mutata: ut, addo addidi additum, reddo reddidi redditū, quod alterum d euphoniæ gratia assumpsit. Vēdo, ex uenundo, uendidi uenditum. Credo credidi creditum: quod quasi cretum do, Priscianus dictum ait.

Condo cōdidi conditum, abscondo abscondidi absconditū. Nam in 2. Philip.* Ciceronis est absconditi. Fecerunt autem & absconsū, id ego non memini me legere.

* Erant fortasse gladij, sed tamen absconditi.

In go, quæ r ante g habent, præteritis si faciunt, supinis sum: ut, mergo merſi merſum: tergo, quod & tergeo dicitur, terſi terſum: ſpargo ſparſi ſparſum.

II. Cætera in gō, pleraq; xi faciunt præteritis, ctum supinis: ut, ſugo ſuxi ſuctum, quo uetuſtiſſimi etiam in ſecunda cōiugatione uſi ſunt.

Rego rexi reſctum: & quæ inde ſiunt, ſurgo ſurrexi ſurrectum, pergo perrexi perreſctum, porrgo porrexi porreſctum, & c.

Item cingo cinxi cinctum, tingo tinxi tinctum, iungo iunxi iunctum, & c.

Et in quibus u poſt g ſilet, ſtinguo ſtinxi ſtinctū, extinguo extinxi extinctū, unguo unxi unctum: ninguo ninxi, abſq; ſupino. quæ duo tamen etiā ungo & ningo frequenter ſcribuntur.

Lib. 10. Ab ango quoq; anxī & anctū facit Prifcianus.
 Diomed. li. tametſi participium anxus, quo idem ueteres quoſ-
 1. Angor dam uſos tradit, & deriuata, anxius & anxietas
 paſſiuo præ diuerſum arguant.
 teritū de-
 dit anxus Ango differentie cauſa ſeruauit n in ſupino, an-
 ſum, ſed nō ctum. nam ab ago, actum fit.
 eſt in uſu.

Sed abijciunt n in ſupinis hæc: pin-
 go pinxi pictum, ſingo ſinxi ſictum, mingo minxi
 Lib. 10. mictum, ſtringo ſtrinxi ſtriſctum. Quibus addit Pri-
 ſcianus & ringo rictum, quòd ab eo uerbale rictus
 deſcen-

descendat. Figo autem, fixi fixum facit.

III. In his quæ sequuntur, gi præteriti character est, ctum supini. Ago egi actum. Sic composita, cogo coegi coactum, redigo redegi redactum: dego degi, absq; supino, &c. Frango fregi fractum: & cõposita, effringo effregi effractum, refringo refrégi refractum, &c. Lego legi lectum: & composita, colligo collegi collectum, eligo elegi electum, &c.

Exceptis tribus his, quæ præterito xi habent, diligo dilexi dilectum, negligo neglexi neglectum, intelligo intellexi intellectum.

Tango autem, tetigi facit præterito, tactum supino.

Pango, quod & pago dixerunt ueteres, pepigi & panxi, pactum: quod idem est quod figo, natum à græco πῦρον, ut uidetur. Vnde & clauum pangere, 1 Liuius dixit. Et 2 Columella, Malleolis pangere. Et depactam quercum, 3 Plinius.

Cicero ad Herē. lib. 2. Rē ubi pangunt, oratione pangunt.

1 Lib. 7. Dec. 1. Qui prætor maximus sit, idibus Septembribus clauum pangat.

2 Lib. 11. cap. 2. Malleolisq; quàm recentissimis curiofissimè pangenda.

3 Lib. 24. cap. 1. Quercus & olea tam pertinaci odio dissident, ut altera in alterius scrobe depactæ moriantur.

Huius tamen compositum impingo, impegi præteritum facit. Scribit enim Priscianus, à pango etiam Lib. 10. pegi præteritum uetus fuisse. Sic & compingo compengi compactum. Plautus in Amphit. Quid faciam Act. 1. scē. 1.

nunc,

nunc, si tres uiri me in carcerem compegerint?

Pungo, pupugi & punxi, punctum. Repungo repupugi, seruata reduplicatione, & repunxi, sed diuersa significatione, repunctum.

Priscianus lib. 10. Cum ei qui nos pupugit, talionem, id est, uicem à nobis redditam ostendimus, repupugi dicimus: quando uerò de ratione, uel Calendario loquimur, repunxi dicimus.

Expungo, expunxitantum, expunctum. compungo compunxi compunctum, dispungo dispunxi dispunctum, &c.

H O.

In ho, præteritis xi faciunt, supinis tum: ut, ueho uexi uectum, traho traxi tractum, cum compositis.

IO una syllaba.

In io syllabam, unum est, meio, quod præteritum & supinum à mingo mutuatur, meio minxi mictum. Hinc micturio desideratiuum, quo

Satyr. 6. Iuuenalis usus est.

Noctibus hic
ponunt lecti-
cas, mictu-
riunt hic.

L O.

In lo desinentia, lui præteritis faciunt, supinis tum: ut, colo colui cultum, o in u conuerso. Voluo uolui uultum, *εὐαλοῦνός*, sed in usu non est. hinc uultus. Sic consulo consului consultum, oculo ocului occultum. Molo, molui molitum factum.

Allo, alui alitum & altum. ut apud Ciceronem pro Plancio:

Plancio: Vbi altus est. Hinc uerbale altilis.

Ī 1. Quę geminant l, uariant. Fallo, fefelli falsum facit: refello refelli, absq; supino. Pello pepuli pulsum, depello depuli depulsum. sic cætera composita. Vello, uelli & uulsi, uulsum: auello, auelli & auulsi, auulsum. Lucanus lib. 9.

Auulsiq; manu, piloq; affixit harenis.

Percello perculi percussum. Vulgò autem etiam percussi apud Terentium legitur: ut, Percussit ilicò Riuius legit Percussit. animum. Sed huius præteriti nemo ueterum Grammaticorum meminit.

Excello, quod & excelleo dixit Cicero, excelui excelsum, autore Prisciano. †

† Lib. 10. ut hoc exemplum ex 1. Epist. ad filium adducit. Quare effice & elabora, ut excelleas.

Sic & præcello præcellui præcellsum: & antecello antecellui, absq; supino.

Sallo, quod & sallio dicitur, salli falsum facit.

Psallo psalli, sine supino. Tollo sustuli sublatum, anomalon est. Veteres & tetuli præterito dicebant, Valla lib. 5. cap. 13. tam ab hoc, quàm à tulo, quod iisdē, ut † Priscianus ait, in usu fuit. * Terentius: Nam pol id si scissem, † In eodem libro. nunquam huc tetulissem pedem. Sed posteriores à fero, quod pro tulo hodie utimur, tuli & latum dicere maluerunt. * In Andria act. 4. sce. 5.

M O.

In mo, quæ uocalem ante m longam
p habent,

habent, præterita per *psi* faciunt, supina per *ptum*:
 ut, demo dempsi demptum, promo prompsi prom-
 ptū, como compsi comptū, sumo sumpsi sumptū, etc.

II. Cætera per *ui* diuisas syllabas præ-
 terita faciunt, supina per *itum* analogicās: ut, uo-
 mo uomui uomitum, gemo gemui gemitum, fremo
 fremui fremitum.

Exceptis, emo emi emptum, cum compositis: ut,
 redimo redemi redemptum, adimo ademi ademptū,
 dirimo diremi diremptum, &c.

Et premo, quod pressi pressum facit, cum *ijs* que
 ab eo descendunt: ut, reprimo reprepsi repressum,
 comprimo compressi compressum.

N O.

In *no*, præterita desinunt in *ui* sylla-
 bam, supina in *tum*: ut, sterno stravi stratum, sperno
 spreui spretum, per metathesin. Sino siui situm, lino
 leui litum, penultima breui. Sic & composita, obli-

In Heautō. act. 3. scē. 1. Quintil. in 1. Decla. Mariti tui cruore pari etē liniisti. no obleui oblitum, relino releui relitū, &c. Terent. Dolia releui omnia. Veteres etiam lini dixerunt in præterito, & à *linire*, quod reperimus multis locis usurpatum esse pro lino, liniui.

A cerno quoq; ueteres creui, pro uidi usurpa-
 runt: id nunc repudiat usus. Hinc composita, decer-
 no decreui decretum, secerno secreui secretum, di-
 scerno discreui discretum, &c.

Excipe à regula, temno tempsi temptum. Pono
 posui.

posui, quod & posui dixerunt ueteres, positum.

Gigno genui, quod ab antiquo themate factum est, genitum.

Lucretius lib. 4. Totum posse extra corpus durare genique.

Et cano, quod cecini cantum facit: cuius tamen composita in præteritis in ui diuisas syllabas degenerant: ut, occino occinui occentum, succino succinui succentum.

Plautus in Pseud. act. 5 sce. 1. Illico palliū illud posui.

Probus occinui quoque existimat posse dici, teste Prisciano lib. 10.

P O.

In po, que l, uel r, uel e longum ante p habent, præteritis psi, supinis ptum faciunt: ut, scalpo scalpsi scalptum, sculpo sculpsi sculptum, carpo carpsi carptum, repo repsi reptum.

Cætera uariant: ut, strepo, quod e breue habet, strepui strepitum. Rumpo, rupi ruptum facit. Sic & corrumpto corrumptum, &c.

Q V O.

In quo, duo sunt, coquo & linquo. Coquo, coxi coctum facit. Linquo, liqui lictum. sic & composita.

R O.

In ro desinentia, præterita faciunt in ui syllabam, supina in tum. nam ui simpliciter $\lambda\alpha\tau\alpha\lambda\omicron\gamma\acute{\iota}\alpha\nu$ in tum mutari solet: ut, tero triui tritū, quero quæsiui quæsitum, penultima longa.

Sero seui satum, breui a. Veteres autem, ut Priscianus

' Lib. 10. Cato: Seruit ibi hordeum. * quæ mutant simplicis significationem.

scianus ostendit, etiam serui præterito dixerunt, à quo supinum sertum, quam uocem composita quædam retinuerunt: ut, differo differui dissertum, assero asserui assertum, desero deserui desertum, exero exerui exertum. ut apud Ouid. 1. Fast.

Felices animæ, quibus hæc cognoscere primum,

Inq; domos superas scandere cura fuit.

Credibile est, illos pariter uitijsq; iocisq;

Altius humanis exeruisse caput, &c.

Insero autem, & consero, duplicia faciunt præterita & supina: ut, insero inserui insertum, cum significat admisceo, seu interpono. Sic dicimus: Homeri poematis quidam nothi uersus inserti sunt. & Propheticis libris apocrypha quædam scripta inserta sunt. Dicuntur autem, ut hoc obiter admonemus, apocrypha, occulta: non ut uulgò putant, incerti auctoris, seu ἀδύκτορα, sed quòd illis publicè in templis non licebat uti. Nam in docenda religione nolebant admiscere humana scripta. Itaq; commentarios hominum recipiebant in templa, nec auctoritatem illorum ualere uoluerunt, & iusserunt apocrypha esse: hoc est, latentia, non publica, non recepta scripta.

Et insero inseui insitum, quum significat germanicè impffen, græcè ἐμψυτῶσις.

Consero conserui consertum, pro commisceo. & consero conseui consitum, cum significat besehen. ut apud

ut apud Virg. *En queis conſeuimus agros?*

In Buc.ec.1

Ab obſero, obſitus ſolum extat. Terent. *Pannis annisq; obſitus.*

Variant autem à regula, gero geſſi geſtum, uro uſſi uſtum, cum compositis. Verro uerri uerſum. ut apud Catonem: *Villã conuerſam mūdãmq; habeat.*

Cap.143.

Et curro cucurri curſum. Huius & composita pleraq; Latini antiquiores prima reduplicata in præteritis protulere, ut Priscianus indicat. Sed posteriores ferè maluerunt aliorum in his etymologiam ſequi: ut Virg † *Decurrere iugis.* Et * *Liuius: In fines Romanos excurrerunt, populabundi magis, quàm iuſti more belli.* Extat tamen & apud Terentium,

Lib.10.

præcucurri, in Hecyra: ut, Vna illarum interea properè præcucurrit, nunciã. Ita enim legit hunc uerſum Priscianus, neq; aliter trochaicus conſtare po-

†4. Aene.

*Lib.1. Decad.1.

teſt. Et apud Plau. in *Stich. Præcucurri, ut nunciarem nuncium exoptabilem.* Quare hoc uerbum ſeorſim quidam Grammaticorum notauere. Sed eodem modo notanda erant, & excucurri, quod † *Cæſar uſurpauit, & Diomedes inter uſitata refert: &*

Act.3. ſce.3.

*procucurri, quo * Liuius alibi uſus eſt.*

Act.2. ſc.2.

Lib.1.

† Apud Prisc. lib. 10. Excucurriſti à Neapoli.

* In 20. lib. ab urbe condita, citante Prisciano libro 10. Et ſi ferocius procucurriſſent.

Verùm in his, ut ubique aliàs, obſeruandum eſt, quid posteriorum uſus approbarit. Multa enim ue-

terres suo modo ac iure dixerunt, quæ posterior ætas repudiauit.

Furo, dissyllabum est, caretq; præterito & supino: sed mutuamur ab insanio, insaniui & insanitū.

Fero tuli latum, ad anomala pertinet.

S O.

In so desinentia, iui faciunt præteritis, itum supinis, penultima longa: ut, lacecco lacecui lacecsitum, accerso accersui accersitum.

Excipe, uiso uisi uisum, incesso incesi. ut apud Curtium: Non mediocris omnium animos formido inceserat. quod certè ab incesiui fieri non potuit.

Facecco facecsi, capecco capessi, absq; supinis.

Cicero in 6. Verr.: Cum audissent ei negocium facecsitum.

Pinso, pinsui pistum facit.

Quæso, inter defectiua numeratur.

T O.

In to, pleraq; præteritis ui faciunt, diuisis syllabis, supinis sum, uel xum: ut, meto messui messum: sterto stertui, absq; supino. necto nexui & nexi, nexum. pecto, pexui & pexi, pexū. Nam terminatio xi in præteritis, ἡὰτ' ἀναλογίαν xum parit in supinis.

Excipe flecto, quod flexi tantū facit, & flexum. Plecto plexi, quod tamen usurpari desijt, & plexū analogicos. Nam & amplector, amplexus sum: & comple-

Lib. 3.
Liuius li. 1.
dec. 1. Ti-
mor dein-
de patres
incesit.
Columel.
lib. 2. cap. 9
Panicum
pinsitū, &
cuolutum
furfure.

complector, complexus sum, faciunt, quæ Priscianus à plecto composita facere uidetur.

Item, uerto uerti uersum, mitto misi missum: peto petiui petitum, penultima longa. sic & cõposita.

*Sisto, mutuatur à statuo, præteritum statui. Gel- Val. li. 5. ca.
lius † dicit, stiti præteritum huius uerbi fuisse, quod 6. facit supi-
& composita retinuerunt: ut, resisto restiti, subsisto num huius
substiti, & c. uerbi statû.*

† Lib. 2. cap. 14. Si uadimonium capite obuoluto stitiffes.

VO una syllaba.

In uo syllabam desinentia, præterita in ui syllabam, supina in tum faciunt: ut, soluo solui solutum, uoluo uolui uolutum, penultima longa.

Redit autem consonans u in uocalē, necessitate pronunciationis. Sic & caluo calui calutum, antiquum uerbum, idem quod decipio, à quo Priscianus calumniam deriuari putat. †

Plautus in Casin. act. 2. sce. 2. Nam ubi domi sola sum, sopor manus caluitur. id est decipit.

Excipitur, uiuo uixi uictum, & quæ inde fiunt: ut reuiuisco reuixi, & c.

XO.

In xo, unum est, texo: quod præterito texui facit, supino textum.

*Addit Priscianus & nexo nexui nexũ. ut apud In lib. sæpe
† Accium: Nos cõtinuò ferrum eripimus, omnibus citato.
manicas neximus. Vbi neximus, præsentis temporis † In Deiph.*

esse apparet, quemadmodum & eripimus. Sed pro eo recto, & quod inde fit nexo, as, hodie utimur.

C I O.

Eorum quæ in cio desinunt, præteriti character ci est, et u n supini: ut, facio feci factū, iacio ieci iactum, sic & composita.

Excipiuntur à regula, composita à specio, quæ xi præteritis, et u n supinis faciunt: ut, aspicio aspexi aspectum, despicio despexi despectum, &c.

Et à lacio: ut, allicio allexi allectum, pellicio pellexi pellectum. Præter elicio, quod elicui & elicium facit. Liuius: Ad colloquium uatem elicuit. Et Lucan. lib. 9.

Virus & elicium, iussumq; exire repugnat.

Tametsi uetustissimi etiam à pellicio & allicio, pellicui & allicui dixisse reperiuntur.

Cæterum facio, ut hoc quoq; obiter annotemus, cum uerbis uel aduerbijs compositum, nõ mutat uocalem simplicis: ut, calefacio calefeci calefactum, benefacio benefeci benefactum, &c. Cum nominibus autem compositū, etiam in primam coniugationem degenerat: ut, magnifico, as, are: lætifico, as, are.

D I O.

In dio, unum est, fodio, quod facit præterito fodi, supino fossum, sic & composita.

Apud Catonem cap. 2. de Re rust. & Plautum in Milit. act. 2. scen. 4. fodiri leges.

G I O.

Quorū exē
pla Prisc. in
principio
10. lib. recē
fet.

GIO.

In gio, gi præteritis faciunt, supinis
 itum: ut, fugio fugi fugitum, confugio confugi con-
 fugitum, & c. penultima breui.

PIO.

In pio desinentia, uariè formant præ-
 terita & supina: ut, rapio, rapui raptum facit: ca-
 pio cepi captum. Sic & composita, incipio inceptum.
 Cupio cupiui cupitum.

Sapio, sapiui antiquè, & sapui. quod posterius
 composita ferè imitantur: ut, desipio desipui, resipio
 resipui, absq; supino.

Cupiret in
 4. cōiue.
 Lucre.
 lib. I. d.

QVIO.

In quio, unum est, in quio, à quo in-
 quisti inquit præterito dicitur, quod uerbum inter
 defectiua numeratur.

RIO.

In rio, unum est quoq; pario, quod
 præterito facit pepererit, supino partum. Ab hoc pa-
 riturus participium, i inter r & t assumit. ut apud
 Statium 12. Theb. Atq; hosti ueniat † paritura ma-
 rito. Vetustissimi autem & parere quarta coniuga-
 tione dixerunt. ut Ennius:

Oua parere solet genus pennis condecoratum.

Hinc composita, reperiio, comperiio, & similia, deri-
 uari uidentur.

† Hippoly-
 te Amazo-
 nū regina,
 quam Her-
 cules præ-
 lio uictam,
 Theseo bel-
 lorū socio
 in uxorem
 dedit.

p s TIO.

In tio desinens, quatio, cum compositis, præteritum per si facit, supinum per ssum. sge minato: ut, quatio quasi quassum, concutio concussis concussum, percutio percussis percussum.

V O dissyllabum.

In uo, duas syllabas desinentia, præteritis ui faciunt, supinis utum penultima longa: ut, imbuo imbui imbutum, induo indui indutum, arguo argui argutum, à quo tantum arguiturus participium inuenitur*. Diluo dilui dilutū. Sic cætera eiusdem formæ, siue composita siue simplicia.

* Apud Sallustium in 2. Hist. teste Prisciano.

Liuius li. 3. Dec. 3. Lapidibus circa id templū pluuit.

Excipe, struo struxi structū, fluo fluxi fluxum: quod tamen aliquando & fluctum fecisse, uerbale fluctus indicat. Pluo, plui & pluui, plutum, cuius supini in cõpositis usus est: ut, Lapidēs cõpluti, apud Catonē in Orig. Luo lui, meto metui, absq; supinis.

Claudianus in 6. cõsulatu Honorij: Vastato tandem pœnas luitura profundo.

Lucan li. 4. Ruituraq; semper Stat mirū moles.

Et quæ penultimam supini corripunt: ut, ruo rui rutum, & ruitum, à quo ruiturus: tametsi huius composita priore terminatione magis gaudent. Et antiquum suo, à quo fui præteritum, & futurus participium, reliqua mansere.

In quibus autem u uim literæ amittit, ut sunt, unguo, ninguo, stinguo, linquo, coquo, &c. ex eorum regulis iudicentur, quæ in go uel in quo desinunt, de qui-

de quibus supra diximus. Atque in hunc modum præterita & supina iuxta terminationes præsentium uariant. Reliqua tempora *κατ' ἀναλογίαν* declinabis, secundum formulam uerbi *Lego*, quæ in *Donato* extat.

DE PASSIVIS ET

Deponentibus.

Passiua (ut supra) mutuuntur à participijs præterita*: ut, *legor lectus sum, ducor ductus sum, &c.* Extat & horum coniugandi formula apud *Donatum*.

Imitantur formulam passiuorum, deponetia quoque, & communia. nam ex supinis finguntur participia & præterita. Supina uerò in singulis terminationibus qualia fiant, ex regulis superioribus apparet. Verum quia nonnulla etiam ex his ab analogia discedunt, uno in loco omnia hic adscribenda putauimus: ne procul quærendo, puerorum ingenia distraherentur. Sunt autem hæc:

B O R.

Labor lapsus sum: à quo composita, elabor elapsus sum, dilabor dilat, is sum, prolaobr prolapsus sum, &c.

C O R.

Adipiscor adeptus sum. quod Varro dicit esse à ueteri uerbo apiscor, unde fit aptus.*

Plautus in *Trinum. act. 2. scen. 2.* passiuè dixit:
Non

*quæ à posteriori supino formatur in actiuis. Ergo si desit supinum, deest & participium præteriti temporis.

* Quotia Plaut. utitur in *Epidi. act. 5. sc. 2.* Sine me hominem apisci.

Non ætate, uerùm ingenio adipiscitur sapientia.

*Comminiscor commentus sum: cuius cognatum
reminiscor, præterito prorsus caret.*

Defetiscor defessus sum, à primitiuo fatisco.

*Expergiscor experrectus sum, quod uetustissimi
etiam expergitus dixerunt.*

Lucil. in 3. E. somno pueros cum manè expergi-
tus clamas. Vide Diomedem lib. 1. Et Apuleius in li-
ne lib. 8. de Aureo asino: Expergite, mi ausculta.

*Irascor iratus sum, nascor natus sum, nãciscor na-
ctus sum, obliuiscor oblitus sum, penultima longa.
paciscor pactus sum, proficiscor profectus sum, ul-
ciscor ultus sum. uescor, quod præteritum omnino
non habet.*

G O R.

*Fungor functus sum: cum compositis, perfun-
gor perfunctus sum, defungor defunctus sum.*

Q V O R.

*Loquor locutus sum. sequor secutus sum, cum cõ-
positis: ut, eloquor elocutus sum, persequor persecu-
tus sum, & similia. Liquor, sine præterito.*

R O R.

*Queror questus sum. Sic & compositum, con-
queror conquestus sum.*

T O R.

*Amplector amplexus sum, complector comple-
xus sum. Diuertor diuerti, sumpto à uoce actiua
præterito. Reuertor reuerti, apud † Ciceronem.*

†Lib.10. Epist. famil. epistola 17. Ad illū animum meum reuerti pristinum.

Et reuersus sum. Nitor nisus uel nixus sum, utor usus sum. sic Et abutor abusus sum.

O R purum.

Fruor fruitus sum, Et fructus. Ab hoc uerbo Et Valla lib. 5. fretus uidetur factum. cap. 5.

Et quæ in tertio Et quarto ordine coniugata reperiuntur: orior ortus sum, à quo participium futuri temporis, oriturus. Morior mortuus sum, à quo moriturus. Et potior potitus sum.

Fuit Et tuor, tutus sum, antiquum deponēs, pro eo quod est uideo. Ab hoc sunt composita, † contuor, intuor, Et obtuor, quibus Plautus alicubi usus est. Et uerbale * obtutus, apud Virg. Obtutuq; hæret defixus in uno. Sed posteriores in eadem significatione, intueor, contueor, Et c. à tueor in secunda cōiugatione dicere maluerunt. Nam Et tueor, pro uideo simpliciter dixit Virgilius: ut,

Talia dicentem iam dudum auersa tuetur.

†Plautus in Perfa, act. 2. scen. 2. Fœminam sceleratam te astans contra tuor. Idem in Afin. act. 1. scen. 1. Argentum tam paratum filio scio esse, quàm me hunc scipionem contui.

Quemadmodum rursus tuor, pro tueor usurpasse ueteres, indicio sunt uerbalia tutus Et tutor.

Tutus sum ab hostibus, hoc est, munitus. Valla lib. 1. cap. 30.

Aeneid. 1.
*quo Cic.
sæpissimè
utitur.

4. Aeneid.

In quarta coniugatione, præteriti character est iui, supino itum, penultima longa: ut, cio ciui citum. suffio suffiui suffitum: quod cum à fio uideatur esse factum, tamen illi dissimile est in coniugando. Sic & fallio falliui fallitū. ut apud Neuium: Salliturus isthæc, mittam salem. Nam falsum & falsurus, à fallo fiunt, quod tertij ordinis est, ut à fallo falsum.

Prisciano
citante lib.
10. de præ-
terito quar-
tæ coniu-
gationis.

Admittunt autem syncopam præterita hæc, que in iui exeunt: ut audij audijsti audijt, seuij seuijsti seuijt: quemadmodum & petij petijsti petijt, amari amasti amarunt, & similia.

Desinuntq; in io huius cōiugationis omnia, præter eo & queo, cum compositis.

Sed uariant à regula:

1. In cio desinentia polysyllaba, quæ si n ante c habuerint, præteritis xi faciunt, supina in ctum: ut, uincio uinxi uinctū, sancio sanxi sanctum: à quo tamen ueteres etiam sanciuui & sancitum dixerunt. Lucretius:

Lib. 1.

Quod porrò nequeas, sancitū quandoquidē extat.

Sin olim cōsonantem aut uocalem ante c habuerint, præterita quidem in si formant omnia: supina autem, in quibus l uel r præcedit, in tum: ut, fulcio fulsi fultum, farcio farsi fartum, refer-
cio

cio referfi refertum. sic cætera composita.

Sarcio sarfi sartum. Cato de Re rust. Si bene sarferis, aut bene alligaueris, &c. Et, Sarta tecta q; habere, apud Iurisconsultos. Cap 39

Festus lib. 17. Opera publica, quæ locantur, ut in tegra præsentur, sarta tecta uocatur. Sarcire enim est, integrum facere. Hac locutione Cicero sæpe usus est. Significat autem sartum tectum habere, integrum & in corruptum seruare. Plaut. in Trinum. act. 2. scen. 2. metaphoricè usus est hoc uerbo: Sarta tecta tua præcepta pater usque habui: hoc est, unguem latum à tuis præceptis non discessi.

Cætera si in sum uertunt: ut, raucio rausi rausum, irraucio irrausi irrausum. Cicero 1. de Orat. Itaq; nos raucos sæpe attentissimè audiri uideo: tenet enim res ipsa, atq; causa. At Aesopum, si paulum irrauserit, explodi, &c. Ita enim & Priscianum legere uideo *. Et Lucilius:

Lib. 10.

In 19.

Rausuro, tragicus, qui carmina perdit Oreste.

* Legitur enim irraucuerit, in Aldi editione.

II. Variant & hæc: uenio ueni uentum, cum compositis. Sentio sensi sensum, haurio † hausi * haustum.

† Inuenitur tamen etiam hauriui, uel haurij. Varro in 24. ad Ciceronem: Quum inde haurierint.

Sepio sepsi septum, sepelio sepeliui sepultum. Sallio, † salij & salui, saltum. nam salui nufquam apud autores reperitur.

* Vir. 4. Aeneid. Supplicia haururum scopulis, dixit. Statius lib. 1. Achil.

† Virg. 2. Georg. Mollibus in pratis unctos falie

re per pœnas.

re per utres. Ouid. 4. Fast. Per flammās saluisse pecus, saluisse colonos. Et composita posterius imitantur. Ouid. II. Metam. Cum sæpe assiluit defensione mœnibus urbis.

Et quæ à pario composita uidentur: aperio aperui apertum, operio operui opertum, reperio repertum. Comperio (quod tamen uix inuenias: nã pro eo comperior ferè utimur) cõperi cõpertum.

Lib. 10. Addit Priscianus & cambio campsi, ἀμείβομαι græcè: à quo frequentatiuum campfare, quo Ennius usus fuit. Sed hæc abolita sunt.

Et aio, à quo quidam Ait præterito dici uolunt, inter defectiua recensetur.

Ferio, tam præterito quàm supino caret.

Eo autem, & queo, cum ijs quæ inde nascuntur, præterita quidem iuxta regulam faciunt, supina autem in itum, penult. breui: ut, eo iui itum: abeo, abii & abij, abitum: redeo, rediui & redij, reditum, &c.

Ouid. I. Metam. Poscebatur humus, sed itum est in uiscera terræ

Queo quiui quitum. Terent. in Hecyr. Nam cum A. 4. sc. 1. compressa est gnata, forma in tenebris nosci nõ qui ta est. Iambicus est tetrameter.

Præter ambio, quod quia e in i mutauit. participium quoq; ambitus penultima longa fecit. Ouid. I. Metam. Iussit & ambitæ circundare littora terræ.

Nomen aut ambitus, i breue habet. Lucan. lib. 1.

— Lethalisq; ambitus urbi,

Annua uenali referens certamina campo.

*Et ueneo ueniui, uel uenij: à quo supinũ uenium,
pro uenitum usurpamus.*

*Hic etiam monendi pueri sunt, in præterito im-
perfecto uerbi eo, † ibam dici, non iebam, ut audie-
bam: & futurum geminum esse, eam & ibo. Qua
forma & in alijs multis antiquiores usi sum: ut, sci-
bo, quibo, opperibor, &c.*

† Veteres hoc modo alia quoq; uerba sine e lite-
ra pronuntiabant. Virgil. 7. Aeneid. Nutribant Ita
Terent. in Eunu. act. 1. scen. 2. Neq; scibat. Idem in
Phor. act. 4. scen. 3. Homo insanibat. Vide Prif. li. 9.

Formula coniugationis extat apud Donatum.

*Passiua mutantur præterita perfe-
cta, ut & in alijs coniugationibus, à participijs: ut,
audior auditus sum, molior molitus sum, &c.*

*Et ad hanc formam etiam deponen-
tia coniugato: ut, largior largitus sum, molior mo-
litus sum, potior potitus sum, &c.*

*Excep is, comperior, quod comperi facit actiua
uoce: experior expertus sum: opperior oppertus
sum, apud † Terēt. & opperitus sum, apud * Plau † In Phormi:
tum in Mostell. ut, Seni ocium non erat, id sum op- act. 3. sce. 2.
peritus. Metior mēsus sum, ordior orsus sum, orior * act. 3. sc. 3.
ortus sum, à quo exorior oxortus sum, adorior ad-
ortus sum, &c. Sed est inde tamen oriturus partici-
pium anomalum. Degeneratq; hoc uerbum in ter-*

tiam coniugationem alijs casibus, præter oriri & oriris. tametsi Ovidius etiam oreris fecit: ut,

Li. 10. Met. Tu toties oreris, uiridiq; in cespite flores, &c.

Quàm potuimus, breuissimè cõplexi sumus formulas præteritorum & supinorũ. Superest nunc, ut usu loquendi pueri eas sibi faciant familiares. Nã in sermone coget eos res ipsa, obseruare uarietatem temporum & casuum: quam deprehendent facilius, si in Germanico sermone eandem uarietatem in uerbis animaduenterint.

DE HETEROCLITIS, Anomalis, & Defectiuis.

Pris. lib. 10. Sunt autem, quemadmodũ inter nomina, ita & de Verbo. uerba quædam ἑτερόκλητα, hoc est, quæ uariè coniugarunt ueteres: ut, lauo, as, are: & lauo, is, ere. 10. Aeneid. ut, Lauit improba teter Ora cruor, &c. Virg.

Tergeo, es, ere. ut, Vasa aspera tergeat alter. Iuuenalis satyr. 14. & tergo, is, ere.

Ferueo, es, ere, usitatè: & feruo, is, ere. ut, Feruere Leucaten, &c. Virg. Aeneid. 8.

Strideo, des, dere: ut apud Lucanum in 6. Ferulis strideat umbra. & strido, is, ere: ut, Striduntq; cauernis Stricturæ chalybum, &c. Aeneid. 8.

Virg. 8. Ae. Fulgeo, es, ere, usitatè: & fulgo, is, ere. ut, Aurorq; effulgere fluctus. Ibidem.

Aët. 1. sc. 1. Oleo, es, ere, communiter: & olo, is, ere. apud Plaut. in Mostel. Non omnes possunt olere unguenta exo-

ta exo-

ta exotica. Est enim Senarius Iambicus.

Ut testatur Priscianus lib.8. de coniug.

Sugeo, es, ere, apud eundē in Epid. Ego me uer- Act. 2. sc. 2.
tam in hiruāimē, atq; horum exugebo sanguinem.
Sugo, is, ere, usitatē. Lino, is, ere: & linio, is, ire.

Fodio, is, ire; & fodio, is, ere, sed antiquē: ut,
Vepres recidi, hortum fodiri, & c. Cato de re Rust. Cap. 2.

Sic & deponentia quaedam: ut, tueor, eris, eri,
usitatē: & tuor tueris tui, de quo supra paulo me-
minimus. Potior, eris, tertia: à quo potitur, penul-
tima breui dixit Virg. ut, Auro ui potitur, & c. & Aeneid. 3.
potior potiris potiri, usitatē, cuius tertia persona
singulari Lucilius usus est: ut,
Deficit alma Ceres, nec plebes pane potitur. Lib. 5.

Nunc tamen eadem breui ferē i utimur.

Orior, eris, itur, i breui, usitatē: & orior quar-
ta, à quo orirer & oriri reliqua mansere. Idem au-
tem Lucilius & oritur, i longa dixit: ut,
Conturbare animam potis est, quicumq; adoritur. Lib. 3.

Morior, eris, itur, usitatē: & morior quarta, à
quo infinitiuus moriri. ut Ouid. 14. Metamor. Om-
nemq; tremiscens Ad strepitum, mortemq; timens,
cupidusq; moriri, & c. Et apud Terent. in Eunuch. Act. 3. sce. 1.
Risu emoriri omnes qui aderant. Ennius aut etiam 14. Anna-
dixit: Seu uiuimus, siue morimur. i longa. lium.

Quibus fortassis & alia similia reperias: sed
hæc, ut communiora, annotasse satis est.

q 2 Sunt

Sunt & anomala uerba quædã: ut, gaudeo gaudes gauisus sum, prædeco prandes pransus sum, mœreo mœres mœstus sum, soleo soles solitus sum.

Priscianus lib. 2. Vfu huiusmodi uerba magis deficiunt, quàm ratione analogiæ. Quid enim prohibet, uerbis quoq; eorũ uti, nisi deficeret autoritas?

Fio, fiebam, factus sum, fiam, cum fierem, & fieri infinitiuo.

Ab hoc legitur fi & fite, apud Plautum, uelut in Persa, act. 1. sce. 1. Age fi benignus. Idem in Pœnuli prologo: Qui non edistis, saturi fite fabulis.

Item, eo, ibam, ibo: queo, quibam, quibo. Sic & composita: ut, ueneo, uenibam, uenibo, à uenum & eo: nequeo, nequibã, nequibo, contra morem quartæ coniugationis.

Prisc. lib. 9.
de generali
uerbi decli-
natione.

Huc pertinent & hæc, quæ Donatus coniugauit, sum, uolo, fero, & edo, cum compositis: ut, adsum, aderam, adfui, adfueram, adero, adesset, adesset, adesse.

Possum, poteram, potui, potueram, potero, possem, potuissem, posse, &c.

Malo mauis mauult, malumus mauultis maluit.

Præt. imperf. malebam, bas, bat, &c.

Præt. perf. malui maluisti maluit, &c.

Præt. plusquam p. malueram, ras, rat, &c.

Futuro, magis uolam, les, let, &c.

Imperatiuo, malis, &c.

Optatiuo, mallet, malim & mauelim, &c.

Coniunctiuo, malim, mallet, maluerim, maluiffem, maluero, &c.

Infinitiuo, malle, sine participio.

Nolo, non uis, non uult: nolumus, non uultis, nolunt.

Imperfecto, nolebam, bas, bat, &c.

Perfecto, nolui, uisti, uit, &c.

Plusquamperfecto, nolueram, ras, rat, &c.

Futuro, non uolam, non uoles, &c.

Imperatiuo, noli, nolito, &c.

Optatiuo, nollem, noluiiffem, nolim, &c.

Coniunctiuo, nolim, nollē, noluerim, noluiiffem, noluerō.

Infinitiuo, nolle, noluiiffe, absq; futuro. Hinc extat participium nolens.

Edo, es, est. Virgil. Est mollis flamma medullas, 4. Aeneid. &c. Pluraliter, edimus, editis, edunt. Cōiugatur tamē & analogicōs, edo, edis, edit, &c.

Imperfecto, edebam, edebas, edebat, &c.

Perfecto, edi, edisti, edit, &c.

Plusquamperfecto, ederam, ras, rat, &c.

Futuro, edam, edes, edet, &c.

Imperatiuo, es, edat. Plural. este, edant.

Futuro, esto tu, esto ille. Pluraliter, edamus, esto te, edunto.

Optatiuo, utinam essem, esses, esset, &c. & ana-

logicōs, ederem, res, ret, &c.

Futuro, edam, edas, edat, &c.

Coniunctiuo, cum edam, edas, edat, &c.

Imperfecto, cum essem, esses, esset, &c.

Perfecto, cum ederim, ris, rit, &c.

Plusquamperfecto, cum edissem, ses, set, &c.

Futuro cum edero, ris, rit, &c.

Infinitiuo, esse & edere.

Perfecto, edisse.

Futuro, esum ire, & esurum esse.

Li. 3. de Ar- Gerundia, edendi, edendo, edendum. Ouid,
te amandi. Carpe cibos digitis, est quidam gestus edendi:

Ora nec immunda tota perunge manu.

Ne' ue diu præsume dapes: sed desine citrà

Quàm cupias, paulo quàm potes, esse minus.

Supina, esum, esu.

Participia, edens & esurus.

Hæc autem, quæ sequuntur, etiam
modis & temporibus certis deficiunt: ut, aio.

Indicatiuo, aio, ais, ait. Pluraliter, aiunt.

Imperfecto, aiebam, bas, bat, &c.

Imperatiuo, ai, antiquè. ut apud Nævium: An
nata est sponsa prægnans, uel ai, uel nega. Cætera
desiderantur.

Cicero li. 2. de Finib. Quasi ego id curem, quid
ille aiat, aut neget. Cicero in Topicis: Contraria
aientibus inquit.

SALVE, AVE, VALE.

Imperatiuo, *salve*. Pluraliter, *saluete*.

Infinitiuo, *saluere*.

Cicero ad Attic. li. 6. epistola 2. *Saluebis à meo Cicerone*.

Sic aue & uale declinātur, cum sunt † salutandi uerba. ut apud Sueton. in Galba: Veterem ciuitatis, exoletumq; morem, ac tantum in domo sua hærentem, obstinatissimè retinuit, ut liberti seruiq; bis die frequentes adessent, ac manè saluere, uesperuere sibi singuli dicerent.

† quib. saluamus & excipimus ueniētes & abeūtes. Vide Vall. lib. 6. cap. 30.

Dicitur etiam *aueto*, & *auetote*.

A V S I M.

Subiunctiuo, *ausim, ausis, ausit*. Pluraliter *ausint*. Cætera desiderantur.

C E D O.

Hæc sola uox, pro dic, aut porrige, extat: ut. Cedo dexteram. apud Terent.

Cicero de Diuin. lib. 2. *Cedo tandem, qui sit ordo somniorum?*

In Heautont. act. 3. scen. 1.

F A X O.

Indicatiui futuruum est *faxo*, pro *faciam*.

Subiunctiuo autem, *faxim, faxis, faxit*: & pluraliter, *faxint* dicitur.

F O R E M.

Optatiuo, *forem, fores, foret*. Plural. *forent*.

Infinitiui futuro, *fore*.

Cōposita eodē modo formātur. Val. li. 1. cap. 26.

Indicatiuo, inquis & inquā, inquis, inquit. Pluraliter, inquirunt.

Præterito perfecto, inquisti, inquit.

Imperatiuo, inque, inquit. Cæteris caret.

Cicero in Topicis: Nihil hoc ad ius, ad Cicero-
nem inquiebat Gallus. Idem in 15. lib. Epist. famil.
epist. 18. Vbi igitur, inquires, philosophia tua? Idem
in 4. Verrin. Ergo, inquiet aliquis. Plautus in Aul,
act. 4. scen. ult. Ita dij faxint, inquito.

I N F I T.

Hæc una uox usurpatur, pro ait, siue cœpit. ut
ii. Aeneid. apud Virg. Ita farier infit.

Infio autem apud Varronem inuenitur, teste Pri-
sciano lib. 8. de perso. uerbo.

Q V A E S O.

Lib. 10. Quæso & quæsumus. Cætera desiderantur. Pri-
scianus tamen & quæsiui, præteritum huius uerbi,
Li. i. Hist. ex Salustio citat: ut, Pisonē quæsiuit, uti adolescen-
tior, & populi suffragijs integer, ætati cōcederet.
Significat enim hic quæsiuit, idem quod rogauit.

M E M I N I, O D I, C O E P I.

Valla lib. 3. Memini, odi, cœpi, præsentis significationem ha-
cap. 58. bent, & præteriti, una uoce. Flectuntur autem: In-
dicatiuo, memini, meministi, meminit. Pluraliter, mi-
minimus, meministis, meminuerunt & meminere.

Memineram, ras, rat, & c. quod imperfecti præ-
teriti & plusquamperfecti significationem habet.

Impe-

Imperatiuo, memento. Pluraliter, mememote.

Optatiuo, utinam meminisssem, ses, set, &c.

Coniunctiuo, cum meminierim, ris, rit, &c.

Et meminero, ris, rit, quo tam indicatiui quàm

coniunctiuui significatione utimur.

Infinitiuo, meminisse. Cæteris caret.

Priscianus autem, ex Liuiio poeta etiam partici-
piū meminens citat sed hoc nunc prorsus exoluit.

Liuius Erotopægnion 4. Meminens Varro cor-
de uolutat.

Eodem modo & odi, & cœpi pro incipio, fle-
ntuntur. Quibus * Grammatici etiam noui addide-
runt: quod quanquam à nosco est, præteriti tamen
uoce, præsentis significationem habet.

Cæterum posteriora hæc, odi, cœpi, & noui, e-
tiam imperatiuum desiderant.

Habent tamen ex his supina ac participia, odi,
& osus: à quo perosus & exosus, de quibus infra
in participijs. Cœpi, cœptum, et cœptus. * Terent.
autem in Adelphis, etiam imperfecto subiunctiuui à
thematè cœpio usus est: ut, An non sex totis mensi-
bus prius olsecisssem, quàm ille quicquam cœperet?
Ita enim Priscianus legit. Sed de his satis.

Plaut. in Truc. act. 2. scen. 1. Aliū quæstū cœpiat.

Porrò hoc loco notāda sunt & qua-
tuor illa, dico, duco, facio, & fero, quæ in impera-
tiuo apocopen patiuntur: dicimurq; dic, duc, fac,

q s & feri

li ii det m
partus &
form at oe
parti pio-

rum
* Diome-
des lib 1.

† Plautus
In Amph.
act. 3. sce. 2.
Inimicos
osa sum
semper ob-
tuerier.
* act. 3. sce.
2.
Lib. 10.

Prisc. lib. 8.
de uerbo.

Virg. II. Ae.
Tu Voluse
armari Vol
scorū edice
maniplis.
Terent. in
And. act. 4.
sc. I. Me mis
fum face.

et fer: pro dice, duce, face, et fere, differentie cau-
sa. Apud poetas tamen, edice pro edic, face pro fac,
leges. Quo pacto et composita, effice, refice, perfice,
et c. quæ cum præpositione componuntur, integre
effertur. Quæ autem cum aduerbijs composita sunt,
originem sequuntur: ut, benefac, malefac, etc.
Iam quæ præteritis et supinis deficiunt, quæ ab
alijs eodem loco recenseri solent, ea nos suis quæ-
que locis ferè annotauimus. Quibus tamē studiosus
puer etiam alia adijcere poterit, quæ frequens au-
torum usus, ad quorum exemplū omnis sermo com-
ponendus erit, inter legendum subministrabit.

DE IMPERSONALIBVS.

Suprà diximus, uerba alia dici Personalia, alia
Impersonalia. Ac de personalibus hætenus tracta-
uimus.

Impersonalia autē, hoc est, quæ per
sonam certā non recipiunt, duplicia sunt: alia passi-
uæ uocis, alia actiuæ. Passiuæ: ut, legitur, statur.
Actiuæ: ut, piget, poenitet. Habent autem omnia ca-
sum tertiæ tantum personæ.

Passiuæ uocis impersonalia fiunt ab
omnibus uerbis actiuis et neutris: ut, legitur, dici-
tur, turbatur. Virg. Vsq; adeo turbatur agris. Cur-
ritur, statur, uiuitur, et c. ut, Viuitur ex raptō, O-
uid. Habentq; significationem absolutam. Sic enim
exponuntur, legitur, mansist: dicitur, mansist:
curritur,

curritur, man laufft: uiuitur, man lebt, &c. Ex qua figura Germanici sermonis, faciliè intelligat pueri naturam horum uerborum: sentientq; nullam certam personam impersonalibus præponi.

Horum coniugatio sequitur characterem passiuorum. Recipiunt autem terminationem tertie tantum personæ.

Actiuæ uocis impersonaliū certus propemodum numerus est. Sunt enim ferè hæc: Est, interest, refert, decet, delectat, iuuat, oportet, pœnitet, piget, pudet, tædet, miseret, accidit, euenit, contingit, uacat, præstat, restat, libet, licet, liquet, placet, constat, sufficit, expedit, conducit, solet, & potest. Quæ eadē his uersiculis cõprehenduntur:
 Contigit, euenit, præstat, restatq; uacatq;
 Sufficit, & constat, liquet, expedit, atq; licetbit,
 Conuenit, atq; placet, libet, accidit, & conducit, :
 Et solet, atq; potest, refert, est, intereratq;,
 Pœnitet, atq; piget, tædet, pudet, atq; misertum est:

Cum quibus adde iuuat, decet, et delectat, oportet.

In his quædam & personaliter usurpantur: ut, præsto, uaco, placeo, conduco, &c. Quædam personalem uocem prorsus non recipiunt: non enim oporteo, pudeo, pœniteo, eodem modo, ut superiora dicimus.

Priscianus lib.ii. de formatione particip. inquit:
 Sciendū tamē, quòd hæc omnia inueniūtur, perfe
 ctorum

storum declinationem habentia, in usu ueterum Plautus in Cāsin. act. 5. scen. 2. Ita nunc pudeo.

Sunt autem & hoc genus impersonalia certa in omnib. linguis, ut apud Græcos *ἀεί, γέ, φιλῆ, &c.* apud Germanos, *es lust, es redot, es pflegt, et similia.*

Coniugatio imitatur personalium regulas: ut, *uocat uacauit, iuuat iuuuit, placet placuit, pudet puduit, oportet oportuit, pœnitet pœnituit, &c.* nam tertiæ tantum personæ casum habent.

Diomedes

lib. 1.

Gellius li.

15. cap. 13.

In Heau-

tôt. act. 3.

sc. 1. Tuarū

miseritū est

fortunarū.

Sed tamen & horum quædam ab analogia uariant. nam *à tædet, fit pertæsum est. à miseret, miseritum est usitatè, & miseritum extat apud Terentium. A' liquet, præteritum non extat.*

Sunt & in usu, *placitū est, pro placuit: lubitum est, pro libuit: puditum est, pro puduit, apud Plautum † in Bacchidibus.*

† Act. 3. scen. 1. Neq; mei, nec te tui intus puditum est factis, quæ facis.

Licitum est, pro licuit: & pigitum est, pro piguit, apud Silium Italicum: ut, Nec pigitum est, paruosq; lares, humilisq; subire Limina cœlicolam tecti.—

Carent autem supinis & gerundijs impersonalia. Et in coniugando, in uniuersum etiam usus doctorum obseruandus est. Nam sepe non utimur casibus, quos analogia parit. ut, *stor & dor non dicimus: quemadmodum nec for, aut affor.*

DE PARTICIPIO.

Participium est nomē uerbale, si-
gnificans tēpus. Nam per omnia imitatur no-
men in declinatione & genere. Sed à uerbo, unde
cadii, tempus mutuatur, & certam significationem
agendi, uel patiendi. Elegans autem genus uocum Vide Vallā
est, si commodè utaris. Nam felicius pleraq; & ma li. I. cap. 32.
gis signatè efferimus per participia, quàm per uer-
ba. ut cum dico: Furor fit, lesa sepius patiētia: non Publius in
paulo gratius est, quàm si dicas, Patientiam, si se. Mimis.
pius tentetur, ac ledatur, furorem fieri. *Includit e-
nim participium, relatiuum: uel particulas, si, dum,
cum uerbo.*

Participio accidunt, Genus, Nume-
rus, Figura, Casus, Tempus, & Significatio.

GENVS.

Genus ex regulis de Nomine cognosci potest.
Nam omnis generis ea sunt, quæ ns finiunt: ut, hic
& hæc & hoc amans, legens. Cætera mutant ge-
nera per terminationes: ut, hic lectus, hæc lecta,
hoc lectum.

NUMERVS.

Numeri ijdem, qui in nomine sunt: Singularis,
ut, hic legens: Pluralis, ut, hi legentes.

FIGVRA.

Figuræ duæ sunt: Simplex, ut spirans: Decom-
posita,

Pris. lib. II. posita, ut respirans. Nam nulla sunt composita per
 de fig. par- participia, nisi ex uerbis cōpositis, quæ *παρασύνθετα*
 ticip. græcè, hoc est, decomposita appellantur. Indoctus
 enim, & insipiens, & similia, in nominū transeunt
 naturam.

C A S V S.

Casus quoq; ijdem sunt, qui in nomine. Et for-
 mule declinationis apud Donatum extant.

T E M P V S.

Tempora participiorum tria sunt:

Præsens, Præteritum, & Futurum, quæ ex for-
 matione cognoscuntur.

De partici- Præsens, uocum est, quæ in ns deli-
 pijs in ens, nunt, & consonantē præsens retinent: ut, amans,
 in substan- legens, docens, &c.

tiaū trans- Formatur à prima persona præteriti imperfecti,
 euntibus, uide Vallā ultima syllaba in ns conuersa: ut, amo, amabam, a-
 li. I. cap. 33. mans: doceo, docebam, docens: audio, audiebam,
 audiens. Excepto iens, & quæ inde fiunt: ut, re-
 diens, abiens, &c. quæ e assumūt. Ab eo enim, ibam
 imperfectum fit, non iebam.

Futurum, uocum est rus finientium,
 præcedēte u: uel dus, præcedēte n cum uocali præ-
 sentis: ut, lecturus, legēdus: amaturus, amādus, &c.

Fiuntq; ea quæ in rus exeunt, à supinis: ut, lectu-
 lecturus: amatu, amaturus. Illa autem quæ in dus
 exeunt, à participio præsentis, ultima cōsonante in
 dus mu-

us mutata: ut, *legens, legendus: amans, amandus.*

Cæteræ uoces præteritū tempus significāt. Fiuntq; à supinis & ipsa: ut, *lectus* à *lectu*, *amatus* ab *amatu*, *uisus* à *uisu*, *auditus* ab *auditu*.

&c. SIGNIFICATIO.

Significatio in primis obseruanda est pueris, ut discant, quæ actiuè, quæ passiuè significant: qua in re sepius uidemus peccare imperitos.

Significant autem actiuè, quæ ab actiuis cadunt: ut, *legens, docens*. Passiuè, quæ à passiuis: ut, *lectus, auditus*. Absolutè, quæ ab absolutis: ut, *sedens, uigilans, dormiens*. &c. Nam participium imitatur sui thematis significationem.

Porro ab actiua uoce duplicia ueniunt participia. Præsens in *ns*: ut, *legens, audiens*. & futurum in *rus*: ut, *lecturus, auditurus*.

Similia & à neutris cadunt. Præsens: ut, *errans, carens*. Futurum: ut, *erraturus, cariturus*.

A passiuo item duplicia fiunt participia: scilicet præteritum, ut *lectus*. & futurū in *us*: ut, *legendus, audiendus*.

Fiunt autē & à neutris passiuæ participia, sed ab his tantum, quorum tertiæ personæ passiuè usurpantur: ut, *Aratur terra*, &c. Hinc *arata* & *aranda terra*. Sic Virgilius dixit, *Arte labo Lib. I. Aen. rata*.

3. Aeneid. *rata uestes.* & Errata retrorsum littora. Sic, Ex
In Adolph. *curso spacio, Terent. Eodemq; modo* & illa *lutra.*
a t. 5. sc. 4. *Augustinos dicta sunt:*

Ille triumphata Capitolia ad alta Corintha,
Aeneid. 6. & Terra acri quondam regnata Lycor

In epist. 5. go, Aeneid. 3. Item haec Ouidij:

Heroid. *Quae uenit indignè poena dolenda uenit.* &

In epist. 1. *Virq; mihi dempto sine carendus erit.*

Et id genus alia, poetis familiaria.

A' deponenti triplicia ueniunt participia: Praesens, ut loquens: Praeteritum, ut locutus: & Futurum, ut locuturus.

Interdum autem & futurum in dus accidit, quando uidelicet uerbum ipsum passiuè usurpatur: ut, tuendus, hortandus, sequendus, &c.

Eodem modo & quae neutropassiuua uocant, triplicia participia faciunt: ut, gaudeo, gaudens, gauisus, & gauisurus: audeo, audens, ausus, & ausurus: fido, fidens, fisus, & fisurus. autore Prisciano.

Li. II. de temporib. particip.

A' communibus quadruplicia participia fiunt: Praesens, ut criminans: Praeteritum, ut criminatus: Futurum actiuum, ut criminaturus: & Futurum passiuum ut criminandus. Admonuimus

Virg. 2. Ae. *autem supra, ueteribus multo plura fuisse communia uerba, quàm nobis. Hinc participia extant, Meditata tela, † Meditata omnia, * Expertae uirtutis, &c. passi-*

† Terent. in Phorm. act. 2. sc. 1.

Et c. passiva significatione, quod uerba horum olim communia fuerint.

* Tacitus lib. 3. Proponitq; centuriones uirtutis expertæ.

Sunt & anomala participia quedã, uel potius ἀδέκαστα, quæ non habent uerba certa, ex quibus formentur: ut, Iuratus, quod actiuam significationem habet, Græci ἀορίστη, ὀμώσας. Coenatus, quod idem quod græcè δεσπνύσας. Exosus & perosus, idem quod græcè μισήσας. ut Cuid. Tædas exo
si iugales. & Virg. Lucemq; perosi, & c.

1. Metam.
6. Aeneid.

Quibus agnatũ & osurus, futurũ participium, apud Ciceronem de Amicitia: ut, Negabat ullã uocem inimiciorem amicitie potuisse reperiri, quã eius qui dixisset, Ita amare oportere, ut aliquando esset osurus. Sed hæc & similia alia, frequens autorum lectio suppeditabit. Nobis satis fuit, communio ra tantum adnotasse.

Pariunt autem ex se participia, personalia uerba serè omnia. Sed est tamen obseruandum, quid usus probet. Nam fiens & fiendus, à fio: aut nascendus & naturus, à nascor, nemo dixit. Ab naturam dicimus. Et à sum, tametsi ueteres fecerunt ens, sicut Græci ἀβειμι ὄν: ipsi tamen idem, tanquam absurdum repudiarunt. Sic alia multa, quæ analogia quidem parit, usus autem Latinorum æ pure loquentium non recepit.

f Ab im-

Ab impersonalibus autem, quæ non recipiunt personalium uoces, nulla extant participia, præter pudendus à pudet, pœnitens & pœnitendus à † pœnitet, pertæsus à tædet: licitus & libens, à licet & libet.

Cicero de Clar. orat. Ad misericordiam in ducitur, ad pigendum, ad pudendum.

† Quintil. lib. 9. cap. 3. Non pœniturum, pro non acturo pœnitentiam.

† Terent. in Phor. act. 4. scen. 3.

Nec hic prætereundum est degenerare participia in nomina, uel compositione: ut, indoctus, nam indoceri non dicitur. Vel amisso uerbi casu: ut cum dicimus, Fugitans litium, † Amans pecuniæ, &c. Nam participia regunt uerborum casus. At cum in nomina degenerant, genitiuos adsciscunt: ut, Amans præceptoris discipulus. Vel etiam cum temporis significationem deponunt: ut doctus, cum absolutè significat hominem gnarū, & doctrina præditum: amandus, cum significat dignum qui ametur: laudandus, cum dignum laude, siue qui laudetur. Et aq; etiam comparantur, & casus comparationis significant: ut, Nemo est me amantior præceptoris. & Homerus doctior fuit Antimacho, etc.

Vide Vallā lib. 1. ca. 34.

Similia participijs sunt, tunicatus, personatus, obætatus, & similia. Sed hæc nomina sunt. Nam nec ex uerbis nascuntur, & tempus non significant.

Priscianus lib. 8. de figuris uerborum: Ex omnifere habitu huiuscemodi nomina inueniuntur apud Latinos.

DE ADVERBIO.

ADuerbium uocarūt, quod actio-
nis aut passionis circumstantiā una uoce ef-
fert: ut, dicit grauiter, uenit properè. Nam dicendi
qualitatem, aduerbium grauiter: ueniendi autem,
properè exprimit. Est q̄; aduerbiū, ueluti quoddam
uerbi adiectiuum. Vt enim, si dicas, Prudens homo,
aut ferox equus, hominis, & equi conditionem, siue
qualitatem, adiectiua prudēs & ferox demonstrāt:
ita & uerbis addita aduerbia, circumstantiam illo-
rum explicant & declarant. Atque inde etiam no-
men habent.

Aduerbio accidunt, Species, Signi-
ficatio. Figura, & Comparatio.

SPECIES.

Species aduerbiorum duę sunt, pri-
mitiua & Deriuatiua.

Primitiua eorum est, quę non aliunde nata sunt:
ut, cras, heri: pax, idem quod tantum.

Deriuata sunt, quę aliunde cadunt: ut, uesperī,
quod à nominis datiuo est: furtim, quod à uerbo fu-
ror, strictim à stringo, Homericè ab Homero, hu-
manitus & humaniter (nam quędam uariè efferun-
tur) ab humano, &c.

Sępe autem & nomina genere neutro fiunt ad-
uerbia: ut, recens natus, pro recenter, seu nuper:

r 2 toruum

Terent. in
Heau. act.
4. scen. 3.
Dum argē-
tū eripio,
pax nihil
amplius.

toruum uidet, pro toruè: indomitum furit, pro indomité. Quomodo & Græci adiectiua neutra mutant in aduerbia, quos Latini in hoc imitati uidentur: ut, ὄς μάλα πολλά πλάγχθη, apud Homerum. & ἡλιχὸρ ἄεισε, ἠδὲ ἐγέλασε, &c.

SIGNIFICATIO.

Significationis multa capita sunt: cuius tamē uim ita rectè poterit peruidere puer, si cogitabit, illam uarietatem significationis ex uarietate circumstantiarum in actionibus nasci. Nam locus, tempus, qualitas, quantitas, &c. nihil sunt, nisi actionum circumstantiæ. Et quia Donatus probè percensuit capita significationis, superuacaneum erat, illa hic repetere, nisi monendi causa eadem, quædam etiam ut amplius ac copiosius exponeremus, subiicienda putassemus. Sunt igitur aduerbia:

LOC I, hic, ibi, illic, inde, intrò, foras, & similia. Atq; hic monendi pueri sunt, ut diligenter obseruent naturam localium aduerbiorum: uidelicet quæ in loco, quæ ad locum, quæ de loco, uel per locum significant. nam ea in re non rarò peccatur.

In loco significant, hic, illic, isthic, ibi, ubi, ubicumque, ubique, ubiuus, alibi, intus, foris, *suprà (druben) infrà (drunden.) ut apud Tib. lib. 1. eleg. 10. Non seges est infrà, non uinea culta: sed audax Cerberus, & Stygiæ nauita puppis aquæ. Item præstò, cum absolutè significat coram, aut iuxta

*cum amiserunt casus suos.

iuxtā. ut ad Hercennium: Hirundines æstiuo tempore præstò sunt, hyeme pulsæ recedunt. Lib. 4.

Ad locū, huc, illuc, istuc, eò, quò, aliquò, nequò, siquò, eòdem, quòcunq; , intrò, foràs. Et quæ uersus locum significant: ut, introrsum, retrorsum, sursum, deorsum, quorsum, leuorsum, dextrorsum, &c. Sūt autem composita à uersus, quod ipsum quoq; uideatur habere aduerbij significationem. Nam & præpositionem aliam permittit nomini adiungi. ut Plinius lib. 6. cap. 31. Ad occasum uersus.

Vall. lib. 2.
cap. 8.

De loco, hinc, illinc, isthinc, inde, unde, alicunde, cœlitus, funditus, radicitus, infernè, supernè, quod uulgus dicit desuper. Plinius: Argentum innatat supernè, sicut oleum aquæ. Desuper autem, ex superiore loco significat. ut Virg.

Lib. 33. ca. 6

Lib. 4. Aen.

— Commixta grandine nimbum

Desuper infundam, & tonitru cœlum omne ciebo.

Per locum, hac, illac, istac, nequa, siqua, &c.

Item eà. Liuius lib. 1.

Sunt & quæ communiter in loco, uel ad locum, uel de loco significāt. Sic enim dicimus, Peregrè absum, peregrè abeo. & Peregrè domum redeo. &c.

Dec. 3. Postquam cōperit, transitū eà nō esse.

Inter localia numerant alij etiam hos casus, domi, militiæ, humi, ruri. Item propria nomina locorum: ut, Romæ, Romam, Roma, &c. Nos inter nomina hæc relinquimus, deq; constructione eorū suo loco dicemus.

Obseruabunt autem & illud pueri, nōnunquam

r 3

localia

F. J. J.

Vide Lina- *localia tempus significare. Sic ibi, pro tum saepe ac-*
 crú li. 2. de *cipitur: ubi, pro postquam, &c.*

Enallage
 in aduer-
 bijs.

TEMPORIS: ut, hodie, heri, nunc, nuper,
 cras, aliquando, iam, tum, manè, serò, semper, pauli-
 sper, quoad, quandiu, iam, olim.

* Val. lib. 2.
 cap. 34.

Ex quibus rursus alia presentis temporis sunt:
 ut, hodie, nunc, &c. Alia prateriti: ut, modò, pri-
 dem, * dudum, nuper, antea, heri, nu. diu tertius, nu-
 dius quartus, & similia. Eaq; cum praterito ferè iun-
 guntur: non enim dicimus, Nuper uenio, uel ueniã.

Alia futuri: ut, cras, perendie, in posterum, de cæ-
 tero, &c. quæ cum futuro peculiariter iunguntur.

† Val. lib. 2.
 cap. 51.
 * Teren. in
 Eun. act. 4.
 scen. 4.

Quædam etiam communia, diuersorum tempo-
 rum, siue indefinita: ut, quondam, olim, quando, si-
 quando, aliquando, quandoq; paulisper, &c. Item,
 modò & nunc, cum indefinitè ponuntur: ut, † Nunc
 huc, nunc illuc inclinatur, & * Modò ait, modò ne-
 gat, &c. Et ab inde composita quædam: ut subinde,
 deinde.

Vsq; autem & temporibus & locis accommo-
 datur, additurq; uerbis aliàs de loco, aliàs ad locum
 In Eunuch. significantijs. ut apud Terent. Ex Aethiopia usq;
 act. 3. sce. 2. hæc est. Et * Cicero: Vsq; ad Numantiam misit. Et
 * pro Deio. pro Archia idem: Inde usq; à pueritia repetens.

NUMERI: ut, semel, bis, ter, quater, quin-
 quies, sexies, septies, octies, nouies, decies, uicies, tri-
 gies, quadragies, quinquagies, sexagies, septuagies,
 octo-

octogies & octuagies (utrunq; enim reperitur) nonagies, cēties, milies: toties, quoties, quæ Prisc. per Lib. 15. de
ns, totiens & quotiens scripsisse ueteres tradit. aduerbijs.

Item, sæpe, rarò, quæ numerum indefinitum significant. Rursus, iterum, tertium, quartum, & c. Vall. lib. 3.
Quartum iam Consul factus, pro quater, seu quar- cap. 59.
ta uice, & c.

NEGANDI: ut, haud, non, neq;, haudquam, minimè, nullatenus, neutiquam.

Et nihil, cum aduerbialiter sumitur. ut apud Terent. Nihil circuitione usus es: pro non. Quo pacto In And.
& nullus apud eundem in Andria usurpatur: ut, Liberatus sũ Daue hodie tua opera, At nullus quidẽ. act. 1. sc. 2.
Act. 2. sc. 2.

Item illa, quæ pariter extenuant & negant: ut, ne, sequente quidem, & nec. ut, Ne obolum quidem Erasmus in
habet, unde restimemat. Adagijs.

AFFIRMANDI: ut, ita, etiam, quidni, certè, profecto, † scilicet, uidelicet, * quippe, nempe, † Vall. lib. 2.
nimirũ, planè, maximè, & c. Et næ, diphthõgo scriptum: ut, Næ ego homo infelix sum. cap. 9.
* Val. lib. 2.
cap. 27.

DEMONSTRANDI: ut, en, ecce.

Hem quoq; apud Comicos reperias demonstratiuè usurpatum.

Terent. in And. act. 2. scen. 2. Hem libero.

OPTANDI: ut, utinam, ô si. Terent. Vt illum dij deæq; perdant. Si, ενδειπινως pro ô si positum. ut Aeneid. 6. In Ennu.
act. 2. sc. 3.

Si nunc se nobis ille aureus arboreramus

Ostendat, &c. —

*Huc pertinere uidetur & sic. cum dñm dñs à pō
etis usurpatur: ut,*

Virg. 10. Aeneid. *Sic pater ille deum faciat, sic magnus Apollo.*

*Val. lib. 2. cap. 26. *HORTANDI: ut, cia, age, *agite, agetum, sis, sodes, sultis, &c.*

Vide Linacrum lib. 5. de constructione aduerb. *Cicero in Orat. Sodes, pro si audes: sis, pro si uis. Quibus affinia sunt & precandi illa, obsecro, amabo, quaeso, quae inter interiectiones etiam referuntur.*

ORDINIS: ut, deinde, deinceps, protinuo, continuo, antea, postea, denique, praeterea, primo, secundum, tertio, postremo, ultimo, &c.

INTERROGANDI: ut, cur, quare, quando, quomobrem, num, nunquid, non, ne, utrum, quid, quidni, quid ita.

Vall. lib. 2. cap. 36. *SIMILITVDINIS: ut, quasi, ceu, sic, sicut, sicuti, uelut, ueluti, tanquam, ut, uti, prope, aequè, perinde, prout, ac si, non aliter, non secus, non minus, quomodo, quemadmodum, item, &c.*

QUALITATIS: ut, doctè, pulchrè, fortiter, uiriliter, benè, malè.

Vall. lib. 6. cap. 20. *Et à uerbis uenientia, quae gestum significant: ut, strictim, punctim, caesim, raptim, furtim, tractim, & similia.*

Liuius libro 2. Dec. 3. Hispano punctim magis, quam caesim assueto petere hostem.

QVAN-

QUANTITATIS: ut, multum, parum, parumper, modicum, minimum, nimium, plurimum, valde, quoad, satis, &c.

Atq; hoc loco etiam illud notandum, quod ex qualitate & quantitate nascuntur, quæ Priscianus et alij Li. 15. de Significatio-
separatim intendendi & remittendi aduerbia uocant. ne aduerb.

INTENDENDI: ut, valde, prorsus, nimium, admodum, omnino, penitus, adco: per, ut perpulchre, peropus, apud † Terent. perquam, saquam, nimisquam, tam: quam & ut, quando cum admiratione effertur: ut, Quam inique comparatum est, &c. & * Ut uidi, ut perij: pro, quomodo, uel quantum perij.

Terent. in Phor. act. 2. scen. 1.
* Vir. ecl. 8.

† In And. act. 1. scen. 2. Sed nunc peropus est, &c. Item illa, penè, propè, propemodum, ferè, fermè, tantum non, & similia. Hæc enim, tametsi de re perfecta, seu tota detrahunt aliquid, atq; imminuunt: ipsam tamen actionem, aut gestum rei intendunt, atq; amplificant: ut, Alexander totum penè orbem domuit. Nam hic, tametsi de toto orbe detrahitur & imminuitur aliquid, actio tamen domandi intenditur, ad dito aduerbio.

Eraf. de Copia, lib. 1. cap. 50.

REMITTENDI autem: ut, sensim, paulatim, pedetentim, egré, uix, &c. Quibus affinia sunt & illa quæ diminutiua dicuntur, à specie uidelicet: ut, paululum, clanculum, longiusculè, meliusculè, sepiusculè, bellè, & id genus alia.

DVBITANDI: ut, forsā, forsitan, fortas-
 Satyr. 6. sis uel fortasse, fors, forsit, quo Horatius 1. Serm. uti-
 Dissimile tur. utrum, an, & similia.
 hoc illi est, **PERSONALIA**, quæ personæ circum-
 quia nō ut stantiam describunt: ut, mecum, tecum, secum, no-
 forsit hono biscum, uobiscum. Hæc † Priscianus inter pronomi-
 rem iure na recēset, & *λατ' αὐτὰς ποφλὸν* dicta putat, pro cum
 mihi inui- me, cum te, & c. Sed quia separatim, cum me, cum
 deat qui- te, & c. nusquam legantur, maluerunt hæc alij inter
 uis. aduerbia composita referre.

† Lib. 12. de figura. Item Linac. lib. 1. de aduerbio.
 Vide Ciceronem quoque in Oratore ad Brutum.

VOCANDI: ut, heus, eho. Terent. Heus, e-
 In Aulul. uocate huc aliquis Dauum.
 act. 3. sce. 2.

RESPONDENDI: ut, heu, & hem, a-
 pud Comicos interdum. quanquam idem & admis-
 rationem & indignationem quoq; significat.

SEPARANDI, seu distribuendi: ut, seor-
 † Dicitur sim, separatim. priuatim, secreto, diuise, † sigillatim,
 & singilla- bifariam, multifariam, secus, aliter, & c.
 tim & sin- Huc pertinent & excludendi particula, solum,
 gulatim. tantum, modò, saltem, duntaxat, tantummodo,
 pax, & c.

IVRANDI: ut, pol, adepol, ecastor, Hercu-
 C. 11 lib. II. le, mediusfidius. Quibus * Priscianus annumerat
 cap. 6. & per: ut,
 † lib. 15.

Per te, per qui te talem genuere parentes.

Et sic

Et sic, cum asseuerandi gratia usurpatur: ut,

Sic tua Cyrenæas fugiant. examina taxos, &c.

Vir. 9. ecle.

ELIGENDI: ut, potius, imò, magis.

CONGREGANDI: ut, simul, unà, pateriter, collectim, summam, &c.

PROHIBENDI: ut, ne, nequaquam.

CONCEDENDI: ut, esto, fac, sit, sanè,

&c. Quanquam fortassis simplicius fuerit, hæc inter uerba referre: quemadmodum & superiora illa, quæso, obsecro, amabo, &c.

EVENTVS: ut, fortè, fortuito, forte fortuna, casu, &c. quæ nominum ablatiui propriè sunt.

COMPARANDI: ut, minus, magis, optimè, pessimè, minimè, plurimùm, & similia, quæ collationem actionum significant, siue comparatiui casum, siue superlatiui habeant.

Neq; uerò mouere pueros debet, si eandem uocem alijs atq; alijs capitibus repeti uideant. Nam pro uaria significandi potestate, uarias appellationes quoq; sortiuntur hæ particule. ut, Tantum, aliàs intendendi particula est, ut cum dico, Tantum ne uesanus iste potuit? aliàs excludendi: ut si dicas, Si hoc non licet, illud tantum oro. Sic Ut, similitudinis aliàs est, aliàs optandi, aliàs etiam intendēdi: quemadmodum rursus eadem nunc aduerbium, nunc coniuunctio, ut cum ordinatiua est, aut causalis.

FIGV-

Figuræ aduerbiorum tres sunt: Simplex, ut prudenter: Composita, ut interdum: Decomposita, ut imprudenter.

COMPARATIO.

Aduerbia orta à nominibus adiectiuis, imitantur nominum comparationem, casusq; comparatiui & superlatiui recipiunt: ut, fortiter, fortius, fortissimè: celeriter, celerius, celerrimè: parum, minus, minimè: magis, maximè: ocyus, ocyssimè, absq; positiuo.

Sic & quedam alia, non nata à nominibus: ut, sepe, sepius, sepiissimè: secus, secius, absq; superlatiuo: nuper, nuperrimè, absq; comparatiuo.

A † tempore quoq; cum aduerbialiter ponitur, temporius dixerunt ueteres. Ouid. 4. Metamor.

— Modò surgis Eoo

Temporius cælo, modò serius incidis undis, &c.

† Plautus in Trinum. act. 4. scen. 2. Tempore huc hodie anteueni. Cicero tempore utitur aduerbialiter. ut Offic. 3. Ad cœnâ tempore uenit Cannius.

Porro scripserunt ueteres Grammatici, etiam in præpositiones degenerare aduerbia, quando uidelicet casus recipiunt. Negant enim, ut sua adsciscere nominum casus aduerbia: ut pridie, quod priorē diem significat, aliàs genitiuum, aliàs

Lib. I. ep. 4. accusatiuum adsciscit. Cicero ad Lentul. Pridie eius diei

diei fregeramus. Et ad Appium: Pridie nonas Iu- Lib.3.ep.4.
 nias. Idem ad Atticum: Pridie Compitalia, &c. Sic lib.2. epi.3.
 & postridie. quod postero die significat, eodemq;
 modo construitur. Et uersus, de quo supra quoque
 meminimus, quod accusatiuo iungitur. ut apud Cæ Lib.2. de
 sarem: Versus Massiliam. & per anastrophem, Sici- bello ciuil.
 liam uersus, &c. Sed nos hanc rem disceptandum a-
 lijs relinquemus.

DE PRÆPOSITI- TIONE.

PRæpositio est propemodum arti-
 culus. uerbo nomen adiungens, quod aliquam
 facti circumstantiam significat: ut,

Non datur ad Musas currere lata uia.

Propert. li.
3. eleg. 1.

Nam hic accusatiuus *Musas*, quo loci circumstan-
 tia, ad quem cursus fit, significatur, non poterat ad
 di uerbo *Currere*, nisi præpositio *Ad*, tanquam ar-
 ticulus, illum adiungeret.

Accidit præpositioni constructio,
 eaq; ferè ex Donato cognosci potest. Sed est mira
 uarietas significationis, etiam in iisdem casibus, quam
 nos regulis complecti non possumus, usu legendi &
 scribendi discèda est. Ut aliud significat secundum,
 cum dico, † *Secundum aurem uulnus accepit.* aliud † Cic. lib.
 apud Suetonium in Augusto: *Ipsum esse, cuius ima- 4. epist. 12.*
 go secundum quietem sibi obseruata sit. Aliud in Clau-
 dio:

dio: Absentibus secundum presentes facillimè dabit. Eam uarietatem usus docebit.

Porrò aliæ prepositionum uerbis accusatiuos iungunt, aliæ ablatiuos.

Terent. Chil.
2. Cent. 5.
Ad g. 64.
Lib. 4. Ae.

Accusatiuos X X V I I

Ad: ut, Ad calendas Græcas.

Apud: ut, Et bene apud memores ueteris stat gratia facti. Virg.

Ante: ut, Diciq; beatus Ante obitum nemo, supra magis funera debet. Ouidius.

3. Metam.
Eras. Chil.
1. Cent. 5.
Adag. 9.

Aduersus: ut, Ne Hercules quidē aduersus duos.

Cis: ut, Viteberga nobis cis Albim sita est.

Citra.

Lib. 1. Se.
satyr. 1.

Ultra: ut, Est modus in rebus, sunt certi denique fines, Quos ultra citraq; nequit consistere rectum. Horatius.

3. Trist.
eleg. 4.

Intra: ut, Crede mihi, bene qui latuit, bene uixit, & intra Fortunam debet quisq; manere suā. Ouid.

Plinius in
præfatione
lib. 1.

Extra: ut, Extra omnem ingenij aleam positus Cicero.

Circum, quod locale est: ut, Circum montem.

Circa: ut, circa forum, circa uiginti annos.

Circiter, quod tempus & numerum significat: ut, circiter horam decimam.

Terent. in
Phor. act. 1.
scen. 2.

Contra: ut, Namq; inscitia est, contra stimulum calces.

Erga: ut, Princeps erga populum clemens.

Inter:

- Inter: ut, Multa cadunt inter calicem, supremaq;
labra.*
Gellius lib. 13. cap. 16. græcum habet uersiculum quem Erasmus in Chiliadibus hoc modo trāstulit.
- Infrā: ut, Quem ego infra omnes homines esse puto.*
Terē in Eū.
act. 3. sce. 2.
- Supra, droben: ut, Dux hostium cum exercitu supra caput est.*
Salust. in
Catilina.
- Iuxta: ut, Cum lucubrando iuxta ancillas lanam faceret. Liuius.*
Lib. 1. De. 1.
Liuius li. 8.
Dec. 3.
- Ob: ut, Fœda mors ob oculos erat.*
- Per: ut, Impiger extremos currit mercator ad Indos, Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes. Horat.*
Lib. 1. Epi.
epist. 1.
- Prope, quod etiam comparatur. Liuius: Castra propius hostem mouit. Cicero: Operam det, ut cum suis copijs quàm proximè Italiam sit.*
lib. 3. de 3.
In 10. Phil.
- Præter: ut, Ita fugias, ne præter casam. Terent.*
In Phorm.
act. 5. sce. 2.
- Propter: ut, Aliquid mali, propter uicinū malū.*
Plau. in
- Post: ut, O ciues ciues, quærenda pecunia primū, Virtus post nummos. Horat.*
Mer. act. 4.
scen. 4.
- Penes: ut, Me penes est unū uasti custodia mundi. Ouid.*
Lib. 1. epi. 1.
1. Fast.
- Secundum: ut, Secundum deos, homines hominibus maximè uiles esse possunt.*
Cic. 2. Off.
- Trans: ut, Cœlum, non animum mutāt, qui trans mare currunt.*
Horat. lib.
epistola 11.

Ablatiuos

- Vir. 3. eclo. A: ut, A Ioue principium Musæ.
 Publius in Mimis. Ab: ut, Ab alio expectes, alteri quod feceris. Hac utuntur ferè, uocali sequente.
 Terent. in Ad. act. 2. scen 3. Abs: ut, Abs quiuis homine, cum est opus, beneficium accipere, gratum est. Hac sequente quæ utuntur. †
 † Vali. lib. 2. ca. 29. Absq; Terèt. * Nam si absq; eo esset, rectè ego mihi prospexissem.
 * In Phor. act. 1. sce. 4. Cum: ut, Damnum appellandum est, cum mala fama lucrum.
 Publius Mianus. Clam: ut, clam patre. Plautus etiam, Clam patrem dixit.
 In Mercat. act. 2. scen. 3. Ratus clam patrè meum posse habere.
 Coram: ut, Coram senatu res acta.
 Lib. 1. epistola 19. De. Horat. Alter rixatur de lana sepe caprina.
 Lib. 20. ca. 1. E: ut, Qui falsum testimonium dixisse cõuictus erat, è saxo Tarpeio deijcitur. Gell.
 Publius Mi. Ex: ut, Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.
 † Sueton. in Nero. Pro: ut, Comes facundus in uia pro uehiculo est. & † Pro foribus, * Pro curia, &c.
 * Sal. in Ca. Terent. in Adel. act. 5. scen. ult. Præ: ut, Huic aliquid præ manu dederis, unde uatur.
 Sueton. in Iulio. Sine: ut, Nulla dies sine linea. †
 † Polydorus Virg. Adagio 60. Tenu: ut, Iulius Cæsar tertium & quartum consulatum

fulatum titulo tenus gessit. Græcum est, *crurium tenus*. Nam et in ea significatione Latini ablatiuo utuntur: ut, *Capuloq; tenus ferrū impulit ira: Silius*. Virg. 3. *Georgic.*
 & *Prima hominis facies, & pulchro pectore uirgo Pubetenus: Aeneid. 3.* Lib. 9.

Quatuor præpositiones sunt, quæ pariter accusatiuum & ablatiuum recipiunt, sed se re diuersa significatione.

In, accusatiuum recipit, cum motum ad rem significat: ut, *In uitium ducit culpæ fuga, si caret arte: † Horat. In re utriq; est maximè, * Terentius*. Item cum significat contrà: ut, *Cicero in Antonium inuectus est*.

† In Arte poetica.

* In And.

act. 3. sce. 3.

At cū in re uersari significat, ablatiuum adsciscit: ut, *Scilicet ut fuluum spectatur in ignibus aurum,*

Tempore sic duro est experienda fides: *Ouid. Veteres tamen etiam in hac significatione accusatiuo usi sunt, græca consuetudine. Ut Terent. Vbi uidet me esse in tantum honorem, &c. **

lib. 1. Trist.

eleg. 4.

In Eunu-

cho, act. 2.

scena 2.

* Lin. li. 6.

3. Georg.

Sub, cum tempus, aut motum ad rem significat, accusatiuum requirit. Tempus, ut *Virg. Sub lucem exportant calathis: id est, circum lucem.* Et *Cicero ad Plancum: Sub eas statim tuæ recitatæ sunt: hoc est, post eas.* Locum: ut, *Audiam, & hæc manes ueniet mihi fama sub imos. Et Cic. de Or. 2. quæ sub oculos ipsa non cadunt: id est, ante oculos.*

li. 10. ep. 16.

Virg. 4. *Ae.*

At latiuo aut iungitur, cum uersari in loco significat:

3. Aeneid. *ficat: ut, sub dio. & Virg. Vasto uidisse sub antro.*
 Super (drauff) item ad locū signi-
 In August. *ficans, accusatiuum requirit. Suetonius: Super se collocauit. At cum situm in loco significat, tam ac-*
 1. eclog. *cusatiuo, quàm ablatiuo construitur. Virg. Fronde*
 Lib 6. Aen. *super uiridi. & Quam super haud ullæ poterant*
 Dec. 3. li. 1. *impunè uolantes, Tendere iter pennis, & c. Liuius:*
Quatriduum super rupem absumptum.
 In Clau- *Significat eadem hæc & præter. Suetonius: Su-*
 dio. *per cætera flagitia, & c.*
 Virg. 1. Ae. *Et de: ut, Multa super Priamo rogitans, super*
Hectore multa.
 Sueton. in *Et inter: ut, Super coenam, pro, inter coenandū.*
 Caligula. *Eadem est & particula Subter constructio. ut*
 9. Aeneid. *apud † Liuium: Est subter terram. & apud Virg:*
Ferre libet subter densa testudine casus.
 † Lib. 9. Dec. 4. *Supra subterq; terram pugnatū.*
 Cum amittūt præpositiones casum,
 In Catili- *fiunt aduerbia. ut apud Salustium: Sed multi mor-*
 na. *tales dediti uentri atq; somno, indocti incultiq; ui-*
tam sicut peregrinantes transgere: quibus profè-
ctò contra naturam corpus uoluptati, anima oneri
fuit, eorum ego uitā mortemq; iuxtā æstimo. Nam
ibi iuxtā, amisso casu, similiter significat. Sic &
 Aeneid. 6. *† ultis post seculis. & apud Virg. Longo post tem-*
pore uisum: pro postea, & c.

Palàm & ponè, in aduerbijs numeramus, quòd
ferè

ferè sine casu ponantur. Sic usq; & uersus.

Secus non usurpant docti, nisi pro aliter, aduer-
bij significatione. Cicero pro Planco; Cuius ego
salutem non secus ac meam tueri debeo.

DE CONIUN- CTIONE.

Coniunctio est, quæ superioribus
sententijs, aut partibus, subinde alias anne-
ctit: ut, Nox & amor, uinumq; nihil moderabile
suadent. Nam huic sententiæ, Nox nihil moderabi-
le suadet, Coniunctio annectit amorem & uinum.
Multum hæc pars orationis conducit ad rectè con-
nectendam orationem: quare natura particularum
huius generis diligenter excutienda est.

Ouidius li.
I. Amorū,
elegia 6.

Accidunt Coniunctioni tria; Figu-
ra, Potestas, & Ordo.

FIGURA.

Figuræ duæ sunt: Simplex, ut nam:
Composita, ut namq;.

POTESTAS.

Potestas, significatio est. Huius spe-
cies septem sunt, Copulatiua, Disiunctiua, Aduer-
satiua, Causalis, Rationatiua, Ordinatiua, & Com-
pletiua.

Copulatiuæ cōiunctiones sunt, &,
 & que,

que, quoq; ac, atq; etiã, simul, cum, tum. Copulantur enim tam sensum, quam uerba: ut, Cum ego, tum alij aderant. Sed ex his * ac & atq; collatione aliquando significant, idem quod quam: ut, Aliud mihi respondes, ac rogo: pro, quam rogo.

* De his particulis uide Hadrianũ. Teretius in Phor. act. 4. scen. 4. **Disiunctiuę**, quę uerba quidẽ coniungunt, sensum autem disiungunt: ut, ue, uel, aut, siue, seu. Et quę utranq; rem tollunt, nec, neq; ut, Nec mihi, nec tibi.

His agnatę sunt, quas dubitatiuas uocāt, an, ne, an ne, & nec ne, quę eadem etiam interrogatiuibus seruiunt: ut, Eloquentiam, an sciam? & Virg. 3. Ac. Tantã ne uos tenuit generis fiducia uestri? Idem 1. Ac.

Et quę collationem rerum significant, quas Priscianus electiuas uocat: ut, quã. ut, Diues esse malim quã pauper.

† Teret. in Eu. act. 3. scen. 1. Sed ex disiunctiuis, Vel pro etiam interdum sumitur, & uim intendendi habet: ut, † Vel rex semper maximas agebat gratias. & * Vel oculum excludito, est ubi uos ulciscar locus. In qua significatione eadem à Prisciano subiunctiuã appellatur. Interdum paradigmatica est: ut, Vel hic Pamphilus quoties iurabat Bacchidi, & c. pro uelut.

Terent. in Hec. act. 1. scena 1. **Aduersatiuę**, at, sed, ast, uerũ, ue-

† Vall. li. 2. cap. 21. rō, porrō, atqui, tamẽ, quanquam, † quamuis, etsi, licet, licebit, saltẽ: quod postremum etiam minuendi uim habet, & inter exclusiuas particulas refer-

tur. ut Aeneid. 4. Saltem si qua mihi de te suscepta
fuiſſet Ante fugam ſoboles, &c. In qua ſignificatio
ne etiã at crebrò ponitur: ut, Si te nulla mouet tan
te pietatis imago. At ramum hunc, &c. Agnoſcas.

Virg. 6. Ae.

Dicuntur autem aduerſatiuæ, quòd diuerſam ſen
tentiam ſuperiori ſubiiciunt. ut apud Ouidium:
Si modò non cenſus, nec clarum nomen auorum,

li. 1. de Pon
to, eleg. 10.

Sed probitas magnos, ingeniumq; facit.

Prior ſententia eſt, Nobilitatẽ non in cenſu, aut ma
iorum imaginibus eſſe poſitam. Huic aduerſa ſubij
citur, per particulam ſed: ut, Sed in probitate &
uirtute ſitam.

Ad hunc ordinem pertinet & imò, corrigendi
particula. ut apud Terent. Quid dixi habere me?
imò habui. Item, ne & nedum, quæ & ipſæ, ſed cum
extenuatione, diuerſam partem ſubiungunt. ut apud
Saluſt. Secundæ res ſapientium animos fatigant, ne
illi corruptis moribus uictoriæ tẽperarent. pro, tan
tum abeſt, ut illi corruptis moribus temperet, &c.

In Heau-
tont. act. 1.
ſcena 1.

In Catili-
na.

† Cauſales, nam, namq; enim, ete-
nim, quia, quoniam, quando, quandoquidem, ſi, ſi-
quidem, ni, niſi, enim uero, quæ particula nonnun-
quam affirmatiua eſt: ut, Enim uero Daue, nihil lo
ci eſt ſegnitiæ, &c. Et concedendi prohibèdiq; par
ticulæ: ut, qui, ne, ne' ue, & neu: ut, Neu ſegnes ia-
ceant terræ, &c. Virgilius.

† Ratione
enim cõfir-
mant quod
præceſſit.
Terent. in
An. act. 1.
ſcena 3.

2. Georg.

Harum aliæ continuatiuæ à Grammaticis * uo

* Pr. li. 16. &
Linac, li. 1.

cantur, uidelicet quæ ordinem & consequentiam rerum significant: ut, quia, quoniam, quando, quandoquidem, si, cum idē quod ei græcè significat: ut, Quoniã febrī laborauit, pallidus est. Si sterit, dormit, &c. Consequuntur enim hæc mutuò sese, estq; alterum alterius causa plerunq;.

Aliæ adiectiuæ, quòd uerbis subiūctiuis adiectæ, qualemq; causam superiori uerbo subiiciat: ut, cum, dum, ut, ne, quatenus, in græcè, uel ὅτι: si, quando idē quod Græcis ἐὰν significat: ut, Si ueneris, faciam, lubeo ut uenias, Quæso ne dixeris, &c.

Ratiocinatiuæ, ergo, ideo, igitur, idcirco, quapropter, proinde, quamobrem, &c. Hæc enim conclusionem rationi propositæ accommodant: ut, Nihil est homini utilius sciētia literarum: sunt igitur magno studio discendæ literæ.

His annumerant, Donatus, † Diomedes, & alij, etiam paradigmaticas particulas: ut sunt, scilicet, uidelicet, putã, nempe, nimirum, & similes, quæ tamen & confirmandi uim quandam habent, & plerunq; exprobrãdi quoq; , aut eleuandi gratia adhibentur: † ut, Scilicet hic superis labor est, &c. & apud Terent. Id populus curat scilicet.

† Ac usum habent in ironijs. Vall. lib. 2. cap. 60.

Nempe autem, & quippe, etiam causales sunt: ut, Quippe uetor fatis, &c.

Ordinis: in super, postea, postquam, deniq;

Et significat aliquid cõsequi ea quæ proposita sunt.

† Lib. 1. de Coniunct.

Virg. 4. Ae. In An. act. 1. scena 3.

Virg. 1. Ae.

deniq; deinde, deinceps, &c. quorū nōnulla etiam supra inter aduerbiarecēsuimus. Quod eo fit, quòd sunt quæ aliter atq; aliter usurpantur. Nam coniunctiones sunt, cum uerba uel sententias coniungunt: aduerbia, quum in eadē sententia uerbo adiiciuntur.

Completiuas uocarunt Grammatici, quæ nulla significationis necessitate, sed ornatus gratia inseruntur orationi: ut, Nam quis te iuuenum confidentissime nostras iussit adire domos? & apud Terent. in And. Mihī ne? tibi ergo. Nam hic, Ergo & Nam ponuntur, sicut Græcis δὲ solet. Sic & Horatij illud 1. Serm. sat. 10. accipiunt: O' seri studiorum, qui ne putatis, Difficile & mirum, &c. Vacat enim hic Ne, inquit † Acron.

Virg. 4. Georgic.

Act. 5. sce. 2.

Horatij interpres.

Eodem autem modo & Quidem usurpari uulgè uolūt, perinde ut Græcis μὲν. Sed mihi interesse aliquid uidetur inter græcas illas, μὲν, δὲ, & particulam quidem. Habet enim hæc planè approbandi significationem: ut, Discit literas, & strenuè quidem. Cicero de Amicitia: Qui autē in uirtute summum bonum ponunt, præclarè illi quidem: sed hæc ipsa uirtus amicitiam & gignit, & cōtinet. Quam uim & aliæ quædam habent: ut, equidē, sanè, & si, quādo indicatiuo cōiungitur: ut, Si cōcessa peto, si dant ea numina Parca. & Di si qua est pietas, &c.

Virg. 5. Aen.

Virg. 1. Aen.

O R D O.

Quædam coniunctiones Præpositiue

5 4

tiue

tiue sunt, hoc est, quæ in oratione præponuntur tantum: ut, nam quare, at, ac, ast, nec, si, quin, nisi, sin, seu, siue. Nō enim rectè dixeris, Est nam bonus uir: sed, Nam est bonus uir.

Quædā Postpositiuæ: ut, enim, autem, quoq; uerò. Nam rectè dicitur, Est enim uir bonus: non autem, Enim est uir bonus.

In his sunt, quæ ἐνδελτινὰ dicuntur, id est, quæ tonum suum reijciunt in finem dictionis, cui adherent, ἀπὸ τῆς ἐνδελτινῆς, hoc est, quod proximā syllabam præcedentē supra se inclinēt. Sunt autem tres,

De arte que, ne, ue. ut apud Horatium:

poetica. Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis:
Indoctusq; pilæ, disci' ue, trochi' ue, quiescit.

Quædam indifferenter præponuntur & postponuntur: ut, ergo, igitur, itaq; quoniã, tamen, &c. Adhibebunt igitur pueri in loquendo hanc curam, ne quid in collocãdis coniunctionibus peccent, & bonorum autorum exempla hac in re studeant imitari.

DE INTERIE- CTIONE.

Interiectio dicitur, quod alijs orationis partib. interijciatur. Prif. lib. II.

INteriectio, propemodum non est dictio, sed tantum sonus inconditus, animi affectum significans.

Interiectiōni unum accidit, Significatio.

- ratio. Significant autem,
 Aliæ admirationem: ut, *pape*.
 Aliæ comminationem: ut, *ue*.
 Aliæ dolorem: ut, *hei, heu, ah, ô*. ut,
 O dolor atq; decus magnum rediture parenti. Virg. 10.
 Aliæ metum: ut, *atat*. Aeneid.
 Aliæ indignationem: ut, *hem, ô, proh*: ut, *Proh* Terent. in
Iuppiter. Ad. act. 3.
 Aliæ gaudium: ut, *euax*. scen. 3.
 Aliæ irrisionem: ut, *hui, uah*. quod posterius &
 detestationem significat: ut, *Vah perij, hoc malum* Terent. in
 integrascit. Et *hem* aliquando: ut, † *Hem astutias*. And. act. 4.
 Euge autem, quod approbantis est, & *apage*, scen. 2.
 quod detestantis, à Græcis sumpta sunt. Estq; *ὄυε* † Terēt. in
 apud illos aduerbiū: *ἀπᾶνε*, uerbum imperatiuum. And. act. 3.
 Est & silentij quædam significatio, quæ duabus scen. 4.
 literis st, absq; uocali elatis, indicari solet. ut apud
 Terentium in *Phorm*. Est ne hic *Stilpho*? st. Act. 5. sce. 1.
 Et risum, *ha, ha, he*, significat: ut contrà eiula-
 tionem & planctū, *ohe, ohe*. Sed suppeditabit plu-
 res etiam species autorum lectio: quas, cum in infi-
 nitum pateant, nihil attinet hic recētere. Est autem
 parcè in loquendo utendum hoc uocum genere.
 Atq; hætenus de Etymologia, hoc est, de singu-
 larum partium discrimine ac proprietate. Super-
 est quarta Grammaticæ pars Syntaxis, de qua pro-
 ximo loco agemus.

DE SYNTAXI

PRAEFATIO.

Philippus Melanchthon Iusto
Ionaë, filio uiri clarissimi Iusti Ionaë
Doctoris, S. D.

AGNA similitudo est legum atq; artium: ac si uerè iudicare uolumus, leges sunt haud dubiè ars quædam regendorum morum, & consiliorum uitæ. Quis autem non uidet, quàm impatienter ferant legū uincula, homines non satis instituti & assuefacti? quàm indignentur ac fremāt, uelut carcere, legum minis inclusas cupiditates coherceri? Sicut & apud Platonem Gorgias, etsi non rectè iudicat, inquit, Legem cum natura pugnare. Hæc cōtumacia in iuuentute magis conspici potest, & in barbaris gentibus: quo quæq; est ferocior, eo minus habet legum & disciplinæ, & plus sibi sumit licentiæ. Sicut autē affecti sunt animi agrestiores erga leges, ita uidemus plerunq; adolescentes, & alios rigidioribus naturis præditos, erga artes affectos esse. Etiã cum discunt literas, linguas, historias, religiones, leges, remedia, tamen à præceptis artium ipsarum abhorrent: hæc uincula sibi iniñci non patiuntur, sed quadam barbarica libertate uagantur in doctrinarū campis, &

pis, & decerpunt passim quantum delectat, artes ipsas neque ordine neque integrè discunt. Nec uerò ullo in genere perfecta doctrina comparari potest, hac cōfusanea discēdi ratione. Atque hic maximè reprehendendi sunt quidam, qui pueris ipsis odium præceptionum instillant: qui sicut milites, illiterati, Gallicè inter Gallos discunt, ita sperāt pueros fore Grammaticos, sine arte utcunq; colloquētes cum autoribus. Ut autem uulgus gaudet legum habenas laxari, ita pueris hæc *σεσάρχεια* duplici nomine grata est. Nam & onere discendi argutias odiosas illi ætati leuantur, & sibi libertatem concedi putant, ne ad præscriptum loquantur. Sed hæc indulgentia, etiamsi est popularis, tamen est admodum perniciosa. Postquam enim desijt uernaculus usus linguæ Latinæ, nemo certam loquendi rationem sine regulis consequi potest. Itaque qui præceptiones non didicerunt, paulo post uel erroris sui, uel ignauitæ pœnas dant. Postquam enim adoleuerunt, cōscij sibi incititæ suæ, nec loqui, nec scribere Latinè audent. Quare alij desperatione quadā in totum abijciunt literas: alij, etiamsi commorantur in studijs, tamen iustos fructus ex eis percipere non possunt: quorū utrunq; multis modis nocet Reipublicæ. Sedēt enim ad gubernacula, iudicaturi de religiōibus, de iure ac iustitia, de artibus, sine ulla perfecta doctrina. ne intelligere
quidem

quidem propriè ea quæ à doctis citantur, posita sunt. Vt igitur popularitas & mollicies in soluendis legibus, præcipua est imperiorum peffis: ita religione præceptionum animos liberari, nequaquam est utile publicis studijs. Et hanc puerilem consuetudinem animaduerto in posterū nocere. Postquam semel induerunt contemptum præceptionum in Grammaticis, adferunt deinde similem negligentiam ad cæteras maiores artes: quarum cum leges aspiciuntur, non solidā doctrinam, sed quandam doctrinæ umbram ex illis auferunt. Non enim earum initia & seriem ordine cognoscunt: sed fortuitò quædam inde sumunt, quæ ad ostentationem, aut mediocrem usum conducere uidentur. Et quia cognatio est legū atq; artium, elabatur animis assuefactis ad contemnendas præceptiones, reuerentia legum, quæ priuatos & publicos mores gubernant. Ita negligentia in re, ut initio uidetur, leui, parit ingens malū. Nam in instituendis ad uirtutem hominibus, præcipua hac diligentia opus est, ut animis inferatur reuerentia erga leges, ut ueras & necessarias uitæ esse ducant: nec priuato arbitrio, sed ad illarum præscriptū mores regēdos esse sentiant. Sicut Cyrus puer uenustissimè admonebatur, iusta esse ducenda, non quæ ipsi æqua uideantur, sed quæ legibus cōstituta sunt. Cum enim puer grandiusculus, indutus breui tunica, al-

*Xenophon
de Pædia Cy-
ri, lib. 1.*

ca, alteri minori uestem longiorem admissit, data illi breuiori tunica, quæ quadrabat ad modum corporis illius, & res ad Cyrum iudicem deferretur, pronūciat Cyrus, ut quisq; uestem suo corpori aptam teneat: id enim puerili quadam opinione commodum & æquum esse arbitrabatur. Sed postea pædagogus, retractata sentētia, dat plagas Cyro: & monet, iusta esse, non quæ ipsi uideantur commoda, sed quæ legibus sancita sunt. Præcipua autem lex est, ut suum quisq; teneat, ne in aliorū fortunas quisquam impetum faciat. Ita significauit ille Cyri magister, assuefaciēdos esse animos, ut nostris opinionibus & cupiditatibus longè antefera mus legum autoritatē. Quare ἰδὲν quiddam fuerit, tenerā ætatem flectere ad amandas præceptiones: ut existimet uirtutē esse, frenare ingeniū, & ad præscriptū cū loqui, tum agere omnia. Illud enim constat, præceptionum contemptu in ferocioribus ingenijs, ualde confirmari Cyclopicam audaciam. Et adolescentes ipsos admoneo, ut si quem uiderint equalium inimicum artibus ac præceptis, hanc ut existiment notam esse, naturæ immoderatam libertatem, concupiscentis, & legum repagula effraetura. Nullum autem monstrum perinde tetrum cogitari potest, ut talis natura, impatiēs legum & disciplinæ, seditiosa, ac tyrannica.

Hæc in genere præfari uolui de præceptionibus amādis: quæ esse uerissima, omnes prudentes

dentes uiri testabuntur, & animaduerti facile
 possunt, si quis ingeniorum naturas cōsidera-
 uerit. Est autem quædam ad mores, & ad mul-
 tas res necessaria diligentia, diuersitatem inge-
 niorum obseruare. Etsi igitur in artibus discen-
 dis, non satis est, præcepta audire: sed adiungi
 oportet exempla, imitationem & exercitatio-
 nem: tamen hoc persuasissimum sit omnibus,
 uim magnam atq; utilitatē esse præceptionum.
 Porrò ut hoc loco tantum de hac parte Gram-
 matices dicam, ingēs utilitas est, tenere certam
 loquendi rationē, & de natura sermonis rectē
 iudicare posse. Errant autē tota uia, & toto cœ-
 lo, si qui putant, hæc sine præceptis quenquam
 consequi posse. Idq; fateri res ipsa tandem co-
 git eos, qui omisis præceptis, ex sola autorum
 lectione iungere uerba didicerunt. Deinde e-
 tiam si ad quotidianum colloquium satis for-
 mularum suppeditat lectio: quid facient, si lon-
 gior causa explicanda erit: quomodo compo-
 sitionem illam periodorum, & totam seriem
 membrorū in oratione intelligēt, nisi omnem
 rationem Syntaxeos probè cognouerint? Po-
 stremò, obscuras aut uitiosas syntaxes quomo-
 do iudicabunt, nisi adhibitis regulis? Nam si
 tantum exēpla quærent, quoties occurrent ui-
 tiosa, quorū pleraq; à rectē dictis non possunt
 sine regula discerni? Porrò etiā doctos homi-
 nes interdū obscuritas, aut nouitas in Syntaxi
 fallit. Nam, ut ex sacris literis exēpla petamus,

extat

extat in priore epistola ad Timotheū gnome
 Pauli: Saluatur mulier per filiorum generatio
 nem, si manserint in fide, dilectione, castitate,
 & temperantia. Hic multos fefellit numeri mu
 ratio, Si manserint. ideoq; disputant, quid uelit
 Paulus: an mater, alioqui pia, si filij abiecerint
 fidem, peritura sit ipsa quoq;. His intempesti
 uis quaestionibus nihil opus esse, sagax Gram
 maticus facile intelliget. Vt enim dicimus, Tur
 ba ruunt: ita hic de sexu loquitur, Si māserint,
 scilicet sexus muliebris. Explicata Syntaxi, po
 stea cernes, in hac gnome nō absurdas aut hy
 perbolicas sententias cōtineri, sed doctrinam
 de rebus maximis utilissimā, minimeq; absur
 dam. Quæ enim concio proponi grauior & e
 ruditor potest, quàm hæc? Vt in saluandis ex
 istere fidem, & fidei fructus, officia suæ cuiusq;
 uocationis oportet: ita hic Paulus complecti
 tur summam doctrinæ de salute coniugum,
 hoc dicto: requirit fidem, & uocationis opera,
 scilicet officia coniugalia, & castitatem. Iam
 quæ consolatio dulcior pijs in cōiugio esse po
 test, quàm quòd audiunt hic officia coniuga
 lia non improbari, aut inter uitia recenseri: sed
 præstantissimis uirtutibus annumerari, quas
 Deus approbat, & quæ existunt in saluandis?
 Hęc sententia pios præclarè munit cōtra super
 stitionem. Hęc utilis doctrina tota iacet obru
 ta densissima caligine, si quis ignoret grāmati
 cam rationē Syntaxeos. Itaq; hic prodigiosas
 ineptias

ineptias Thomas comminiscitur. Exigua laus esse ducitur, non falli in Grammatica: sed tamen utilitas est amplissima. Accidit enim hic quo-

*Eras. Chil. 1.
cēt. 2. ada. 39.*

que, ut fit, quēadmodū dicitur, ἡ ἀρχὴ ἡμῶν παν-
τός. Animaduersa enim grammatica sententia, postea mediocriter doctus uidere potest, ad quos locos dictum accommodari debeat. Hic si errata Syntaxeos in sacris libris uelim recitare, nimis prolixus catalogus futurus esset. An notauī autem unum atq; alterum. Primum, ut uideant adolescentes, quā necessaria sint, ad ueras sententias patefaciēdas. præcepta de Syntaxi. Deinde, ut his admoniri exemplis, sint in loquendo & iudicando diligētiores. In Euangelio Ioani. cap. 8. legitur, πῶς ἀρχῶν, ὅτι καὶ λαλοῦμαι. Hic fefellit & interpretem & Augustinum figura constructionis. Nam πῶς ἀρχῶν ponitur aduerbialiter, pro particula Prorsus, seu primum. Cum enim illi interrogassent Christū, quis esset: respondit, Prorsus is sum, quem me esse dico, quem me esse profiteor. Hæc interpretatio perspicua est. At alij, malè intellecta particula πῶς ἀρχῶν, legerunt, Principium quod & loquor uobis: ac disputant, quare Christus se nomet principium. Hæc etiam si non sunt absurda, tamē hoc quidem loco intempestiua sunt, & offundunt caliginem reliquo sermone.

Psal. 68. In Psalmo legitur: Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis, à templa tuo, &c. Quantum accedet lucis & gratiæ, si rectè reddatur fi-

gura

gura cōstructionis? Confirma hoc Deus, quod operatus es, propter templum tuum. Orat enim, ut Deus gubernet, adiuuet, & confirmet pios, ut propagare doctrinam possint: idq; orat fieri propter templum ipsius, id est, ut Euangeliū ubiq; illucescat, ut gloria Dei ornatur, & uera Ecclesia crescat. Quam dulcis uersiculus est in alio Psalmo: In conueniendo populos in unum, & reges, ut seruiant Domino. Hic Grammatici de constructione rixantur, quum sit forma orationis contra latinam consuetudinem ex græco expressa: Cum conueniunt populi, simul & reges, ut seruiant Domino. Multa enim complectitur. Pingit Ecclesiæ concordiam. Testatur etiam, ad reges Euangeliū pertinere: & hanc curam regum esse debere, ut populos ad pietatē inuitēt. Deniq; propter hunc finem homines ad societatem esse cōditos, imperia cōstituta esse, populos, hoc est, cœtus con sociatos esse, & Reges præpositos, ut ornent gloriam Dei. Hunc finē omnes cœtus hominū in imperijs, ciuitatibus, familijs, scholis experere debent. Monet igitur Reges, Principes, ciuitates, doctores, patres familiās, ut cogitēt, hoc præcipuum esse officium suum, ut puram doctrinam ad gloriam Dei conseruare & propagare, & Deo obedire studeant. In his exemplis uident adolescentes, mōstrata Syntaxi, sententias non modò illustriores, sed etiam longè dulciores reddi studiosis: multas enim magnas

t res,

res, antea inuolutas, Syntaxis profert & exponit. Scio esse puerile studium, & negotium uideri leue: sed mihi credant adolescentes, non minus prodesse generi humano Grāmaticen, ac præcipuè hanc partē, quæ est absolutio Grāmātics, quàm pleraq; alias artes, aut professiones, etsi de earum dignitate nihil detraho. Magna utilitas, & magna laus est Architectonica, quæ non modò domicilia nobis condidit, sed etiam rationem muniendi magnos cœtus ostendit, quæ machinas omnis generis utilissimas, molas, naues, portus, aquæductus fabricat. Assentior, magnā esse harum rerum utilitatem: sed non minor est utilitas Grammatices. Hæc religionū, legum, historiarum, & multarum artium, quasi nutricula quædā est. Ideo non solum adhortor adolescentes, sed etiā propter gloriam Dei obtestor, ut diligentiam in discendo adhibeant, quam primū Deo, Ecclesiæ, & Reipublicæ debent: deinde, quam flagitant parentes, quorū iudicijs obtemperare eos Deus iussit. Hæc causæ discendi inculcandę sunt adolescentibus, ut sciāt, sua studia pertinere ad Ecclesiam & Rempubicā. Nisi Grammaticen rectè didicerint, non poterunt ceteras artes, Ecclesiæ & Reipublicæ necessarias, tueri. Nec nostra opera deesse his studijs debet. Ideo quum uiderem hunc libellum in manibus esse puero, fui autor uiro docto, Vito Vuinsemio, ut eum aueret: deesse enim aliquas pueriles regulas

gulas animaduerteram. Prodit igitur locupletatus, non modò præceptis, sed etiam exēplis, quorum imitatio ad phrasim cōducit. Hortantur autem te domestica exempla ad has artes amandas, quæ ad rectè dicendū necessariae sunt. Es enim natus in oratoria familia. Nam auum tuum audimus, summam autoritatem propter eloquentiam & ciuilem prudentiam, in patria consecutum esse, qui, ut illa tempora ferebant, nō indoctus fuit, & studiosus in primis, ne deessent in oratione nerui. Pater uerò, etsi rātum natura ualet, ut illius ingeniū cognouerim ad eloquentiam aptius, tanta est ubertas, tantus splendor in eius oratione, quæ naturæ bona sunt: tamen illam naturæ felicitatem magna doctrinæ copia etiam instruxit. Horum te accendi exemplis conuenit, ut possessionem huius laudis in familia retineas. Bene uale.

S Y N T A X I S

SYNTAXIS IN Græci, nostri constructionem uocant, rationem contextendæ orationis, & coniungendarum uocum, ita ut certam sententiam dilucidè representēt. In tenui,

Pris. lib. 17. aptā structurā & ordinationē dictionum uocat.

ut ait Virgilius, labor est: at tenuis non gloria, nec mediocre precium operæ, posse animi sensa citra

4. Geor.

t 2 ambi-

Virg. 10.
Acneid.

ambiguitatem afferre . Nam quibus hæc Grammaticæ pars nõ satis familiariter nota est, ij, quia temere congerunt uoces, non possunt explicare quod sentiunt: sed dant sine mente sonum, & inani quodam strepitu feriunt aures, perinde atque fluctus lit tora ferit.

Est autem in puerilibus studijs in primis operanda, ut sermonem sibi quisq; perspicuum & planum comparet, quo exprimere animi cogitata sine ambiguitate possit. Indigni mihi hominis uocabulo uidentur, qui quoties res seriæ orationem flagitant, tanquam *ἠῶφα πρόσωπα* in Comædijs, nullam uocem edere possunt. Sæpe etiam comperi pueros, quum bonorum uerborum magnam haberent copiam: tamen, quia certam structuræ rationem non norant, non esse ausos loqui: quibus opera omnis collata in bonas literas, unam hanc ob causam perierat, quòd Syntaxin non didicerant. Quare diu mihi in hac parte Grammatices puer detinendus uidetur, dum omnes formulas coagmentandarũ uocum cognouerit, & tanquam architectum orationis profiteri se ausit.

DE SYNTAXI NOMINUM.

Nomen sine uerbo non absoluit orationem, aut integram sententiam. Est enim oratio, integræ sententiæ explicatio. Et tamen sæpe multa
nomina

nomina cōnectuntur, quibus unum uerbum respondet. Quare principio de nominis syntaxi dicemus.

PRIMA REGULA.

Adiectiuum & substantiuū eodem

genere, numero, & casu coherent: ut, Amicus certus in re incerta cernitur. & , Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano: Iuuenalis.

Cic. in Le-
lio ex En-
nio citat.
Satyr. 10.

Ad eundem autem modū & participia substantiuū connectūtur: ut, Forma uiros neglecta decet. & , Nullus ad amissas ibit amicus opes: Ouid. *

Ouid. lib. 1.
de Arte.
* li. 1. Trist.
eleg. 8.

Et pronomina: ut,

Nam tua res agitur, paries cū proximus ardet. & , Metiri se quenque suo modulo ac pede uerum est: Horatius.

Horat. 1.
epist. 18.
Li. 1. epi. 7.

Antiquum est, quum pronomini suo datiuus sibi per pleonasmum adijcitur. ut apud Terentium: Suo sibi hunc iugulo gladio.

In Adelph.
act. 5. sce. 8.

Et græcum, quum possessiuo pronomini genitiuus Ipsius additur: ut, Tuam ipsius animam pertran sibi gladius. Nam Græci una uoce, τὸν σεαυτῆ ψυχὴν dicunt. ut & , τὸν ἐμαυτῆ λόγον, τὸν ἐαυτῆ βίβλον, & similia.

Lucæ 2.

Sed tamen & Latini aliquando solent cūm pronominis ipse, tum nominum partitiuorum ac numeralium, aut etiam participiorum genitiuos possessiuis adijcere. Cicero pro Mar. Ex tuo ipsius animo coniecturā feceris. Idem ad Attic. Solius enim meum

lib. 11. ep. 15.

~~peccatum corrigi non potest.~~ *Liuius lib. 2. ab Vrbe cond. Noster duorum euentus ostendet, utra gens bello sit melior. Item Horat. Cum mea nemo Scripta legat, uulgo recitare timentis, &c. Et Ouidius eleg. 8. lib. 1. Sæpe rogabis, Ut mea defunctæ molli- ter ossa cubent.*

Lib. 1. Ser.
Satyr. 4.

Eclog. 1.
Satyr. 3.

Obs̄eruabunt autem hic pueri, interdū adiectiua substantiuorum naturam inducere, quando uidelicet duo uel plura sine substantiuo concurrunt: ut, *Fortunate senex, &c. apud Virg. & Rusticus ille tuus, &c. apud Iuuenalem. Nam hic senex & rusticus substantiuè accipiuntur. Et contra, substantiua adiectiuorum uice aliquādo fungi ut Aeneid. 1. Hinc populū latè regem, belloq; superbum: pro latè regnantem. Sed hæc usus docebit.*

EXCEPTIO.

Variant autem à regula, quæ figuratè uel per *synthesin*, uel per *zeugma*, uel per *syllapsin* dicuntur.

Vide Lina-
crum lib. 6.
4. Metam.
6. Aeneid.

Synthesis est, cum nōmīni multitu- dinis singulari subijcitur uerbum, uel adiectiuum plurale. ut *Ouid. Pars uolucres factæ. Et Virg. Hic manus ob patriā pugnando uulnera passi, &c. Nam in his & similibus constructio ad intellectum, non ad uocem refertur. Sunt autem multitudinis nomina, quæ Grammatici collectiua & distributiua uocant:*

uocant: ut, gens, turba, manus, populus, pars, quisque, uterque, &c.

Est & illa synthesis, cum substantiuo qualicūq; adiectiuum diuersi generis subiicitur, quod ad intellectum, non ad uocem refertur. ut apud Terent. In Eunucho suam, &c. & apud Virg. Centauro inuehitur magna, &c. Intelligitur enim, In suam fabulam Eunucho: &, Magna naui Centauro, &c.

In prol. Eu.
5. Aeneid.

Cuius generis & illa sunt: Samnitum caesi tria millia. Et apud Curtium: Duodecim millia crucibus affixi. Item, * Sed scelus postquam ludificatus est uirginē, &c. &, Dij de aeq; omnes illum senium perdant, qui me hodie remoratus est, & similia.

Liui. lib. 10.
Dec. 1.

† Lib. 4.
* Ter. in Eu.
act. 4. sce. 3.
Terent. in
Eun. act. 2.
scen. 3.

Zeugma fit, cum diuersis substantiuis uerbū uel adiectiuum additur, quod cum propiore tantum consentit: ut, Socijs & rege recepto. &, Caper tibi saluus, & hœdi, &c. Differt hæc figura à sequenti, quod illic adiectiuum cum digniore, hic cum propiore substantiuo concordat. Cetera infra uide in uerbis.

Vir. I. Aen.
7. eclog.

Syllepsis dicitur, quando pluribus substantiuis diuersorum generum subiicitur adiectiuum plurale, quod in genere digniori respondet. ut apud Ouidium: Mulciberis capti Marsq; Venusq; dolis. & Aeneid. 7. Cæsosq; reportant, Almonem puerum, foedatiq; ora Galefi. Comprehendit enim hic masculinum genus, tanquam dignius, sub se fo-

In 2. de Ar.

mininum ac neutrū . Estq; peculiaris huius figure usus, quum de rebus animatis mentio fit.

Altera syllepsis species est, cum duo bus uel pluribus substantiuis rerum inanimatarum adiectiuum plurale neutrum græca consuetudine subijcitur. ut Salust. Præterea diuitiæ, decus & gloria, in oculis sita sunt. Et Cicero in Epist. Ut operam, studium, consilium, rem, fidem meam, sibi ad omnes res parata putent, &c. Cuius formæ exempla passim obuia sunt.

In Catilina.
10. lib. 6.

Linac. li. 6.

Sunt & sylleptica illa, Vixit annos uiginti unum, siue unum & uiginti, & similia. Sed hæc syllepsis in numero tantum fit.

REGULA II.

Relatiuum cum antecedente substantiuo, necesse est genere & numero consentire: ut, Quo semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu: Horat. &, Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi: Terent. Conueniunt enim in genere & numero, Quo & Odorem, item Ea & mater. Casu autem conuenire necesse est. nam is sequenti uerbo respondet.

Lib. 1. ep. 2.

In Eunuch.
act. 1. sce. 2.

EXCEPTIO.

Vall. lib. 3.
cap. 19.

1. Relatiuum qui, quæ, quod, positum inter duo substantiua diuersorum generum, tam sequenti quam antecedenti rectè respondet. Antecedenti: ut 1. Metam. Vnus erat toto naturæ uultus in orbe.

orbe, Quem dixere chaos, &c. Sequenti autem: ut, Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur: Salust. & Tunc domicilia coniuncta, quas urbes dicimus: Cicero. Item, Saxum antiquū, ingens, campo qui fortè iacebat, Limes agro positus, &c. Aen. 12.

In Catilina.
Pro Sestio.

Quod per relatiuum repetitur, in alio tanquam genus in specie includitur, ut inquit Linacer lib. 6. de Syllepfi.

Ad quam formam & illa pertinent, Interea in morbum incidit, quæ res illum à proposito auertit.

Item Liuius lib. 4. Dec. 1. Iam comitia cōsularia instabant, quæ res eum oppressit.

Et, Amyclas silentium perdidit, quod oppidum à Laconibus conditum perhibetur: & similia.

Vide Eras.
Chil. 1. c. 1.
9. adag. 1.

II. Relatiua, quæ accidentis uocant Grammatici, genus, numerum, & casum mutuātur à substantiuis, quibus proximè coherent: ut, Talis est ciuitas, quales sunt principum mores. & Tanta cuiusq; sunt mala, uel bona, quantus est animus, qui illa sustinet.

Cic. lib. 2.
Tul. quæst.

III. Cum ad uerbum, uel totam orationem præcedentē, relatiuum infertur, neutro genere plerunq; ponitur. ut apud Terent. In tempore ad eam ueni, quod rerum omnium est primum, &c. Et apud eundem: Et quod fortunatum isti putant, uxorem nunquam habui.

In Heauto.
act. 3. scen. 3
In Adelph.
act. 1. sce. 1.

III. Quoties antecedens de re pos-
t s sessa,

sessus, relatiuum autem de possessore dicitur, conuenit relatiuum cum primitiuo possessiui eius quod in antecedente ponitur: ut, Nunc mea scripta legis, qui

Lib. 3. de sum submotus ad Istrum: Ouidius. Tale fuerit hoc: Nos tua arma sequuti sumus, quem uictorem sperabamus. Sed tamē huiusmodi exempla rariora sunt.

V. Variant & illa à regula, quæ per syllepsin dicuntur. ut apud Virgil. Cum Daphnidis arcum Fregisti, & calamos, quæ tu peruerse Menata, &c. Et Salust. Cupido pecuniæ primò, deinde imperij creuit: ea quasi materies omnium malorum fuere.

2. Metam. Et per synthesin. ut apud Ouidiū: Fumat uterq; polus, quos si uiolauerit ignis, &c.

Et per prolepsin: ut, Milites pugnant, hic gladio, ille sarissa. Itē, Praeceptores docent, alius Grammaticam, alius Dialecticam, alius Philosophiā. Fun- guntur enim & hæc relatiuorum uice quadam.

Obseruare autem pueri etiā illa debent, quæ uel ἐλλειψιν efferuntur: ut, Vrbs anti- qua fuit, Tyrif tenuere coloni. Deest enim hic relatiuum Quam. Item, Canto quæ solitus, si quādo ar- menta uocaret Amphion, &c. pro Canto illa, quæ solitus erat. Vel per pleonasmum, ut apud Casarem: Erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire possent. Nam hic antecedens repetitur.

Et apud

Et apud Ciceronem: Ludo autem & ioco, utillis Lib.1. Off.
quidem licet, sicut somno, & c. ubi relatiuum Illis
πλεονάζειν uidetur.

REGVLA III.

Interrogatiuum & reddituum casu

conuenire debent: ut, Cuius est sententia? Cicero-
nis. & Cui dono lepidum nouum libellum? Corneli
tibi, & c. apud Catullum. Item, * Quis me sequitur?
Nemo. Vter fratrum uenit? Neuter.

Epig.1.
* Teren.in
Eunu.act.

Quo loco & illud obiter obseruent pueri, cum
de multis quæritur, interrogatiuum quis: cū de duob.
tantum, interrogatiuum uter adhiberi solere.

3. scen. 5.
Val. lib.1.
cap. 13.

Idem autem etiam de interrogatio-
nibus, quæ per uerba fiunt, intelligendum est. Terēt.

Linac. li. 3.

Quid agitur? Statur. & * An non dixi hoc esse fu-
turum? Dixti. Quid meritus? Crucem, & c.

In Eunu.
act. 2. sce. 3.
* In An. act.
3. sce. 5.

Sed in his aliquando tamen subijcitur, Sic est,
uel Factū, uel Ita est, uel aliquid simile. Idem: Che
rean' tuam uestem detraxit? Factum. Et pro te huc
deductus est? Ita, & c.

In Ennu.
act. 4. sc. 4.

EXCEPTIO.

Cum per uocem quæritur, quæ cum Vall. lib. 3.
alijs nominib. alio casu construitur, interrogatiuum cap. 1.

& reddituum casu aliquando discordat: ut, Quan-
ti emptus est liber? Duabus drachmis. Quanti uen-
ditur uinum? Nummo, & c. Nam hic necesse erat,
reddi-

redditiuum eo casu poni, quem uerbum requirebat, non qui interrogatiuo responderet. Neq; enim sic, Emere nummi, aut drachmæ dicimus, ut emere tanti, minoris, pluris, &c.

II. Cum per pronomen Cuius quaeritur, possessoris nomē genitiuo casu subijcitur: possessiua autem pronomina, eo casu, quem uerbum, ad quod respondetur, requirit: ut, Cuius est haec oratio? Mea, tua, nostra, uestra, Ciceronis, Antonij, &c. Cuius puerum huc adduxisti? Meum, tuum, suum, Eclog. 3. Simonis, Pamphili, &c. Sic & apud Virgil. Cuium pecus? an Melibœi? Non, uerūm Aegonis, &c. Est enim eadem ratio possessiui Cuius, a um, & genitiui primitiui.

Atq; haectenus de ijs quæ ijsdem generibus, numeris, aut casibus construuntur.

GENITIUVS CVM

Nomine.

PRIMA REGVLA.

Substantiuum cum substantiuo, genitiuo casu iungitur: ut, Mors ultima linea rerum:

lib. 1. epi. 17. Horat. & Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit: Iuuenalis.

Vir. 1. Aen. Eadem ratio & pronominum primitiuorū est, quando absolutè pro substantiuis ponuntur: ut, Hic illius arma, Hic currus fuit, &c.

Et aliorum item adiectiuorum, cum substantiue usur-

usurpantur: ut, Voluptas esca malorum: Cicero. De Senect.

Sed hic obseruare pueri debent genitiuos Mei, Vall. lib. 2.
tui, sui, nostri, & uestri, qui subiecti nominibus affe cap. 1.

ctuum, plerunq; passiuè significant. ut Virg. Victus Lib. 12. Ae.
amore tui: hoc est. quo tu amaris. Et Horat. Ne stu lib. 1. epi. 13.

dio nostri pecces: pro, eo studio, quo nos obserua-
mur & diligimur abs te. Item Cicero ad Atticum: lib. 13. epi. 1

Vehementer tua sui memoria delectatur: hoc est,
qua tu ipsum prosequeris, &c.

At cum substantiuis facultatem significantibus,
ut sunt, copia, potestas, facultas, causa, & similia,
etiam actiuè significant interdum, & adiectiua re-

cipiunt. Cicero ad Lent. Quocunq; tempore mihi Lib. 1. epi. 9

potestas presentis tui fuerit. Idem de Orat. L. Cras- Lib. 1.

sum, quasi colligendi sui causa, se in Tusculanũ re-
cepisse. Et Ouid. Sit modò placandæ copia parua
tui, &c.

In epistola
Acontij.

Porrò ad hanc regulam uidentur & illa referri
posse, homo nihili, res mancipi, pro propria, qui ge-
nitiuus à nominatiuo mancipium est, *ἡτὰρ οὐκ αἰγε*

σιρ. Nam frugi & nauci, qui datiuorum speciẽ ha-
bent, prorsus adiectiuorum more cum substantiuis

iunguntur. ut apud Ciceronem: Frugi & seuera ui-
ta. in Epist. & Homines satis planè frugi ac sobrij:

lib. 16. ep. 21

in Verrin. 5. Item Plaut. in Mostell. Qui homo timi-
dus erit in rebus dubijs, is nauci non erit. Quo pa-

Act. 5. sce. 1.

sto & Eiusmodi, cuiusmodi, & similia usurpatur.

A P P O -

Excipiuntur à regula, quæ per Ap-
positionem dicuntur.

Appositionem uocarūt, cum duo-
substantiua eodē casu absq; cōiunctione de eadē re
dicuntur. Ouid. 1. Met. Effodiuntur opes irritamen-
lib. 1. ep. 16. ta maiorū. Horat. Et genus & formam regina pecu-
Vir. 4. Aen. nia donat. Item: Fama malum, quo non aliud uelo-
cius ullum. & id genus alia. Nam in his & simili-
bus alterum substantiuū ueluti declarandi causa ac-
cedit, ideoq; propemodū induit adiectiui naturam.
Atq; hoc modo substantiua inter se iunguntur.

REGVLA II.

Adiectiua neutro genere pro sub-
stantiuis usurpata, substantiuorum more genitiuos
Iuuen. sat. 3 adsciscunt: ut, Quantum quisq; sua nummorū possi-
det arca, Tantum habet & fidei: pro, tantā fidem.
Epig. 19. ad & Catull. Sed non uidemus manticæ quod in tergo
Varum. est, ελλειπτικῶς: pro, manticā eam quæ in tergo est.

Atticismum uocant hanc figuram: quoniam hoc
Atticis quasi peculiare est, ut adiectiuis neutri gene-
ris pro substantiuis utantur: ut, τὸ πῖστρον τῆς ἀλκί-
θείας, pro, ἡ πίστις. & , τὸ ὕψος τῶν ὀφθαλμῶν,
pro, ἡ ὑψότης, & similia.

REGVLA III.

Superlatiui adsciscunt genitiuos plu-
rales,

rales, uel collectiui nominis singulares: ut *Disertissimi me Romuli nepotum, &c. &*, *Danaum fortissime gentis Tydide, &c.* 1. *Aeneid.*

Catul. 4
Epig. ad Ceroher.

Sed hi genitiui interdum in alios casus circumlocutione uertuntur. ut apud *Liuium: Habituri sumus consules ex plebe seditiosissimum quenq;*. Et apud *Virg. Petit ante alios pulcherrimus omnes Turnus, auis atauisq; potens, &c.* pro, *plebis &* aliorum.

Lib. 4. De. 1
7. *Aeneid.*

Obseruent autem hoc loco pueri & particulas eas, quæ superlatiuis intendendi gratia plerunque addi solent: ut sunt, multo, longè, quisq;, quàm, &c. ut, *Conspēctus uester multo iucundissimus: Cicero. &*, *Longè omnium quos quidem mihi audire contigit, præstantissimus: Fabius. &*, *Dum incautius subeunt, promptissimus quisq; cadit: Liuius. item: Ut te redimas captū quàm queas minimo: Terent. Cicero alibi &* *Tam addidit: ut, In tam optima causa. Catulus etiam Tanto &* *quanto: ut, Tanto pessimus omnium poeta, quāto tu optimus omnium patronus, &c.*

Vide Vall.
lib. 1. ca. 17.
& 18.
Pro lege Manilia.
lib. 12. ca. 11.
Lib. 5. De. 3
In Eunuc.
act. 1. sce. 1.
Epig. 44.
ad Cicer.

REGVLA IIII.

Quæ partitionē significant, aut collectionem, item genitiuos plurales adsciscunt: ut. *Nemo hominum, Alter horum, Pars ciuium. Ouid. 4. lib. Trist.*
Magna minorq; seræ, quarum regis altera Graias, eleg. 3.
Altera Sidonias, utraq; sicca. rates.

Sic & comparatiua, cum partitionē significant: ut, *O maior iuuenum: id est, inter iuuenes.* Nam
Horat. de
parti- art. poet.

partitionem exponimus per particulam *inter, è, ex,*
uel de. ut primo Fast. Solus de superis qui tua ter-
ga uides: pro solus superiorum, &c.

Ac comparatiuo utimur, cum *partitio fit inter*
duo: superlatiuo, cum inter plura: ut, Manuum agi-
lior est dextera, Digitorum longissimus est medius.

Et pronomina: *ut, Animalium hæc binis, illa quæ*
ternis pedibus incedunt.

Florus in Epitome Liuij, lib. 2. Et numeralia: *ut, Militum decimum quemq; se-*
curi percussit.

Lib. 2. Et interrogatiua: *ut, Quotus enim quisque phi-*
losophorum inuenitur, qui sit ita moratus, ut ratio
postulat: Cicero in Tuscul.

lib. II. ca. 50. Aliaq; item adiectiua nonnunquam. *ut apud Plin-*
ium: Canum de generes, caudam sub aluum defle-
stunt. Et apud eundem: Nigræ lanarum nullum co-
Linacer li. 6. de Hellenismo. Quod genus orationis ad Helleni-
smum quidam referunt.

REGVLA V.

Adiectiua quæ curam, desiderium,
 notitiam aut metum aliquem, aut contrarium significant,
 genitiuos adsciscunt: *ut, Viue memor lethi, &c. Pers.*

Lib. 12. ca. 1. Natura hominum nouitatis auida: *Plin.*

10. Aeneid. Nescia mens hominum fati. *sortisq; futuræ: Virg.*
 de Art. poe. Item, Timidus procellæ: *apud Horat. &c.*

Lib. 5. De. 1. Trepidum rerum suarum: *apud Liuium.*

1. Aeneid. Huc pertinet & illa, *Securus amorum, apud Virg.*
 Anxia

<i>Anxia furti, apud Ouid.</i>	Lib. 1. Met.
<i>Dubius animi.</i>	3. Georg.
<i>Ambiguus futuri.</i>	Tacit. li. 19.
<i>Præfaga mali mens, &c.</i>	Vir. 10. Ae.
<i>Item, Amens animi.</i>	4. Aeneid.
<i>Maturus animi, apud Virg.</i>	9. Aeneid.
<i>Falsus animi, apud Terent.</i>	In Eunuch.
<i>Nimius animi, apud Liviū, lib. 6. ab Vrbe cond.</i>	act. 2. sce. 2.
<i>Cæcus animi, apud Fabium. & id genus alia. Est enim hic casus familiaris ijs, quæ affectionem aut motum animi aliquem significant.</i>	li. 1. cap. 16.

REGULA VI.

Genitiuos adsciscūt & uerbalia ple

raq; & participia, cum in nomina degenerant.

<i>Tempus edax rerum: Ouid.</i>	Lib. 1. Met.
<i>Audax ingenij: Stat. in Syl. †</i>	
† Lib. 3. in Propemptico Celeris.	
<i>Peruicax recti, apud Tacitum.</i>	Lib. 20.
<i>Pertinax iræ: Valerius lib. 6. cap. 3.</i>	
<i>Patiens inediæ, apud Salust.</i>	Cótra Cat.
<i>Fugitans litium, apud Terent. †</i>	
† In Phorm. act. 4. scen. 3.	
<i>Sitiens famæ, apud Silium.</i>	Lib. 3.
<i>Lapsus animi, apud Plautum. †</i>	
† In Cistell. act. 2. scen. 1.	
<i>Victus animi, apud Virg. & his similia alia, quorum tamen quedam etiam ad superiorem regulam referri possunt.</i>	4. Georg.

- Vall. lib. 3. *Quæ uerò copiam, aut contrà signi-
cap. 33. ficant, modò genitiuum, modò ablatiuũ recipiunt:*
Virg. 2. ecl. *ut, Diues pecoris. &*
lib. 1. Serm. *Diues agris, diues positis in scenere nũmis: Horat.*
fatyr. 2. *Plenus rimarum, apud Terent. †*
† In Eunuch. act. 1. scen. 2.
4. Georg. *Crura thymo plenæ, apud Virg.*
Sic cætera eiusdem potestatis, nisi quòd alijs a-
Horat. li. 1. *lius casus familiarior est: ut, Contentus paucis, usi-*
Serm. fat. 3. *tatè dicitur.*
li. 4. Dec. 3. *Contentus libertatis, dixit Liuius.*
* Liuius li. *† Impos animi. & * Campos uoti, tantum.*
7. Dec. 1. *† Plautus in Casin. act. 3. scen. 5.*
Prodigus animæ. †
† Horat. lib. 1. Carm. ode 12.
Lib. 2. fat. 3. *Benignus uini, somniq;: apud Horat.*
II. Aeneid. *Largus opum, apud Virg. inuenies cum genitiuo.*
Val. li. 5. ca. *Præditus autem animo, ingenio, uiribus, & c.*
35. *Cassus lumine. &*
Virg. 2. Ac. *† Captus, oculis, † auribus, * mente, & c. cum abla-*
† Cic. lib. 5. *tiuuo serè tantum.*
Tuf. quæst. *Quædam etiam præpositionem ablatiuo præ-*
* Idem de *mittunt: ut, Felix nati pietate: Virg. & Ille uerò*
Amicitia. *Græcus, ab omni laude felicior: apud Ciceronem*
3. Aeneid. *de Orat. Sic potens pecunia, & potens à pecunia.*
Cic. lib. 10. *Firmus equitatu, & Firmus ab equitatu.*
Fam. ep. 15.

Vacuus curarum, & curis &,

Cic. 1. Off.

Vacuus à periculo animus, apud Tacitum.

Observandū igitur diligenter erit, quæ cum quibus casibus frequentius construuntur. Multa enim grammaticè secundū rationem dicuntur, quæ usus Latinorum & purè loquentium repudiavit.

Lege Lina-
crum lib. 3.

REGVLA VLTIMA.

Reus item, & quæ huic affinia sunt, genitium pleraq; uel ablatiuū adsciscūt: ut, Reus † uoti, cædis, capitis, &c. &, * Reus stipulando promittendo, &c. Insons cædis, furti, &c. &, Insons crimine cædis, furti, &c.

† Vir. 5. Ae.
* Consule
Calepinū.

Liuius lib. 4. Dec. 1. Regni crimine insons.

Obnoxius timoris, apud Liuium. &,

lib. 6. Dec. 3

Obnoxius crimini, cum datiuo, quod usitatius est.

Integer uitæ, scelerisq; purus, apud Horat. &,

li. 1. Carm.
ode 22.

Integer, uel purus à scelere, cum præpositione.

*Sic &, Liber legis, apud * Lucan. &, Liber à legibus, usitatè. †*

* Lib. 6. Li-
bera legū
Roma fo-
res.

† Plautus in Trinum. act. 4. scen. 3. Ambitio iam mōre sancta est, libera est à legibus.

Immunis operum militarium, apud Liuium: &,

lib. 7. ab Vr-
be cond.

† *Immunis à bello, & id genus alia.*

† Li. 1. ab Urb. cond. Idē, Immunis militia dixit.

Ingratus autem salutis, quod Virgilius dixit, figuratum est, pro, ob salutē: quemadmodū & Græci dicunt, μανὰς πρὸς τῆς Δίας, pro, ἐνὶ τῆς Δίας.

10. Aeneid.

DATIVVS CVM

Nomine.

PRIMA REGVLA.

Datiuos asciscunt, quæ cōmodum, facilitatē, similitudinē, aut affinitatē aliquā, & contrā significant: ut, Inuia uirtuti nulla est uia: Ouid.

14. Metam.

li. 1. ab V. c.

Malum malo aptissimum: Liuius.

11. Aeneid.

Nulli ueterum uirtute secundus: Virg.

In And. act.

Proximus egomet mihi: Terent.

4. scen. 1.

Huc pertinent pleraq; uerbalia in bilis. nam & hæc facilitatem, aut contrā difficultatem quandam significant: ut,

3. Aeneid.

Nec uisu facilis, nec dictu affabilis ulli: Virg.

Et in dus: ut, O' mihi post nullos unquam me-

lib. 1. Trist.

eleg. 4.

morande sodales: Ouidius.

Item in x quædam: ut, Villa usibus capax, apud

lib. 2. ep. 17.

Plinium.

Pertinent eodē & elliptica illa: ut, Diuites con-

li. 2. Dec. 1.

ferrēt, qui oneri ferundo essent: Liuius. & Deūm

benignitate Rempub. gratiæ referendæ esse: idem

lib. 8. Dec. 3. & lib. 10. Ea modò, quæ restinguen-

do igni forent, portantes. & id genus alia. Intelligi-

tur enim adiectiuum idoneus, uel par, aut simile.

* In Eunu.

act. 3. sce. 2.

Sed ex superioribus quædam etiam cum geniti-

uo construuntur: ut similis. * Terent. Domini simi-

Lib. 10.

lis es. Par. Lucan. Quem metuis, par huius erat.

12. Aeneid.

Fidus. Virg. Præterea regina tui fidissima, dextra

Occidit

Occidit ipsa sua, &c. Alienus. Cicero 1. de Fin.
 Quis alienū putet eius dignitatis, quam mihi quis-
 que tribuit, &c. Quod postremum etiam cum ab-
 latiuo iungitur: ut, † Alienū dignitate imperij. &
 Homo non alienus à literis, apud eundem.

† Cicero de Prouincijs consularibus.

Cicero in
 Verr. act. 4.

Lib. 1. Offi.
 Cic. p. Fō.

Li. 5. de Na-
 tura deor.

1. de Orat.

In Mostell.
 act. 1. scē. 3.

In An. act. 1.
 scē. 5.

In Pisonē.
 ad Attic. li.

ii. epist. 2.
 Cicero pro
 Quin. Veri-
 tas cū hoc
 facit.

Et quæ substantiuè sumuntur: ut, Amicus ueri-
 tatis. Socius fortunarum.

Proprium animantiū, &c. apud Ciceronem. Nam
 & hæc, cum adiectiua sunt, datiuum recipiunt: ut,
 Cæsar multis rebus significat, se nobis esse amicum:
 Cicero. & Poeta oratori multis ornandi generi-
 bus socius, ac penè par: idem. & Amatorem tibi
 proprium, &c. apud Plautum.

Quædam accusatiuum cum præpositione reci-
 piunt: ut, Idoneus ei rei, & ad eam rem. Inutilis si-
 bi ipsi. & Inutilis ad pudicitiam, & ad tutandam
 rem: Terent.

Commune autem, & pronomen Idem, etiam ab-
 latiuum cum præpositione Cum adsciscunt: ut, Sup-
 plicium legis & iudicij commune est probis & im-
 probis: Cicero. &
 Hoc mihi est commune cum cæteris.

Sic dicimus, Facit idem huic. & Facit idem cum
 hoc, &c.

ACCUSATIVVS CVM

Nomine.

4 3

REGV-

REGVLA I.

Adiectiua, græca consuetudine accusatiuos substantiuorum adsciscunt, qui partem aliquam totius significant: ut, Nuda genu.

Virg. 1. Aeneid. 2. Metam. Discrimēta sinus, &c. Ouid.

Et glacialis hyems, canos hirsuta capillos. Virg.

4. Aeneid. Omnia Mercurio similis, uocemq̄, coloremq̄,

Et flauos crines, & membra decora iuuenta.

Grammatici quos *sudoxlēs* uocant, id est, comprehensionem: significat enim, nomē totius ad partem tantum referri. ut cum dico, Aethiops albus dentes: nomen *Albus* totum Aethiopem significat: uerū quia accusatiuus *Dentes* subijcitur, detorquetur & nominatiuus ad partem tantum.

Virg. 5. Aeneid. Pertinent huc & illa, Cressa genus Pholoe, etc.

3. Aeneid. & Consertum tegmen spinis, at cætera Graius.

Et quæ inter Atticisimos referri solent: id genus alia, pro, eius generis. Non sum id nescius: pro, eius rei nescius, &c.

Sunt & Atticisimi, ubi substantiuus accusatiuus figuratè subijcitur: ut, Quid tibi hanc rem curatio est uerbero? &

Plaut. in
Am. act. 1.
scen. ult.
act. 4. sc. 4.

Id anus mihi indicium fecit: in *Adelph. Terent.* & similia. Frequens enim est *Antiptosis* hæc apud Atticos. Sed tamē huiusmodi formæ nō faciliè in exemplum trahendæ sunt, nisi si quas frequens usus Latinorum comprobauit.

REGVLA II.

Quæ certū magnitudinis modum, aut spacium significant, accusatiuo casu, uel ablati-
uo iunguntur, cum adiectiuis quantitatem signifi-
cantibus: ut, *Caulis palmum altus: Plinius.*

li. 23. cap. 7.

Vmbra quatuor pedes longa: idem.

li. 6. cap. 34.

*Storiæ quatuor pedes latæ, apud Cæsarem. Sunt au-
tem storiæ, ut hoc $\pi\alpha\rho\acute{\epsilon}\gamma\omega\varsigma$ addamus, flechtē, siue
mattē, id est, substrata, à $\sigma\theta\epsilon\acute{\iota}\omega$, græco uerbo, quod
sterno significat.*

Lib. 2. de
Bello ciuil.

Item, *Sulcus dupondio & dodrante altus, apud
Columellam. & Longum sesquipede, latum pede,*

li. 3. cap. 13.

& c. apud Plinium lib. 35.

Inuenias autem & genitiuū pro accusatiuo uel
ablatiuo positum. ut apud eundem Columellam: *In
morem horti arcas latas pedum denūm, longas pe-
dū quinquagenūm facito. & Locū occupēt decem
pedum longum, quinq; latū, & c. Sed hæc rariora.*

li. 2. cap. 11.

in eodem
loco.

ABLATIVVS CVM

Nomine.

PRIMA REGVLA.

Comparatiui adsciscunt ablatiuos:
*Vilius argentum est auro, uirtutibus aurum: Hora-
tius. Estq; hic casus comparatiui proprius, quem-
admodum superlatiui genitiuus. Tametsi etiā alios
casus recipiant comparatiui & superlatiui, uideli-
cet quos positiui illorū adsciscunt: ut, cibi aliquāto*

li. 1. epist. 1.

2. Aeneid. *avidior. & Servantissimus equi, apud Virgilium, Sed tamen pro ablatiuo comparatiui, interdum nominatiuus ponitur, cum particula Quàm, uel at que: ut, Vilius est argentum, quàm aurum. Amicior mihi nullus uiuit, atq; is est: Plaut. Item, Mihi uideatur diutius absfuturus, ac uellem: Cicero. **
- In Mercat. act. 5. sce. 2. * Ad Attic. li. 13. epist. 1. *Interdum ablatiuus manet, præcedente particula Quàm, sed cum præpositione Pro: ut, Maiore, quàm pro modo corporis, ueste utitur. et, Maiore, quàm pro numero hominũ, ediderunt stragẽ. Liu. Solent autem etiam iterari comparatiui latine: ut, Triumphus clarior, quàm gratior. & Pestilentia minacior, quàm perniciosior, apud Liuiũ. Sed hoc modo casus à tergo ferè nullos habent.*
- Liuius li. 5. Dec. 1. *Particulæ, quæ comparatiuis intendendi aut explicandi gratia adduntur, sunt, tanto, quanto, eo, quo: ut, Omne animi uitium tanto conspectius in se Crimen habet, quanto maior qui peccat habetur: Iuuenal. sat. 8. & Quo quis indoctior, eo impudentior: Fabius.*
- li. 10. dec. 3. *Item multo & longè. ut apud Liuium: Via uerò multo, quàm uisa erat, asperior ascendentibus.*
9. Aeneid. *& Virg. At pedibus longè melior Lycus, &c.*

REGVLA II.

Ablatiuo casu efferuntur, quæ causam, instrumentum, aut similem aliquã circumstantiam significant: ut, Lassus cura, Fessus cursu.

Letus

Letus honore, imperio, &c. apud Virg.

3. Aen. & 4.

Potens opibus.

Ouid. 4.

Præceptis ambitione, Clarus ingenio, Aeger pedi-

Fast.

bus, oculis, &c. Liuius: Annibal æger oculis ex

li. 2. Dec. 3.

uerna intemperie, &c. Quorum tamen quædam etiam infra ad postremam regulam referri possunt.

Pertinent autem huc & illa, Duplicem gemmis

Virg. 1. Ae.

auroq; coronam. & Loricam consertam hamis au-

Lib. 5. Aen.

roq; trilicem. & id genus alia. Significat enim hæc materiam, quæ & ipsa inter causas numeratur.

REGVLA III.

Etiã numeralia, quæ ordinis uocantur, & diuersitatis nomina, ablatiuũ adsciscunt, sed cū præpositione à uel ab: ut, Proximus à Ioue, Secundus à rege, Alius ab hoc, Diuersus ab illo.

Virg. Quantum mutatus ab illo Hectore, &c.

2. Aeneid.

Horatius tamen, ommissa præpositione, dixit, Alius sapiente bonoq; pro, à sapiente, &c.

li. 1. epist. 17.

REGVLA IIII.

Dignus & indignus, simpliciter ablatiuos adsciscunt: ut, Dignum laude uirum Musa uetat mori: Horat. &, Aude aliquid breuibus Gyris & carcere dignum, Si uis esse aliquis: probitas laudatur, & alget: Iuuenal.

li. 4. Carm.

ode 8.

Sat. 1.

Poetæ tamen pro ablatiuo, genitiuo interdũ usi sunt, Græcorum more. ut Virg. Aeneid. 12. Descendam magnorum haud unquam in lignus auorum.

REGVLA V.

Varia est constructio uocis Opus,

Lib. 6. Aen. sed ablatiuum tamē sepius adsciscit. ut Virg. Nunc
In Salust. animis opus Aenea, nunc pectore firmo. Cicero:

Vbi rerum testimonia adsunt, non opus est uerbis.

Nonnunquam autem praecedit nominatiuus. ut

Epist. 5. Cicero lib. 2. Epist. Dux & autor nobis opus est.

& Liuius lib. 1. Simul quae uulneri curando opus
sunt, parat.

lib. 10. ep. 8. Nonnunquam genitiuus. ut in Epist. Planci: Sed

aliquantum nobis temporis, & magni laboris, &

2. de Arte multae impese opus fuit. Quomodo et Ouidij illud

amandi. uidetur dictū, Casus inest illic, hic erit artis opus.

Nonnunquam pro ablatiuo infinitiuus subijci-

li. 13. ep. 23. tur: ut, Hoc fieri oportet, & opus est: Cicero ad At-

tic. &, Sed nunc per opus est, aut hunc cum illa, aut

Act. 1. sce. 5. me aliquid aduersus hunc de illa loqui: Terent.

Sic & Facto opus est, Dicto opus est, &c. qui
ablatiui pro infinitiuis uerborum ponuntur.

Rarum est, Opus est nobis hanc rem.

Cicero ad Att. lib. 6. epistola ult. Dices nummos
mihi opus esse, &c.

Comici autem pro Opus uoce, vsus utuntur, et

Act. 1. sce. 1. de ferè cōstructione. ut Plaut. in Asin. Viginti iam

In Heaut. usus est filio argenti minis. Et Terent. Mihi sic usus

act. 1. sce. 1. est, tibi ut opus est facto face.

REGVLA VI.

Quæ inesse aut adesse quippiam alicui significant, uariè efferuntur: aliquando enim genitiuo Latini utuntur, sæpius ablatiuo, nonnunquam nominatiuo & ablatiuo, rarius nominatiuo & accusatiuo. Genitiuo: ut, *Ingenui uultus puer, ingenuiq; pudoris: Iuuenal.* & *Non multi tibi hospitem accipies, sed multi ioci: Cicero.* Ablatiuo: ut, *Homo antiqua uirtute & fide: Terent.* & *Sunt mihi bis septem præstanti corpore nymphæ: Virg.* Nominatiuo & ablatiuo: ut, *Ennius ingenio maximus, arte rudis: Ouidius.* & *Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læsus, Rem magnam præstas Zoile, si bonus es: Martial.* Sed hic nominatiuus pro ratione constructionis etiam in alios casus transit: ut, *Tum pietate grauem, & meritis, si fortè uirum quem Conspexere, silent, &c. Duo autem genitiui uel ablatiui, semper ijdem manent.*

Huc referri posse uidentur & illa, *Gencre Andria, Patria Lesbios, Natione Syrus, & similia.* Nam & hæc personæ qualitatem describunt.

Nominatiuo & accusatiuo: ut, *Nuda, genu, nodoq; sinus collecta fluentes: Virg.* & *Illæ super suras tunicam collecta ministrat: Ouidius.* Sed hæc figuratè dicuntur uerè *οὐκ ἐνδοχῶν*, ac poetis ferè tantum in usu sunt. Hæc de Nominum syntaxi.

DE PRONOMINE.

Porrò Nominū constructionem imitantur & Pronomina. Nam quæ adiectiuè usurpantur, ceu suprà quoque monuimus, adiectiuorum more substantiuis iunguntur: ut, Nate, meæ uires, mea magna potentia, &c. &

Virg. i. Ae.

Eraf. Chil.

i. cent. 8. a-

da. 64.

Ter. in An.

act. 5. sce. 2.

i. Aeneid.

Ipsa dies quandoq; parens, quandoq; nouerca est.

Quæ uerò substantiuè sumuntur, substantiuorum

more genitiuos adsciscunt: ut, Quid istud negotij?

& Tu mihi quodcunq; hoc regni, tu sceptrā, lo-

uemq; Concilias, &c. Virg.

Vnum est pronomē, Idem, quod post se datiuum uel ablatiuum cum præpositione admittit: ut, Sentit idem huic: & Sentit idem cum hoc. quod posterius tamen usitatius dicitur.

Et de relatiuorum constructione, suprà regula secunda dictum est.

Illud tamen hoc loco moneri pueri debent, ut reciprocorū naturam & usum diligenter obseruent, ne temerè relatiuis alijs pro alijs utātur. Non enim idem significant, Senatus censuit, ut ad se de eo referretur: & Senatus censuit, ut ad eum, siue ipsum, de eo referretur. Neq; idem, Filius agnoscit patrem suum: & Filius agnoscit patrē eius. Nam reciproca eam personam propriè respiciūt, quæ in eadem oratione, uerbo, uel etiā participio proximè subij-

citur.

citur. Cætera autem relatiua eam serè, de qua antè facta mētio est, uel quæ per obliquum, aut aliunde ueluti noua quædam accedit. Neq; unquam ad primam uel secundâ personam fit reciprocatio. Quare barbara illa sunt, Dedi sibi, Dixisti sibi, & similia. Sed hæc rectius docebūt præceptores, cum in ter loquendum uel scribendum talis aliqua oratio incidit.

DE SYNTAXI

VERBORVM.

NUnquam integra sentētia sine uerbo ex solis nominibus constat: quare cum nominibus certa quadam ratione uerba coagmentantur. Quoniam autem duplex uerbum est, personale alterum, alterum impersonale, de personalium & finitorum syntaxi priori loco dicemus.

PRIMA REGVLA.

Nominatiuus præcedit uerbū personale finitum, simili numero & persona: ut, Ferrum tuetur principē, † Ocia dant uitia, Ego lego, Tu legis, Ille legit, & c. Est enim eadem ratio pronominum, & reliquorum declinabilium.

Additur autem in regula, Personale, propter impersonalia, quorū quædam genitiuū, uel datiuum, uel accusatiuum ante se habent: pleraq; etiam nullum casum, ut infrà dicitur. Finitum uerò, propter infini-

† Seneca in Octauia, act. 2. sce. 1.

infinitiuos, quorum proprius casus accusatiuus est.

EXCEPTIO.

I. Utimur prima & secunda perso-

Vir. 1. Aen. *na, dissimulatis ferè pronomibus: ut, Viuo equidem, uitâq; extrema per omnia duco. & Superat*

Lib. 5. Aen. *quoniam fortuna, sequamur, & c. Virg. Nam in his & similibus, quoniam certi nominatiui primæ & secundæ personæ sunt, ex numero uerbi, proprius siue legitimus nominatiuus intelligitur. Quare expressè nunquam ferè ponitur, nisi cum discretionem aut emphasim aliquam significat: ut, Nos patriam fugimus, tu Tityre lentius in umbra, Formo*

Virg. 1. ecl. *nem aut emphasim uliquam significat: ut, Nos patriam fugimus, tu Tityre lentius in umbra, Formo*

Lib. 1. Aen. *sam resonare doces Amaryllida syluas. & Tu mihi quodcunq; hoc regni, tu sceptrâ, Iouemq; Cœciliâ, tu das epulis accumbere diuûm, & c. Nam hic in altero exemplo, discretionis causa ponuntur, Nos & Tu: in altero, Tu emphasim habet, hoc est, propriam ac singularem quandam demonstrationem: quasi dicas, Tu, & non alius.*

II. Tertia quoq; persona est, quâdo absolutè sine nominatiuo utimur, in ijs uidelicet, quæ uel per ellipsim, uel secundû intellectum dicuntur. Per Ellipsim: ut, Aiunt, dicunt, ferunt, perhibent, & c. ut, Aureaq; ut perhibet, illo sub rege fuerunt Secula, & c. Est enim integrû, Homines perhibent, aut simile. Secundum intellectum: ut, Tonat, pluit, ningit, diescit, uesperascit, & c. ut, Lucefcit,

Virg. 8. Ae. *bent, & c. ut, Aureaq; ut perhibet, illo sub rege fuerunt Secula, & c. Est enim integrû, Homines perhibent, aut simile. Secundum intellectum: ut, Tonat, pluit, ningit, diescit, uesperascit, & c. ut, Lucefcit,*

hoc

hoc iam cesso pultare ostium. Teren. Nā in his & In Heaut. 2ct. 3. sce. 1.
 similibus, intellectu nominatiuum addimus, qualis
 fuerit: Aqua pluit, Cœlū tonat, fulgurat, lucefcit,
 &c. Grammatici exemptæ actionis uerba hæc uo-
 cant, quòd actio eorum in nostra potestate non fit.
 Sed tamen & his aliquando nominatiuum expresse
 additum apud autores inuenias. ut apud Tibullum: li. 2. eleg. 6.
 Multus & in terris deplueratq; lapis. Interdum e-
 tiam obliquus additur: ut, Pluit * lapides, & † la- Valer. lib. 1.
 pidibus. cap. 6.

† Liuius lib. 1. ab Vrbe cond.

Pluit lacte, sanguine, & carne, apud Liuium. li 7. Dec. 3.
 III. Est & cum infinitiuus, aut tota & lib. 4. &
 oratio infinitiua, pro nominatiuo græca consuetu- li. 3. Dec. 1.
 dine usurpatur: ut, Adde quòd ingenuas didicisse Ouid. 2. de
 fideliter artes, Emollit mores, nec finit esse feros. Pon. ele. 9.
 Nam hic uerbum Emollit, tanquam nominatiuo
 respondet his, Didicisse fideliter artes, &c. quod
 Græci dicunt, τὸ μαθεῖν παύει τὰ ἤθη, &c. * Oui. 2. de

Idē fit & in his, * Non facile est, æqua cōmoda Arte.
 mente pati. & apud Persium: At pulchrum est digi Satyr. 1.
 to monstrari, & dicier, Hic est. Item: Velle suum Satyr. 5.
 cuiq; est, nec uoto uiuitur uno. & id genus alijs.

Sed infinitiuos hos interim etiam circumloqui-
 mur uerbo finito, adiecta particula Quòd: ut, Do-
 let Turcis, quòd ab obsidione Viennensi repulsi
 sunt: hoc est, repulso esse.

Atq;

Atq; hæctenus de ijs quæ circa nominatiuū uariât.

DE FIGVRIS.

Variant autem & circa personam ac numerum quædam, quæ figuratè dicuntur, uel per Euocationem, uel per Synthesin, uel per Zeugma, uel per Syllepsin, uel etiam per Prolepsin.

EVOCATIO.

Euocationem uocarunt, cum uerbo primæ uel secundæ personæ nominatiuus terciæ præponitur: ut, Ego Virgilius lego, Tu Apollonius scribis, Nos poma natamus. Sic Plautus: Tum deniq; homines nostra intelligimus bona, Cum quæ in potestate habuimus, ea amisimus, &c. Voluerūt enim Grammatici, tertiam tantum personam in nominibus esse. Sed non uideo, cur adiecta pronomibus nomina, nō mutuētur ab eis personā. Tametsi uerum est, quòd duriusculè coherent uerba primæ aut secundæ personæ cum nominatiuis terciæ.

In Capt.
act. 1. sc. 2.

SYNTHESIS.

Synthesis dicitur, cum nomini multitudinis singulari uerbum uel adiectiuum plurale respondet: ut, Pars epulis onerant mensas: Virgil. & Pars in frustra secāt, ueribusq; trementia figūt, &c. idem. Nam in his ad intellectum refertur constructio, non ad uocem, perinde ut & suprâ de nominibus adiectiuis admonuimus.

Aliquando Synthesis & Euocatio concurrunt:

ut, in

ut, In magnis læsi rebus uterq; sumus: Ouid. & ,
Pars Scythiam & rapidum Cretæ ueniemus Oa=
xem: Virg.

Huc & Terētij illud pertinet, Aperite aētutum
aliquis ostium. & quæ similis formæ sunt.

ZEUGMA.

Zeugma, adiunctio latinè est, cum
multis substantiuis inter se iunctis, unum uerbum
uel adiectiuum additur, quod cum propiore consen-
tit. ut Virg. Semper honos, nomenq; tuum, laudesq;
manebunt. Idem: Hic illius arma, Hic currus fuit.
& , Quamuis ille niger, quamuis tū candidus esses.
Item Cicero: Nihil ne nocturnum præsidium pa-
latij, nihil urbis uigiliæ, nihil timor populi, nihil cō-
cursus bonorū omniū, nihil hic munitissimus sena-
tus habēdi locus, nihil horū ora uultusq; mouerūt?

In epistola
Phædræ.

1. eclog.

In Adelph.
act. 4. scē. 4

Eclog. 5.

1. Aeneid.

Eclog. 2.

In Catil. 1.

SYLLEPSIS, SIVE COM-
prehensio.

Longius degenerat ab analogia Syllepsis. Nam
hic multis substantiuis ita uerbū aut adiectiuū adij-
citur, ut consentiat non cum propiore substantiuo,
sed cum præstantiore. Porro pluralis numerus præ-
stat singulari, prima persona secundæ, secunda ter-
tiæ, nominatiuus casus obliquis, &c.

Vide Lina-
crum lib. 6.

Fit igitur quadrifariam Syllepsis, ge-
nere, numero, persona, & casu. Sed de ea quæ gene-
re fit, supra in nominibus dictum est: quare de reli-

quis tribus hoc loco tantum agemus.

Syllepsis numerorū propriè fit, cum diuersorum numerorū nominatiuis inter se iunctis, infertur uerbum plurale: ut, *Milites & Imperator*
 li. 2. Dec. 4. *pugnant. Liuius: Cum terra Nabis Lacedæmonijsq; mari Romana classis urgebunt.*

Sed & illa numerorum syllepsis est, quando duo uel plura singularia coniuncta, respondent uni uerbo plurali: ut, *Furor iraq; mentē Præcipitam: Virgil. Et in quibus generum & numerorum syllepsis concurrūt. ut Liuius: Fregellis murus & porta de*
 li. 6. Dec. 3. *cælo tacta erant. Et Salust. Genus, etas, eloquentia propè paria fuerunt. ubi *ἁπλῶς ἐκείνη* coniunctio Et omiſſa intelligitur.*
 In Catil.

Quæ loquendi ratio etiam in nominibus seruetur, uidelicet, ut pluribus singularibus respondeat adiectiuum, aut aliud epitheton plurale: ut, *Odiūm & metus pessimi ad diuturnitatem custodes.*
 Cicero lib. 2. Offic.

Syllepsis personarum fit, quum diuersarum personarū nominatiuis inter se iunctis, uerbū plurale infertur, quod personæ digniori respondet: ut, *Ego & uicinus concertauimus, Tu & frater bellè conuenitis. Sic Terēt. Hæc si neq; ego, neq; tu fecimus, non siuit egestas facere nos, &c.*
 In Adelph. act. 1. scæ. 2.

Syllepsis casuum, cum nominatiuo & ablatiuo inter se cohærentibus, uerbum uel adiectiuum additum pluraliter effertur: ut, *Remo cum fratre*

fratre Quirinus iura dabāt, &c. & Ouid. 2. Met.
Fors eadem Ismarios Hebrū cum Strimone siccat.

PROLEPSIS, SIVĒ

Præoccupatio.

Prolepsis, partitio, seu distributio quædam est, cum generi seu toti alicui partes subiiciuntur, diuersis numeris aut personis, uerbo non repetito: ut, Milites redeunt, hic ex Hispanijs, ille ex Gallijs. Item, Ego uapulando, ille uerberando, usq; ambo defessi sumus: Terent.

In Adelph.
act. 2. sce. 7.

& Cûremus æquam uterq; partē, tu alterum, ego item alterum. In quibus exemplis etiam Syllepsis & Synthesis incurrunt.

Act. 1. sce. 2

Cuius generis & illa sunt, Quisq; suos patimur manes, &c. In muros pro se quisq; armati discurrunt, apud Liuium. Nota figura est, & in descriptionibus poetarū et historicorū ubiq; ferē obuia.

Virg. 6. Ae.

lib. 5. ab Vr
be cond.

Incidunt autem & aliæ quædam figurae in hanc uerborum syntaxim: ut sunt, Antiptosis, hoc est, quādo casus pro casu ponitur: & Enallage, quando modus pro modo, aut aliud accidens pro alio usurpatur.

ANTIPTOSIS.

Antiptosis peculiariter fit, cum contra analogiam antecedens imitatur casum relativi: ut, Urbem quam statuo, uestra est, subducite naues. & Populo ut placerent, quas fecisset fabulas.

Virg. 1. Ae.

Ter. in pro
log. And.

Item,

Ter. in Eu. Item, Eunuchum quem dedisti nobis, quas turbas
act. 4. sce. 3. dedit? & similia.

Sed tamen & alij casus pro alijs positi inueniuntur, græca consuetudine: ueluti, Nominatiuus pro

Epig. 4. accusatiuo. ut Catull. Phaselus iste, quem uidetis ho-

Lib. 9. spites, Ait fuisse nauium celerrimus, & c. Lucanus:

lib. 2. Trist. Tutumq; putauit iam bonus esse socer. Ouid. Acce-

In An. act. ptum refero uersibus esse nocens. Sic & Terentius:

4. scen. 6. Quæ sese optauit inhonestè parare hic diuitias potius, quàm in patria honestè pauper uiuere, & c.

Virg. ecl. 7. Et nominatiuus pro uocatiuo: ut, Muscosi fontes, & somno mollior herba, Et quæ uos rara uiridis tegit arbutus umbra, Solstitium pecori defendite, & c. pro, Et arbute, quæ tegis eos rara umbra.

Satyr. 1. Item apud Persium: Vos ô patricius sanguis, quos uiuere fas est, Occipiti cæco, posticæ occurrите sanne: pro, ô patricie sanguis. Tametsi posterius hoc quidam etiam *ἕλκειν* exponant, ut sit intergram: O uos, qui estis patricius sanguis. Sed nihil attinet hic *ἀνεβιολογείν*.

ENALLAGE.

Lege Copiam Eras. lib. 1. ca. 13. Enallage, mutatio est sine ulla ratione, cõcinnitatis tantum causa usurpata: quia delectat interdum uarietas.

Sunt autem penè infinitæ Enallage, ex quibus nos has potissimum recensendas existimauimus.

I. Frequens Enallage est, cum in nar-

rando,

rando, infinitiuo pro imperfecto indicatiui utimur: ut, Facile omnes perferre ac pati, &c. pro, Ter. in An. act. 1. sce. 1. perferrebat ac patiebatur.

Item, Inuidere omnes mihi, mordere clanculū, ego In Eunuch. act. 3. sce. 1. non flocci pendere, &c. Et passiua uoce, Mihi sacra parari: Aeneid. 2. pro, parabantur. Hanc figuram Seruius historicam uocat. Priscianus † autem † Lib. 18. de Ord. uerb. ἐλλειψιν facit. Exponit enim, Inuidere mihi, pro, cœperunt inuidere: Mordere clanculum, pro, cœperunt mordere, &c.

II. Est & illa Enallage, quum uerbum substantiuum cōtra rationē in numero, conuenit cum posteriore nominatiuo: ut, Amantium iræ, Ter. in An. act. 3. sce. 3. amoris redintegratio est. Nam ratio poscebat dici, Amantiū iræ sunt redintegratio amoris, &c. quia uerbum conuenire debet cum præcedente nominatiuo. Sed de hac re etiam infra paulo dicemus.

REGVLA II.

Vocatiui secundæ personæ & imperatiuis præponuntur: aut sine uerbo, ornatus uel affectus causa, orationi inseruntur: ut, cum imperatiuo, Eripe nate fugam, sinemq; impone labori. & Virg. 2. Ac. Tu regere imperio populos Romane memento. Lib. 6. Aen. Sine uerbo: ut, Nate dea, quò fata trahunt, retrahuntq; sequamur. Et apud Ciceronem: Ego uerò lib. 4. ep. 6. Serui uellem, ut scribis, in meo grauiſſimo casu affuisses, &c.

Notentur autem etiam illa hoc loco, in quibus uocatiui non expressè, sed *καθ' ὑπόνοιαν*, siue, ut uo Virg. 1. Aë. cant, implicite ponuntur: ut, Durate, & uosmet re- 4. Aëneid. bus seruate secundis. Item, Ferte citi flammæ, date tela, impellite remos: & similia. Atq; hæc hactenus de casibus, qui uerbum antecedunt.

NOMINATIVVS POST Verbum.

PRIMA REGULA.

Verba substantiua præcedunt & sequuntur nominatiui: ut * Ira furor breuis est, &c, & Manus nostræ oculatæ sunt, credunt quod uident. Item, † Equus Alexandri & capite & nomine Bucephalus fuit.

* Horat. li. Epist. 2.
Plau. in Asi. act. 1. scæ. 3.
† Gell. li. 5. cap. 2.

Huc pertinent & illa, in quibus infinitiuus, aut tota oratio infinitiua, pro nominatiuo ponitur: ut, Istuc est sapere, &c. & Virtus est, uitium fugere: & sapientia prima, Stultitia caruisse, &c. apud Horatium.

Ter. in Ad. act. 3. scæ. 3.
li. 1. epist. 1.
Vir. 10. Aë. Satyr. 3.
Virg. 3. ecl.

Et quæ per ellipsim dicuntur: ut, Hoc uirtutis opus. Deest enim, Est. Et apud Iuuenalem: Rari quippe boni, scilicet sunt. Item, Triste lupus stabulis, Dulce satis humor, etc. Intelligitur enim, Lupus est triste, siue tristis res stabulis: & Humor est dulce, seu res dulcis sementi.

Dicuntur autem substantiua, Sum, fio, forem, & existo: quod ea substantiam significet, hoc est, rem per se

per se subsistere, non agere aut pati aliquid.

REGVLA II.

*Etiam nuncupandi uerba, & quæ si
mitem uim habent, utrinq; nominatiuum adsciscunt.
Princeps Saxonie uocatur præfectus Prætorij.*

Aristæus inuentor oliuæ dicitur.

Justinus li.

*Balbus tuba belli ciuilibus appellatus est. Item, Ille sa
lutatur doctor, Carolus designatus est Imperator.*

14.

*Themistocles, cum recusasset lyram, habitus est in-
doctior. Cicero pro Roscio: Is propter me hone-
stissimus inter suos numeratur. Idem de clar. Orat,
Non acutus orator, sed tamē orator numeratus est,
&c. Græcum est, Hic cupit audire Theologus,
pro dici, &c.*

Cic. in Tul.
quæst. lib. i.

*Obseruent autem hic pueri, nominandi formu-
las. Dicunt enim Latini uariè: ut, Est mihi nomen
Pomponius. qua forma Terentius usus est. & Est
mihi nomen Pomponij. cuius exemplum apud Plau-
tum reperies. †*

In prolog.
Hecyræ:
Hecyra est
huic nomē
fabulæ.

*† In prologo Amphit. Nomē Mercurij est mihi.
Est mihi nomen Pomponio. qua formula maximè
delectantur eruditi.*

*Liuius lib. 6. Decad. 4. Scipio, cui Africano fuit
cognomen.*

*Vetus est, quod Liuius dixit, Fecerunt illi no-
men Ascanium.*

lib. i. ab Vr
be cond.

Illud quoq; tametsi leue ac puerile, postremo lo

co hic addendū uidetur, quòd cum uerbum substan-
 tiuum, siue solū, siue cum participio aliquo eorum
 uerborum quæ utrinq; nominatiuum recipiunt, in-
 ter substantiua diuersorum generū aut numerorum
 ponitur, cum præcedente analogicè ac regulariter
 conuenire debet: ut, Verbum caro factum est: non
 facta. Bonosus Imperator, cum uitā laqueo finiiss-
 set, dictus est amphora pendens: non dicta, &c. Ta-
 met si autores interdum in his enallage, siue commu-
 tatione quadam, ut supra quoq; monuimus, utūtur,
 ut Terentius: Amantium iræ, amoris redintegra-
 tio est; pro, sunt. Et Ouid. * Vror, & insidia sunt
 pudor ille meæ: pro, est, &c.

Ioan. 1.
 Eras. lib. 6.
 Apoph. &
 Flauius
 Vop.
 In And. act.
 3. scen. 3.
 * li. 2. Amo-
 rum, ele. 4.

REGVLA III.

Cætera quoque uerba sequitur ali-
 quando nominatiuus, sed qui statum aut gestum ali-
 quem rei significet: ut, Dormit securus, Bibit ieiun-
 nus, Incedit sordidatus. † It cubitum incoenatus.
 Virg. Pronusq; magister Voluitur in caput, &c.
 Idem; Eiectoq; incumbit cernuus armo, &c.

Huc pertinet & illa, in quibus nomina pro ad-
 uerbis, Græcorū more usurpantur: ut, Nec minus
 Aeneas se matutinus agebat: id est, manè. & Non
 lupus insidias explorat ouilia circū, Nec gregibus
 nocturnus obambulat: pro, noctu. Item, Antè tibi
 Eoæ Atlantides abscondantur: pro, κατά τὴν ἡμέραν,
 hoc est, circa aurorā, siue exortū solis, &c. Atq; in
 hunc

hunc modum nominatiuus cum uerbo conſtruitur.

GENITIVVS CVM

Verbo.

PRIMA REGVLA.

Genitiuum poſtulant, quæ poſſeſſionem aut proprietatem ſignificant: ut, *Hæc ueſtis eſt patris, Hæc imago eſt Caſaris, Hic enſis fuit Euandri. Qui genitiui, cum in nomina, uel pronomina poſſeſſiua uertuntur, in tertiam regulam ſuprà cadunt: ut, Hic enſis fuit Euandrius; Hæc ueſtis mea, tua, ueſtra, &c. eſt.*

Pertinent huc & illa, in quibus uerbũ *Effere*, idem quod *facere*, ſeu pertinere ſignificat. ut apud *Liuiũ lib. 5. Turbare uolunt concordiam ordinum, quam ab Urb. diſſoluendæ maximè tribunitiæ poteſtatis rentur* ab Urb. cond. *eſſe: hoc eſt, ad diſſoluendam tribunitiam poteſtatem facere, ſeu pertinere. Sic & Saluſtius: Poſt ubi In Catil. imperium regium, quod initio conſeruandæ libertatis, atq; augẽdæ Reipub. fuerat, in ſuperbiam dominationemq; ſe conuertit, &c.*

REGVLA II.

Verba memorię, & obliuioniſ, pro niſcũe genitiuum adſciſcunt, uel accuſatiuum: ut, *Memini huius rei, & hanc rem. Obliuiſcor nominis tui, & nomẽ tuum. Virg. Et oblitos ſamæ melioris* 4. Aeneid. *amantes. Idem: Hinc iam obliuiſcere. Graios. Sic* 2. Aeneid. *& Ouid. Ocia delectent, admoneantq; mei.* lib. 1. Trift.

Et Cicero: Illud me præclare admones, &c.

- † Cicero li. 7. epist. 3. Huc pertinet &, Venit in mentem. Dicimus enim, † Venit mihi in mentem eius rei: &, * Venit mihi in mentem ea res. Item cum ablatiuo, Venit mihi in mentem de hac re, apud Ciceronem. Et cum infinitiuo, Venit mihi in mentem uereri.

Linacer lib. 6. refert has locutiones ad *Memor.*

- Quanquã & ex superiorib. cum ablatiuo quadam conſtruantur; ut, Meminit de te, id est, mentionem fecit. &, Putaui ea de re te admonendum esse: Cicero. Nam si recordari uolueritis de nouis hominibus, &c. idem in Rullum.

REGULA III.

Accusandi uerba, damnandi, & absoluen-
di. genitiuum adſciſcunt, qui ſpeciem facti ſi-

In Pœnulo, gnificet, aut ablatiuũ qui genus: ut, Furti ſe aſtrig-
it: Plautus.

In Eunuch. Hic ſe furti alligat: Terentius.

act. 4. ſce. 7. Dolobellam repetundarum poſtulauit: Sueton. †
† In uita Iulij Cæſaris.

li. 2. Dec. 1. Cum capitis anquiſſent: Liuius.

li. 14. ep. 4. Sceleris condemnat generum ſuum: Cicero.

&, Inuenimus Egnatij uxorẽ, cum uinum bibiſſet
è dolio, fuſte interfectam à marito, eumq; cædis

lib. 14. ca. 13. Romulo abſolutum: Plinius.

2. Fam. ep. 1. Item, Condemnabo ego te eodem crimine: Cicero.
&, Qui Gabinij literas inſigni quadã nota et igno-

*minia condemnastis: idem de Pro. cons. Item, Atq;
hunc ille uir summus, scelere solutum, periculo libe-
rauit: pro Milone.*

*Huc pertinent & illa, Multauit eum pecunia,
Affecit reos supplicio, & similia.*

*Sed tamen inuenias quædam, etiam ex superio-
ribus, cum ablatiuo iuncta, sed intercedente serè præ-
positione: ut, Postulatus de repetundis. & Qui de Cic. lib. 8.
perduellione requirerent: Liuius lib. 6. Et sine epist. 8.
præpositione: ut, Multos ex ijs quos capite conde- ab Vr. cõd.*

*mnauerat postero die & in consilium, & ad aleæ
lusum admoueri iussit: Suetõ. in Claud. Quo pacto
& Virgilius dixit, Damnabis tu quoq; uotis: hoc Ecloga 5
est, reos exoluendi uoti facies. Quare sunt qui pu- Linacæ li-
tant nomina huiusmodi, cum genitiuo casu ponun- bro 4*

*tur, ἐξαρτῆσθαι poni; ut sit, Damnare furti, & c.
pro, Damnare crimine furti, & c. dictum. Cicero Libro 1. de
autem etiam inuerso ordine dixit, Inertiã accusas Orat.
adolescentum: pro, Adolescentes accusas inertie.*

*Singulare est, Expostulauit mecum de non mis-
sis literis.*

REGVLA IIII.

*Adsciscunt & æstimandi uerba ge Valla lib. 3.
nitium uel ablatiuum plerq; sed genitiuum fre- cap. 1
quentius: ut, Tu fortasse quid me fiat, parui pendis: In Heaut.
Terentius. act. 4. sce. 3.*

Omnes unius æstimemus assis: Catull.

Epig. 5

Reffi-

In Curcul. *Respicio uos nihili meam gratiam facere: Plaut.*
act. 1. sce. 2. *Item, Huius non faciam. †*

† Terent. in Adelph. act. 2. scen. 1.

Ter. in Eur. *Et, Omnes inuidere mihi, ego non flocci pendere.*
actu 3. sce. 1. *Cum ablatiuo autem: ut, Gloriosa sapientia non*

Pro domo *magno æstimanda est: Cicero. Et, Data magno æ-*
sua. *stimas, accepta paruo: Seneca. Sed hæc rariora, ut*
diximus. Huc pertinent Et illa, Aequi boniq; fa-
cere, Et, Aequi boniq; consulere. Nam Et hec re-
putandi significationem habent.

Terent. In Heautót. act. 4. scen. 5. Cæterum equi
dem istuc Chreme æqui boniq; facio. Quintil. in
præfatione lib. 6. Boni cōsulere nostrum laborem,
uel propter hoc certum est.

REGVLA V.

Quæ copiam, & contrà significant,

Horat. li. 1. *modò genitiuū, modò ablatiuū recipiunt: ut, Eget*
épistola 6. *æris Cappadocum rex.*

li. 1. Carm. *Et, Non eget Mauri iaculis, nec arcu: Horat.*
ode 22.

In Andria *Sic Et indigeo. Terentius: Quasi tu huius indi-*
act. 5. sce. 3. *geas patris.*

Libro 12. e- *Et Cicero in Epist. Nunc te cohortatione non pu-*
pistola 11. *to indigere,*

1. Aeneid. *Impleo. Virg. Implentur ueteris Bacchi.*

In 2. Philip. *Cicero: Is uomens, frustis esculentis totum tribunal*
impleuit, &c.

In Amphit. *Compleo. Plaut. Erroris ambo ego illos Et des-*
act. 1. sce. 2. *mentie complebo.*

Et Virg.

Et Virg. Vterumq; armato milite complent, &c. 2. Aeneid.
 Saturō. Terentius: Næ tu propediem istius ob- In Hautôt.
 saturabere. act. 4. sce 8.

Et Cicero: Saturnus appellatus, quòd saturetur an- Li. 2. de Na-
 nis. & similia. tura deor.

Careo quoq; cum genitiuo posuit Terentius: ut, In Heaut.
 Omnes mihi labores fuere, quos cœpi, leues, præ- act. 2. sce. 4.
 terquam tui carendum quòd erat. Sed usitatus ta- * Eras. chil.
 men cum ablatiuo iungitur: ut, * Venter caret au- 2. cen. 8. ad.
 ribus. &, Morte carent animæ: Ouid. Quemad- 84.
 modum & repleo, expleo, abundo, effluo, uaco, & 15. Metam.

REGVLA VI.

Recipiunt & genitiuos uel ablati-
 uos promiscuè, quæ curâ aut perturbationem ani- In Adelp.
 mi aliquam significant: ut, Discrucior animi: Te- act. 4. sc. 4.

rentius. &, Discrucior animo. In ar. Heau.
 Animiq; se angebat: Terent. de clar. Or.

&, Angor animo, apud Ciceronem, &c. Cic. in Tus.
 Sic & Pendeo animi, alibi inuenies. quæst. li. 4.

&, Territus animi, quod Liuius dixit lib. 7. Dec. 1. Misereor autem, genitiuo tantum apud idoneos
 autores iunctum reperitur: ut, Nil nostri miserere, 2. eclog.

mori me deniq; cogis. Virg. In Capti-
 Et Plaut. Neminis misereri certum est, quando mei uis, actu 3.
 nemo miseret. scena 5.

At miseror, aris, primæ cõiugationis, quod idem
 quod

quod deploro propriè significat, accusatiuum ad-
sciscit. ut apud Cæsarem lib. 1. bell. Gall. Abditi in
tabernaculis, aut suum fatum querebantur, aut cum
familiaribus suis cõmune periculum miserebãtur,

lib. 6. Aen. etc. Poetæ tamẽ etiã pro misereor utũtur. ut Virg.
Phœbe graues Troiæ semper miserate labores.

Pertinet ad hanc regulam & satago. ut apud Te

In Heaut. rent. Etsi is suarum rerum satagit, &c. hoc est, an-
actu 2. sce. 1 xius & sollicitus est de rebus suis.

In Aeneid. Illa uerò apud Virgil. Iustitiæ ne prius mirer,
Ibidem. belli ue laborum? & Nec memini ueterũ, lator ue
laborum, & similia, Græcorum more dicũtur. Eo-
dem enim modo & illi dicunt, θωμάζομαι τὴν δι-
καιοσύνης, τὸν πόλεμον, &c. κατ' ἐπιφύρα τὸ εὖ-
να: hoc est, ut intelligas particulã Causa, uel gratia

REGVLA VII.

Substantiuo item uerbo subñcimus
genitiuum uel ablatiuum, cum formam aut qualita-

In Andria, tem alicuius describimus. ut Terẽtius: Cum faciem
actu 5. sce. 2 uideas, uidetur esse quantiuis precij.

In Andria, Idem: Quando quidem tam iners, tam nulli confi-
actu 3. sce. 5 li sum.

li. 6. cap. 37 Et Columella: Ab aspectu non aliter probari de-
bet, quàm ut sit amplissimi corporis, ceruice uali-

li. 5. bel. gal da, &c. Item Cæsar: Cicero erat tenuissima ualetu

In Iul. Cæs. dine. Sueton. Reliqua militia secundiore fama fuit.

de Or. li. 2. Cicero: Annibalis nomẽ magna apud omnes gloria
fuit.

fuit. Et ad Atticū idem: Mira sum glacritate, &c. lib. 2. ep. 7.
 Sic & Esse animo † uacuo, * magno, læto, bo- † Cic. de
 no, &c. dicimus. Est enim usitator ablatiuus. clar. Orat.
 * lib. 6. ep.

Sed tamen etiam hic interdum accedit præposi- 14.
 tio: ut, Magna in mœstitia sum: Cicero in Phil. 2.
 & Esse in eadem^a uoluntate,^b sententia,^c opi-
 nione,^d scelere,^e infamia, &c. apud eundem pas-
 sim. Atq; hæctenus de genitiuo.

a. Cicero ad Attic. lib. 11. epist. 13. b. Li. 4. Famil.
 epist. 4. c. Ad Attic. lib. 8. epist. 15. d. Pro Sylla.
 e. Ad Attic. lib. 2. epist. 22.

DATIIVS CVM

Verbo.

REGVLA I.

Quodlibet uerbum admittit dati-
 uum personæ aut rei, cui qualicunq; modo aliquid
 acquiritur uel adimitur: ut, Tribuo illi eruditionē. de clar. Or.
 Gero tibi morem. Cicero li. 2

Dat ueniã coruis, uexat censura colūbas: * Iuuen. de Nat.
 deor.

Sic & absoluta pleraq; ut, Benedico tibi, Male-
 dico illi. Cicero: Si quis alteri maledicit, petulans
 uidetur. Idem: Cæsari honestissimè cupio, pro
 fauco. * Satyr 2.
 2. De Ora.
 li. 2. Famil.
 epistola 14.

Et Terent. Dij tibi benefaciāt, cum te uideo nostræ
 familie tam ex animo factum uelle, &c. In Adelph.
 act. 5. sce. 7.

Item, Obsequor patri, Assentior Catoni, Gly-
 cyrrhiza medetur tussi, & similia.

sed

- Sed tamē inuenias multa, quæ pro datiuo etiã
alios casus recipiūt: ut, Studeo huic rei, & Studeo*
 lib. 7. cap. 3. *hanc rem. Quintil. Abdicatus medicinæ studuit.*
 In Andria, *Et Terent. Horū ille nihil egregiè præter cætera*
 actu 1. sce. 1 *studebat. Antecello omnibus, & Antecello omnes.*
Sic & præcello.
- In Topicis. *Antecedo huic: ut, Si huic res illa antecedit: Ci-*
cero. &, Antecedo hunc: ut, Gracchum paulum
ætate antecedens: idem de clar. Orat.
Anteeo omnibus.
- Cicero in 9. Philip. Seruius ætate illis antebat,*
sapientia omnibus.
2. Offic. *&, Anteeo cæteros.*
- li. 1. aca. qu. *Idem: Præcurrere cognitioni.*
 lib. 1. Offic. *&, Præcurrere rationem: idem.*
Item, Moderari iræ, & Moderari iram, &c.
- Cicero de *Item, Sum dicto audiens tibi.*
 Diuinat. li- *&, † Sum dicto audiens prætoris, cum genitiuo.*
 bro 2.
- li. 8. epist. 4 *† In Verrin. actione 6.*
 In Heaut. *Cælius: Omnes oportere senatus dicto audiētes esse.*
 actu 3. sce. 1 *Consulo tibi, & Consulo in te. Terentius: Pessi-*
 me istuc in te atq; illum consulis.
- Val. lib. 5. *Incūbo huic negotio, & Incūbo in hoc negotiū.*
 capite 85.
- li. 3. de Pon *Vaco huic rei, & Vaco in hanc rem. Ouidius*
 to, elegia 3. *In nullum mea mens grande uacabat opus.*
- li. 4. Geor. *Incessit regibus discordia, apud Virg.*
 † In And. *&, Noua isthæc incessit in te religio. Terent. †*
 act. 4. sc. 4. *Cuius*

Cuius generis & hæc videntur, Allatum est nobis. Cicero de clar. Orat.

& Allatum est ad nos.

Retulit ille mihi:

& †Retulit ad Senatum, &c.

Item, Dono tibi librum, & Dono te libro.

Aspersit tibi labem. †

†Cicero in Vatin. Ne qua ex tua summa indignitate labes illius dignitati aspergatur. Ibidem: Clarissimo uiro nonnullam laudatione tua labeculam aspergis.

& Aspersit te labe.

Impertit tibi pecuniam. Impertit te salute. aliaq; cõplura, quæ usus & diligēs lectio autorũ docebit. Linæ. lib. 4. de hac uariatione cõstructionis legatur.

Caueo autem tibi, & Caueo te, uel à te: Metuo tibi, & Metuo te, uel à te: Consulo tibi, & Consulo te: Ausculo tibi, & ausculo te: Prospicio tibi, & Prospicio uetura. & similia alia, significatione differunt: quemadmodum & Presto tibi, & presto te: ut, Homo homini quid præstat? & Virg. *

Ibo animis contra, uel magnum præstet Achillem. Ter. in Eu. act. 2. sce. 2.

Item, Medicor tibi, pro medicinam adhibeo. & *II. Aenci.

Medicor morbum, pro curo, & id genus alia.

Pertinent autem ad hanc regulam pleraq; composita uerba, præsertim quæ cum his præpositionibus, ad, ante, post, inter, ob, in, sub, præ, de, con, & re, componuntur. quorum omnium exempla uel ipse cõgeras licet, uel ab alijs petas: nimis enim longum foret,

foret, singula hic recensere. Et qui regulæ sensum satis tenet, is pluribus hic opus non habet.

REGVLA. II.

Verbo Est, habēdi significatione,

Virg. eclo. cum datiuo utimur: ut, Est mihi namq; domi pater,
 Perf. faty. 4 est iniusta nouerca. & , Tecum habita, & noris,
 Ouidius in epistola quàm sit tibi curta supellex. Item. An nescis, longa
 Helenæ ad regibus esse manus?

Paridem.

REGVLA III.

Quibusdam uerbis gemini datiuus adduntur, quorum alter personam, alter cōmodum aut incommodum significat: ut, Est mihi lucro. Est mihi odio. Sunt exitio rebus publicis intestina dissensionēs. Horatius: Nec timuit, sibi ne uitio quis uerteret olim.

Lib. 1. Ser. fatyr. 6.

In Adel. act 3. scen. 3.

Et Terentius: Vtrum studiōne id sibi habet, an laudi putat fore?

Ex quibus tamen & hic uariè quædam efferuntur: ut, Noxæ esse.

Liuius lib. 10. Dec. 1.

& , Esse in noxa. †

* Cic. pro Milione.

† Liuius libro 2. Decadis 4.

Moræ esse. *

Cic. lib. 10. Fami. ep. 31.

& , Esse in mora, &c.

Octauū casum uocat

Linac. li. 1. Virg. 5. Aen.

REGVLA IIII.

Sunt & quibus figuratè datiuus adijcitur, accusatiui loco, uel ablatiui. Accusatiui: ut, It clamor cælo: pro, ad cælum.

& , Belloq;

& Belloq; animos accendit agrestes: pro, ad bellū. Lib.7. Aene.
 Ablatiui: ut, Neque cernitur ulli: pro, ab ullo. 1. Aeneid.
 quæ forma frequens adeò est apud poetas. Item, So- Eclog.5.
 lus tibi certat Amyntas: pro, tecū. &, Arcebis gra- 3. Geor.
 uido pecori: pro, à pecore. &, Solstitiū pecori de- Eclog.7.
 fendite, &c. In quo exemplo etiam Hypallage est,
 pro defendite pecus à solstitio.

Atque huc pertinent etiam illi, de quibus supra
 inter nomina diximus. ut apud Liviū: Vtrum quis Lib.4. ab
 rex plebe sit ferendo magno honori. Et apud eundē: Vrbe cōd.
 Rempublicā esse gratiæ referendæ. Item, E sui esse. † Lib.8. De.3
 † Macrobius Saturnal. lib.3. cap.19.
 Soluendo non esse, & similia: in quibus adiectiuum Cic.2. Off.
 Par, uel idoneū, uel simile aliquid desiderari uolūt.

ACCUSATIVVS CVM

Verbo.

PRIMA REGVLA.

Actiua uerba omnia accusatiuos ad-
 sciscunt: ut, Vfus me genuit, mater me peperit Me- Gel. lib.13.
 moria: Sophiam uocant me Graij, uos Sapientiam. cap.8.
 Item, Auriculas asini Mida rex habet. &, Virum Vide Eras.
 malum uel mus mordeat, &c. Estq; hic proprius in Adagijs.
 actiuorum casus, qui personā uel rem significat, in
 quam transit actio.

Actiua autem intellige, non tantum quæ generis
 actiui sunt, sed quæcunque significationem actiuam
 habent, siue deponentia, siue communia eadem fue-
 rint: ut,

y 2

rint: ut,

pueris, ubi prima elementa Grammaticæ perceperunt. Est enim his qui purè loqui studēt, operā danda, ut in promptu habeant magnā supellectilē, non modò bonorum uerborū, sed & formularū sermonis, quæ in usu ueterum fuerūt. Nam ita demum redolebit sermo Latinam phrasin, & perspicuus erit, cum in cōpositione uerborū, ueterum exempla & consuetudinem imitabitur. Sed redeo ad regulas.

REGVLA II.

Adsciscunt & neutra quædam accusatiuos, sed cognatæ significationis: ut, Aro terram, Bibo uinum, Saltat fabulam, Dormit somnum Epi-
menideum.

Item, Pastillos Rufinus olet, Gorgonius hircum: Horatius.

& Vineta crepat mera: idem.

Et quæ Græcorum exemplo dicuntur, Gaudeo gaudium, ληρῶ λήρῃς. Quæ uerba αὐτονομῶντι-
νά, ut suprà diximus, uocantur, quòd absolutè, & quasi intra se actionem significant.

Vertitur tamē hic accusatiuus in ablatiuum aliquando: ut, Diu uideor uita uiuere: pro uitā: Plaut. in Mil. & Morte obijt repentina: pro, mortem: Sue-
ton. Non licet recta ire uia: pro uiam: Seneca, & c.

Nam aliàs, neutra sine accusatiuis absoluunt sententiam, ideoq; Absoluta uerba uocauit ea Priscian. *
ut, Crescit amor nūmi, quantū ipsa pecunia crescit.

Eras. Chil. i
cēt. 9. ada-

64.

Lib. i. Ser.
satyra 4.

Lib. i. epi. 7
Ter. in An.

act. 5. sce. 5.

Hunc scio
mea gauisu

rū gaudia.
Lina. lib. 4.

act. 3. sce. i.
In August.

* Lib. 8. de
signi. uerb.

Iuuē. sat. 14

Construuntur cum accusatiuo & composita quædam, ui præpositionis, cum qua com-
ponuntur: ut, Villam prætereo sciens: Terentius.

In Ennu.
act. 4. sce. 2.

Cic. pro

Cæl. Scopu

los præter-

uecta est o-

ratio mea.

lib. 15. epi. 4

lib. 6. bel.

Gal.

lib. 36. ca. 5.

3. eclog.

Virg. II. Ac.

In Ibin.

lib. 37. ca. 2.

Trans: Iij metam, Præteruecti sumus scopulos, &c.

REGVLA IIII.

Quæ mensuram aut spacium signi-
ficant, accusatiuo casu uel ablatiua cum uerbis iun-
guntur. Accusatiuo: ut, Cum abessem ab Amano iter
unius diei, &c. Cicero. Herciniæ syluæ latitudo no-
uem dierum iter expedito patet: Cæsar.

Sic Plin. de Mausoleo: Patet ab Austro & Septen-
trione sexagenos ternos pedes. & Virg. Treis pa-
teat cœli spacium non amplius ulnas. Ablatiua: ut,

Nec longis inter se passibus absunt: idem. & Iuge-
ribusq; nouem summus qui distat ab imo: Ouid.

Aliquando etiam præpositionem addunt utriq;
casui: ut, Murrhino capaci ad sextarios tres: Plin.
& Cum à mille ferè passibus castra posuisset: Li-
uius lib. 4. Dec. 3.

REGVLA V.

Certa quædam actiua sunt, quæ

Cic. in Pis. duos accusatiuos adsciscunt: ut, Doceo te literas.
* Terent. in Celo te culpam, Iudico te beatum. * Facio te apud
Ad. act. 4. illum deum.

scen. I. Ouid. Petit hanc Saturnia munus.

I. Metam. Virg. Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.

II. Acneid.

Hec

Hæc uocant Grammatici *διεβαρινὰ*, hoc est, Transitiua, eo quòd tràsmigret in duos accusatiuos eorum actio: alterum qui personam significat: & alterum, qui rem quæ agitur.

Sunt autem ferè uerba docendi, monendi, uocandi, rogandi, postulandi, uestiendi, præstandi, faciendi, & id genus alia: quorum quæ cõmuniora sunt, ferè his uersiculis comprehenduntur,

Flagito, posco, peto, moneo, rogo, postulo, & oro, Exoro, admoneoq; interrogo, uestio, cingo, Induo, cum doceo, cumq; exuo, calceo, celo.

Sed ex ijs tamen quedam pro altero accusatiuo interdum ablatiuum recipiunt cum præpositione: ut, Interrogo te hanc rem, & de hac re. Doceo te aduentum meum, & de aduētū meo. Celo te has res, & de his rebus. Cicero in Epist, Existimare debes, te maximis de rebus à fratre esse celatum.

Item, Precor te ueniam, & Precor abs te ueniam. Peto te hanc rem, & peto abs te hanc rem: quæ uisitatiores sunt.

Quedam etiam trifariam dicuntur: ut, Induo te uestem, græcè: Induo tibi uestem, & induo te ueste. Sic & exuo.

Porrò transitiuorū constructionem & alia interrim uerba sequuntur: ut, Dedit filiam suam Pamphilo uxorem. † Sumpsit te iudicem, testem, &c. In quibus tamen præpositio In subintelligi uidetur:

Cæsar li. 7.
de bel. Gal
Qui de suo
aduētū do
ceant.
Lib. 5. ep. 3.

† Cic. ad
Brut. ep. 6.

pro, in uxorem, in iudicem, in testem, &c.

SYNECDOCHE.

Est & ubi figuratè accusatiuus adij-
citur uerbis passiuus & absolutis, græca consuetudi-
ne. Lucan. Pluribus ille notis uariatâ tingitur alui.

- Lib. 9. ne. *Virg. 1. Aeneid.* & Expleri mentem nequit, ardeſcitq; tuendo.
2. *Aeneid.* & Implicat, & miseros morſu depaſcitur artus.
Virg. 3. Geo. Item, Micat auribus, & tremit artus: idem. &
Ibidem. Tollentemq; minas, & ſibila colla tumentem: idem.
Vall. libro 3. cap. 17. Sic dicimus, Doleo caput, Rubet capillos, &c.
Grammatici *συνειδιολογίω* uocant, quòd cum uer-
bum nominatiuo totius reſpondeat, per accusatiuum
mox ad partè reſtringatur. Est enim propriè *συνει-
διολογία*, ſiue comprehenſio, quando pars pro toto, aut
Virg. 2. Aeneid. ſpecies pro genere ponitur: ut, Patrio telimine ſi-
Ibidem. ſtam: id eſt, domo. Mucrone coruſco: pro, gladio. &
id genus alia.

ABLATIVVS CVM

Verbo.

PRIMA REGVLA.

Paſſiuorum proprius caſus eſt abla-

- Lib. 1. *Ser. fatyra 2.* tiuus, cum præpoſitione à uel ab: ut, Laudatur ab
his, culpatur ab illis: Horat. & Ego quoq; à meis
In Adel. act 5. ſcen. 4. me amari, & magni pendi poſtulo: Terent.
Fit autem hic ablatiuus ex nominatiuo actiuui:
quemadmodum ruruſum accusatiuus, qui proprius
actiuorum eſt, in nominatiuum uertitur: ut, Ego
lego

lego Virgiliũ, Virgilius à me legitur. Clodius pro-
scripsit Ciceronem: & Cicero à Clodio proscri-
ptus fuit.

Inuenias tamen apud poetas, ubi datiuus pro ab-
latiuo figuratè ponitur: ut, Visus mihi: pro à me. I. Aeneid.
& , Nulli exaudita deorum Vota precesq; meæ, Virg. II. Ae.
& c. pro, à nullo. Sed de hac figura etiã suprã me-
minimus.

Græcam Antiptosin uocat Seruius, teste Lina-
cro lib. 6.

Quod autem suprã de actiuis monuimus, idem
hic de passiuis intelligendum, ut pro passiuis acci-
pias, quæcunq; patiendi significationem habent: ut,
Mundus per se, & à se patitur, & facit omnia: Ci-
cero. Anima quæ in pulmones ducitur, calescit ab
ipso spiritu: idem de Natur. De Vniuer.
Lib. 2.

Item, Fabricius respondet, se à ciue spoliari mal-
le, quàm ab hoste uenire: pro, uendi. Quin. lib.
12. cap. 1.

REGVLA II.

Ablatiuo casu efferuntur, quæ cau-
sam, instrumentum, aut modum actionis significant.
Causam: ut, * O derūt peccare boni uirtutis amore.
& , † Luxuriant animi rebus plerunque secundis.
Item, Pudore prohibitus, * Furto letatus inani, &
similia. Instrumentum: ut, Obsequio retinetur a-
mor, & c. Ferit illum gladio, Percutio hunc pugno,
& c. Modum: ut, Res magna dexteritate acta.

y 5

Punica

* Hor. lib. 1.
epist. 17.
† Ouid. 2.
de Arte.
* Virg. 6.
Aeneid.
Cato li. 1.
Obsequio
quoniã dul-
ces retinen-
tur amici.

- Lib. 2. De. 3. *Punica religione seruata fides: Liuius.*
 2. de Arte. *Non facile est, æqua commoda mente pati: Ouid.*
Huc pertinent & illa, Conflitari graui pesti-
 Cic. lib. 1. *lentia. Laborare febri, morbo, &c.*
 de Finib. *Laborare capite, pedibus, intestinis, &c. Et quæ cū*
uerbis Afficio & Prosequor efferuntur: ut,
 * Ci. ad At. *Afficior magna * uoluptate, † honore, &c.*
 lib. 5. ep. 20 *Prosequuntur me summa beneuolentia, amore, &c.*
 † Pro S. *Nam & hæc quodammodo instrumentum uel cau-*
 Ros. *sam significant.*
Aliquando tamen & præpositio additur in qui
 Cic. lib. 9. *busdam: ut, Laborat ex pedibus.*
 epist. 23. *Rem cum summa modestia peregit, & similia: præ-*
sertim ubi modi significatio aliqua est.

REGVLA III.

Mercandi quoq; uerba, & quæ eius generis sunt, ablatiuum adsciscunt, qui precium significet: ut, Vendidit hic auro patriam.

6. Aeneid. *&, Fixit leges precio, atq; refixit: Virgilius. Item,*
Nihil carius cõstat, quàm quod precibus emitur. †
 † Seneca lib. 2. de beneficijs, cap. 1.
 Virg. 10. Ae *&, Haud illi stabunt Aeneia paruo Hospitia, &c.*
 Lib. 6. *&, Paruo cum precio diu liceret: Martialis.*
 Vbi illud obiter quoq; notandum, *Licere actiua*
uoce idem esse quod præstare, & quasi æstimatum
dari, seyl sein. Liceri autem, & licitari, precium de-
ferre certum uenditori, seyl schen, darauff bieten. ut
 apud

apud Pers. Et centū Græcos curto centusse licetur. Satyra 5.

Valeo, cum accusatiuo & ablatiuo reperitur: ut, Denarij, quòd denos æris ualebāt: quinarij, quòd quinos, &c. dicti: Varro.

Li. 4. de lingua Latina.

& Scrupulum ualebat sestertijs uicenis: Plin. Quæ posterior forma frequentior est. Lib. 33. ca. 3.

Excipiuntur, tanti, quanti, pluris, minoris, quæ genitiuo casu cum uerbis mercandi ponuntur: ut, Magis illa uiuant, quæ pluris emuntur: Iuuenalis. & Non uendo pluris quàm alij, fortasse etiam minoris. Sed tantum hi genitiui, cum adduntur substantiuis, in ablatiuos uertuntur: ut, Quāto metiris precio? Iuuenal. &c.

Satyra II.
Cic. 3. Offi.

Satyra 9.

REGVLA IIII.

Quæ prohibendi significationē habent, item auferendi, abstinendi, aut distandi, ablatiuos adsciscunt, sed aliàs cum præpositione, aliàs sine præpositione. ut Virg. Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent. Idem, Instabiles animos ludo prohibebis inani.

4. Geor.
In eodem loco.

Lucan. À trepido uix abstinect ira magistro.

Libro 4.
In epistola Helenæ.

Ouid. Est uirtus, placitis abstinuisse bonis. Quod uerbum etiam actiuè interdum ponitur cum accusatiuo. ut apud † Liuium: Abstinere uim, ignem, &c.

† Lib. 2. Dec. 3. Ab eo uno, scilicet agro Fabij, ferrum, ignemque, & uim omnem hostium abstinere iussit.

Absti-

Cic. in Ver. Abstinerere manus ab alienis pecunijs.

act. 7. Superioribus autem similia sunt, Abstulit à me pecuniam.

In Adel. act. 2. & Abs quouis homine, cum est opus, beneficium accipere gaudcas: Terentius.

Cic. Antequàm iret Cedere de dignitate, fortuna, Repub. &c. &c.

in exiliu. † Cedere uita, curia, tēplis, &c. sine præpositione.

† In epistola ad Octauium.

* Ter. in Eu. Exulo * domo, † patria, &c.

act. 3. sce. 5. † Cicero 3. Tuscul. quæst.

Lib. 7. Sa- Exulat è conuiujs, apud Macrobiu.

tur. cap. 1. Superfedeo labore, pro abstineo, sine præpositi-

one. ut apud Ciceronem in Epist. Superfedeas hoc labore itineris.

4. Trist. el. 10. Abest à Roma, Distat ab urbe, &c. cum præpositione. Ouid. Millia qui nouies distat ab urbe decē.

Epig. 60. Et quæ bifariam dicuntur: Abhorret à literis. & Sæuaq; abhorrebas prisca præcepta Catonis, apud Catullum.

Interdixit eis igni & aqua. †

† Cicero pro Domo sua.

In Domit. & Interdixit histrionibus scenam: Suetonius.

Cic. pro Differt ab illo.

In Topicis. Cæc. & Differunt inter se, &c. Sed & hoc uerbum ali-

quando actiue usurpatur: ut cum dicimus, Differre

^a diem, ^b tempus, ^c uadimonium, &c.

a Pro Deiot. b De Prouin. conf. c Pro Quint.

REGV=

REGVLA V.

Ablatiuos adsciscunt & hæc depo-

nentia, *utor, fruor, fungor, potior, & uescor: ut,*

*Utor uino, Fruor studijs meis. * Fungor officio.*

* Cic. 2. Off.

Potitus sum imperio.

Vescor lacte, caseo, carne, &c.

Lib. 5. Tusc.
quest.

Sed ex his, utor, fungor, & potior, apud uetu-

stissimos cum accusatiuo quoq; posita reperiuntur:

ut, In prologis scribendis operam abutitur: Terent.

In pro. Am.

&, Neq; boni, neq; liberalis functus est officium ui-

In Adel. act.

*ri: idem. &, Patria potitur commoda: ibidem. **

3. scen. 4.

* act. 5. sc. 4.

Postremum autem hoc, cum uincere atq; impe-

rare significat, etiam genitiuo construitur: ut, Re-

rum potiri uolunt: Cicero.

In Catil. 2.

Si eius oppidi potitus foret: Salustius.

In Iugur.

REGVLA VI.

Prepositio quoque omissa, uel per

compositionem addita, facit interdū, ut uerbis abla-

tiuus rectè addatur: ut, *Medio tutissimus ibis: pro,*

Ouid. 2.

in medio. Eiecit eum sedibus suis: pro, è sedibus.

Metamor.

Pedem porta non extulit: Sueton. pro, extra portā.

In Tiberio

Sic, Quanta spe decidi? Terent. †

† In Heaut. act. 2. scen. 3.

Magnis tamen excidi ausis: Ouidius.

Lib. 2. Met.

Figurata sunt, Parce metu Cytheræa. &,

Vir. 1. Aen.

Venatu inuigilāt pueri, &c. pro, metui & uenatui.

9. Aeneid.

N O M I-

NOMINA TEMPORIS.

Omnino ablatiuus circumstantiarum casus est: proinde & temporum nomina, & locorum, eodem plerunq; efferuntur, tametsi eadem illa etiam alijs casibus interdum, secundum diuersitatem significandi usurpantur. De quibus accipe has regulas:

PRIMA REGULA.

Ablatio nomina temporis efferuntur, cum speciem magis quam durationē significamus: ut, Superioribus dieb. ueni in Cumanum: Cic.

7. Fam. ep. 4. Lib. 3. De. 1. Puncto tēporis rerum momenta uertuntur: Linius.

lib. 2. ca. 98. Omnia plenilunio maria purgantur: Plinius.

* Linius li. 3. Dec. 1. Sic dicimus, Adulta etate profectus est. * Ex-
cto mense redijt.

Virg. 1. ecl. Longo pōst tempore uenit: & similia. Non enim rectē dicitur, Superiores dies ueni in Cumanum. Neq; secutus est analogiam Terentius, cum dixit,

In An. act. Interea mulier quedam ab hinc triennium

1. scen. 2. Ex Andro commigrauit huic uiciniae, &c. Nam triennium hic non significat durationē, sed factum, quod semel accidit ante triennium. Duo itaq; græcismi sunt, Triennium, pro, triennio: & Huic uiciniae, pro, in hanc uiciniam.

Cic. pro Cluent. Hoc loco & illa notanda sunt, Id etatis, pro ea etate. Illud horæ: pro, ea hora, & similia. Nam &

In Heaut. hæc Græcorum more dicuntur. Terent. Ego istuc etatis non amori operam dabam. Suetonius in Nerone:

rone: *Quare nunquã se publico illud horæ sine tribunis commisit, &c.*

REGVLA II.

Accusatiuus frequentior est ñs, que durationem, seu tempus continuum significant: ut,

Vna cum gente tot annos Bella gero.

Virg. 1. Aen.

& Hic iam ter centũ totos regnabitur annos, &c.

Ibidem.

& Noctes atq; dies patet atri ianua Ditis: Virg.

6. Aeneid.

Item, Tertium iam annum & uicesimum regnat,

Biduum absuit,

Non plus triduum, uel triduo, &c.

Vtriusq; autem casibus interdum & prepositio nes accedunt: ut, *Annos ad quinquaginta natus.*

Cicer. pro
S. Ros.

Tribunitiam potestatem in quinquennium accepit.

Cic. pro

Accidit in paucis diebus, & Paucis diebus.

Cluent.

† *De die epulari, & Die.*

Suet. in Tib

† *Liuius lib. 3. Dec. 3.*

Ter. in An.

Hora. Ut iugulēt homines, surgūt de nocte latrones.

act. 1. sce. 1.

Terent. Cæterum rus cum prima luce ibo hinc.

Lib. 1. ep. 2.

Item, Venit tertio calendas, & Ad tertium Calen-

in Adel. act.

das, & Tertio calendarum.

5. scen. 3.

Huc pertinent & illæ formæ: *Est in diem, quod promittis, auff borg.*

& In diem uiuere: pro non cogitare de castino.

Ci. Phil. 2.

In horam.

Philip. 5.

In posterum, In reliquum.

Li. 10. ep. 7.

In aliud tempus, auf ein ander zeit, &c.

Lib. 1. ad

Atticū ep.

LOCORVM NOMINA.

Nominibus regionum præpositiones, sicut & appellatiuis adduntur, siue uerbis in loco, siue de loco, siue ad locum significantibus adijciuntur: ut, Fronspærgius duxit exercitum in Italiam, Gallus in Italia dominari cupit, Gallus ex Italia profectus est. Sicut, Venio in urbem, Sum in urbe, Proficiscor ex urbe.

1. Aeneid. Figuratum itaq; est apud Virgilium: Italiam facto profugus, Lauinaq; uenit Littora, &c.

Eclog. 1. ut & At nos hinc alij sitientes ibimus Afros.

6. Aeneid. & Deuenere locos, &c. & id genus alia, quæ per ellipsim à poetis dicuntur.

A&. 5. sc. 8. Et suo quodã modo dixit in Phormione Terentius, Cuius uir uxorem Lemni habebat aliam: pro, in Lemno. Est enim eadem ratio insularum, quæ & regionum.

At rectè dixeris, Arceo hostem Italia: quemadmodum & Arceo hostē urbe. Exclufit uenientem Gallia: ut, Exclufit uenientem foribus, &c. de quibus supra dictum est.

Propria autem urbium, absq; præpositionibus cum uerbis iunguntur, idq; in hunc modum:

REGVLA I.

Urbium propria, primæ uel secundæ declinationis, in loco esse significant, genitiuo casu singulari: tertiæ autem declinationis, & pluralia

Italia tantum, ablatiuo: ut, Tarenti degit Archita, Vide Gell.
qui ligneam columbam uolatilem fecit. lib. 10. ca. 12

Cicero in epist. Commendo tibi domum eius, quæ li. 13. ep. 22.
est Sicyone. Horatius: Romæ Tibur amem uento- li. 1. epist. 8.

sus, Tibure Romam.

Item, Delphis Apollo oracula reddebat. & Tacit- 10. Aeneid.
tis regnauit Amyclis: Virg.

Quibusdam tamen & datiuus placet in tertia Virg. 4. Ac.
declinatione. Dicunt enim, Sum Carthagine, & Tyria Car
Sum Carthagini. thagine
 qui nunc
 Expectat.

REGVLA II.

Ad locum significat accusatiuus, cu-
iuscunq; numeri aut declinationis nomina ipsa fue-
rim: ut, Noctuas Athenas. Vide Eras.
 in Adagijs.

Proficiscor Romam, Consero me Vitembergam.
Carthaginem redijt Regulus, &c. Cic. 3. Off.

REGVLA III.

De loco autem & per locum signifi-
cantes, ablatiuo utimur: ut, Carthagine redijt Sci- Liuius lib.
pio. Roma profectus est cum exercitu. & Athenis 5. Dec. 3.
habuit iter Paulus, &c.

Inuenias tamen semel atq; iterum, etiam ciuita- In Ver. act.
tum nominibus præpositiones additas: ut, Venit ad 6. Messanã
Messanam: Cicero. Quod idem serè fit, cum pro- cum impe-
prijs adiectiua, aut aliàs appellatiua iunguntur: ut, rio nemo
Sum in urbe Roma. & Propertius: uenit.
 Li. 3. elc. 21.

Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.

z Tametsi

In epistola Tametsi Ouidius etiã absq; præpositione dixerit,
Phyllidis Atq; aliquis doctas iam nunc eat, inquit, Athenas.
ad Dem.

REGVLA IIII.

Propria ciuitatum imitantur & hæc
appellatiua, domus, rus, humus, militia. Dicimus e-
nim, Sum domi, Eo domum, Venio domo.

Et additis adiectiuis, meæ, tuæ, suæ, nostræ, ue-
stræ, & alienæ domi: ut, Malo esse cum timore do-

1. Offic. mi meæ, quàm cum periculo domi alienæ: Cicero.
Item, Diodorus multos annos nostræ domi uixit:

Lib. 5 idem in Tuscul.

lib. 9. ep. 19. & Balbus recta à porta domũ meã uenit: in Epist.

Item cum genitiuo possessoris. ut apud eundem

Lib. 1. de Diuinat. Quæ ipsa domi Phalaridis consecra-

Lib. 1. ep. 7. uisset. Et ad Att. Clodius deprehensus domi Cesaris.

3. epistola. Et ad Var. lib. 9. Epist. Sed quid ego hæc ad te, cu-

In epistola ius domi nascuntur? Ouidius autẽ & plurali nume

Laodamię. ro dixit, Quò ruitis? uestras quisq; redite domos.

Sic dicimus, ^a Sum ruri, ^b Eo rus, & ^c Redeo
rure, & c.

^a Cicero pro Cluent. ^b Terent. act. 4. sce. 2.

^c Cic. lib. 5. epistola 20.

In Hecyra, ut, Ruri educatus est. Et apud Terentium: Senex
act. 1. sce. 2. rus abdidit sese.

In Eun. act. Item, Video rure redeuntem senem: apud eundem.

5. scen. 5. & † Iacet humi. & * Tollitur humo.

* Vir. 3. Ge. † In Catil. orat. 1.

Non autem, *Labitur humū. nam accusatiuo in hac forma non utimur. Virgilius tamē pro accusatiuo, genitiuo huius nominis, significatione ad locū usus uidetur: ut, Nec prius absistit, quā septem ingentia uictor Corpora fundat humi, &c. 1 Aeneid.*

Ou. 15. Me-
tamor. Ser-
pit humū.

Militiæ autem solo genitiuo localiter & absolute usi sunt autores. ut Terentius: *Vnā semper militiæ & domi fuimus. Et Salustius: * Igitur domi militiæq; boni mores colebantur.*

n Adelph.
act. 3. sce. 4.
* In Catil.

DE NUMERALIBVS.

Quoniam autem omnium ferè circumstantiarum casus & constructionē hætenus persequuti sumus, non alienū putauī, hoc loco & de numeralium usu aliquid adijcere. Sunt autē uaria ea nomina. Quædam enim simpliciter numerū significant, quæ uulgò cardinalia uocantur: ut, unus, duo, tres, quatuor, &c. & horum interrogatio, quot. Alia ordinem significant: ut, primus, secundus, tertius, &c. & horum interrogatio, quotus. Alia distributionem: ut, singuli, bini, terni, quaterni, quini, seni, septeni, octoni, noueni, deni, uiceni, triceni, quadrageni, quinquageni, sexageni, septuageni, octogeni, nonageni, centeni, mulleni, &c. Significat enim bini, *ye 2 dwen: terni, ye drey, &c.*

Vall. lib. 3.
cap. 5.
Linacer li. 1

Ac simplicia quidem numeralia, à cæteris adiectiuis cōstructione nihil differūt, nisi quòd & partiuorum more cum genitiuo plurali iungūtur: ut,

2 2 2 19 Milles 3

2

Mille hominum occidit, Centum senatorum pro-
scripsit, &c. de qua re et supra meminimus. D stri-
butiua autem & ordinalia, peculiarem in quibus-
dam usum habent.

PRIMA REGULA.

Distributiuis utimur, cum distribu-
tione facta, suum cuiq; parti numerũ assignamus:

- Virg. 5. Ae. ut, Bina boum nobis Troia generatus Acestes
Dat numero capita in naues: id est, duos boues in
singulas naues. *Que locutiones trifariam effertur-
tur. Aut enim distributiuis solis utimur rei acce-
ptæ uel impensæ: ut, Consules binas legiones scribe-
re iussi: Liuius. & Binos æris in modios populo di-
uiserunt: idem. Aut personæ uel rei, cui aliquid
acceptũ uel impensum refertur, nomẽ Singuli adij-
cimus, et pro distributiuis, cardinalibus utimur. ut
apud eundem: In singulos pedites dati octingenti
æris. Et apud Cæsarem, lib. 1. Comment. Ad denos
rios quinquaginta, in singulos modios annona per-
uenerat. Aut etiam quum distributiuis utimur,
nomen Singuli adijcimus: ut, Bini senatores singu-
lis cohortibus præpositi: Liuius. & Quindena in-
gera data in singulos pedites: idem lib. 5. Dec. 4.*
- li. 1. Dec. 4. In eodem loco.
- li. 3. Dec. 4.
- li. 3. ab Vrbe cond.

Ergo hoc interest inter binos, quinos, denos,
&c. & inter duos, quinq; decẽ, &c. aureos, quod
cum dicis, Deni aurei militibus dati sunt, significas
singulos decem accepisse. At cum dicis, Decẽ aurei
militibus

militibus dati sunt: significas, totam legionē decem tantum accepisse. Atq; in hunc modum distributivis utuntur auctores.

Poetæ tamen his aliquando abutuntur pro numeralibus simplicibus. Sic Lucanus † dixit, *Septeno gurgite: pro, septem gurgitibus.*

† Lib. 8. *Gurgite septeno rapidus mare summo-uet amnis.*

♣, *Per duodena regit mundi sol aureus astra: pro, Virg. I. Ge. per duodecim astra.*

REGVLA II.

Adduntur & distributiva numeralia nominibus quæ pluraliter tantum dicuntur: ut, *Binas literas abs te accepi eodem exemplo.*

† *Ex unis nuptijs geminas mihi cōficiēs. Liuius tamen dixit li. 3. ab Vrbe cond. Tribus liberis, quorū nemo Cæsoni cedebat: pro, ternis. quod huic quidē n uoci tanquā peculiare est. quanquā ♣ alia huiusmodi contra regulam usurpata passim inuenias.*

Cicero lib.

10. epist. 5.

† Terēt. in

And. act. 4.

scen. 1.

REGVLA III.

Ordinis nominibus, perinde ut cæteris adiectiuis utimur, addita tamen serè particula *Quisque: ut, Tertio quoque die uenire solet, yè am dritten tag. Liuius: Decimum quemq; militem ad supplicium legit, yè den zehenden.*

Cicero pro Rab. Post. *Tertio quoq; uerbo exci- tabantur. Et in Pison. Tricesimo quoq; die.*

li. 2. Dec. 1.

Constituuntur & cum genitiuo plurali ordinata, partitiorum more: ut, Quartus quisq; annorum Suet. in Iul. Florus li. 1. bisextilis est. Vltimus regum Romanorum fuit Superbus. Iuuenal. * Quota portio fecis Achæe.

cap. 7.
* Satyr. 3.

Quod idem & cardinalibus familiare est: ut, Viginti equitum in primo conflictu cecidere. Sed de hac constructione etiam supra meminimus.

Cæterum & illud quoq; hoc loco monendum videtur, ueteres Latinos, qui purè atq; emendatè loquuti sunt, in efferendis numeris, qui summam centum millium excederent, plerunq; aduerbijs usos esse. Nam apud antiquos, ut inquit Plinius, non erat numerus ultra centum millia. Macrobius lib. 1. de Somn. Scip. Duplicatis igitur illis, quadragies octies centenis millibus, erit integra diametros cœlestis circuli, nonagies sexies centena millia stadiorum. Quod uulgò loquentes dicunt, Nouies milies mille & sexcenta millia stadiorum, &c. Plinius lib. 2. Ab India ad Herculis columnas Gadibus sacratas, octuagies quinquies cœtena septuaginta octo millia passuum. Idem alio loco: Minima computatione, milies centena millia sestertium annis omnibus India & Sere, peninsulaq; illa imperio nostro ademit: pro, centies milies mille HS.

In qua tamen forma, quoties nomen sestertij adijcitur, numerus centenorum millium omitti ferè solet. Suetonius in Calig. Totumq; illud Tiberij Cesaris

saris uicies ac septies mille sestertiūm non toto uer-
tente anno absumpsit: pro, uicies ac septies millies
centena millia sestertiorum. Sic dicimus, Decies se-
stertiūm: pro, Decies centena millia sestertiorum.
Centies sestertiūm: pro, Centies cētena millia sester-
tiorū, quo precio estimatus fuit unio Cleopatræ. Plin. lib. 9.
Hæc eo plurib. hic adieci, quòd sciam has formas in cap. 35.
scholis uulgò negligi. Refert aut̄ in primis, rectè lo-
quendi figuras tenere. Deinde & turpe est, id quod
primū ferè omniū discitur, latinè effari nō posse.

DE INFINITIVIS.

Hactenus indicatiui constructionē persecuti su-
 mus. Eosdem autem casus post se recipiunt & cæte-
 ri modi finiti. Nam ut dicimus, *Lego Virgiliū: ita*
&, Lege Virgiliū, Vtinā legerē Virgiliū, Si legam
Virgilium, &c. rectè dixeris. Neq; alia constructio
thematis uerbi est, quàm cæterorū temporum atq;
personarum, quæ ab eodem themate descendunt.

Infinitiui autem modi alia paulo constructio est.
 nam & ante se casum aliū recipit, quàm superio-
 res modi: & ab altero plerunque uerbo dependet,
 quoties uidelicet duo uel plura uerba absq; coniu-
 ctione se sequuntur.

REGVLA PRIMA.

Accusatiuus proprius casus infini-
 tiuorum est, præcedens infinitiuum, perinde ut no-
 minatiuus uerbum finitum: ut, *Aio, te accidam*

Romanos uincere posse. †

† Ennij uersus de Pyrrho. Cicero lib. 2. de Diuinis,
 & Metiri se quemque suo modulo ac pede, uerum

li. 1. epist. 7 est: Horatius.

Exponitur autem per nominatiuum, mutato uerbi modo, & adiecta particula Quòd, uel Ut, aut simili: ut, Aiunt probos adolescentes deprauari consuetudine malorum: id est, Aiunt quòd probi adolescentes deprauentur malorum consuetudine.

Ter. in An.
act. 4. sc. 6.

Item, Optauit se inhonestè hic parare diuitias potius, quàm in patria honestè pauper uiuere: hoc est, ut pararet diuitias potius, quàm honestè pauper uiueret.

REGULA II.

Infinitiui adduntur uerbis significanti-
 bus qualemque uoluntatem, aut sensum, aut sci-
 entiam. Voluntatem: ut, Cupit te uidere, alio-

* Cicero li.
1. de Diuin.
li. 3. eleg. 21.

qui, &c. * In animo habet, nauem conscendere.

Propert. Magnum iter, ad doctas proficisci cogor
 Athenas. Quae uerba Graecis προαιπειναι dicuntur,
 quòd προαιπειναι, hoc est, cõsiliu[m], siue propositu[m],
 aut uoluntatem aliquam significant: qualia sunt, uolo,
 nolo, malo, paro, cogito, instituo, incipio, au-

Ter. in Ph.
act. 2. sc. 1.

deo, debeo, iubeo, ueto, &c. Sensum: ut, Saluum te aduenire gaudeo. Quid tristè te incedere uideo?

Eclog. 9.
Ter. in An.
act. 2. sc. 5.

Virgil. Cantando longos memini me condere soles.
 Quo pacto & Memini me uidere, dicere, & similia di-

lia dicuntur. Huc pertinent uerba affectuum, item uerba opinandi, dicendi, & quæcunq; sensum aliquem uident, audiendi, cognoscendi, aut reminiscendi significant. Facultatē: ut, Nec tecum possum uiuere, nec sine te.

Nequeo mearum rerum initium ullum inuenire idoneum: Terent.

& Docuit me fidibus canere, ludere, saltare, &c.

Atq; huc pertinent etiam impersonalia pleraq; ut licet, expedit, contingit, refert, &c. ut, ^a Licet dicere. ^b Est uidere. Expedit facere. ^c Contingit adire. Refert scire, &c.

a Plaut. in Casin. act. 5. scen. 3. b Horat. lib. 1. Serm. sat. 2. c Horat. lib. 1. epist. 18.

Exponitur autem infinitiuus cum uerbis uoluntatem aut facultatē significatibus τελινω̄ς, ut Græci dicunt: hoc est, per particulam Vt. ut, Cupio te uidere: hoc est, Cupio ut uideam te. Doceo te canere: hoc est, Doceo te ut canas. Explicat enim τελινω̄ς, hoc est, causam finalem uolūtatis aut actionis.

Cum uerbis autem sensuum exponitur ἐδωλιω̄ς, hoc est, per particulam Quod: ut, Memini me dicere: hoc est, quod dicebam. Nam hic euentum seu speciem actionis exponit.

Vide Vall. in Raudensum.

Martial. lib. 12. in habentem uarios mores.

In Hecyr. act. 3. sce. 3.

Ter. in An. act. 4. sc. 2.

Cicero in 6. act. Verr.

REGULA III.

Casus sequens infinitiuum Esse, & quæ similis constructionis sunt, conuenit cum pro-

In An. act. 2. scen. 3. ximo casu præcedente. ut Terent. *Caue te tristem esse sentiat. Idem: Ipsus sibi esse iniurius uideatur.*
 * Martialis li. 9. epig. 12. Sic &, *Illi conuenit esse probo. &, * Nobis non licet esse tam disertis. Item, Tu cupis dici strenuus.*
 † Terēt. in Eun. act. 2. scen. 2. *Ille uult uideri pius. † Parmenonem tristem uideo. & c. Nam eandem cōstructionem uerba nuncupandi, & uerba gestuum, cum uerbis substantiuis habent, ut suprà dictum est.*

Græcum est, *Ille uult audire Theologus, pro, dici Theologus. Quemadmodū & inusitatū Lucani Lib. 9. illud, Tutumq; putauit iam bonus esse socer. Nā latina consuetudine dicendum fuerat, Tutumq; putauit iam socerum esse bonum & clementē, & c. Sed hoc inter figurata referunt, ut suprà monuimus.*

REGULA III.

Græcissimi sunt, cū infinitiui adduntur nominibus facultatem significantibus, aut alijs pro gerundijs usurpantur: ut, *Nunc est tempus dicere quæ sentias: pro, tempus dicendi. Terentius: Quod pleriq; omnes faciunt adolescentuli, ut animum ad aliquod studium applicent, aut equos alere, aut canes ad uenandum. & c. pro, ad studium alendi equos, aut canes, & c. Sic Virgilius dixit, Soli cantare periti, pro, cantandi. &, Nescia mens hominum fati, sortisq; futuræ, Et seruare modū, reb. sublata secundis: pro, nescia seruandi.*
 Virg. 5. Ae. *Quibus similia & illa sunt, Magnum dat ferre talentum:*

talentum: pro, ad ferendū, siue ut ferat. & *Audax* Horat. li. 1.
omnia perpeti, Gens humana ruit per uetitum ne- Car. ode 3.
fas: pro, *audax* ad perpetiendū omnia. Item, *Et can* Virg. 7. ecl.
tare pares, & *respōdere parati*: pro, *pares* cantan-
do, & *parati* ad respondendum. Cuiusmodi formæ
 à poetis serè usurpantur, Græcorum imitatione,
 apud quos cum gerundia nulla sint, infinitiui pro
 gerundijs ponuntur.

DE GERUNDIIS.

PRIMA REGULA.

Genitiui casus gerundia, sequuntur
 nomina facultatem aut uoluntatem significãtia: ut,
Occasio emergendi. † *Locus ignoscendi*.

† Terent. in Heaut. act. 2. scen. 1.

Gratia discendi Athenas missus, & c.

Iustin. li. 17

Quid. *Tempore creuit amor, qui nunc est summus*,

1. Fast.

habendi. Iuuenal. *Tenet insatiabile multos*

Satyr. 7.

Scribendi cacœthes, & *ægro in corde senescit*.

Huc pertinent & illa, quæ per adiectiua dicun-
 tur: ut, *Cupidus uidendi*.

Terent. in
 Hec. act. 3.
 scen. 3.

* *Studiosus dicendi*.

* Cicero de Orat. lib. 1.

Certus eundi, apud Virg. & similia.

4. Aeneid.

REGULA II.

Accusatiui casus gerundia præposi-
 tione annectuntur uerbis: ut, *Mitto illum ad specu-*
landum arcem. Virg. *Et inter agendum Occursare* Eclog. 9.
capro,

3. Georg. capro, cornu ferit ille, caueto. Idem: Namq; ante
domandum, Ingentes tollent animos, &c.

REGVLA III.

Cum necessitatē significant in dum
gerundia, impersonalium modo ponuntur, & uel
datiuum iuxta se habēt, uel casum omnino nullum:
ut, Vigilandum est nobis. † Sperandum est uiuis.

† Philelphus ex Theocriti Batto, ut testatur E.

† Ouid. 3. rasmus in adagio, Aegroto dū anima est, spes est.
de Arte. Surgendum est, Eundum est. † Utendum est etate,
li. 1. Carm. &c. Horatius: Nunc est bibendum, nunc pede li-
ode 37. bero Pulsanda tellus, &c.

REGVLA IIII.

In do gerundia, sequuntur uerbum,
uel cum præpositione, uel sine præpositione. Sine

Manilius. præpositione: ut, Omnia conando, docilis solertia
Virg. ecl. 3. uicit. & Frigidus in pratis cantando rumpitur an
12. Aeneid. guis. Item, Simul aptat habendo, Ensemq; cly-
peumq; & rubræ cornua cristæ: pro, ad habendū.
lib. 11. ca. 2. Et apud Pliniū: Telum spiculauit. perfodiendo ter-
gori: pro, ad perfodiendum. aliaq; id genus: que ta-
men, quia datiuū significationem magis quā abla-
tiuū præ se ferūt, absq; præpositiōe, ueluti iure suo
esseruntur. Cum præpositione autem: ut, Ratio
lib. 1. ca. 4. rectè scribendi, cum loquendo iuncta est: Fabius.
Heus senex, pro uapulando Herclè ego abs te mer
A& 3. sce. 3. cedem petam: Plaut. in Aulul.

Significant autem hæc aliàs actiue: ut, Homines nihil agendo, malè agere discūt: hoc est, dum nihil agunt. Alias passiue. ut apud Virg. 3. Geor. Carpit enim uires paulatim, uritq; uidendo Fœmina: hoc est, dum uidetur. & alibi: Alitur uitiū, uiuitq; tegendo: id est, dum tegitur. Non sum soluendo: pro eo quod est, Non possum soluere, siue Nō sum par soluendo, figuratum est, ut supra monuimus.

Columell.
lib. II. ca. 2.

In eodē li.
Cicero li. 2
Offic. & li.
14. Ad Att.
epist. 8.

Adsciscunt autem gerundia casus uerborum suorum analogicōs, perinde ut & ceteri modi, ceteraq; tempora. Terēt. Ea res tum dedit existimandi copiam, Quotidianæ uitæ cōsuetudinem: Quæ cuiusq; ingenium ut est, declarat maximè. Cicero: Hos accusando, illos occidendo, ciuitatem labefactasti. Liuius lib. 8. Dec. 4. In frugib. pecudibusq; nō tantum semina ad seruandū indolem habent, quantum terræ proprietates, cœliq; sub quo alūtur, mutatio.

In Heaut.
act. 2. sce. 3.

Sic & cum impersonalium modo usurpantur. ut apud Lucretium li. 1. Aeternas quoniam pœnas in morte timendum. Et Virgil. Aeneid. 11. Alia arma Latinis Quærenda, aut pacem Troiano à rege petendum. Sic enim & Donatus & Seruius legunt. tametsi huiusmodi formæ Græcismis potius annumerandæ uidentur. nam Græcis hoc modo loqui familiare est. Xenoph. In Hercule: ἀλλ' ἔτε τὸς θεὸς ἰλέως εἰναι σοι βύλας, θόραπυτέου τὸς θεὸς, ἔτε ὑπὸ φίλων ἐθέλεις ἀγαπᾶσθαι, τοὺς φίλους σὺ βρῦντέου,
&c. hoc

Et c. hoc est, Siue deos propitios esse tibi uis, colendum est deos: siue ab amicis diligere cupis, demerendum est amicos. Et Isocrates in Archidamo, ἀλλ' οὐ μὴ ἢ πρὸς τὸ λιανῶς τῷ σε δεῖσαι, θανάτορ ἡμῖν αἰρετέορ: hoc est, Vbi non licet honestè uiuere, ibi mortem nobis eligendum est. Quas formas Latini per participiū usitatè effèrunt: ut, Colendus est Deus, Demerēdi sunt amici, Eligēda est mors, Et c. Quamquam Et superiores formas Latini eadem sententia per participium eodem casu cum nomine positum, efferre crebrè solent: ut, Gratia salutandorum amicorum domum redij. Et, Ad speculandam arcem missus est eques: pro, salutandi amicos: Et, ad speculandum arcem. Sic Salustius: Magisq; dādis quam accipiendis beneficijs amicitias parabat. Et Lilius lib. 8. Dec. 4. Nolite existimare, beluas tantum recens captas, feritatem illam syluestre primò seruare: deinde, cum diu manibus humanis alantur, mitescere: in hominum autem feritate mulcenda, non eandem naturam esse.

De cōiuratione Cati linæ.

Atq; hic rixantur Grammatici, utrum gerundia recipiant casus: Et an gerundiū sit, Salutandorum, cum dico, Gratia salutandorum amicorum domum uenio. Rectius autē est, meo iudicio, Et ad captum puerilem accommodatius, docere, quòd gerundia fiant participia, quando non regunt casus suorum uerborum. ut cum dico, Salutandi amicos, Salutandi hiis

di hic gerundiū est, significationis actiue, quia regit casum uerbi actiui, sicut Saluto amicos. At cum dico, Salutandorum amicorum, Salutandorum participium est passiue significationis: sicut si dicis, Ut saluentur amici.

Singulari quodam modo dixit Terentius, Date In prologo
 crescendi copiam Nouarum, qui spectandi faciunt Heaut.
 copiam, &c. Et Plautus: Nominandi istorum magis In Capt.
 quam edundi copia est: pro, spectandarum nouarum, act. 4. sce. 1.
 &, nominandorum istorum. Habetq; figura Linacer li.
 hæc propemodum Græcum quiddam. 6. refert ad
 Enallagen
 numerorū.

DE SUPINIS.

Regula prima.

Supina priora casum uerbi sui adsciscunt, & cum uerbis significatibus motum ad locum iunguntur: ut, Venio salutatum amicos. Ouid. Li. 1. de Arte amandi.
 Spectatum ueniunt, ueniunt spectentur ut ipsæ.
 Plautus in Aulul. Coctum ego, non uapulatum dudum conductus sum. Significatio eadem que infinitiui actiui est. Significat enim, Venio salutatum amicos, idem quod, Venio salutare amicos, &, Venio ad salutandum amicos. Act. 3. sce. 3.

REGULA II.

Posteriora supina construuntur uel cum adiectiuis facultatē aut modum aliquē significantibus, uel cum uerbis significantibus motum de loco. Cum adiectiuis, ut Virg. Nec uisu facilis, nec Lib. 3. Aen. dictus

Li. 2. de Pō dictu affabilis ulli. Et Ouid. Turpe quidem dictu,
to, eleg. 3. sed si modò uera fatemur, Vulgus amicitias utilitate
probat: pro, turpe dici, siue ut dicatur. Significant
enim passiue hæc, ut supra docuimus. Cum uer-
In Mençch. bis: ut, Obsonatu redeo: Plautus. &, Primus cubi-
act. 2. sce. 2. tu surgat, postremus cubitū eat: Cato de Re rust. *
* Cap. 5. Nullus autem his casus præponitur, unde etiam no-
men accepisse uidentur. Atque hæctenus de perso-
nalibus.

DE IMPERSONALIBVS.

Supra docuimus, duplicia esse impersonalia:
passiue uocis alia, alia actiue. Passiue: ut, ama-
tur, statur, luditur, legitur, &c. Actiue: ut, decet,
oportet, libet, licet, &c. Ac passiue uocis imperso-
nalia, ab omnibus uerbis, tã actiuis quàm neutris,
cadunt. Sed constructio ferè imitatur regulã passi-
uorum, præterquã quòd nullus nominatiuus præ-
cedit. nam ideo dicuntur impersonalia. Principiò
igitur de ijs quæ passiue uocis sunt, mox de reliquis
dicemus.

REGVLA.

Impersonalia passiue uocis ante se
casum non habent, post se autem plerosq; eos, quos

In Adel. recipit uerbum passiuum: ut, Factum est à uobis du-
act. 4. sce. 5. riter: Terentius.

Li. 2. Offic. Occurritur uobis, & quidem à doctis: Cicero.

Ou. 1. Met. † Viuitur ex rapto. Viuitur in diem.

Viuitur

Viuitur ingenio, cætera mortis erunt.

Sic &, Luditur tibi.

&, Luditur de tuo corio.

Benefit multis à principe.

Certatur cominus armis. & similia.

Aliquando nec ante, nec post se casum habet: ut,

Quid agitur? Statur.

Pugnatur fortiter.

Egetur acriter: Plautus.

** Quasi cum caletur, cochleæ in occulto latent.*

Accusatiui autem actiuorū in personalibus subijci non possunt: Non enim rectè dixeris, Legitur Virgilius: sed pro eo Latini dicunt, Legitur Virgilius, mutato accusatiuo in nominatiuum, & impersonali uerbo in personale passiuum.

Actiuæ uocis impersonalia, certa ac numerata quædam sunt, diuersamq; à superioribus constructionem habet. nam & ante se casus recipiunt, & alia alios adsciscunt. Quanquã autē persona in his uideatur incerta, quia desunt nominatiui, tamen obliqui personam definiunt. Quare hæc ordiuntur sententiam, perinde atq; personalia. ut si dicas, Principem oportet potius consulere publicæ salutis, quàm priuatis affectibus morem gerere: hic accusatiuus cum uerbo perinde inchoat sententiam, certamq; designat personam, ut si per nominatiuum & uerbum dicas, Princeps debet potius

A · consu

Virgil. in
Mecœnatis
obitu.

Eraf. Chil.
2. cen. 2.

pro. 88.

Vir. 7. Aen.

Terent. in
Eu. act. 2.

1. cen. 2.

In Pse. act.

1. cen. 2.

* Idem in

Cap. act. 1.

1. cen. 1.

consulere publicæ salutis, quàm priuatis affectibus morem gerere. Pleraq; autem uerba, alioqui personalia, constructione in impersonalia degenerant.

REGULA PRIMA.

Est, Interest, & Refert, personam generatiuam designant: à se autem infinitiuum recipiunt, uel cõiunctiuum, cum particulis Ut, An, Ne, & similibus: ut, Boni pastoris est, tãdere pecus, non deglubere. Non est sapientis dicere, Non putaram.

Sue. in Tib.

Cic. I. Off.

Tib. 2. de Fi.

Interest omnium rectè facere: Cicero.

Reipublicæ refert, conseruari literas: & Ut conseruentur literæ: item, An conseruentur literæ: & Ne intercidant literæ, &c.

EXCEPTIO.

Vall. lib. 3.

cap. 2.

Pronomina possessiua, cum uerbis Interest & Refert, ablatiuo casu, genere fœminino: cum uerbo autem Est, genere neutro, casu nominatiuo iunguntur. Salustius: Faciendum aliquid, quod illorum magis, quàm sua retulisse uideretur. Cicero pro Murena: Cædes crimini potissimum datur ei, cuius interfuit: non ei, cuius nihil interfuit.

In Iugurt.

Priscianus lib. 12. hunc locum citat ex oratione pro Vareno.

In Hecyr.

act. 5. sce. 3.

† In Andr.

act. 4. sce. 1.

Terent. Tua quod nihil interest, percontari desine. Idem: † Tuum est, si quid præter spem euenit, mihi ignoscere.

Grammatici ridiculam quandam rationem asserunt,

fingunt, cur possessiuorum ablatiuis utamur. Nam cum uerba hæc significant pertinere, rectè dici putant, Mea interest: quasi, In re mea est. & , Tua refert: quasi, Tua res fert, & c.

Porro adduntur his & genitiui, tanti, quanti, parui, magni, & c. Cicero: Quanti Reipublicæ interest, omnes copias in unum locum conuenire.

Idem ad Atticum: Permagni nostra interest, te esse Romæ. Terentius: Parui retulit, non suscepisse: inuenta est, quæ dotem petat.

Et ultra hos etiam accusatiui cum præpositione: ut, Magni interest ad decus & ad laudem huius ciuitatis, ita fieri: Cicero de Nat.

Idem in Epist. Magni enim uidebatur interesse ad eam necessitudinem, quam nobis sors tribuisset.

Aliquãdo autem & nominatiuus tanquam personali uerbo præponitur, manentibus reliquis casibus. Idem ad Attic. Illud mea magni interest, te ut uideam. Et in Epist. Quod mea & Reip. interest.

Et uerbum Refert, est quando absolutè sine casu ponitur. ut apud Virgil. Nec numeros comprehendere refert. Sed de his satis.

REGVLA. II.

Quatuor his uerbis, decet, delectat, iuuat, oportet, accusatiui personam addunt, sequentibus mox infinitiuis: ut, Omnes homines summa ope niti decet, ne uitam silentio transigant, ueluti pe

A 2 cora:

Pris. lib. 17.
& Despau-
terius in
Syntaxi.

Vall. lib. 3.
cap. 3.
Ad Attic.
lib. 8. epi. 6.
lib. 2. epi. 23
In Phorm.
act. 4. sce. 3.

Lib. 1.
lib. 2. ep. ul.

Li. II. ep. 22,
lib. 2. ep. ul.

2. Georg.

In Procem. cora: Salust. In primisq; me delectauit, tantum studium bonorum in me extitisse: Cicero in Epist. coniu. Te animo hilari esse, ualde me iuuat: idem ad Q. fr. Catil. lib. 2. epi. II. *Et*, Oportet mendacem esse memorem, &c. Eras. uide in Adagijs. Sed ex his priora tria etiam personaliter usurpantur. ut Cicero in Offic. Id enim maximè quemq; decet, quod est cuiusq; suum maximè. Idem: Literæ tuæ me incredibiliter delectauerunt.

Satyr. II. Et Iuuenalis: Magis illa iuuant, quæ pluris emuntur. Decet autem, etiam cum datiuo positum inuenias, antiquè. ut apud Ciceronem de Orat. Quandoq; id In Adel. deceat prudentiæ tuæ. Et apud Terentiū absolute: act. 3. sce. 4. Ita uobis decet, quod à Grecis translatum uidetur, apud quos eodè modo dicitur, ἔρω πρὸς τὸν ἄλλο, etc.

REGULA III.

Pathetica impersonalium præcedunt accusatiui, sequuntur genitiui uel infinitiui: ut, Sua quemq; fortunæ poenitet: Cicero. *Et* Nec te poenitet calamo triuisse labellum: Virg. in Buc. Significat autem poenitere, ut hoc quoq; addamus, non tantum dolorem capere ob factum, uel rem præteritam: sed *et* parum, siue non satis uideri. ut apud Act. 5. sce. 7 Terent. in Eunuch. An poenitebat flagitij, te autem quod fecisset Adolescens, ni miserum insuper etiam patri indicares? pro, An parum tibi uidebatur flagitium? &c. Cicero: Sunt homines, quos infamiae suæ In Verrem, actione 2. neq; pudeat, neq; tædeat.

Terent.

Terent. Fratris me quidem piget, pudetq;

in Adel. act.
3. scen. 3.

Idem: † Non ne te miseret mei?

† In And. act. 5. scen. 2.

Et, Inopis nunc te miserescat mei, &c.

In Heaut.
act. 5. sce. 4

Sunt autem *παθητικά*, hoc est, quæ animi affectum, aut perturbationem aliquam significant, hæc ferè: poenitet, piget, pudet, tædet, & miseret. & quæ ab iisdem ueniunt: ut, Pertæsum est, miserescit, &c.

Inuenias tamen & ex his quibusdam nominatiuum præponi, personalium more. ut in Adel. Hei mihi, non te hæc pudent? Et apud Plaut. in Capt.

Act. 4. sc. 7.
Act. 3. sc. 5.

Neminis misereri certū est, quia mei nemo miseret.

Singulare est, & Atticæ cuiusdam figuræ, quod Terentius dixit in Heauton. Ita me dii amabunt, ut Menedemi uicem miseret me.

Act. 4. sc. 5.

REGVLA IIII.

Cætera actiuæ uocis impersonalia, pleraq; datiuum, qui personam significet, & post se infinitiuum habet. Non herclè uacat mihi nunc auscultare: Terent.

In Adel.
act. 3. sce. 3:
lib. 1. epi. 18

Sensus quidem est expressus, sed uerba uariant. Non cuiuis homini cōtingit adire Corinthū: Hora. Per uirtutem præstat emori, quàm uitam per dedecus amittere: Salust.

In Catil.
Ter. in He.
act. 2. sc. 4.

Item, Vobis expedit esse bonas.

† Nobis non licet esse tam disertis, &c.

† Martial.
lib 9.

Sunt autem, quæ ad hanc regulam pertinent, ac-

cidit, euenit, conuenit, constat, contingit, conducit, expedit, libet, licet, liquet, nocet, obest, prodest, placet, patet, praestat, restat, uacat, sufficit, & similia quaedam: quorum tametsi personalia multa sunt, migrant tamen in hunc ordinem constructione.

Ad dicitur autem in regula, Pleraque: quod ex his inuenias non pauca, quae absolutè interim, hoc est,

In And. nullo ante se casu ponuntur. ut apud Terent. More act. 5. sce. 6. hominũ euenit, ut quid sim nactus mali. Prius rescisceres tu, quàm ego, quod tibi euenit boni. Et Iuue.

Satyr. 2. sceres tu, quàm ego, quod tibi euenit boni. Et Iuue. Ultra Sauromatas fugere hinc libet, & glaciale Oceanum, quoties aliquid de moribus audent, Qui Curios simulat, & Bacchanalia uiuunt, &c. †

† In eos qui impudenter aliorum uitam censent, cum ipsi uitijs omnibus, flagitijsque sint dediti.

Quod idem & superioribus interdum accidit: ut quum dicimus, Ita ne fieri oportet? & Iuuat ire per altum, &c.

Quaedam etiam pro infinitiuo coniunctiuum habent, cum particula causali, uel dubitativa. Cicero lib. 13. epi. 1. in Epist. Etsi nõ satis mihi cõstiterat, cũ aliqua ne animi mei molestia, an potius libenter te Athenis uisurus essem. Sic in sacris legitur, Expedit illi, ut mola asinaria suspendatur de collo eius, &c. pro, mola suspendi.

Constat autem, & Conuenit, etiam alios casus admittunt. Cic de Orat. Ut inter omnes constat antiquos.

*tiquos. Idem ad Atticum: Mihi cum illo conuenit. Lib. 6. ep. 2.
Et Iuuenalis: Sæuis inter se conuenit urfis. Sed hæc Satyr. 15.
usus docebit.*

REGVLA V.

Impersonalibus annumerantur & Linac. li. 4.

cætera uerba, quoties absolutè sine nominatiuo ponuntur, sequente mox infinitiuo: ut sunt, Debet, cœpit, solet, potest, certum est, apparet, stat, est pro licet, & similia. ut, Debet adolescentiã pœnitere peccati. Tædere solet auaros impendij.

Quintilianus: Vbi primùm cœperat, tum conueniri quæstio oriebatur.

Cicero: Non potest iucundè uiui, nisi cum uirtute uiuatur. Virgil. Certum est, in syluis, inter spelæa ferarum Malle pati, &c. li. 1. de Fir. 10. eclog.

Terentius: Apparet hunc seruum esse domini pauperis. In Eunu act. 3. sce. 2.

Item, Stat casus renouare omnes. Virg. 2. Aë. 6. Aeneid.

& Cernere erat, &c.
Etiam Aiunt, Dicunt, Ferunt, & similia, sine personis efferuntur, quæ tamen inter impersonalia nolim numerari. nam omisio personæ figurata est, sicut in uerbis Pluit, Tonat, &c. ubi hæc & illa dissimulatur nominatiuus: ut, Aer tonat, pluit. Sic & Homines aiunt, solent, &c. Atq; hæc de uerborum syntaxi tradidisse sufficiat.

DE PARTICIPIIS.

PRIMA REGULA.

Participia imitantur uerborum suorum constructionem: ut, *Legens Virgilium, Legendus à Virgilio, Obsecutus parenti, Potitus imperio, &c. Sic &, † Tædas exosa iugales. et, Per- taesus ignauiam suam, apud Suetonium. Habentes nim & hæc significationem actiuam, tamen si terminationem præ se ferant passiuorum.*

Item quæ figuratè dicuntur: ut, *Res audita mihi.*

Vir. II. Aen: &, Nulli exaudita deorum Vota, precesq; mee, &c.
 † *Terent. in Phor. act. 4 scen. 3. Degenerant enim in nomina, cum uerborum suorum casus amittunt participia, quemadmodum & supra monuimus: ut, Amans pecuniæ, † Fugit à litium, Patiens operum, &c.*

REGULA II.

Vsurpantur participia etiã pro uerbis infinitiuis: ut, † *Opus est factò: pro, facere, seu fieri.*

† *Liuius lib. I. Dec. I. circa finem.*

Liuius li. 3. Opus est maturato: pro maturare.

*Dec. I. Terent. * In arcem transcurso opus est.*

* *In Hecyr, act. 3. sce. 4. Salust, † Priusquã incipias, consulto: ubi consuleris, maturè factò opus est.*

† *In Cõiur. Catil.*

Huc referant pueri & illa quæ per periphrasim cum uerbis Do, uolo, reddo, curo, &c. efferuntur: ut, Dabo tibi hoc effectum: id est, efficiam.

Ter. in Eu. act. 2. sce. I.

Rogatum

Rogatum te uolo: id est, Rogo te.

Sic Terentius: Iam ubi ubi erit, inuentum tibi cura- In And.
bo, & mecum adductum tuum Pamphilum. act. 4. sce. 2.

DE ABLATIVIS ABSOLUTIS.

Faciunt hoc loco mentionē Grammatici & de ablatiuis absolutis, quòd ferè necesse sit, alterum eorum esse participij. Vocant autem absolutos, quòd à nullo uerbo regantur, sed per se orationis comma, siue partem constituent.

REGVLA.

Duo ablatiui consequentiam designantes absolutè iunguntur: sed alter nominis, alter participij. ut, Imperante Maximiliano, Veneti grauiter afflicti sunt. Oppressa libertate patriæ, nihil est quod amplius speremus, &c.

Explicantur per particulas Cum, Dum, Postquam, & similes: ut, Imperante Maximiliano: id est, cum uel dum imperaret Maximilianus, &c. Oppressa libertate: id est, postquam oppressa fuerit libertas, &c.

Est autem designare consequentiã (ut hoc puerorum gratia addamus) ita in oratione poni, ut nihil plenum aut integrum intelligatur, sed ad perfectionem sententiæ amplius aliquid expectetur.

Interdum tamen dissimulatur participium, ad hunc modum: Imperatore Carolo, Galli magna pu-

gna uicti sunt ad Ticinum. Ciceronis carmen, quod

Salustius cecinit, coniuratione Catilinæ oppressa: O fortuna
in Cicero. natam natam me consule Romanam.

In Mofsell. Plautus: Me suasore atq; impulsore factum est. Item

act. 3. sce. 4. Hora. * Nihil desperandū Teucro duce & auspice.

* Lib. 1. Nam in his & similib. participiū subintelligi uolū:

Car. ode. 7. quale fuerit, Existente, au' simile aliquod, ut sit dictum, Teucro duce: pro, Teucro existente duce, &c.

Interdum etiam nomen uel pronome omittitur,

& solum participium ponitur genere neutro. ut

lib. 4. De. 4. uius: Permissio seu dicere prius, seu audire uellet.

Et Salustius: Audito, regem in Ciliciam tendere.

Quæ & ipsa elliptica uidentur. Intelligitur enim

ablatiuus Eo, uel similes: ut sit, Permissio eo, Audito

eo, idem quod, Postquam id permissum esset, Post-

quam id auditum esset, &c.

DE ADVERBIIS.

PRIMA REGULA.

ADuerbia subiiciuntur uerbis, & eorum participijs, ad explicandas actionum

circumstantias: ut, Festina lentè.

Sueto. in August. & Quid ita properas? Quod citò fit, citò perit.

Gell. lib. 10. Item. Suo iudicio ualde sapiens.

cap. 11. & Mea sententia non omnino delirans.

Cic. lib. 1. Ceterum degenerant & nomina in aduerbis,

de Ora t. apud Latinos quidè singulari numero, genere neutro: ut,

tro: ut,

tro: ut, Horrendum clamat, Toruum uidet, Indom-
 mitum furit, &c. Apud Græcos autem etiam plura-
 li, idq; Latini imitati sunt. ut Virg. 8. Aen. Inclu-
 sumq; cauo saxo, aq; insueta rudentem: pro, insue-
 to modo. Et eodem libro: At fessi tadem ciues, infan-
 da furentem Armati circumstant. Et in Georg. Lib. 4.
 Nec fera comantem Narcissum: pro, serò comantem,
 seu florentem. Narcissus enim postremus omnium
 florum, circiter mensem Septembrem: primùm flo-
 ret, ut scribit Theophrastus, unde & à Germanis,
 zeitlos uocatur. De historia plantarum,
 lib. 6. ca. 6.

REGVLA II.

Adhæciuntur & nominibus adiecti-
 uis, aut adiectiuè usurpatis aduerbia, intèdendi uel
 minuendi gratia. Cicero: Quis unquam fuit tam in- In 3. Philip.
 signiter impudens? Virg. Infelix ô semper ouas pe- 3. eclog.
 cus, &c. Terentius: Eia ne parum sis leno. In Phorm.
 Sic dicimus, Mulier admodum anus, Homo nimis act. 3. sc. 2.
 quàm philosophus, & similia.

REGVLA III.

Aduerbia deriuata, pleraq; primiti-
 uorum constructionem sequuntur: ut, Obuiam illi Cic. pro
 processimus, Similiter huic uestitus erat, Propin- Sest. Huic
 quius tibi habitat, Proximè urbè castramouit, &c. ad urbè ue
 Cicero ad Att. lib. 6. epist. 6. Habere exercitum nienti tota
 quam proximè hostem, ciuitas ob-
 uiam pro-
 cecfferat.

REGV-

Quæ cōparatiui aut superlatiui gradus sunt, nominum eorundē graduum constructionem imitantur: ut, *Melius illo cecinit, Expeditius ceteris loquitur, Pulcherrimē omnium fecit, &c.*

REGVLA V.

Genitiuum ferè adsciscūt aduerbia, quæ copiam, penuriam, aut partitionem significat:

- Salustius in *ut. Satis eloquentiæ, sapientiæ parum.*
 Cōiur. Ca- *Virg. * Terrorum & fraudis abundè est.*
 tit. *Suetonius in Cæs. Se iam pridem potentiæ gloriæq;
 * 7. Aen. abundè adeptum. Terentius: Partim sum earum ex-
 In prologo actus, partim uix steti, &c.*
 Hecyræ. *Huc pertinent & Atticis mi illi: Quoad eius fieri potest.*
 Cic. lib. 5. *Eò temeritatis processit.*
 epist. 8. *Huc dementiæ peruenit, Eò discordiæ, &c. Nam
 Plinius in Paneg. & hic intentio, & quasi quædam copia rei significatur. Est autem, Eò discordiæ, idem quod, Ad id discordiæ: Huc dementiæ, idem quod, Ad hoc dementiæ. quæ figura Atticorum est, ut supra de Nōmine monuimus.*

REGVLA VI.

Sunt & loci quædam, & temporis aduerbia, quibus familiariter genitiui addūtur, quibusdam etiam accusatiui: ut, *Nusquam gentium.*

Ter. in Ad.
act. 4. sce. 2.

*Vbi

* Vbi terrarum. † Interea loci.

† Terentius in Eunuch. act. 1. scen. 2.

† Pridie eius diei. & * Pridie Compitalia.

* Ad Attic. lib. 2. epist. 3.

Postridie Nonarum, & postridie Nonas.

Versus Massiliam: & per anastrophem, Massiliam Cæsar lib. 2. de Bel. Gall.

versus. Quæ alij, quoties casum à tergo recipiunt, inter præpositiones referre malunt. Negant enim, aduerbia uisua casus adsciscere, nisi si qua deriuata originem suam sequuntur, aut cõparationis ratione casus certos adsciscunt. Nam & superiora illa, quantitatem & partitionem significantia, nõ alio quàm originum suarum exemplo, genitiuos admittere uidentur. Nam ut Modicum pecuniæ, ita & Parum pecuniæ dicimus. Et ut, Pars earum exacta est: ita & Partim earum exactus sum, dici uidetur. Sed hæc *ωρσιόργότηρα*.

REGVLA VII.

En & Ecce, aliàs nominatiuũ, aliàs Val. lib. 2. cap. 15. accusatiuum adsciscunt: ut, En dextra, fidesq;. † † Vir. 4. Ac. & En quatuor aras.* * Eclog. 5. Cicero: Ecce autem noua turba, & rixa. In Ver. Idem de Finibus: Ecce miserum hominem. † act. 6. Accedit interim & datiuus. Idẽ pro Cluen. Ec- † Lib. 2. ce tibi eiusmodi sortitio, &c. Et in Officijs: Ecce ti- Lib. 3. bi, qui rex populi Romani esse concupierit. Quo pacto & Hem usurpatur, quum demon- strandi

* Cic. pro Rabir. Post

† li. 1. ep. 4.

Cæsar lib. 2. de Bel. Gall.

Val. lib. 2.

cap. 15.

† Vir. 4. Ac.

* Eclog. 5.

In Ver.

act. 6.

† Lib. 2.

Lib. 3.

Act. 5. sc. 2. *strandii uim habet. ut apud Terentium in And. Hem
Dauum tibi.*

Vall. lib. 6. cap. 18. *Instar, nomen magis quam aduerbium uidetur,
qua ratione genitiuum admittit, & nunc apposti-*

*uè, nunc simpliciter, ut cæteri casus, usurpatur. Vir-
gilius: Instar montis equum, diuina Palladis arte*

1. Aeneid. *Aedificant, & c. Idem: Quantum instar in ipso?*

6. Aeneid. Lib. 1. *Cicero in Tuscul. Terra uniuersi coeli complexum,
quasi puncti instar obtinet. Idem in 7. Verr. Naui,
quæ urbis instar habere inter alias uideretur.*

DE CONIUN- ctione.

PRIMA REGULA.

Coniunctio aut similes casus con-
iungit, aut orationem nouam superiori at-
Ouid. lib. 1. Amo. ele. 6 *textit: ut, Nox & amor, uinumq; nihil moderabile
suadent.*

6. Fast. *& Tempora labuntur, tacitisq; senescimus annis,
Et fugiunt freno non remorante dies.*

*Nam in priore exemplo uerba inter se copulantur
modo: in posteriori autem, etiam membra oratio-
nis alia alijs attexuntur.*

*Notantur possessiua, quæ cum genitiuis substan-
tiuorum diuerso interdum casu iunguntur: ut, Tuis
precibus & illius adductus. Meo præsidio, atq; ho-*

Act. 5. sc. 2 *spitis: Terent. Nam in his & similibus exemplis,
possessi-*

possessiuâ necesse est eo casu poni, quem uerbum, à quo regitur, requirit: substantiuũ autem, quoniam alteri substantiuo iungitur, genitiuo casu ponitur.

Notantur & elliptica, in quibus diuersa substantiua, uel uerba eodem casu, absq; coniunctione coe-
 ceruantur. ut apud Salustium: Animi imperio, corporis seruitio magis utimur. Deest enim Sed, uel autem. Item, Genus, ætas, eloquentia, propè paria fuerunt. & Quæ homines arant, nauigant, ædificant,

In Catil.

In eod. loc.

Ibidem.

omnia uirtuti parant. in his enim copulatiua deest. Quemadmodum contrà & πολυουίδεστα quedam sunt, in quibus cõiunctiones abundant. ut apud poetã: Chloreaq; Sibarimq; Daretaq; Tersilochũq;
 Alcandruq; Haliũq; Noemanaq; Prytanimq;.

Vir. 12. Aet.

9. Aeneid.

Est autem coniunctionum natura diligenter obseruanda. Quia enim colligant uelut articuli orationem, magnum uitium est, aliqua uoce in connectendo abui. Nam obscura & mōstrosa fit oratio, si confundantur hæ particule: ut monstrosus corpus erit, si iugulus in tergo collocetur, aut scapula in pectore.

REGVLA II.

Vt causalis, & quæ similem uim habent, coniunctiuum adsciscunt: ut, Orare iussit heræ, si se amas, ad se ut uenias.
 Veritus sum, ne idem faceres, quod uulzus seruorum solet.

Ter. in An.

act. 4. scen. 2.

Ibidem. act. 3.

scen. 4.

Item,

A&I.sc.2. Item, non dubium est, quin uxorem nolit filius, &c.

Quo loco & illud notandū, si præsens uerbum precedat, & coniunctiuum præsens temporis esse solere: ut, Iubeo ut facias. Sin præteritum uerbum præcesserit, coniunctiuum in præterito imperfecto poni: ut, Iussi ut faceres.

Vide Linacrum lib. 6. de eclipsi cōiuncti-
onum.

Nonnunquā tamen per ellipsim omittitur coniunctio: ut, Velim cogites: pro, Velim ut cogites. Sine uideam: pro, Sine ut uideam. Caue dixeris: pro, caue ne dixeris, &c.

Valla lib. 2. cap. 37.

Ac diligenter obseruent pueri, quomodo aulores usi sint particulis *Vt* & *Quòd*. Fit enim non raro, ut *Quòd* pro *Vt*, & contrà *Vt* pro *Quòd* ineptè ponatur. uerbi gratia, non rectè dicitur, *Rego te quòd uenias: sed, Vt uenias.* nam *Quòd* plerunque de euentu & re gesta dicitur, & significat *Quia: ut, Quòd conualuisti, gaudeo: Quòd nos inuisis, gratum facis, &c.* *Vt* uerò, de causa finalis: ut, *Hortaris ut diligenter discam. &c.* *Quantum accepit, ut taceret, &c.* Proinde post uerba iubendi, metuendi, faciendi, & similia, ubiq; serè sequitur *Vt*, hoc modo: *Iubes ut faciã. † Metuo ut substet hospes. * Fac ut intromittar, &c.*

Vall. lib. 3. cap. 27.

† Te. in An. act. 5. sce. 4.

* In Eunu. act. 2. sce. 2.

Græci *Vt* apostaticò uocant, teste Linac.

lib. 5. lib. 8. ca. 22.

Similiter post uoces *Talis, tantus, tam, adeò, sic ita, &* id genus alia: ut, *Talis est, ut uerbis describi satis nequeat. Tanta pertuli, ut iures quenquam maiora posse. Plinius: Nullum tam impudens mendacium*

cium est, ut teste careat. Cicero in Caton. Senectus plerisq; sic odiosa est, ut onus Aetna grauius dicant se in humeris portare, &c.

Est autem *πολύσημος* hæc particula. Significat enim aliquando & tēpus: ut, Vt uidi, ut perij: pro, Vir. 8. eclo. Postquam uidi. quod Græcè Theocritus sic dixit, Idyll. 2. *ὡς ἴδωρ, ὡς ἐμυλῶ, ὡς μὲν ὡπὶ θυμὸς ἰάφθην.*

Significat & Quomodo: ut, Troianas ut opes, Vir. 2. Aen & lamentabile regnum Eruerint Danaï.

Significat & Quàm: ut, Vt ferus est: pro, Quàm In epistola ferus est. Canaces.

Et Quamuis: ut, Vt desint uires, tamen est laudanda uoluntas. lib. 3. de Pōto, eleg. 4.

Designat & similitudinem: ut, Vt mores sunt, ita fortuna respondet.

Lege adagiū, Sui cuiq; mores fingūt fortunam.

Et superlatiuo cognata est: ut, Vt quicq; pulcherri num, ita factu difficillimum. Difficilia quæ pulchra.

Et imprecatiuum est: ut, Vt illum dij de eiq; omnes perdant, &c. Terent. in Eu. act. 2. scen. 3.

Porrò in coniunctionibus etiam illæ diligenter obseruentur, quæ circunductiones efficiunt, hoc est, quæ duo cola coniungunt: ceu sunt, Si, Etsi, Cum, Quanquam, & id genus aliæ: ut, Quanquam multis nominibus prædicandus mihi es, illo tamen uno excellis maximè, &c.

DE PRÆPOSITIONIBVS.

Prepositiones circumstantiã uerbis annectūt, tanquã articuli: idq; aliæ accusatiuo, aliæ ablatiui, quædam etiam utroq; casu. De harum natura & usu, in Etymologia satis diximus: nisi quòd propositi gratia, quædam hoc loco repetenda sunt.

PRIMA REGVLA.

Accusatiuo casui seruiūt, Ad, apud, ante, aduersum, cis, citra, circū, circa, circiter, contra, erga, extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, penes, per, post, ponē, præter, propter, prope, secundum, supra, trans, ultra: ut, Ad generum Cereris, sine cæde & sanguine pauci Descendunt reges, &c. Iuuenalis. Reliquorum exempla supra habes.

Satyr. 10.

REGVLA. II.

Ablatiui seruiunt, A, ab, abs, absq; cum, coram, clam, de, è, ex, pro, præ, sine, tenus: ut, Procul à Ioue, & à fulmine. Sed & harum exempla omnium in Etymologiam posuimus.

Inuenias tamē ex his, Clam cum accusatiui quoque poni: ut, Clam patrem, apud Terent. in Hecyr. Tenus autem etiam cum genitiui plurali, Grecorum imitatione. ut apud Virg. Et crurum tenus à mento palearia pendent. Item apud Ciceronem in Lib. 8. ep. 1. Epist. illi rumores de comitijs Cumarum tenus ca-
luerunt.

luerunt. Dicunt enim Græci, μέχρι ποδῶν, ἄχρι δακτύλων: id est, usq; ad pedes, usq; ad digitos. &c.

REGVLA III.

Quatuor hæ præpositiones, In, sub, super, & subter, accusatiuo seruiūt, cum motum ad rem significant: ablatiuo, cum in re uersari: ut, In Virg. 1. Aen. freta dum fluuij current, &c.

&, Stans celsa in puppi.

3. Aeneid.

Sic, Sub oculos cadere.

Cic. de Or.

&, Sub dio iacere.

Horat. lib. 3. Carm. ode 2. Vitamq; sub dio agat.

Super arborem collocare. &, Super arbore sedere. Vir. 6. Aen.

Quamquam hæc, cum situm in loco significant, tam accusatiuo, quàm ablatiuo constructa reperitur, cuius rei exempla supra uide.

Sedibus optatis gemina super arbore fiunt.

Illud hoc loco addendum, quòd præpositiones interdum mutant constructionem uerborum. Addunt enim uerbis suis casum: hoc est, Verba aliquādo cum accusatiuo uel ablatiuo construuntur, ui præpositionis, cum qua sunt cõposita: ut, Adeo patrem: pro, Eo ad patrem. nam Eo patrem, non dicitur. Sic Virgilius: Quas uento accesserat oras.

1. Aeneid.

&, Tyriam qui adueneris urbem.

Ibidem.

Item, Detrudunt naues scopulo.

In eod. loc.

Quomodo & illa dicuntur, Adire magistratum, Abire magistratu.

Cic. li. 5.

Exire domo.

epist. 2.

Lib. 1. ep. 9.

Emigrare urbe, & similia, de quibus suprà quoque meminimus. Quanquam Latini interim repetunt

In And. act. 1. scen. 1. Et Cicero: * Qui in fortunas huius inuaserat, &c.
* pro S. Resp. Sunt autem huius generis uerba, præcipue que cum his præpositionibus cõponuntur, à, ab, ad, de, è, ex, in, per, & trans.

Neq; illud prætereundum, quòd cõparatiui & superlatiui à præpositionibus facti, nonnunquam ipsarum præpositionum syntaxim sequuntur: ut, Propius urbem castra mouit. Quod illi simile uidetur, * Iustissimus unus, Qui fuit in Teucris, & seruantissimus æqui. Nam de eo, quòd cum casus suos amittunt præpositiones, inter aduerbia referantur, suprà in Etymologia dictum est. ut apud Virgil. Antè leues ergo pascentur in æthere cerui.
& Longo pòst tempore uenit, &c.

ANASTROPHE.

Sunt & figuratæ locutiones, in quibus ordo cõstructionis inuertitur, contra naturam præpositionis, κατ' ἀναστροφὴν.

Virg. 1. Ae. In eod. loc. Lib. 3. Geo. Vocant aut em Anastrophen, cum præpositio cui suo pòst ponitur: ut, Italiam contra, &c.
& His accensa super.
Item, Te sine nil altum mens inchoat, &c.

DE INTERIE- CTIONIBVS.

INteriectionum alia casus certos ad
sciscunt, alia sine casibus inseruntur orationi.

Hei & uæ datiuũ adsciscunt: ut, Hei mihi, qualis erat: Virgil. 2. Aeneid.

&, Væ capiti tuo, Plautus.

In Milit.
act. 2. sce. 3.

Heu accusatiuum adsciscit, aut nominatiuum: ut,
Heu stitipem inuisam.

Virg. 7. Ae.

&, Heu pietas, heu prisca fides.

6. Aeneid.

O exclamandi particula, & proh, modò nomi-
natiuum, modò uocatiuum, modò accusatiuum ad-
sciscunt. O uir fortis atq; amicus.

Val. lib. 2.
cap. 13.

† O Daue, itán' contemnor abste?

Terent. in
Phor. act. 2.
scen. 2.

† Terent. in And. act. 3. scen. 2.

&, O ingentem confidentiam.

In And. act.

Sic, * Proh deũm atq; hominum fidem.

5. scen. 3.

* Ibidem act. 1. scen. 5.

Proh Iupiter, tu homo adiges me ad insaniam.

In Adel.

&, Proh sancte Iupiter, quid uideo? apud Plaut. †

act. 1. sce. 2.

Hem quoq; aliquando nominatiuum aut uocati-
uum, aliquando accusatiuum post se habet. Cicero:

† In Amph.

Hem mea lux, meum desiderium.

act. 4. sc. 4.

Li. 14. ep. 2.

Terent. † Hem Pamphile. &, * Hem astutias, & c.

† In And.

Ah & ohe item, est quando cum uocatiuo iun-
guntur: ut, Ah uirgo infelix, & c.

act. 4. sc. 2.

* Act. 3. sc. 4.

Virg. in. 6.

- Lib. 4. ad li
brū suum,
quem con-
cludit.
In And. act.
3. scen. 4.
Ad Attic.
lib. 5. ep. 11.
Eclog. 3.
- ☞, Ohe iam satis est, ohe libelle: Martial.
Vah cum nominatiuo iunctum reperitur: ut, Vah
homo imprudens: Plaut.
☞, Vah callidum consilium: Terent.
Ceteræ interiectiones pleræq; sine casibus in o-
ratione ponuntur: ut, Hui, toties ne me literas dedis-
se Romam, cum ad te nullas darem? Cicero.
Eheu, quàm pingui macer est mihi taurus in aruo:
Virgil. in Bucol.

Porrò interiectionum uicem ☞ aliæ partes in-
terdum sustinent: ut, Nauibus (infandum) amissis,
unius ob iram Prodimur: 1. Aeneid.

- Act. 4. sc. 2.
- ☞, Quid (malum) bone uir mihi narras? equidem
perij: Terent. in Adel.

Sunt autem ☞ ellipticæ quædam locutiones, in
quibus interiectio subintelligenda est: ut, Me misera-
rum, Hominem infelicem, ☞ c. Intelligitur enim ô,
uel heu me miserum: ô, uel heu hominem infelicem.
Atq; harum usus in remissioribus affectibus ferè est.

- Terent. in
And. act. 1.
scen. 5.
Ibidem.
Virg. 1. Ae.
- Exclamationes item, ☞ indignandi formulæ, el-
lipticæ per infinitiuum ☞ accusatiuum efferuntur:
ut, Adeone infelicem aut inuenustū quenquam es-
se, ut ego sum?
☞, Ah tantam rem tam negligenter agere?
Item, Mene incepto desistere uictam? ☞ c. In quibus
plerūq; uerbum Oportet, uel Decet, uel simile
aliquod intelligendum.

Ad hunc modum & querelæ, & epiphonemata, per infinitiuos & accusatiuos sæpe efferuntur. ut apud Virg. Sic omnia fatis In peius ruere, & retrò i. Geor. sublapsa referri. Quas orationes pueri in interpretando resolvere in indicatiuas debent, hoc pacto: Sic omnia ruunt fatis in peius, & retrò sublapsa referuntur. Addit autem infinitiuus affectū quendam. quasi dicas, Miserabile, aut indignum est, sic omnia ruere in peius, &c.

DE PERIODIS.

INter alias pestes rei literariæ, planè comperi præcipuam esse, quòd in ludis literarijs rari admodum Grammaticas præceptiones docent. Idq; fieri uideo aliàs inertia præceptorum, quos laboris piget. Nam quia subasperæ sunt præceptiones, non sine negotio ad eas discendas pueri perpelluntur. Alios pudet, in re quæ nihil habet ostentationis, uersari. Ita fit, ut uix unquam, neglectis his primis literarum elementis, pueri ad frugem perueniant. Sed enim egregiam operam nauare mihi uidetur, qui ad præceptiones addiscendas diligenter accurateq; pueros assuefaciunt. Neq; enim aliter aut rectè intelligent aliena scripta, aut tutò loqui audebunt ipsi. Et in Syntaxi prodest exigere, ut nò modò discant, quid cui cohæreat: sed numerent etiam ordine uocabula, quæ ad perfectam sententiã efferendã requiruntur.

Lege Ioãnis Sturmij librum de Periodis, de quibus etiam consulito eiusdem autoris secundum dialogũ Partit. oratoriarũ Ciceronis.

Naturalis
ordo uer-
borum in
oratione.

Orditur sententiam nominatiuus, aut quod uice
nominatiui fungitur. Hunc proximè sequitur uer-
bum finitum, deinde adijcitur obliquus, alicubi &
aduerbia, & adtexunt sæpe plura nomina præposi-
tiones, sæpe aut integra commata, aut uerba singu-
la cõiunctiones. Hunc ordinem uerborum in inter-
pretando utile est à pueris exigere, ut animaduer-
tant, quot uoces sententiam absoluant, quomodo sin-
gulis nominibus singula uerba respondeant. Sed has
nugas fortasse pædagogus aliquis fastidians, me deli-
rare clamitabit, qui hanc superstitiosam diligentiã
flagitem, præsertim cum sermo sit liberior, nec hu-
iusmodi collationem uocum requirat. Ego uerò in
sermone non requiro hanc puerilem structuram, in
quo ueterum consuetudinem imitari compositio de-
bet: sed in interpretando censeo adiuuari infirma
puerorum ingenia, si ad hunc modum, quem præ-
scripsi, uocabula sigillatim enumerentur. Vix enim
fieri potest, ut puer peruideat sententiã longiuscu-
lae periodi, nisi uelut per scalarum gradus, ordine
per singulas partes periodi ad extremam progre-
diatur. Sæpe in oratione αὐτὰ πύλοτα quædam
relinquuntur, & mutila, sæpe etiã hyperbata quæ-
dam, & transposita, quæ omnia deprehendentur
hac ratione facillimè. ut, uerbi gratia, hi uersus,
Saxa uocant Itali medijs quæ in fluctibus aras,
Dorsum immane mari summo, &c. rectius intelli-
gentur,

Vir. 1. Aen.

gentur, si hoc modo recensentur singulae partes orationis, Quae saxa in medijs fluctibus Itali uocant aras. Et cohaeret appositione, Aras dorsum immane summo mari: id est, quae eminent in summo mari, uelut dorsum.

Sunt autem statim etiam docendi pueri, ex quibus partibus integra periodus constat: quia enim ueteribus placuisse uidemus, sententiarum membra periodicos contexere, non est ea ratio à nobis negligenda. Ea diligentia saepe ad copiam sermonis conducit. nam cum circumductionibus utimur, saepe causam praeposimus, saepe antithesin facimus, saepe comparationem: quae ornamenta, reddunt sermonem uerbiosum. Sic comparatione facta est periodus à Cicero, pro Domo sua: Cum multa Pontifices, à maioribus nostris diuinitus inuenta atque instituta sunt: tum nihil praecelarius, quam quod eosdem & religionibus deorum immortalium, & summae Reipublicae praesse uoluerunt. Deinde adiecit causam: Ut amplissimi ciues Rempublicam bene gerendo, Pontifices religiones sapienter interpretando, Rempublicam conseruarent.

Fit autem periodus ex commatis & colis.

Comata Cicero uocat incisa: sum enim imperfectae. In Oratore. Et orationes.

Cola, membra sunt, & in longa circumductioe penè perfectae orationes: ut uero est, Cum multa

Pontifices, à maioribus nostris diuinitus inuenta atque instituta sunt. Aliud *ἠὼλον*: Tum nihil præclarior, quàm quòd uos eosdē & religionibus deorum immortalium, & summæ Reipub. præesse uoluerunt. Tertiū *ἠὼλον*: Ut amplissimi ciues Rempub. bene gerendo, Pontifices religiones sapienter interpretando, Rempublicam conseruarent.

Sed partes colorum, commata sunt: ut, Inuenta atq; instituta sunt, Et religionibus deorum immortalium, & summæ Reipub. præesse. Poterat enim simpliciter dicere Cicero, Bene institutum est, ut ijdem præsent religionibus, & summæ Reipublicæ. Sed sonus orationis grauior fit, cum accedit collatio, item in fine causa.

Sequitur in eadē oratione alia periodus, ex collatione facta: Quòd si ullo tempore magna causa in sacerdotum populi Rom. iudicio ac potestate uersata. Id est primum *ἠὼλον*. Hæc profectò tâta est, ut omnis Reipub. dignitas, omnium ciuium salus, uita, libertas, aræ, foci, dij penates, bona fortune, domicilia, uestre sapientiæ, fidei, potestatiq; commissa, creditaq; esse uideantur. Id secundum *ἠὼλον*.

λόμματα sunt, Omnis Reipublicæ dignitas, Omnium ciuium salus, uita, libertas, &c.

DE DISTINCTIONIBVS.

Retulerit fortassis & de Distinctionibus, siue Posituris, ut uocant Græci, aliquid hoc loco addere: pertinet enim hoc quoque ad perspicuitatem & lucem orationis, si membra, siue partes periodorum aptè ac suis locis à se mutuò distinguantur. Et sæpius uidemus, totam sententiam obscurior, aut etiam ambiguam reddi, neglecta distinguendi ratione.

Bona distinctio est commentarij uice, ut uulgò in scholis iactatur.

Sunt igitur tres distinctionum species: Subdistinctio, Græcè ὑποσημα: Media distinctio, siue mora, Græcè μέση: et quæ propriè distinctio uocatur, Græcè τέλεια.

Subdistinctio est, quæ puncto caudato, & sinistrosum leuiter inflexo, ad imum literæ hodie notatur. Hac utimur in fine commatum, aut cum articulos sententiarum à se mutuò discernimus, neque structura orationis, neq; sententia adhuc perfecta.

Media distinctio est, quæ duobus plerūque punctis hodie notatur, altero ad summum, altero ad imum literæ posito: aut uno ad summum posito tantum. nam id quoq; reperitur. Hac utimur, cum structura quidem uerborum perfecta est, sententia autem adhuc pendet: ut in fine membrorum, siue λέω-λωρ, cum uel redditiones, uel adaptationes, uel similia, in periodis expectantur.

Distin-

Distinctio finalis est, quæ puncto simplici atque integro ad inum literæ hodie notatur. Hac utimur in fine periodi, aut cuiuscunq; sententiæ complete.

Cic. lib. 6. *ut in hoc exemplo: Etsi tali tuo tēpore, me aut con-*
 epist. 13. *solandi, aut iuuandi tui causa scribere ad te aliquid*
pro nostra amicitia oportebat: tamen adhuc id non
feci, quia neq; lenire uidebar oratione, neq; leuare
posse dolorem tuum. Vides hic post singula com-
mata positam subdistinctionem, in medio autem pe-
riodi, ante redditionem uidelicet, quæ ab aduersati
ua particula Tamen incipit, moram, siue mediam di-
stinctionem: in fine autem periodi, distinctionem fi-
nalem. Atq; hæc distinguendi ratio hodie à plerisq;
seruatur. Veteres autem unica nota, siue puncto, ad
omnes distinctiones utebantur, ita ut subdistingue-
rent, ad inum literæ puncto notato: finaliter distin-
guerent, ad summum literæ puncto posito: moram
autem notarent, posito puncto ad literæ dorsum, si
 † *de literis*
 & *syllabis,*
 in *fine.*
 * *lib. 2. de*
 dictione. *mede animaduertere licet.*

PROSODIA.

SUprà diximus, Prosodiã esse, quæ syllabarum
 accentus docet, accentus autem diuidi in to-
 nos, acutum, grauem, & circumflexum. Sed
 quia tonorum ratio absq; syllabarum quantitate co-
 gnosci non potest, cōsultò eius rei tractationem ad
 finem

finem huc distulimus, ut simul de temporibus syllabarum, & de tonorum ratione hoc loco ageremus.

DE TONIS.

Toni igitur tres sunt, ut diximus. Acutus, quo syllaba pronunciando attollitur. Huius sedes sunt, ultima, penultima, & antepenultima syllaba. Ultima: ut, scrobs, frons, stirps. Nam omnes monosyllabæ dictiones inter ultimas syllabas numerantur. id quod & deinceps, cum de temporibus, siue quantitibus dicemus, pueri meminisse debent. Penultima: ut, lupus, agnus, curro, uolo, &c. Antepenultima: ut, dominus, Cicero, Telemachus, Neoptolemus, &c.

Tonus est comes temporis, ac tradit pronuntiandi rationem, qua syllaba alia efferendo attollitur, alia deprimitur.

Grauis, quo syllaba grauiter, hoc est, absque aliqua uocis eleuatione aut mora enunciatur. Hic in omnibus syllabis seruat, quæ non acutuntur, aut circumflectuntur: ut in dominus, do acuta est, ceteræ graues omnes. Sic in Homerus, me circumflectitur, ceteræ grauantur.

Circumflexus ex acuto & graui compositus est, & utriusque naturam seruat: hoc est, cum mora quadam effertur. Atque hæc propria huius toni uis est. Sed ut hodie pronunciamus, nihil inter acutum & circumflexum interesse uideas. Eodem enim tono sacerdos & Homerus efferuntur: quorum alterum mediam natura acutam, alterum circumflexam habet. Sed de hac re etiam supra meminimus. Huius sedes sunt, ultima & penultima. Ultima: ut in ros,

mos,

mos, dos, aliàs, ergò, & similibus. Penultima: ut in pera, lena, sperare, amare, &c.

Habet autem quælibet dictio unum tantum accentum, qui notetur: hoc est, unam tantum syllabam acutam, uel circumflexam. Cæteræ omnes grauantur: præterquam si quæ ex ἐγκλίσει accuuntur, de quibus postea dicitur.

Ac quod ad monosyllabas & dissyllabas uoces attinet, non ita difficilis tonorum ratio est. Nam ut hodie pronunciamus, omniū earum unus atq; idem pronunciandi usus est. Nam quæ monosyllabæ sunt, in contextu graui tono ubiq; hodie efferuntur, siue eadē syllaba lōga, siue breuis sit. quod non lege, aut ratione fit, sed consuetudine. Nam ex regula, omnes monosyllabæ natura, non positione longæ, circumflecti debebant, ut in exemplis suprâ positis apparet. Cæteræ autem, sine breues, siue longæ, accuuntur: qui tamen acutus in contextu orationis in grauem conuertitur.

Natura lō-
gæ sunt,
quæ aut di-
phthongū,
aut uocalē
natura lon-
gam habēt.

Quæ uerò dissyllaba sunt, priore syllaba eleuata ferè proferuntur: ut, lupus, annus, panis, &c. quod ipsum quoq; consuetudine magis fit, quam ratione. Nam in ijs quæ priorem natura longam, sequente breui, habent, eadem circumflecti ex lege debebat. Sed ut suprâ monui, quoniam circumflexi pronuntiatio, & acuti, apud nos confunditur, unus utrobq; tonus seruatur. Exceptis paucis quibusdam, in quibus

quibus differentia uel cōcisionis causa ultima eleuatur: ut sunt, ponè, penè, intrò, ergò, illic, islic, & id genus alia.

Poly syllabarum alia paulo ratio est, eaq; tota ex penultimæ quantitate apud Latinos pendet. Nam perinde ut illa longa uel breuis fuerit, ita in eadem, uel in antepenultima tonus erit.

Acuunt igitur antepenultimam, quæcunq; penultimam breuem habent: ut, dominus, similis, optimus, pessimus, &c. Exceptis græcis, ac peregrinis quibusdam, in quibus proprius suæ gentis ac linguæ tonus plerunq; seruatur: ut sunt, philosophia, theologia, Mathias, Helias, & similia.

Quæ uerò longam penultimam habet, siquidem natura longam habent, sequente breui, eandem circumflectunt: ut, Homerus, amarus, serenus, &c. Sin positione longam habent, aut natura longâ, longa altera sequitur, eandem acuunt: ut, sacerdos, mecœnas, auernus, externus, & similia. Quanquã, ut iam aliquoties monui, ita nunc uulgò pronunciamus, ut inter acutum & circumflexum nullam differentiam agnoscas, eademq; eleuatio utrobique seruetur.

Excipiuntur autem & hinc, quæ per syncopen dicuntur, in quibus idem tonus, qui in integris fuit, manet: ut, peculi pro peculi, tuguri pro tuguri, Mercuri pro Mercuri, Valeri pro Valeri, & similia. Quo pacto & uocatiuos eorundem nominum

Priscianus in li. de Accētibus: Apud Latinos in ultima syllaba, nisi discretionis causa, poni nō potest accētus.

Donatus in libello de literis & syllabis: Sanè græca uerba græcis accentibus melius efferimus.

Lib. 7. de Priscianus pronunciat. nam & hi, ut ipse ait, anti-
uocatiuo quitus syllaba una longiores fuere. Et pro ijs qui
secundę nunc sunt, Mercuri, Valeri, & c. Mercurie, Valerie,
declinat. & c. antiqui dixerunt.

Vide Aulū Sed & hoc Gelliano illi Nigidio non probaba-
Gellū lib. tur, qui huiusmodi uocatiuos in i, dum breuem pe-
13. cap. 24. nultimam haberent, acuta antepenultima proferre
solebat. Contrā autem composita illa, quęcunque
ex præpositione & aduerbio, siue cōiunctione con-
† In lib. de starent, † Priscianus, & apud * Gellium poeta A-
Accētibus. nianus, antepenultima acuta proferenda cęsebant,
* li. 7. ca. 7. siue eandem penultimam breuem, siue longam ha-
berent: ut sunt, admodum, affatim, affabre, aduer-
sum, ex aduersum, exinde, promde, deinde, & simi-
lia. in quibus tamē hodie paucos reperias, qui exē-
plum illorū sequi uelint. Quare in his & similibus
* Phauori- tutissimum erit, temporū atq; doctorum hominum
nus apud consuetudinem obseruare, uerbisq; ut ille * ait, præ
Gelliū, lib. sentibus loqui. Nam perinde ut nūmi, sic etiam uer-
I. cap. 10. ba, cōsuetudine ac casu ualent: ita tamen, ne pro ue-
Quint. lib. ris atque legitimis, adulterinis & nothis utamur.
I. cap. II. Cō Nam ut consuetudinem consensus facit: ita rursus
fuetudinē tamen non omnium, sed doctorum consensus, in his
sermonis uocabo cō locum habere debet.
sensem eru Sunt autem & uoces quędam ἐνδλιτινοὶ dictę,
ditorū: si- hoc est, quę tonum suum in præcedentis uerbi ultis-
cut uiuēdi, mam reijciunt, eamq; super se inclinant: uidelicet
consensum qonorum. conium.

coniunctiones, que, ne, ue. †

† In his tribus syllabis accentus corrumpitur, ut, inquit Priscianus in libro de Accentibus.

ut, Vocemq; coloremq;

et, Moliriue moram.

Item, Hominem ue deumue, et c. In quibus omnibus duplex accentus est, alter proprius dictionis, alter enclisews ratione additus, et uelut in tergum encliticæ reiectus.

Ad quod exemplum etiam Vbiq; et Pleraq; uulgo acuta penultima proferuntur: tametsi in his Que separata non sit, neq; etiã potestatem suam retineat.

Priscianus lib. 14. Que, quando amittit significationem, syllabicè magis adiecta uidetur.

Quibus addit Priscianus et Vtraq;, quod ipse tam nominatiuo, quam ablatiuo casu, penultima acuta dici ait. Sed tamen in hoc nominatiuus et accusatiuus prima acuta hodie efferuntur, differentiæ causa. ob quam eandem et Vtiq; et Itaque primam acutam habent.

Virg. 4. Aeneid.
1. Aeneid.

Lib. 5. de figuris nominum.

In uniuersum autem illud pueri admoneri debent, haudquaquam idem esse accentum et quantitatem: neq; statim syllabam eam longam esse, quæ accentu acuto profertur. ut prima in dominus acuitur, non quia longa est, sed ex regula tonorum: quoniam dictione ipsa polysyllaba existens, penultimam breuem habet. Quo pacto et de Græcis, ceu sunt, sophia, theologia, et similibus alijs iudicandum.

PHILIPPI MEE.
DE TEMPORIBVS, SEV
Quantitate syllabarum.

Syllabarum aliæ breues, aliæ longæ,
aliæ ancipites sunt.

Breues: ut pēr, in, ēs. His tēpus attribuitur, quod
breue uocant, siue simplex.

Longæ: ut, stirps, mōs, rōs. His attribuitur tem-
pus longum, siue geminum.

Ancipites: ut priores in Atlas, cygnus, & simi-
libus, quæ nunc pro breuibus, nunc pro longis usur-
pantur.

Est autē tempus, pronunciandi mo-
ra: ut ea, quæ minima atq; breuissima in scansione
metrorum sentitur. Cui simile nonnihil habet &
mensura Musicorum, quam uocant. Nam & illi uo-
cibus alijs singulas, alijs binas, aut ternas mensuras
tribuunt. Cognoscitur autem syllabarū quātitas uel
exemplis, uel regulis. Exempla à poetis sumuntur,
quorum collatione potissimū refert, eas syllabas co-
gnoscere, quæ aliàs sub regulas generales nō cadūt.
Regule autem uariæ ac multæ sunt: ex quibus nos,
quæ communes ac generales potissimum sunt, ordi-
ne recensēbimus.

PRIMA REGVLA.

De Positione.

Positio omnis longa est. Est autem
Positio

Positio, cum sequuntur duæ consonantes uocalem:
tit, arma, ille. Aut duplex: ut, axis, gaza, &c. †

† Aut i & u
consonan-
tes, inter
duas uoca-
les, in eadē
dictione
positæ.

EXCEPTIO.

Liquida cum muta coniuncta, syllabam ancipitem facit: ut, tenēbræ, media producta: & tenēbræ, media breui. Quod ita intelligendum, si uocalis syllabæ breuis sit: ut in Atlas. patres, & similibus. Nam si uocalis longa sit, corripitur propter liquidam syllabam non potest: ut, simulachrum perpetuò a longum habet: est enim à simulare, cuius a natura longum est.

L & r propè solæ sunt, quæ ad hanc exceptionem pertinent. Nam m & n rarissimè hoc modo apud Latinos poetas usurpari uideas, & ferè non nisi in græcis dictionibus. Hæc Micyllus libro 2. de Re metrica.

REGVLA II.

Vocalis ante uocalē corripitur: ut, deliciæ, Italia, pius, reus, &c.

Excipiuntur, aer. Virg. Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo. Eclog. r.

Fio, quod in dissyllabis longum est: ut, fiam, fies, fiet. At in polysyllabis fit breue: ut, fieri, fierem, &c.

Dius, a, um. ut, Dia Camilla, apud Virgil.
& Dia Mosella, apud Auson.

n. Aeneid:
In Mosella:

Diana, quod primam indifferentem habet: ut, Exercet Diana choros: Virgil.

r. Aeneid:

3. Metam. *Et Ira pharetrata fertur satiata Diana: Ouid.*

Et genitiui pronominum secundæ declinationis, quiq; illorum formam sequuntur: ut, illius, istius, ipsius, unius, nullius, solius, &c. quæ ipsa quoq; pen-

ultimam ancipitem habent: ut, Vnius ob iram Pro
Ibidem. *dimur, &c. Et, Vnius ob noxam & furias, &c.*

Item genitiui & datiuï quintæ, in quibus e, quod in penultima est, aliam ante se uocalem habet: ut,

Lib. 1. *diæ, aciæ, progeniæ. Lucret.*

Non radij solis, neq; lucida tela diei.

Et genitiui antiqui in ai: ut, Aulai in medio liba-

3. Aeneid. *bant pocula Bacchi: Virgil.*

Præterea & interiectiones quedam: ut, eheu.

Eclog. 2: *Virgil. Eheu quid uolui, &c.*

Heu. duæ syllabæ. ut apud Martialis lib. 8.

Heu quàm bene nunc Papyriane,

Annei faceret manus Sereni, &c.

Et ohe, quod utroq; modo ponitur. ut apud eundem: † Ohe iam satis est, ohe libelle.

† Martialem, lib. 4. ubi concludit librum suum.

Satyr. 7. *Et Iuuenal. Satur est, cum dicit Horatius ohe.*

Græcorum est tanta uarietas, ut certis regulis comprehendi non possit. Proinde ab exemplis illorum quantitas petenda erit.

Ceterum ea uis est huius regulæ, ut etiam longæ syllabæ in fine dictionum corripiantur, sequente uo-

3. Aeneid, *cali. ut apud Virgilium: Insulæ Ionio in magno. Et, Credimus,*

Credimus, an qui amāt, ipsi sibi somnia fingūt, &c. Eclog. 8.

Quod à Græcis sumptum, apud quos huiusmodi syl-
labæ pro communibus habentur: ut,

τ λύδ' ἐγὼ ὄ λύσω, περιρ μίρ καὶ γῆρας ἐπεισι.

Ἔ, ἡμετέρω ἐνὶ οἴκῳ ἐν ἀργεῖ τι λόβι πάτρης.

Home. li. 1.
Iliad.

REGVLA III.

Diphthōgus omnis longa est: ut,

Aeolus & clauso uentorum carcere regnat.

Vir. 1. Aen.

Ἔ, Eurus ad Auroram, Nabathæaq; regna recessit:

Ouid. Inuenias tamen etiam breuem in compositio-
ne, sequente uocali: ut, Sudibusq; præustis. ubi græ-

Lib. 1. Met.
Virg. 7. Ae-

ca imitatione correpta est.

REGVLA IIII.

Præterita dissyllaba habent priores

longas: ut, liqui, fugi, feci, cūdi, siui, &c.

EXCIPE.

dēdi	} cum com- positis: ut,	addīdi
tūli		attūli
stēti		astīti
bībi		ebībi
scīdi		rescīdi
fīdi		diffīdi, &c.

Virgil. 9. Aeneid. Liquefacto tempora plumbo

Diffidit, & multa porrectum extendit arena.

Excipe item, quæ duabus uocalibus finiunt: ut, Et pertinet
rui, plui, lui, &c. Obseruabis etiam figuras, ij, ab ad secundā
iui: petij pro petiui, &c. regulā, su-
prā traditā.

Supina difsyllaba habēt longas prio-
res: ut, lūsum, cūsum, fūsum, crētum, uīsum, &c.

EXCIPE.

dācum	ſūtum	
ſātum	lītum	à lino.
ſtātum	cītum	à cieo.
rātum	rūtum	à ruo.
ūtum	quūtum.	

Et à nosco composita, agnitum et cognitum.

à luo. A lutum * autem composita, longas penultimas
habent: elūtum, pollūtum, dilūtum. Persius sat. 3.

Fistula hoc Dilūtas queritur geminet quòd fistula guttas.

loco cala-
mum scrip-
torium per
similitudi-
nem signifi-
cat.

REGVLA VI.

De Deriuatis.

Deriuatum sequitur naturam origi-
nis, siue thematis sui: ut, lēgo, lēgerem, lēgam.
lēgi, lēgissē, lēgero.

stābam, stābo, stārem: stēti, stēiſsem, stētero.

Sic et dōminus, dōmina, dōminor.

Pōtis, pōtior, pōtestas, pōtiri.

Huiusmo-
di multa re-
censentur
à Micyllo,
lib. 2. de Re
metr.

Sunt tamen quæ contra naturā pri-
mitiuorum corripūtur, uel producuntur: ut, lūcer-
na à lūceo, stābilis à stābam, tēgula à tēgo, rēgu-
la à rēgo, et similia, quæ usu et exemplis compre-
hendere satius est.

REGV-

REGVLA VII.

De Compositis.

Præpositiones in compositione, magna ex parte ex regulis generalibus cognoscuntur.

Longæ sunt A: ut in uerbis *ā*manda, *ā*uerto.

E: ut, *ē*ligo, *ē*mitto.

De: ut, *dē*pono, *dē*ficio.

Di: ut, *diluo*, *diduco*. Præterquam in *dirimo* & *disertus*.

Vir. 5. Aen.
Et prælia
uoce dirimit.

Præ: ut, *præ*pono. Sed hæc etiam diphthongo sua nota est.

Co, sequente consona: ut, *cō*go.

Et re, in dictione Refert, pro utile est. Item quoties positione extenditur: ut in uerbis *rettuli*, *repperi*, *relligio*, *relliquiæ* & similibus.

Pro, aliàs longa est, quando uidelicet naturam præpositionis latine retinet: ut, *produco*, *propugno*. Horat. Signatum præsentem nota producere nomen. Aliàs breuis, ut quando habet significationem particule *procul*: ut in *profugus*, *profundus*, *prophanus*, *proficiscor*, & quibusdam alijs. Propert.

In Ar. poe.

lib. 3. ele. 21.

Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.

Corripiuntur tamen & *pronepos*, *proteruus*, *profari*, & *profiteri*, in quibus significatio particule *Procul* non ita manifesta est.

Et in uerbis, *procurro*, *profundo*, *propello*, *propago*, tam longa quàm breuis prima reperiuntur.

Propago autem nomen, cum significatione mutat & quantitatem. Nam pro uite producitur: ut,

Vir. 3. Geo. Pressos prōpaginis arcus. Pro posteritate autem, siue progenie, corripitur: ut,

Virg. 12. Sit Romana potens Itala uirtute propago.

Aen. Reliquæ præpositiones t̄rèrè corripiuntur: ut, ad, ab, ob, sub, in, con, per, inter, super, &c.

† Quæcunq; in consonantem aliquam simplicem exeunt,

Item o: ut in uerbo omitto. Horat.

In Ar. poe. Pleraq; differat, & præsens in tempus omittat.

Composita à uerbis secundæ coniugationis, in quibus prior compositi pars in e desinit, tam longa quàm breui e leguntur: ut, Thura liquefaciunt, indutaq; cornibus aurum Victima uota facit: Ouid. 7. Metamor. & Et media aduersi liquefacto tempore plumbo Diffidit, &c. Virg. 9. Aeneid.

Cætera quæ ex corruptis componuntur, aut ex corrupto & integro, si prior pars in e uel in i desinat, syllabam eandem corripiunt: ut, huiuscemodi, eiuscemodi, apud Lucretium †. multiplico, magnifico, fatidicus, causidicus, &c.

† Lib. 4. Et cuiuscemodi formarum uertere in ora, &c.

li. 5. epig. 34 Mirt. Carpere causidicus fertur mea carmina, &c.
Ouid. in 6.

epist. Hero Tolluntur tamen hinc quædam: ut, uenëficus,
id. Barbara nēquicquam, pridie, postridie. & quod utroque modo

modo usurpatur, quotīdīc. iē merīdies, aliāq; non nulla, quæ usus docebit. Atq; hæ regulæ generales de syllabarum quantitate traduntur.

narratur uenisse uenifica tecum.

Plurimæ autem syllabæ, ex analogia quoq; temporum & casuum, & terminationum item, deprehendi possunt, quam diligens puer ex Etymologia petet. Nam singulatim omnia repetere, quæ ad hanc rem pertinent, supra modum & institutum presentis operis foret.

DE VLTIMIS

syllabis.

Vltimæ syllabæ ferè ex declinationibus & coniugationibus cognoscuntur: ut, dominī, dominō, amās, docēs, legis, audīs, &c. Sed tamen & has ordine literarum, quantæ quæque sint, indicabimus.

A.

Nomina in a, primæ aut tertiæ declinationis, item pluralia neutra, breuia sunt: ut, Armã uirumq; cano.

Virg. I. Ae.
Ibidem.

& Musã mihi causas memora, &c.

Cætera in a, longa sunt: ut, infrã, suprã, ultrã, frustrã, &c.

Et ablatiui primæ declinationis: ut, Europã atq; Asiã pulsus, &c.

Virg. I. Ae.

Item numeralia indeclinabilia: ut sunt, trigintã, quadragintã, &c.

Aldus & alij, putant hæc ambigua esse. Tutius autem scribenti erit longa hæc ponere, quàm correpta.

Verba ex suis coniugationibus cognosces.

E.

E in fine corripitur: ut, cæpe, cubilè, legerè, docerè, darè, &c.

EXCEPTIO.

I. Ablatiui quintæ declinationis, in e longum desinunt: ut fidè, speciè. & quæ inde componuntur: ut, hodiè, pridiè, quarè. ut, † Qui non est hodiè, cras minus aptus erit.

Gell. lib. 9.
cap. 14.

† Ouid. lib. 1. de Remedio amoris.

His adde & Famè. nam & hoc quintæ olim fuit. Virgilius 6. Aeneid. Ille fame rabida tria guttura pandens.

II. Desinunt & in e longum, imperatiui secundæ coniugationis: ut, docè, tenè, silè.

Li. 1. Trist. Tametsi inuenias quædam alicubi contra regulam eleg. 7. correpta: ut uale, apud Ouidium. ut,

lib. 1. ep. 13. Idq; quod ignoti faciunt, uale—uu dicere saltem.

Et Caue, apud Horatium: ut,

Vade, uale, caue—uu ne titubes, mandataq; frangu.

III. Aduerbia in e, facta ex nominibus secundæ declinationis, producuntur: ut, bellè—, pulchrè—, doctè—, &c.

Satyr. 13. Sic & ferè, & fermè. Iuuenal.

Mobilis

Mobilis & uaria est fermè natura malorum.

Et ohe, cuius exemplum supra positum habes.

Tolluntur hinc Bene & malè, quæ ultimã corripunt, ut & cætera pleraq; siue à nominibus, siue aliunde facta: ceu sunt, spontè, fortè, sæpe, manè, euge, agè, ritè. Virgil. Ritè se—cundarèt uisus, &c.

3. Aeneid.
Lib. 3. Fast.

Penè. Ouid. Penè si—mul perijt, dum uult succurrere lapsis. Ponè. Impunè: ut, Immunem tanti belli, atque impunè qui—etã, &c. Virgil. Item qui pè, nempè, & similia.

12. Aeneid.

III. Producuntur & monosyllaba pleraque in e: ut, me, te, se, ne, prohibendi particula, &c.

Exceptis encliticis, que, ne, ue. Item syllabicis adiectionibus, pte, ce, te. Lucret. Accipe præterea, quæ corpora tute neceße est Conscireare, &c.

Lib. 1.

Græca ex uocalibus suis cognoscuntur: ut, εὐ-
ροπῆ, Euterpe, &c.

I.

In i desinentia produciuntur: ut, legi, dixi, domini, domui, sorti, &c.

Indifferentia sunt, mihi, tibi, sibi, ubi, ibi.

Græca serè breuia sunt.

Nunc Pari tu sapiens, & tu Menelae fuisti.

Propert. li.
3. eleg. 3.

O.

In o desinentia, indifferentia sunt: leo, uirgo, lego, dico, &c.

Datiui

Datiui & ablatiui producuntur: ut, dominō, lu-
po. Sic & quæ ab iisdem casibus fiunt: ut, ideō, adeō,
tanto, quanto, meritō, falsō, &c.

Exceptis modō, quod ferè corripitur.

Ouid. 7. Metam. Et modō summa petunt, modō
per decliua, uiasque, &c.

Item, Quomodo: & serō, quæ aliàs corripuntur,
Epig. 10. aliàs producuntur. Catull. Iam Bithynia quomodo

Lib. 3. de se haberet: hendecasyllabum est. Martial.

Codro. Cum sit tam pauper, quomodo cæcus amat?

Lib. 1. Sic Tibull. Heu serō reuocatur amor.

eleg. 15. Et Statius 1. Theb. Serō memor thalami, &c.

Gerundia quoq; indifferentia sunt. Tibull.

Lib. 3. Aufer & ipse meum pariter medicando dolorem

eleg. 6. Græca ex uocalibus cognosci possunt: ut, *αει-
φω*, Sappho.

V.

V longum est: ut, cornu-, genu.

B. D. T.

B, d, t, corripuntur: ut, ab, sub, ad,
apud, caput, legit, dicit, &c.

C.

In c, longa sunt: ut, dic, duc, fac.

Hic pronomen, indifferens est, aduerbium pro-
ducitur. Breuia sunt, lac, nec, donec.

L.

In l desinentia, breuia sunt: ut, An-
nibal.

*nibal. Silius lib. 2. Parte alia supplex infernis Annibal aris, &c. Sic cætera. Præter † Sol, & * nil: & peregrina in el, ut sunt, Israel, Michael, &c. quæ ferè producuntur.*

† Ouid. 2. Metamor. Vtèrius spaciū medio sol altus habebat.

* Nil ex sua contractione notum est.

M.

M breue est: ut, circū, quod in compositis cum interdum manet, ante uocalem corripitur.

N.

In n, breuia sunt: ut, lumen, numen, tamē, &c.

Excipere n, splen, lien, quin, sin, en, non. Et græca pleraq;: ut, Titan, Pæan, Siren, Træzen, Salamin, Delphin, Pandion, Aæton, & similia. Demptis accusatiuis in on & in: ut, Iliōn, Procrin, Thetin. Et in an primæ declinationis, quæ à nominatiuis in a ueniunt. ut Ouid. in Fast. Maian & — Lib. 4. Electram, Taygetamq; Ioui. Nam quæ à nominatiuis in as ueniunt, producuntur: ut, Aenean. Cætera à Græcis pete.

R.

R in fine corripitur, quacuncq; uocali præcedente: ut, Cæsar, carcer, uir, leuir, uultur, &c.

Excipe Par, cum cōpositis: ut, compar, impar.

Horat.

Horat. lib. 2. Serm. sat. 3. Ludere par impar, equitare in harundine longa.

Item Nar, fluuij nomen, Lar, far, cur, fur, & uer.

Lib. 1. Met. Ouid. Ver erat æternum, & c.

Præterea græca in er, tertiæ declinationis: ut

Lucre. li. 5. sunt, aer, æther, stater, crater, character, & similia.

Inde mare,

inde aer, in

de æther

ignifer

ipse.

A S.

In as, longa sunt: ut, bonitas, maie,

stās, etās, & c.

Excipiuntur accusatiui græci tertiæ declinationis: ut, Troadas, Arcadas, rhetoras.

Et nominatiui foeminini eiusdem declinationis

Li. 1. de pō- græci: ut, Pallas, Cyclas, Pleias orta facit.

to, eleg. 9.

E S.

In es pleraque longa sunt: ut, fides; diēs, famēs.

Breuiasunt masculina, quibus genitiui crescunt: 2. Aeneid. ut, milēs, hospes, fosses. Virgil. Et duri miles Ulyssi.

Præter paries, pes, locuples, & quæ inde fiunt.

Breuiasitem sunt, Es uerbum, cum compositis.

† Satyr. 1. Persius: †: Fur es, ait Pedio, & c. Et penes. Horat. *

* In Arte Quem penes arbitriū est, & uis & norma loquēdi. poetica.

Et græca in es, pluralia, tertiæ declinationis, & singularia neutra: ut, Troades, Atlantides, hippo-

1. Georg. nes, cacoethes, & similia. Virg.

Antè tibi Eoæ Atlantides abscondantur.

Juvenal. Tenet insanabile multos
Scribendi cacoethes, & ægro in corde senescit.

IS.

Is breue est: ut, ignis, piscis, legis, dicis, &c.

Excipiuntur datiuus & ablatiuus plurales: ut, quis pro quibus, dominis, bonis, nobis, uobis, &c.

Item nomina tertiæ declinationis, quæ itis uel iris genitiuo faciunt: ut, lis, glis, Samnis. Et uis. nam & huius plurale, uires quidam faciunt. Ouid. *Tan- Li. 3 Trist. eleg. 10.*
taq; commoti uis est Aquilonis, &c.

Et uerba secundæ personæ præsentis, quartæ coniugationis, aut coniunctiuus modi: ut, audis, possis.

Et uis, cum compositis: ut, quamuis, quiduis, &c.

Coniunctiuua futura aliàs corripuntur, aliàs pro-
ducuntur. Juuenal. Si dixeris, æstuo, sudat.

Horat. Dixeris egregiè, &c.

Idem: Miscueris elixa simul, &c.

Ouid. Da mihi te placidũ, dederis in carmina uires.

Inde & longæ fiunt secundæ personæ plurales: ut, dederitis, penultima longa.

† Minus peccabit, qui, teste Micyllo, præteritis breuem ultimam, futuris autem longam tribuet.

YS.

Etiam græca in ys, per y psilon, breuia pleraq; sunt: ut, Tethys, chelys, Capys, &c.

O S.

†
Satyr. 3.

In Art. poe.

lib. 2. Serm.

Sat. 2.

1. Fast.

Ouid. 6.

Metam. VI

tam dederi

tis in udis.

O S.

Os longum est: ut, bos, ros, dos, os oris, &c. Ouid. Os homini sublime dedit. Sic & accusatiui plurales, dominos, lupos.

Breuia sunt, os ossis, compos, & impos. Et graeca pleraq; neutri generis, aut secundae declinationis simplicia: ut, chaos, melos, Tenedos, &c. Item genitiui tertiae: ut, Pallados, Tethyos, & similia.

V S.

Vs breue est: ut, tempus, Venus, legimus, dicimus, &c.

Excipiuntur monosyllaba: ut, pus, rus, plus. In Satyr. 6. uenalis: Plus aloes quam mellis habet, &c.

Et foeminina, quae crescunt genitiuis: ut, tellus, In Arte. lus, &c. Breue tamen fecit Horatius palus:

Regis opus, sterilisq; diu palus, aptaq; remis.

Vig. 6. Aeneid. Fata obstant, tristiq; palus innabilis unda.

Graeca ex scriptura sua noscuntur. Atque haec de syllabis.

DE PEDIBVS.

Fiunt autem ex complexione syllabarum pedes.

Pes est certa syllabarum constitutio.

Pedum alij simplices, alij compositi sunt.

Simplices dissyllabi quatuor.

Pyrrhychius — —

ut Deus.

Spondeus — —

ut Fraudes.

Trocheus

Trochæus—v ut Annus.
Iambusv— ut Tenax.

Trisyllabi octo.

Dactylus—vv ut Commodus.
Anapæstusvv— ut Domini.
Molossus— — — ut Complexi.
Tribrachysvvv ut Bibere.
Amphibrachys, qui &
Scolius dicitur v—v ut Relictus.
Amphimacer, qui &
Creticus v—v ut Castitas.
Bacchiusv— — ut Vereri.
Antibacchius— — v ut Cantare.

Compositi tetrasyllabi sedecim,

Proceleusmaticusvvvv ut Hominibus.
Dispondeus— — — — ut Inconstantes.
Choriambus—vv— ut Historia.
Antispæstusv— — v ut Secundare.
Dijambusv—v— ut Seueritas.
Ditrochæus—v—v ut Comprobare.
Ionicus à maiore— —vv ut Cantabimus.
Ionicus à minorevv— — ut Venerantes.
Epitritus primusv— — — ut Salutantes.
Epitritus secūdus—v— — ut Concitati.
Epitritus tertius— —v— ut Communicant.
Epitritus quartus— — —v ut Incantare.
Pæon primus—vvv ut Conficere.

Pæon secundus v—vv ut Resoluere.

Pæon tertius vv—v ut Sociare.

Pæon quartus vvv— ut Temeritas.

Ex his igitur inter se certa lege iunctis, uersus
omnis generis fiunt.

Est enim uersus, quod & metrum.
Græcis dicitur, legitima pedum cōpositio. Horum,
nos hic genere aliquot subiiciemus, ea uidelicet que
& communiora sunt, & in usu apud poetas fre-
quentiori: quo pueri & compositionem illorum ui-
deant, & hinc initium facientes ipsi quoque eodem
scribēdi genere sese exerceant. Multas autem habet
utilitates cōsuetudo scribendi carmen: magnam e-
nim cōpiam uerborum & figurarum, & quandam
etiam sublimitatem, ut Quintilianus † appellat, o-
rationi solute affert. Neq; potest fieri, ut amissa ex-
ercitatione scribendorū uersuū, tolerabiliter scri-
banus orationem solutam. Atq; eius rei plures sunt
causæ, quàm ut hic recitari possint. Adigant igitur
præceptores pueritiam ad hanc exercitationē sum-
ma cura: statim enim pueri innumerabiles utilita-
tes sentient se in se percipere.

† Lib. 10. cap. 1. Plurimum dicit oratori conferre
Theophrastus lectionem poetarum, multiq; eius
iudicium sequuntur, neq; id immeritò. Nam ab his
& in rebus spiritus, & in uerbis sublimitas, & in af-
fectib. motus omnis, & in personis decor petitur.

DE HEROICO METRO.

Heroicum constat sex regionibus, seu pedibus. Dixerunt autem Heroicū, quòd eo genere gesta & uirtutes heroum, hoc est, regum ducumq; fortia facta conscripta sint.

Vocant & ἑξάμετρον *, per excellentiam: & * à senario pedum numero.

Vide Diomedem lib. 3.

Recipit

- I Spondeum uel dactylum: ut,
Arma ui—vv
- II Spondeum uel dactylum: ut,
rumq; ca—vv
- III regi— Spond. uel dact. ut, no Tro—
- IIII one, Spond. uel dact. ut, iæ qui—
- V Dactylum regulariter solum: ut,
primus ab—vv
- VI Spond. solum, uel trocheum. nam
ultima sunt soluta legibus: ut,
oris—

Figuræ Hexametri.

Virgilius autem in prima regione etiā per ægri-
no pede usus est, Anapesto scilicet: ut, Fluuio vv— I. Georg.

rum rex Eridanus, camposq; per omnes & c.

Vsi sunt in eadem regione & Proceleusmatico
pede: ut, Genua la vvvv bant.

&, Aristat vvvv in portas.

5. Aeneid.
II. Aeneid.

In 3. eclog. Quo pede & Virgilius etiam alia in regione u-
sus est: ut, Tityre pascentes à flumine reijce ca-
pellas. Sed uterq; locus etiã aliter excusari potest. †

† Quòd i uice cõsonantis ponatur, atq; ita prima
syllaba positione erit longa, ut annotauit Probus.

In quinta regione inuenias & spondeum: ut,
Perf. sat. 1. Sic costam longo subduximus Appen—nino.
Vir. 1. Aen. & Tun' ille Aeneas, quem Dardanio An—chise.
Sed in hac figura uelim in quarta regione dacty-
lum esse.

† In principio tertiæ regionis, prima syllaba tum
in Hexametro, tum in Pentametro, solet nonnun-
quam breuis esse, sed ita, si sit finis dictionis, quod

Tibull. lib. Grammatici uocant Cæsuram: ut, Te canit agrico-
1. eleg. 7. la, magna cum uenerit urbe.

Li. 1. eleg. 4 & Et canis arente torreat arua siti.

Idem fit in principio secundæ regionis, & quar-
Virg. 3. Ac. te, sed rarius: ut, Liminaq; lau—rusq; dei.

12. Aeneid. & Et furijs agitated amor, & —conscia uirtus.

† Cæsura, est decora in uersu dictionis termina-
tio. Huius autem tanta uis est, ut syllabas alioqui
breues, pro longis tolerari faciat.

DE PENTAMETRO.

Pentametrum, quod & Elegiacum
dici ur, quinque regionibus, seu pedibus constat.

Huius constitutio hæc est:

I regio

- I regio recipit spondeum
uel dactylum. Vulgus à — vv Ouid. lib. 2
- II spondeum uel dactyl. miciti — vv de Ponto,
- III primùm syllaba longa est, ut, as —
postea subiicitur dactyl. utili — vv eleg. 3.
- IIII recipit dactylum. tate pro — vv

V unica constat syllaba. bat v. Quæ ta-
men cum superiore syllaba tertiæ regionis cõputa-
ta, pedem integrum, spondeum uel trochæum facit.

In hoc metro nihil uariatur: sed apud omnes u-
nius formæ, & eiusdem rationis cõponitur. Ab hoc
& Elegiam uocant, cõsertum cum Hexametro Pen-
tametrum, ab *èè*, quod idem est quod heu heu. nam
Elegia lugubre carmen olim significabat. unde Ho-
ratius in Arte poetica:

Versibus impariter iunctis querimonia primùm,
Pòst etiam inclusa est uoti sententia compos.

PHALÆCIVM.

Phalæcium ab autore * appellatum
tradunt. Est autem pentametrum: hoc est, quinq; pe-
dibus constat.

Recipit,

- I spondeum Vitam —
- II regi- dactylum quæ faci — vv
- III one, trochæum ut, unt be — v
- IIII trochæum ati — v
- V troch. uel spond. orem — v.

Quia defū-
ctorum lau-
des hoc
carmine cõ-
prehende-
bantur.

* Phalæco,
ut testatur
Diomedes-
lib. 3.

Martialis
lib. 10.

D 3 Figure,

Figuræ.

Iambo & trochæo Catullus usus est in primare
Epigram. 7. gione: ut, Meas v— esse aliquid putare nugas.

ad Cornel. &, Ari— da modò pumice expolitur.

Ibidem. Græci aliter distinguunt hoc metrum, ut & se-
quens Sapphicum, in tres videlicet regiones, refe-
runtq; ad genus Antispasticum. Sed de eo nihil atti-
net hic disputare.

SAPPHICVM.

Sapphicum, à Sappho nomen ha-
bet. Constat regionibus seu pedibus quinq;.

Recipit,

I		trochæum		Inte—v
II	regi-	spondeum		geruī—
III	one	dactylum	ut,	te, sceler—v
IIII		trochæum		risq;—v
V		troch. uel spond.		purus—v

Quomodo scribatur, docent exempla. Solent e-
nim tres uersiculi coniungi, & subijci Adonicus,
qui constat dactylo & spondeo. ut apud Horat.
Lib. 1. Car. ode 22.

Integer uitæ, scelerisq; purus,
Non eget Mauri iaculis, nec arcu,
Nec uenenatis grauida sagittis
Fusce phœretra,

IAMBICVM.

ἰαμβίσει insectari est, ab *ἰάπτω*, unde factū nomē generi carminis maledici. Archilochus, siue huius autor fuerit, siue celebrator potius, tanta fuit acerbitate, ut ad laqueum adegerit Lycamben.*

Hoc carmē in Comicis & tragicis poemat. est acco- modatum.

*Quia filiam suam illi collocare noluerat.

Hinc Ouid. *Tincta Lycambeo sanguine tela madēt.*

In ibid.

Nullius generis tam uariæ formæ sunt. Sea nos de Senario dicemus. Alij *τέμετρον* uocant, quod bini pedes singula metra faciunt.

Recipit pedes, creberrimum iambum*, præcipueq; locis paribus. Et quo plus iamborum habet, eo uenustior est uersus.

*Is enim pes fa- ri & quo tidiano fa- moni est proxi- mus.

Prima regio admittit spondeum, iambum, dactylum, anapestum, & tribrachyn.

Secunda iambum, rarò anapestum, rarius spondeum.

Tertia spondeum, dactylum, tribrachyn, & c.

Quarta iambū admittit, & reliquos, sed durio- re compositione.

Quinta spondeū, iambum, dactylū, tribrachyn.

Sexta iambum. Videmus autē alicubi recepisse & alios pedes, sed rarò amphimacrū, aut bacchios.

Huius generis sunt,

Poe — ta cum — primū ani — — mū ad scri — — Terentia
bendum ad — pulit — —

prol. An,

Id sibi — — nego — — ci cre — — didit — — solū — — dari —

Act. 1. sce. 1. *Obsequi* --- *um ami* --- *cos, ue* --- *ritas* --- *o-*
dium --- *parit,* --- *Item,*

Act. 3. sce. 3. *Aman* --- *tium i* --- *ra amo* --- *ris in* --- *tegra* --- *tio*
est ---.

Mimus Pu. *Discor* --- *dia* --- *fit ca* --- *rior* --- *cōcor* --- *diav*
Eadem Dimetri ratio quoq; est: ut,

S. Ambro- *Veni* --- *redem* --- *ptor gen* --- *tium* --- *---*
 sius. *Manum* --- *que mise* --- *ris por* --- *rige* ---

CHORIAMBICVM

Asclepiadeum.

Asclepiadeum, ab autore, seu celebratore poeta nomen habet. Choriambicum autem à pede choriābo dicitur. Habet quatuor regiones, seu pedes, ut quidē à Latinis digeritur.

Horat. 1.	I	spondeum	Mecæ ---
Car. ode 1.	II	regio ad-	choriambum
	III	mittit	choriambum: ut
	IIII	iambum uel	gibus ---
		pyrrhych,	

Vicinum Asclepiadeo Glyconicum est, quod tribus tantum pedibus constat, spondeo, choriambo, & iambo, siue pyrrhychio: ut:

Horat. lib. 1. Sic te --- diua potens --- Cypri ---
 Car. ode. 3.

DE SCANSIONE.

Scanſio eſt, metiri uerſum & enu-
 merare pedes. Obſeruetur autem, quòd alicu-
 bi quedam

bi quædam syllabæ eliduntur. cuius rei Grammatici fecerunt duas species.

Synalœphen uocant, quum uocalis in fine, propter uocalem in initio dictionis sequentis, dissimulatur, siue obliteratur: ut,

Non facile est, æqua commoda mente pati. nam in scandendo, facilè legendum est. Ouid. lib. 2. de Arte.

† Ecclipsis uocant, cum in fine unà cum uocali precedente eliditur, sequente uocali alia: ut,

Audendum est, fortes adiuuat ipsa Venus. Legitur enim, Audend' est, Tibul. lib. 2. eleg. 1.

Omnibus hoc uicium est cantoribus inter amicos, Ut nunquam inducant animum cātare rogati, &c. Horat. li. 1. Serm. sat. 3.

† Dicitur ab *ἐκλίβειν*, quod elidere significat.

Veteres etiã elidebant s: ut, Inter se coijisse uiros, & decernere ferro. Vbi in scansione legendum, Inter se coijisse uir, & decernere ferro, &c. Et Ma-

nilius: Taurum Cytheræa tuetur, Formosos Phœbus geminos, Cyllenius cancrū. Legitur enim, Cylleniu. Atq; hæ elisiones in diuersis dictionibus fiunt.

Est autem & quando in eadem dictione uocalis ante aliam absorbetur. quam figuram communi nomine Synæresin uocamus: Græci autem peculiari-ter Synecphonesin & Synizesin † uocant.

† Quando duæ uocales, syllabis diuisæ, in scansione pro una accipiuntur.

Cuius exempla sunt, Stat sua cuiq; dies: pro, cuiq; Virg. 10. Aeneid.

D s Et apud

6. Fast. Et apud Ouid. Notus amor Phædræ, nota est iniuria Thesçi: pro, Thesçi.

Lucã. lib. 4. Itē, Quiq; fluet multo non deerit uulnere sanguis.

Ouid. 13. & Nos animo quantūq; ratem qui tēperat antea.
Metamor. Sic & Aluearia quadrissyllabum apud Virgilium

*legitur, aliaq; similia.

*4. Geor. Seu lēto fuerint aluearia uimine texta.

Tibul. li. 1. Huic contraria Diæresis est: ut, Stamina non ul-
eleg. 7. li dissoluēda deo. &

Virg. 3. Ae. Aulæ in medio libabāt procula Bacchi: pro Aulæ.

In 3. eclog. Alicubi autem non eliduntur uocales †: ut, Et suc-
cus pecori, & lac subducitur agnis.

2. Eloga. & Te Corydō, ô Alexi, trahit sua quæq; uoluptas.

1. Aeneid. Item, Posthabita coluisse Samo, hic illius arma.
Sed habet hic aspiratio propemodum consonantis
naturam, quemadmodum & aliàs sepe distrahit uo-
cales: ut in uoce ahenum, & similibus.

† Sed hoc imitationi Græcorum, aut certè poe-
tarum licentiæ atque authoritati tribuendum est.
Possunt autē cesura quoq; defendi, quòd illa pro-
pter commatum suspensionem, uocalium concur-
sus quodammodo expleat & complanet. Micyllus
lib. 1. de Re metrica.

Animaduertāt pueri & genus uer-
suum esse, quos ὑπερμετρῆς appellant, ubi superest
1. Georg. una syllaba. ut apud Virgilium:

Aut dulcis musti Vulcano decoquit humorem,

Aut folijs undam tepidi dissipat aheni. Nam in fi-
ne su-

ne superioris uersiculi syllaba una superest, quæ tamen coalescit cum initio sequentis uersus, qui à uocali incipit.

Vtuntur autem & alijs figuris poetæ. ceu sunt, Syncope: ut, Vixet, cui uitam Deus, Vir. II. Aen. aut sua fata dedissent: pro, Vixisset.

Apocope: ut, Teq; aspectu ne subtrahere nostro: 6. Aeneid. pro aspectui.

Et, Namq; aliæ uictu inuigilant: pro, uictui. 4. Georg.

Aphæresis: ut, Discite iustitiam moniti, Et non temere diuos: pro contemnere. 6. Aeneid.

Item Epenthesis: ut, Quales nunc epulas ipsum glutisse putamus Induperatorem, &c. pro, Imperatorem: Iuuenalis. Et, Tribulaq; trahæq; &c. Satyr. 4. pro, trahæ: Virgil. 1. Georg.

Paragoge: ut, Sin maculæ incipient rubro immiserier igni: pro immisceri. Ibidem.

Tmesis: ut, Quæ me cunque feret tellus: pro, Quæcunq;. Vir. I. Aen. In eo loco.

Et Diplasiasmus: ut, Reliquias Danaûm, atque immitis Achilli: pro, Reliquias. † Cic. lib. I. de Ora. V. fus omniû

† Pleraq; autē alia usus docebit, optimus artium magister. Nam præceptiones debent pingui Minerua uiam quandam scribendi breuiter indicare. Deinde lectione optimorum poetarum, iudicium confirmandum est, ut quid deceat, quid non deceat, intelligatur. Manum, inquit Anaxagoras, sapientiæ causam

magistrorū præcepta superat. Itē pro Rabir. Posth. V. fus magister est optimus.

Aristot. de
Partibus a-
nimaliū li.
4. can. 10.

Anaxago-
ras hominē
prudētissi-
mum omni-
um anima-
liū esse ait,
quoniam u-
nus omniū
manus ob-
tinet.

causam esse: cum uellet monere, omnes artes usu & experiendo parari. Ita & carminis condendi rationem illi rectissimè intelligēt, qui & scribere ipsi conabuntur, & in scribendo se ad ueterum imitationem omnibus ingenij uiribus contulerint.

F I N I S.

DE ORTHOGRAPHIA, IOACHIMO CAMERARIO autore.

ESSE aliquam emendatè scribendi rationem, ex eo etiam manifestum fit, quòd alia in hac parte alij sequantur. Non potest autem nisi unum esse uerum, secundum uersum ueterem, ἐδ λόρ μὲν γὰρ ἀπλῶς, ποικιλοπῶς δὲ λακόνρ. Est igitur uerum ac rectum, simplex, atq; unius modi: bonum enim hoc certè. Falsum autem, & prauum multiplex, quoniam malum. Ratio autem & scientia exquirat atq; inuenit uerum, cum proprietatem sermonis, & naturam lingue considerando, tum usum incorruptæ antiquitatis obseruando. Etsi autem interdum præsens consuetudo aliquid obtinet & euincit contra ueritatem, tamen doctrina & ratio ita illud admittit, ut, quemadmodum se

dum se facere Cicero ait, usum populo, quæ certè est multitudo imperita, cōcedat, scientiam reseruet sibi. Quæ cum ita se habeant, constituendum primum, quid Orthographiã uocemus: deinde, in quibus hæc spectetur. Est igitur Orthographia, inscribendo earum literarum exaratio, quarum potestatem synceritas pronuntiationis, secundum uniuscuiusque lingue naturam, requirit. Literas appello figuras & notas elementorum, de quibus primis uerba, seu dictiones componuntur: quorum uis ac potestas, ut scimus, indicio certarum figurarum indicatur, pronuntiendoq; exprimitur. In qua maximè parte ueritas conseruatur ab incorrupto usu & synceritate sermonis. Non autè lingue omnium ad quasq; pronuntiationes sunt idoneæ. Quapropter quemadmodum sermonem inscitia & barbaria externorum deprauari scimus: ita etiam pronuntiatio aliena fit, & detorta in ore, & de lingua externa. Cum autem scriptura lectioni seu pronuntiationi seruire debeat, ut id ad nostras & aliorum aures transmittatur, quod illa commiserit: pars scilicet fuerit, ea perscribendo designari, quæ profèrendo enunciari uelimus. Vnde sequitur, si quid non rectè dicatur, ut illud ne scribi quidem debeat. Non modò errat autem, qui aliquid perperam scribendo exarat: sed in errorem etiam inducit alios, qui arbitrantur scripturam esse emendatam, & illam sequuntur.

quantur. Primum est igitur, ut id perscribatur, quod legi & pronunciari uolumus. Vt autem uera sit scriptura, id uelle nos oportet, quod rectum est. Videbimus igitur, Quid, τι: Quale, ποῖος: Quantum, ὡσόν scribi oportet.

Quid scribendum sit, cum queritur, queritur quæ figuræ literarum exarandæ sint in aliqua syllaba: ut, ἀμβρακινώτης ne, an ἀμπρακινώτης: Grassari, an Crassari: Virgilius, an Vergilius: Assum, an Adsum: Afficio, an Adfacio: Effertus, an Ecfartus. In quo cum origo uocabuli, tum uetustatis autoritas obseruanda est. ut quod Virgilius sit à Virgula, Grassari à Gradiendo. Assum autem, etsi est duplicatum ex ad & sum, sicut Afficio ex ad & facio: tamen autoritas ueterum reponit Assum, Afficio, Effertus. Sicut Ausfero est uerum, non Abfero. Picra Galeni, uerum: Pigra, falsum.

Quale in ordine cernitur, & comprehensione literarum, cum diuiditur pronunciatio. Vt rectum est, Abs tineo, sicut Abs temius. contra, Constituo, Con sternor. Rectum est, Despicio: non rectum, Distraho. Rectum est, Audio: non rectum, Audio. Mutatio ordinis autem est in his, Scortum, Scrotum: Furmentum, Frumentum: Pregula, Pergula, quæ sunt tamen alterius potius considerationis, neque huc propriè pertinent.

Quantum spectatur in adiectione, aut detractione

ffione: ut, Emptus, contemptus, dampnatus, quotiens, quum, quoi, quur, coquus, præcor, scælix, michi, sepulchrum, simulachrum, lachrimæ, hionius. quæ omnia uitiosè scribuntur, abundantibus literis. Nactus, rectè scribitur, Nactus perperam. Iera Galeni falsum, cum sit *ιέρα*. Iusquyamus, & adiectione & detractio falsum, cum sit *ιουσινάμος*. Sed quoniam hæc prius corrumpuntur inscitia in-eruditionis, quàm errore scripturæ, ideo alibi disputatur de his copiosius.

DE ACCENTIBVS.

His expositis, ueniamus ad indicationem rectæ scriptiois, de accentibus tamen prius mentione facta: quoniam & horum notas diligentia scribarum cœpit in latinis dictionibus usurpare. Sciendum igitur, falsum esse, acui finales syllabas, cum una plus est in uno uerbo: ut, Profectò, Certò, Amabò. Quod etiam Prisciano placuisse animaduerto, ut partium orationis discrimen hoc modo indicetur. Sed multo melior autor Fabius, hoc fieri oportere negat: quia nulla latina dictio multarum syllabarum, habeat acutum tonum in ultima, quod Græci nominant *ὀξύτρονον*. Non ergo oportet inculcari differentie causa, id quod in natura sermonis non inest, uel quod huic potius contrarium est. Super longas quidem uocales lineam duci improbandum non est, præsertim differente significatione: ut scribatur,

Fēlix,

Fēlix, Pālus, Mālus, Vēnit, Bōlus, Frēta, āret. Plā-
 cet, Pōtis, Rēmus. Sērūm, Oblītus. In quibus Fabius
 docuit duplicasse ueteres uocales, ut Feelix & Paa-
 lus scriberent. Etsi autem longarum & breuiū syl-
 labarum discrimina non seruamus pronunciando,
 his temporibus, & de nostra lingua: tamen ad ac-
 centuum rationem notum hoc esse prodest, & ita
 ambiguitas tollitur orationis. Si sciam enim, Freta
 cum dicitur, esse e longum: non ignorabo, generis
 foeminini nomen esse, & quid significetur, statim in-
 telligam. Neq; pronunciabo, Pēmanet, si sciam uer-
 bum esse Manare, & habere longam primam sylla-
 bam. Non trūcido, cum sit cēdo. Non simūlacrum,
 aut candēlabrum. Non immōror, et ībo, perplācet,
 cōrrugo, defrūtum, āblatum, dirūtum, dilutum.

Sed nunc praecepta quaedam Orthographiae ex-
 ponamus. Cum sciuerimus, quib. literis quae sylla-
 bae perscribendae sint in sua prima origine: tum de-
 inde, in quas illae in duplicationibus & alijs formis
 transeant atq; mutantur, notabimus. Considerabun-
 tur autem primo loco uocales, secundo consonan-
 tes. Ut uerbi causa, a breue mutari in i breue: facio,
 perficio: facilis, difficilis: cano, concino: cado, occi-
 do: frango, effringo: tango, attingo. E longum, in i
 longum: cedo, occido. breue, in breue: lego, colli-
 go. V in o: femur, femoris. Rursum a in e: arma, in-
 ermis: facio, feci: halitus, anhelitus. in u: salus, in-
 salus.

sulfus. E in u: faciendum, faciundum, &c. de quibus differuit copiose Priscianus.

DE DIPHTHONGIS.

Quæ autem syllabæ longæ uocales habeant, aut diphthongos, non potest generalibus præceptis tradi. Græca quidem sunt certa: ut, Chærephon, Thy-mætes. Sed in latinis multis, pro longis uocalibus cœptæ fuerunt scribi diphthongi: ut, felix, scelix, quia ueteres scripsere felix. Sed in his sequendum est id quod consuetudo obtinuit: ut scribamus, præmium, prædium, cædo, cœpi, lædo, quæro, scena, æthica, quæ sunt certè ουλον & ἰθινα. Item præbeo, ægi, &c. secundum correctissimorum librorum scripturam.

Vocalis α, Græcorū est, quæ sine ratione in quibusdā latinis uerbis ponitur: ut omnes, ques. cum illam in græcis repertā Latini mutarint nunc in i longum, ut Nilus: nunc in e longum, ut Museum: est enim νεῖλος & μουσεῖον.

I pro consonante ueteres geminarunt: ut, Pompeius, unde genitiuus Pompeij. Eijus, & datiuo eij. Postea hoc seruatum non fuit.

Donatus dicit, u non poni inter literam q, & aliam consonantem, sine altera uocali. Notum autem est, q ueteres non usurpasse: sed posterioribus placuisse scribi hanc figuram tunc, cum sequeretur u: ut, quare, quid, quoniam, quæro, equus. Falsum er-

go est, quur, quū. Itaq; alij fecerunt quor, quom, & quoi, similiter falso: est enim, cū et cui, sicut cur. Siq; omnino uellent litera q uti, scribi oportebat, qur, qum: & mutata litera, qor, qom, qoi: sicut coqum & coqom, hirqu ac hirqom. Sed hæc inusitata sunt.

DE CONSONANTIBVS.

Falso consonantes aliqui uocalibus adiūxerunt, ut esset plenior uox. Tale est, quotiens pro quoties, thesaurus pro thesaurus, formosus pro formosus. Etsi fieri potest, ut imperiti scribæ apicem productionis, notam esse putauerint literæ n. Contrà detraxere aliqui literam n, & scripserunt, pregnatem pro pregnantem, & similia. quorum utrunque improbandum est.

Sed quæ mutæ nominantur, harum b ante c, f, g, p, r, in eas ipsas transit: succedo, suffragor, suggero, supprimo, surrogo. Hæc sunt certa & usitata. Fecerunt & summitto, & summoceo, & summoenium, & similia, quæ & ipsa ita scribi oportere sentio. D, sequente c, f, g, l, n, p, r, s, t, in easdem transit. Priscianus non fecit omnium, sed aliquarum tantum mentionem. Exempla sunt, quicquid, accino, affinis, aggredior, agnatus, alligo, annoto, approbo, arrideo, asimulo, attingo. Placuit & ammoueo & ammoliior quibusdā: sed ambiguitatis causa retinendū cenſeo, admoueo, admoliior, ne uideatur esse amoueo, amoliior. **M** mutatur in n: anquiro, an-

teps, quanquam, ancifus, nuncubi, nunquis, tantundem. Amfractus autem uerius esse puto, quàm sit anfractus. Nante l, m, in easdem transit: colligo, comminuo. Ante p, in m: comprimo. Item ante b, imbellis. R mutatur in l, si sequitur l: ut, pellego, pellucet. Sin m: ut, diminuo, ut placet Prisciano. Alij fecerunt deminuo. Exsilium, & exspes, & exspecto, & exsequor, ac similia reperiuntur in quibusdam libris, qui sunt, ut ita dicam, νεοπάλαιοι. Et annotauit Priscianus hanc scripturam, cum quidem improbet: & est improbanda. Non enim due geminatae consonantes alteram consonantem sequuntur. Neq; dicimus, abscissus, aspicio, aspiro, despicio, & similia: sed aspicio, abscissus, despicio: & similiter, exul, exilium, exequor, expes, expecto, expuo, expolior, aspiro. Quòd etiam aliqui scripsere, adgnatus, falsum est. Nam si in his, ignarus, ignotus, ignominia, & similibus, quòd g adderetur, n littera elisa fuit, ne tot consonantes concurrerent, quanto minus ferendus hic multo durior consonantium concursus? Translatus, transductus, transmissus, transcriptus, transgressus, transpositus, transuectus, scribuntur nunc, & pronunciantur ita ut scribuntur. Sed ueteres illa hac forma protulerunt, qua traiectum: & fecerunt tralatus, unde tralatiu: traeductus, tramissus, & cætera eadem forma.

Ioach. Camerarij
DE ASPIRATIONE.

In sermone Latino nulli consonanti aspirari, uerum est. Itaq; & de græcis uerbis detractæ fuerunt aspirationes, ut docuit Iouianus Pötanus, cuius extat Libellus eruditissimus de Aspiratione, legendus ab omnibus bonarum artium & literarum studiosis. Vocalium igitur aspirationes seruari debebunt usitata, quæ ignotæ non sunt: etsi etiam in his græcissantes Latini posteriores, crebriorib. usi fuerunt, quàm natura & proprietates linguae Latine patetur. Hospes scribi rectè putatur: ostium autem aspiratione carebit, cum fores significat. Humidus usitatum, hudus non item. Hulcus probatur, quòd sit ἕλκος. Etiam hiulcum, quòd hio. Honestus, sed non etiam honustus: alterum enim ab honore, alterum ab onere nominatum fuit. Habeo, uerum est: erit igitur habilis, & ita in alijs. sed habundare falsum est. Græca uerò per se sunt manifesta. Consonantibus coeptū esse aspirari sua ætate, scribit Cicero in Oratore. Hæc fuerunt uero iudicij græcitatibus. Verum igitur est, his non aspirari. Quapropter scribemus, pulcer, orcus, lurco quoq; etsi hæc Probus aspirationem habere putat. Nam de alijs pronunciat, omnia esse peregrina, quæ post c litteram aspirationem habeant: ut, chorus, Charon, Archemorus, charta. Sic dicemus, schola, schema. Erit & cachinnus, græca origine, Sepulcrum item, & simulacrum,

lacrum, & similia, sine aspiratione scribentur. Similiter, Oto, Mato, Corona, Obscœnus, Cœpio, uera sunt. Etiam Cetegus, & Cartago, & Triumphus, teste Cicerone. Sed hæc tamē nunc ferē omnes sic scribunt, ut fiat Cethegus, Carthago, triumphus. Tutissimum autem, & ut opinor, his temporibus relictissimum fuerit, quoniam tam Græca quàm Latina lingua nobis externa est, ut si in lingua Latina, græca uocabula latinis literis uelimus exarare, illas exprimamus, neq; omittentes, neq; immutātes aliquas: quemadmodum in Burro, & Brugibus, & Medentio, & Apua fecerunt ueteres. Quanquam Illurios non improbem, neq; æs cuprium, neq; cuminum, neque collurium, &c. Et vs certē sus est, & μύρανα muræna: sicut μῦς mus, & μύτιλος mutilus, & κλύω cluo.

DE LITERIS K ET Q.

K literam constat esse græcam, & græcarum dictionum causa Latinis annumeratam, sicut ζ & γ: ut, Kallinus, kalamus. Itaq; miror, quid in mentem uenerit ijs qui præceperunt, hanc ante a breue ponendam: ut, kanna, kaput, Karthago. Quidam tamen & karus & karitas ausi fuerunt scribere. Sed in primis est alienum, quòd etiam Kalendas hanc literam habere uoluerunt: cum græcas calendas nullas esse, etiam prouerbio significetur: quando quod futurum esse nūquam, uolumus indicare, id ad græ-

cas calendas esse futurum dicimus. De litera q̄ antè est dictum.

DE D V P L I C A T I O N E
literarum.

Veteres consonantibus usos esse geminatis, negant: sed cum pleniorē repetita aliqua sonum esse uellent, super consonante apicem collocasse traduntur, quemadmodum & productam uirgulam super longis: ut, Pōpulus Alcide gratiss. Tale nūmus, ferra, Tubulūs, Catulūs: quæ sunt, nummus, serra, Tibullus, Catullus. Sed postea, cum gemina scribi cœpissent, & geminātū fuit saepe in medijs syllabis, quòd huius sonus in lingua Latina per esset exilis. Hinc est Caussa, aussus, cassus, cæssus. Quod nunc etiam sequi, fortasse alijs in quadam curiositate ineptum, alijs à studio latinitatis neutiquam alienum esse uideatur, ut de hoc præcipere aliquid non libeat.

DE GRÆCIS LITERIS
z & y.

Z Græcorum litera, mutata fuit in & geminū: ut, πατρίσω patriſso, φιλιππίσω Philipisso. Sic & baptisso dicemus, & similia. Y autem nunc solet ferè retineri, etsi mutasse ueteres in u constat, quemadmodum paulo antè ostendimus.

DE LITERA X.

X litera, quia accepta, & usu approbata est, ea utemur. Scribemus q̄; Calx, siue de maceria, seu de pede:

pede: contra Capri distinctionem, qui & alia quædam magis de incerta usurpatione, quàm uera ratione distinguit: ut, protenus & protinus, quatenus & quatinus, pinnas & pennas, scorpionem & scorpionem. De quibus ipse uiderit: neque hæc ad orthographiæ propriè tractationem pertinent.

DE DERIVATIVIS.

In ijs quæ deriuata, declinatæue, aut duplicata sunt, uidendum est, ut scribentes eas usurpemus litteras, quæ dictionum origini conueniunt, quatenus hoc ueritatis ratio patietur: ut, Conditio potius quàm condicio, Suspicio autem potius quàm suspitio. Demonstratio item, non demonstratio. Iudicium, audacia, precium: non iudicium & audacia & pretium. Iusticia rectius, quàm iustitia. Sic fiet, uelocium, loquacium, felicium: à ueloci, loquaci, felici. Canentium autem, & dicentium, à canenti & dicenti. Similiter uelocior, felicior: non uelotior, felitior. Occipitium, uerum est: auspitium non est, sed auspicium. Quotidie malim, quàm cotidie. Exquiro, negligo, uerum: quamuis in Terentianis libris & alibi repertum sit Neglegere & exquere. Testacius, mustacius, scut gallinacius. Minutius, Munatius, Mutius, Constantius, Terentius, Caluentius, t habent. Quorum autem mutata scriptura, etiam significatio mutatur, ea diligenter distinguenda sunt: ut, desertus, disertus: deductus, diductus: delator,

dilator: *questus*, *questus*: hora, ora, deligi, diligi. Tale quibusdam placuit esse *Deluit*, id est, purgavit: ut, *Deluit crimen*. *Diluit*, *miscuit*: ut, *Diluit uenenum*. Fuerunt qui aduersum & aduersus significatione discernent, sed sine causa. Est enim *ἀλάλιτος*: ut *seorsus*, *seorsum*: & *fortasse*, *fortassis*, & his similia. Tale est quod quibusdam placuit, *Cepit urbem*, *Cœpit orationem*: ut ibi significetur occupatio, hic exordiū. Item *pignora ὑποθήκας esse*, *pignora liberos*. Sed hæc & alia huiusmodi plura, magis exquisita quàm uera esse puto. Verùm si lingue natura, quæ est ueritatis ratio, obstiterit, originis respectu non mouebimur, quo minus ea perscribamus, quæ pronounciari rectum est: ut, *assum*, non *adsum*: *affero*, non *adfero*: *asiduus*, siue ab *asibus* factò, seu cum præpositione ad composito nomine: *colloquium*, non *cōloquium*, &c. Neque scribemus ideo *exsilium*, quòd placet hanc ex solo esse *expulsionem*, neq; *Exterris* potius quàm *extorris*, quâuis perhibeatur à terra ductum nomen. Neq; *uensifica*, pro *uesfica*, quòd uento illa non careat. Sed de his satis.

DE ANTIQVIS.

In antiquorum autorum libris scripturam antiquam relinqui rectum est, affectari non oportet imitando. Huiusmodi sunt, *seruos*, *uoligus*, *Pulixena*, *Agerunte*, *olla*, *plostrum*, *Clodus*, unde remansit *Clodius*,

Clodius, ut à Claudio Claudius : optumus, sacerrimus, & his similia.

DE SCRIPTURAE
breuitate.

Non modò ad occultandã sententiam, sed etiam compendiosæ scriptionis gratia, notæ usurpatæ semper fuerunt, & scriptura facta breuior, & ut ita dicam, succinctior ac expeditior. De notis nunc dicendum non est. Sed breuitas, & ueluti correptio, consistit in omiſsione aliquarum literarum, uel contractis figuris. In qua parte mirifica est gnauitas Græcorum, agili manu, & idoneis ductibus ad implicandũ: ut, $\kappa\epsilon\tau\alpha$. $\kappa\upsilon$, $\kappa\alpha\iota$. ρ , $\gamma\alpha\rho$. τ , $\tau\eta\varsigma$. μ , $\mu\lambda\delta$. λέγεται, λέγεται. $\iota\eta\varsigma$, $\chi\rho\varsigma$, θ s. $\iota\eta\sigma\delta\varsigma$, $\chi\rho\iota\varsigma$, $\theta\delta\varsigma$, & alia etiam mirabiliora, quæ inculcãda non fuerunt hoc loco. Ex hoc genere est, $\rho\omega$ $\chi\iota\alpha\sigma\mu\epsilon\nu\omicron\nu$, id est, ductus literæ χ , ita exarata, ut superne per decussationem deducatur ρ . $\chi\varsigma$. qua figura designarunt nomen Saluatoris & Domini nostri Iesu, filij Dei, qui sanguine suo recõciliauit eterno Patri genus humanum. Sed hæc in lingua Latina crebrò non usurpari, melius fuerit, præsertim ineptè quibusdã factis: ut, dra, differentia: btr, breuiter: nlr, naturaliter: & quæ neq; in mentem mihi ueniunt, neq; digna sunt ut demonstrantur, & sue cuiusq; sunt architectationis. Sic decurtatur, opt. potiss. acerr. quib. & similia.

Si non distinguuntur pronunciando uerba, fit ut confundatur sententia: ut, Inuia uirtuti nulla est uia dixit & auro Fulgentem ramum sylua Iunonis auernæ Monstrauit. Nam sic erit incertum, utrum tantum uirtuti, an uirtuti simul atq; auro nulla uia inuia esse perhibeatur. Distingui autem solent ea quæ scribuntur, secundum pronuntiationis ueritatem. Si enim sit imperfecta sententia, & dicatur tamen aliquid, enunciatio, quam Græci ἀπαγγελίον uocant, non nihil est suspendenda: ne continuata serie procedens, reddat orationem obscuram indistinctis uerbis, & ita inexplicato sensu. Perfecta autem sententia, premitur aliquanto enunciatio magis, ne ad hanc additum tunc etiam iri aliquid auditor suspicetur. Cum est quidem periodica oratio, id est, absoluta omnibus partibus, & numeris circumducta: tum & magis necessarium, & euidentius est id, de quo nunc loquimur. Periodicæ autem orationis partes sunt præcipuæ, μέλη, id est membra: minus præcipuæ, λόμματα, id est cæsa. Itaq; horum exempla proponere facile est. ut hoc Virgilianum: Stat sua cuiq; dies, breue & irreparabile tempus Omnibus est uitæ: sed famam extendere factis, Hoc uirtutis opus. —

Cicero de Nat. deor. lib. 2. Cultus autē deorum est opti²

est optimus, idemq; castissimus atque sanctissimus, plenissimusq; pietatis: ut eos semper pura, integra, incorrupta & mente & uoce ueneremur. Notas, & ut uocarunt, puncta distinctionis, alij alijs figuris exprimunt. Simplicissimū esse uidetur, ad periodum, seu perfectam & plenam sententiam, in medio apponi unam notam, ad membra duas, ad cæsa inflexam uirgulam, qua quidem tam ad membra quàm cæsa quidam uti reperiuntur. Non etiam nulli multo plures notas scriptis inserunt. ut ἀποσιωπήσεις, quam suspensionem uocant: ut, Quos ego: sed motos præstat componere fluctus. Et aliarum affectionum: ut querelæ, indignationis, doloris, simulationis, seu ironiæ, & cæterarum. Sed relinquendum etiam est aliquid lectoris industriæ: non enim hæc planè rudibus & ineruditis præcepta traduntur. Interrogatio rectè indicatur: sæpe enim non animaduersa hæc sententiam peruertit. ut, Cantando tu illum? Subijcienda autem hæc nota semper est in interrogationis membris: ut,

Non'ne uides? croceos ut Tmolus odores:
India mittit ebur: molles sua thura Sabæi:
At Calybes nudi ferrum. uirosa q; Pontus
Castoria, Eliadum palmas Epirus equarum?

Etiam παρονθέσις nota bonæ sunt, & utiles, præsertim si sit productio longior, quod Græci ὑπέρθατον nominant. Hanc se: è circulo dissecto, utrinq;

444 Ioach. Cam. de orthog.
utrinq; apponunt, contra se lunatam. Maro lib. 5.
Summe pater (nam te uoluit rex magnus Olympi
Talibus auspicijs exortem ducere honorem)
Ipsius Anchisæ longæui hoc munus habebis, &c.

De alijs multiplicibus notis, ut paragrahis, asteriscis, obeliscis, & cæteris, in præsentia dicendum esse non putauimus, multo minus de musicis carminum. Etiam breuius quàm fortasse alicui fieri oportuisse uideatur, perstrinximus rem totam, cum tamen in genere satis planè demonstrata esse omnia sperem. Hic igitur nostræ in præsentia disputationis finis esto.

Ioachimus Camerarius Pabeperg. perscrip.
Id. Martij, Anno Christi
M. D. LII.

IMAGO ECCLESIAE,

Per Philip. Melan.

Moses stans in cauerna rupis, ac uidens
tergum Dei prætereuntis.

Exod. 33.

Insita sunt animis nostris ab origine prima,
Notitiæ autoris semina uera Dei.
Impositum ut nobis Dominum sciremus, & eius
Immotæ legi subdita uita foret.
Hei, cur has flammæ diuinæ extinguere lucis
Tam multi obliti seq; Deumq; solent?
Iustaq; legitimæ conturbant fœdera uitæ,
Contemptoq; ruunt in scelus omne Deo?
Sed paucos tamen hæc accensa in pectore flamma
Permouet, ut uitæ munera iusta colant.
His nouisse Deum propius, coramq; uidere,
Quantum concedet, maximus ardor inest.
Ergo etiam Moses uultus in lumine clara
Monstratos Domini cernere posse rogat.
Sed docet & Mosen, & uos. totumq; piorum
Agmen, ubi agnosci se Deus ipse uelit.
Non hæc pigra hominū cōcreta ex puluere moles,
Insuper & uitij contaminata suis,
Sustinuisse potest diuini incendia uultus,
Cum sordes nostras iudicis ira uidet.
Ergo iubet Mosen sublimi insistere rupi,
Illius & latebris se tenuisse cauis.

Hac

Hac ego præteriens, inquit, dabo terga uidentia
 Sic ut & interea te mea dextra tegat.
 Nos quoq; in immota docuit consistere rupe,
 Amplecti gnatum dum iubet ipse suum.
 Et latebræ nobis subeundæ: Ecclesia sola est,
 In qua Euangelij dogmata pura sonant.
 Namq; Deus transit per mundi secula cuncta,
 Ut cœtus aliquos iungat & ipse sibi.
 Nec genus humanum, quod imago debuit esse,
 Autorem referens, omne perire sinit.
 Quosq; sibi adiunxit, locat uno in uertice cunctosi
 Nemo illum ex alia cernere sede potest.
 Hi uocem agnoscunt, & facta ingentia cunctis,
 Præsentemq; uident semper adesse Deum.
 Expectantq; olim uenturæ gaudia uitæ,
 Et bona quæ nullo sunt peritura die.
 Tunc nec erunt discedentis uestigia tantum;
 Nec tantum longè terga uidentia Dei:
 Sed fulgore nouo propius spectabimus ora,
 Colloquio dabitur perpetuoq; frui.
 Arcanas causas, inspecto fonte, sciemus,
 Et gratæ mentes munera tanta canent.
 Interea bellis lacerantur regna, suasq;
 In pœnas fato mundus ubiq; ruit.
 Ac uelut aggestis Titanas montibus ausos
 Ad sublimem Arcton scandere fama refert;
 Conatosq; astris extinctis, omnia rursus

Id uetus & cæcum uertere mixta chaos:
 Turcica sic rabies passim sese impia iactat,
 Aduersus gnatum bella mouere Dei.
 Deniq; cum uarijs quatiatur motibus orbis,
 Exercent Christi multa pericla gregem.
 Sed tamen hos inter terrores, magna uerendi
 Dextra pios cœtus protegit ipsa Dei.

F I N I S.

BASILEAE, EX OFFICINA

Ioannis Oporini, Anno Salutis humanæ

æ M. D. LV. Mense

Novembri.

